DER ANARKHIZM

Paul Eltzbacher

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol
of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from
a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

די אינטערנאַציאָנאַלע ביבליאָטהעק.

דער אנארכיזם

— פון —

דר. פאול עלטצבאכער

געריכט־אסעסאָר און פריוואט דאָצענט אין האללע.

Je ne propose rien, je ne suppose rien, j'expose.

(איך גיב ניט קיין סברות,
איך מאַך ניט קיין השערות,
איך לערן נור פשט.)

איבערזעצט פון

דר. י. א. מעָריסאָן.

ארויסגעגעבען פון

די אינטערנאַציאָנאַלע ביבליאָטהעק פערלאג קאָ.

ניו יאָרק.

אינהאלט־פערצייכניס.

זייטע

פאָרוואָרט פון'ם איבערזעצער.

דר. עלטצבאכערס בוך איבער אנארכיזם איז ערשיענען צו־ערסט אין יאָהר 1900. עס איז אן אָביעקטיווע, שטרענג־וויסענ־שאפטליכע אָבהאנדלונג איבער דעם אינהאלט פון די אנארכיס־טישע לעהרען, אָנפאנגענדיג פון גאָדווין, דעם ערסטען אנארכיס־טישען שרייבער פון ענדע דעם 18טען יאָהרהונדערט, און אויס־לאָזענדיג מיט טאָלסטאָי דעם עכט־קריסטליכען פערלייקענער פון'ם שטאאט.

דער פערפאסער איז אויסערגעוועהנליך אומפארטייאיש. פון דעם ערסטען ביז'ן לעצטען בלעטיל בלייבט ער געטריי זיין מאָטטאָ: „איך גיב ניט קיין סברות, איך מאך ניט קיין השערות, איך לערן נור פשט". אז ער קען לערנען פשט און פערשטעהט אריינצודרינגען אין תוך פון די לעהרען, וועלכע ער גיט איבער — דערויף זאָגט עדות ניט ווייניגער אן אויטאָריטעט אין אנאר־כיזם ווי פעטער קראפאָטקין, וועמעס רעצענזיע איבער'ן בוך, אין „לעטאן נואווא", דער לעזער וועט דאָ געפינען איבערגעגעבען אין יודיש אלס פאָררעדע.

די ניצליכקייט פון אזא אומפארטייאישער ארבייט איבער א ענין, וועלכער ווערט אזוי שלעכט פערשטאנען און אזוי ניט־ריכטיג אויסגעטייטשט פון פיינד און פריינד צוגלייך, מוז אָנער־קענט ווערען פון יעדען איינעם, צו וועלכען לאגער ער זאָל ניט געהערען. ספעציעל אָבער מוז זיין קלאָר די נויטיגקייט פון אזא ווערק אין דער יודישער שפראך, וועלכע האָט פראָפאָרציאָנעל מעהר אנארכיסטישע לעזער איידער כמעט יעדע אנדער שפראך, און דאָך איז זי אזוי אָרים אין וויסענשאפטליכע אָבהאנדלונגען

איבער די אַנאַרכיסטישע לעהרען. פאַר׳ן יודישען לעזער, וועל־
כער געפינט ניט אין זיין שפּראַך קיין זאַך ניט פון פּרודאָן, ניט פון
שטירנער, ניט פון טאָקער און נור עפּעס פון באַקונין, מוז דר.
עלטצבאַכער׳ס בוך, וואָס גיט איבער דעם תמצית פון יענע לעה־
רער׳ס שריפטען, זיין ווי געוואונשען.

בנוגע צו דער איבערזעצונג גופא קען איך זאָגען, אז איך
האָב געזוכט זי צו האַלטען אַזוי גענוי צום אָריגינאַל, ווי נור
מעגליך, א חוץ אין אייניגע פּרטים, אויף וועלכע איך וויל דאָ
אויפמערקזאַם מאַכען דעם לעזער.

אין די ציטאַטען פון גאָדווין און טאָקער האָב איך זיך ניט
אין גאַנצען פערלאָזען אויפ׳ן פּערפאַסער׳ס טעקסט, נור האָב גע־
נומען צו הילף בייאינגטאָן׳ס ענגלישע איבערזעצונג פון׳ם בוך,
וועלכע ציטירט די אָנגעגעבענע שטעלען דירעקט פון זייער ענג־
לישען קוואַל. די יודישע איבערזעצונג געווינט דערביי אין פּינקט־
ליכקייט אין מעהרערע פּלעצער. דער ענגלישער איבערזעצער האָט
אויך פערגליכען די ציטאַטען פון פּרודאָן מיט׳ן פראַנצויזישען
אָריגינאַל און האָט געפונען דאָ און דאָרט וואָס צו פערריכטען:
וואו די יודישע איבערזעצונג טרעט אָב אויף א האָאר פון עלטצבאַ־
כער׳ס טעקסט איבער פּרודאָן, איז עס געטון געוואָרען אונטער׳ן
איינפלוס פון בייאינגטאָן׳ס פּינקטליכערער איבערגעבונג פון דעם
זין פון פּרודאָן׳ס ווערטער.

פאַר די ציטאַטען פון טאָלסטאָי האָב איך זיך בענוצט אויך
מיט דער רוסישער איבערזעצונג, וועלכע האָט (ווי עס שיינט)
גענומען טאָלסטאָי׳ס ווערטער פון אָריגינאַל, און האָב אין די
הערות אָנגעגעבען די זייטען־פערצייכנונג לויט די רוסישע קוואַלען.

די ערסטע צוויי קאַפּיטלען, וואו דער פּערפאַסער ערקלערט
די אויפגאַבע פון׳ם ווערק און גיט זיינע דעפיניציאָנען פון רעכט,
שטאַאט און אייגענטום, זיינען געשריבען אין דעם טאָן פון א
געריכטס־אַססעסאָר און פון א פּריוואַט דאָצענט, וועלכער האָט
פאַר זיך א קלאַס פון גאָר רויהע שטודענטען: דער סטיל איז
דעריבער אַרויסגעקומען אַזא מאָדנע שלעפּעדיגער, אז ער איז

אים שטאַנד אָבהענטיג צו מאַכען די וועניגער־געדולדיגע לעזער. אָבער עהרליכקייט צום פּערפאַסער און דער פּעסטער בעשלוס אונטער אלע אומשטאַנדען געטריי בלייבען דעם אָריגינאַל האָ־בען גובר געווען דעם שטאַרקען פערלאַנג צו מאַכען די דאָזיגע צוויי קאַפּיטלען אביסעל לעבעדיגער. אלץ וואָס איך האָב זיך ערלויבט איז געווען, אויסצולאָזען אין פּלעצער אַ פּאָר וויעדער־האָלונגען, וואו עס האָט דעם אָריגינאַל ניט נור ניט געשאַדט, נור פּאָזיטיוו אַ טובה געטון.

צו לעצט וואָלט איך אויפמערקזאַם געמאַכט דעם לעזער אויף אייניגע בעמערקונגען, וועלכע איך האָב זיך ערלויבט צו מאַכען (אין הערות אונטער'ן טעקסט) אַנטקעגען דעם פּערפאַסער'ס קלאַ־סיפיקאַציעס אין זיין צעהנטען קאַפּיטעל. די נויט זיך צו פּאַסען זעהר קורץ און דאָס בעוואוסטזיין פון דער אונפּאַסיגקייט צו פער־נעהמען זיך דאָ מיט אַ ברייטערער קריטיק, האָבען מיך געצוואונ־גען אָנצוריהרען נור פון אויבען אויף געוויסע פּונקטען, וועלכע איך וואָלט גערן ביי אַנאַנדער געלעגענהייט בעהאַנדלען פיעל ברייטער און טיעפער.

ניו יאָרק, 1909. דר. י. א. מעריסאָן.

פעטער קראַפּאָטקין'ס פּאָררעדע.

אַן עהרליך בוך וועגען אַנאַרכיזם.

אין דייטשלאַנד איז ניט־לאַנג ערשיענען אַ בוך, וואָס וועט מאַכען אַן עפּאָכע אין דער ליטעראַטור פון ערנסטער פאָרשונג איבער דעם אַנאַרכיזם. דאָס איז — אַ ווערק פון דר. פּאָול עלטצ־באַכער, אַ פּראָפעסאָר אין האַללע און אַ געריכט־אַסעסאָר. דער נאָמען פון בוך איז „א נ א ר כ י ז ם".

קודם כל לאָמיך בעמערקען, אז דאָס דאָזיגע בוך איבער־ראַשט איינך דערהויפּט מיט אַ געפיהל פון עהרליכקייט, וואָס דרינגט דורך דעם פּערפאַסער פון דער ערסטער ביז דער לעצטער שורה. די אויפשריפט אויפ'ן בוך איז — א י ך ג י ב נ י ט ק י י ן ס ב ר ו ת, א י ך מ א ך נ י ט ק י י ן ה ש ע ר ו ת, א י ך ל ע ר ן נ ו ר פּ ש ט. אָבער בלייבען לחלוטין געטריי דער דאָזיגער אויפשריפט און קיינמאָל ניט עובר זיין אויף איהר אפילו אין דעם אויסוואַהל פון אויסדריקען — דערצו מוז מען זיין דורכגעדרונגען פון אַ געפיהל פון העכסט געגויער עהר־ליכקייט, וועלכען מען בעגעגענט זעהר זעלטען. עס איז דאָך ווירקליך אזוי לייכט, בעשרייבענדיג אידעען פון וועלכע מען האַלט אליין ניט, אַ זאָג צו טון, צום ביישפּיעל: „דער און דער ר ע ד ט ז י ך א י י ן אז מענשען זיינען אזוי און אזוי"; „יענער ח ל ו מ ט וועגען דעם, אָדער פ ע ר ג ע ס ט דאָס און דאָס". ניט איין איינציגער אויסדרוק אזעלכער האָט זיך ארויסגעריסען פון'ם פערפאַסער. ער לערנט זעהר גוט פשט און פערנעהמט זיך ניט דערביי מיט קיין האָר קריטיק. בנוגע צו דעם פרט איז עס כמעט — דאָס איינציגע בוך.

נור פון די ערסטע שורות פון בוך און פון אייניגע שלוסווער־טער ביי'ן סוף קענען מיר ווי עס איז זיך אָנשטויסען, אז דער אנארכיזם האָט ניט איבערצייגט דעם פּערפאסער, און אז ער האַלט איהם אפילו פאר געפעהרליך. א חוץ דעם אָבער איז עס נור א קלאָרשטעלונג פון די אנארכיסטישע אידעען און מעהר גאָרנישט: זעהר א דורכגעטראכטע, א גוט בעארבייטעטע און זעהר אן עהר־ליכע.

* * *

עס פיהלט זיך, זאָגט דער פּערפאסער א נויטיגקייט צו בע־קענען זיך מיט'ן אנארכיזם. עס הערשט אָבער מכח דעם א פאָל־שטענדיגע ניט־קלאָרקייט. עס איז ניטאָ קיין דוחק אויף אָב־האנדלונגען איבער'ן אנארכיזם, אזעלכע וואָס זיינען דוקא דורכ־געפיהרט פון ערנסטע מחברים ווי צ. ב. ש. די ווערק פון אדלער, בערנאטציק, דיעל, וואן האמעל, זעעז, סערניקאָלי, שטאמלער, צענקער א. ד. ג. אָבער בעת אייניגע פון זיי זעהען אין'ם אנאר־כיזם א געזעץ פון דער היסטאָרישער ענטוויקלונג פון דער געזעל־שאפט, אָדער דעם העכסטען אויסדרוק פון גערעכטיגקייט, אָדער אפילו א הויכען שעפּפערישען אידעאַל, קומען אנדערע און לייי־קענען אָב, אז אנארכיסטען האָבען א וואָסער עס איז פּראָגראַם און א וועלכען עס איז שמץ פון גערעכטיגקייט, אָדער זיי זעהען אין'ם אנארכיזם נישט מעהר ווי א פּראָגראַם פון צערשטערונג; און מען בעגעגענט אזוינע ווידערשפּרוכען בנוגע צו יעדען פּרינ־ציפּ פון אנארכיזם בעזונדער. אייניגע מחברים זינדיגען מיט זייער ניט־וויסען פון אנארכיסטישע פערפאסונגען, אנדערע — מיט זייער קנאַפּער קענטשאפט אין פילאָזאָפיע, פּאָליטישער עקאָנאָמיע און יורידישע וויסענשאפטען; און כדי צו קענען פער־שטעהן דעם אנארכיזם, בעמערקט עלטצבאכער, מוז מען זיין גוט בע'הבנט אין אָט די דריי צווייגען פון וויסענשאפט; נור דאָס איינציג ווערקל שטאמלער'ס שטעלט מיט זיך פאר אן אויסנאהמע לגבי אנדערע אין דעם פּרט.

כדי צו קומען צו א פּראַקטישען רעזולטאט, מוז מען פון

אנהויב פעסטשטעלען בעגריפען וועגען רעכט (געזעץ), שטאאט און אייגענטום, און דערנאך א קוק טון וואס די אנארכיסטען זא־גען מכח געזעץ, שטאאט און אייגענטום. דאן דארף מען אויס־געפינען די גרונדלאגען, וועלכע זיינען געמיינשאפטליך ביי אלע אנארכיסטען, וואס גיבען זיך אב מיט די דאזיגע פראגען וויסענ־שאפטליך, און אנמערקען די חלוקים צווישען די פערשיידענע צווייגען פון'ם אנארכיזם.

נאך דער מעטאדע געהט דער פערפאסער.

* * *

כדי ארויסצוקריגען די גרונדלאגען פון'ם אנארכיזם, האט דר. עלטצבאכער אויסגעקליבען פון צווישען די אנארכיסטען די פארשטעהער פון פערשיידענע שטרעמונגען. ער וויים אז ער רעדט ניט וועגען אלע אנארכיסטען, ער נעהמט אבער אזוינע פון זיי, וועלכע, נאך זיין מיינונג, האבען פארמולירט א געוויסע ריכטונג מעהר פאלשטענדיג. ער קלייבט אויס גאדווין, וועלכער האט אין 1793 ארויסגעגעבען אין לאנדאן א מערקווירדיגע ארבייט אין צוויי בענדער, וועלכע איז ווייניג בעקאנט אין פראנקרייך און דייטש־לאנד, און איז געווארען א ביבליאגראפישע זעלטענהייט, אונ־טער דעם נאמען: „א פארשונג איבער פאליטישע גערעכטיגקייט און איהר איינפלוס אויף די אלגעמיינע זיטליכקייט און גליק“.

דאס העכסטע געזעץ, לויט גאדווין'ס מיינונג, איז די טובה הכלל. „זי וואקסט לפי ערך ווי עס ברייטערט זיך אויס אונזער ערציהונג; זי שטארקט אונזערע גוטע מדות, פיעלט אונז אן מיט א געפיהל פון אונאבהענגיקייט און גיט זיך די מיה אבצורוימען יעדע שטרויכלונג אויפ'ן וועג פון אונזערע טעטיגקייטען“. „די פליכט איז נור א מיטעל, דורך וועלכען א בעשעפענים קען אויפ' בעסטען אופן זיך צופאסען צום וואהלזיין פון כלל“.

אין'ם נאמען פון דער טובת הכלל פערווארפט גאדווין דאס געזעץ, ניט נור פאר א בעשטימטען ארט און אונטער געוויסע אומשטאנדען, נור פאר אומעדום בכלל. „דאס געזעץ איז די פעסטשטעלונג פון די שעדליכסטע קרעפטען“. „האט מען אייג־

מאל אנגעהויבען מאכען געזעץ, איז שוין קיין סוף ניט צו דער־
געהן"; „דאס געזעץ נעהמט זיך אונטער זאגען נביאות: עס
שטעלט זיך אונטער צו בעשטימען ווי מענשען וועלען האנדלען
אין דער צוקונפט". „ווי גרויס עס זאלען ניט זיין די ליידען וואס
קומען ארויס פון מענשליכע ליידענשאפטען — דורך די איינ־
פיהרונג און אנוועגדונג פון געזעץ קען מען די מענשהייט ניט
אויסהיילען". „כל זמן דער מענש וועט זיין געפענטעט מיט די
שטריק פון געהארכזאמקייט און וועט זיין צוגעוועהנט צו מעס־
טען זיינע טריט מיט די טריט פון אנדערע, וועלען זיינע פעהיג־
קייטען און דער כח פון זיין שכל זיין פאראליזירט", א. ז. וו. די
טובת הכלל דארף איינציג און אליין ווערען דאס געזעץ, אדער
ריכטיגער, דער מורה דרך פאר'ן מענשען.

אבלייקענדיג אויף דעם אופן לחלוטין יעדעס געזעץ, קומט
גאדווין אויך צו דער אבסאלוטער פערלייקענונג פון'ם שטאאט.
ער זעהט אין'ם שטאאט א אינסטיטוציע, וועלכע איז אם מייס־
טען סותר די טובת הכלל. זיין אידעאל איז — א געזעלשאפט
אהן רעגירונג. קיין פערשפרעכען קען ניט פאלען ווי א חיוב:
אויב איך האב איינמאל א טעות געהאט, איז דאס ניט קיין
גרונד פאר וואס איך זאל פעראייביגען מיין טעות. די טובת
הכלל דארף זיין אונזער איינציגער וועגווייזער. די מענשהייט
דארף צערפאלען אויף קליינע, פאלשטענדיג אונאבהענגיקע גרו־
פען, וואו די שייכות'ן פון די איינצעלנע אין דער גרופע דאר־
פען זיין וואס מעהר נאהענטע, און די שייכות'ן צווישען די פער־
שיידענע גרופען — וואס מעהר בעגרעניצטע.

עס פערשטעהט זיך, ער לייקענט אב די נויטיגקייט פון דעם
שטאאט'ס אריינמישען זיך אין מחליקות צווישען איינצעלנע מענ־
שען (אן איינפאכער ראטה איז גענוג פאר דעם), פונקט ווי דער
שטאאט איז ניט נויטיג פאר דער בעשיצונג פון לאנד. אזוי פער־
האלט ער זיך אויך צו דעם איינגעפיהרטען רעכט פון אייגענטום,
וועלכעס ווייזט זיך ארויס ווי א פערלייקענונג פון יעדען געפיהל
פון גערעכטיגקייט, און וועלכען ער לעגט אוועק אונטער זיין אויס־

געצייכענטער קריטיק. צולעצט קומט א בעשרייבונג פון גאָדווין׳ס
אידעען וועגען די פערווירקליכונג פון דער נייער אָרדנונג וואָס
ער שלאָגט פאָר. די מיטלען וועלכע ער גיט אָן זיינען: איבער־
ציינונג און א צערטיילונג אין קליינע גרופּען, וועלכע שאפען אָב
אלערליי אלגעמיינע געזעץ.

מיר רעזומירען דאָ נור בקיצור עלטצבאכער׳ס בעשרייבונג,
וועלכע פערנעהמט זיך מיט גאָדווין אויף צוויי און צוואנציג זיי־
טען, צונויפגעשטעלט דורכאויס פון פּראכטפאָל אויסגעקליבענע
ציטאטען, אין אזא סדר, אז זיי גיבען א פולע און אויספיהרליכע
פאָרשטעלונג פון גאָדווין׳ס סיסטעם.

נאָך גאָדווין קומט פרודאָן, מאקס שטירנער, באקונין א. ז. וו.
אלע בעארבייט אויפ׳ן זעלבען שטייגער. איך מוז בעמערקען, אז
אפילו אין אזוינע פאלען וואו ביי א וועלכען עס איז אנארכיס־
טישען שרייבער ווייזט זיך עפּעס א ווידערשפּרוך, איז עלטצבא־
כער, ווי א מענש א אינטעליגענטער, פערשטענדיג גענוג ניט צו־
צוטרעטען צו יענעם שרייבער מיט דער בעקאנטער קריטיק —
די נארישעסטע אין דער וועלט —: „אהא, אָט דאָ ווידערשפּרעכט
איהר זיך, איז עס א סמן אז אייער סיסטעם טויג ניט“. ניין,
פערקעהרט, עלטצבאכער קלייבט אויס זיינע ציטאטען אזוי, כדי
צו בעווייזען אויף וועלכען אופן דאָס, וואָס זעהט אויס ווי א
ווידערשפּרוך, קומט נאטירליכערווייז ארויס ענטוועדער פון דעם
מחבר׳ס גרונד אידעע, אָדער פון דעם גאנצען סיסטעם, ווי דער
מחבר פערשטעהט איהם.

בעשרייבענדיג די מיינונגען פון די זיעבען אנארכיסטישע
שרייבער, די געקליבענע פאָרשטעהער פון די פערשיידענע סיס־
טעמען, בעווייזט עלטצבאכער אין אָנפאנג אויף וויפיעל עס זיי־
נען פאלש די פאָרשטעלונגען וואָס טראָגען זיך ארום איבער׳ן
אנארכיזם: דהיינו, „די אנארכיסטען ווילען אלעס צערשטערן
און גאָרנישט ניט בעשאפען; עס איז ביי זיי ניטאָ קיין שעפּפע־
רישע אידעע“, א. ז. וו. דערנאָך קלייבט ער פונאנדער די חלוקים
אין זייערע מיינונגען און זוכט וואָס זיי האָבען געמיינשאפט־

ליבעם צווישען זיך. דאָס געמיינשאַפטליכע ביי זיי איז די אידעע פון דער פערניכטונג פון׳ם שטאַאַט.

צולעצט — און דאָס קען זיין דאָס וויכטיגסטע טייל פון בוך — בעשטימט עלטצבאַכער דאָס פּלאַץ פון׳ם אַנארכיזם אין דער רעכטס־פילאָזאָפיע.

עס הערשען אין דער רעכטס־פילאָזאָפיע דריי שולען: די ד אָ ג מ א ט י ש ע שול, וועלכע ווען זי רעדט וועגען א וואָסערע עס איז אינסטיטוציע, למשל די עהע, זוכט זי פעסטצושטעלען, צי די אינסטיטוציע איז גוט אָדער שלעכט א ן א ו ן פ י ר ז י ך, און צי זי דאַרף בלייבען אָדער פערלאָרען געהן א ל ס א ז ע ל כ ע; די ס ק ע פּ ט י ש ע שול, אָדער בעסער אַנגערופען ה י ס ט אָ ר י ש ע, וועלכע נעהמט זיך ניט אויסצושטודירען די נוי־צען אָדער שאָדען פון א וואָסער עס איז אינסטיטוציע, נור זוכט היסטאָריש צו בעווייזען, צי זי וועט ווייטער אויך עקזיסטירען, צי ניט. און לעצטענס די ק ר י ט י ש ע שול, וועלכע שטודירט די געוויסע אינסטיטוציע פון שטאַנדפּונקט פון איהרע גרונדפּרינ־ציפּען, און אויך בנוגע צו איהר פּראַקטישער אַנווענדונג אין דעם געגעבענעם מאָמענט פון דער געשיכטע.

אין יעדערער פון די דריי רעכטס־פילאָזאָפישע שולען גע־פינען זיך אָנהענגער פון שטאַאַט און פערלייקענער פון שטאַאַט. אין דער ערסטער דאָגמאַטישער שול שטעהען האָבבס, העגעל און איהערינג פאַר׳ן שטאַאַט, און גאָדווין, פּרודאָן, שטירנער און טאָקער געגען שטאַאַט. אין דער אַנדער שול (די סקעפּטישע אָדער בעסער אַנגערופען היסטאָרישע) שטעהען מאָנטעין און בערנשטיין פאַר׳ן שטאַאַט, בעת באַקונין, קראַפּאָטקין (לאָמיר בעסער זאָגען: דער „אינטערנאַציאָנאַל“) — זיינען געגען איהם. און לעצטענס אין דער קריטישער שול האָבען מיר פון איין זייט ספּענסער, און פון דער אַנדער זייט — טאָלסטאָי. ווי אַלע קלאַסיפיקאַציעס האָט די אויך איהרע פעהלערען; זי קען אָבער זיין ניצליך פאַר דעם, וואָס הויבט ערסט אָן צו שטודירען דעם אַנאַרכיזם.

איהר מאַכט צו עלטצבאַכער׳ס בוך מיט א געוויסען פער־

דרום. נאָך אזא אויסגעצייכענטער דאַרלעגונג איז אינטערעסאַנט צו וויסען דעם פערפאַסער'ס מיינונג, די מיינונג פון דעם וואָס האָט אזוי גוט געקענט פערשטעהן דעם אנאַרכיזם ,און וואָס האָט טיילווייז געקענט ארייננבריינגען מעהר אָרדנונג אין דער דאַר־לעגונג, איידער מיר אליין האָבען עס געקענט טון. דער אנאַר־כיזם, זאָגט אונז דער פערפאַסער איז א ענין וואָס פערדיענט מען זאָל איהם שטודירען.

אלס א נייע און מעכטיגע שול אין דער רעכטס־פילאָזאָפיע, אלס א קאָלאָסאַלער בעוועגער פון וויכטיגע טהאַטען — וועלען מיר נאָך צולעגען און זאָגען, יאָ אודאי, דאַרף מען איהם שטו־דירען. צוליעב וועלכען צוועק? צי כדי צו בעשטרייטען זיינע גרונדלאַגען, צי כדי צו זעהען וואָס זיי ברייגען אריין לעבעדיג־שאַפענדעס אין די טוידטע אידעען וועלכע האָבבם האָט פאָר־מולירט? מיט וואָס זיי בעלעבען ספּענסער'ס אידעען? וואָס זיי גיבען דער געזעלשאַפט, אוועקשטעלענדיג דעם יחיד געגענאיבער דעם שטאַאט אנדערס און טיעפער ווי ספּענסער האָט דאָס געטון?

אויף אָט די אלע פונקטען גיט אונז דער פערפאַסער, וועל־כער איז אזוי סימפּאַטיש מיט זיין איידעלע עהרליכקייט און אינ־טעליגענץ אין אלץ וואָס ער זאָגט ארויס, קיין ענטפער ניט.

איינער פון אונז האָט זיך צוגעאיילט און זיך דורכגעשריבען מיט'ן מחבר. עס האָט זיך פערבונדען א קאָרעספּאָנדענץ, אין אָנ־הויב וועגען די מעטאָדען, דערנאָך וועגען די רעזולטאַטען. מען האָט זיך דורכגעשריבען אויף צוואַנציג און פערציג זייטלאך אויף א מאָל, און אויב די קאָרעספּאָנדענץ וועט פיהרען צו וועלכע עס איז אינטערעסאַנטע רעזולטאַטען, קען זיין אז זי וועט ווען עס איז ווערען פערעפענטליכט.

פּעטער קראָפּאָטקין.

דער אנארכיזם

איינלייטונג.

עס פיהלט זיך צוגלייך אי א אינערליכע, אי א אויסערליכע נויט צו דערקענען וויסענשאפטליך דעם אנארכיזם.

עס וואלט זיך וועלען אריינדרינגען אין תוך אריין פון א בעוועגונג, וועלכע שטעלט זיך אונטער צו צווייפלען אין דאס זי־כערסטע, מבטל צו זיין דאס אלט־געשעצטע, און דאך נעהמט זי ארום וואס וויטער אלץ ברייטערע קרייזען.

און מיר וואלטען אויך וועלען קומען צו א בעשלוס, צי איז עס ניט נויטווענדיג זיך צו שטעלען אנטקעגען אזא בעוועגונג מיט די וואפען פון מאכט, כדי צו בעשיצען די היינטיגע ארדנונג, אדער לכל הפחות איהר וויטערע ענטוויקלונג, און פערהיטען זי דורך אונדערבארימליכע מיטלען פון פיעל גרעסערע צרות.

2. היינטיגע צייטען עקזיסטירט מכח דעם אנארכיזם די גרעסטע אונקלארקייט, און ניט נור ביי׳ן גרויסען עולם, נור אפילו ביי די געלעהרטע און ביי די פאליטישע טהוער.

באלד זאגט מען, אז דאס העכסטע געזעץ פון׳ם אנארכיזם איז א היסטארישעם ענטוויקלונגס־געזעץ,1) באלד, אז עס איז דאס גליק פון׳ם יחיד,2) און באלד, אז עס איז די גערעכטיגקייט.3)

אט זאגט מען, אז דער שפיץ פון אנארכיזם איז די אבלייקענונג פון יעדען פראגראם,4) אז ער האט נור א נעגאטיוו ציעל;5)

---

1) דער אנארכיזם און זיינע טרעגער, ז. 127, 125, 124; רוי־כעסבערג, ז. 27. 2) לענץ, ז. 3. 3) בערנאטציג: יאהרבוך 19, ז. 3, 2. 4) לענץ, ז. 5. 5) קריספי, דיולי מייל, 1898, נומ. 807, ז. 4.

און אַט וויעדער, אַז געגענאיבער זיין נעגירענדע און צערשטע־רענדע זייט שטעהט א בעשטעטיגענדע און בעשאַפענדע זייט.1) באַלד זאָגט מען, אַז דאָס איינציג אָריגינעלע אין׳ם אנארכיזם איז נור זיינע מיינונגען וועגען דער אידעעלער געזעלשאַפט,2) און באַלד וויעדער, אַז זיין ווירקליכער, אמת׳ער מהות בעשטעהט אין זיינע פּאָזיטיווע שטרעבונגען.3)

אַט קומט אויס, אַז דער אנארכיזם פערוואַרפט דאָס געזעץ,4) די געזעלשאַפט,5) דעם שטאַאט.6)

באַלד דערקלערט מען, אַז אין דער אנארכיסטישער צוקונפטס־געזעלשאַפט וועלען ניט זיין קיינערליי אָבמאַך־בינדונגען;7) און אַט פערקעהרט, אַז דער אנארכיזם שטרעבט איינצופיהרען אַן אָרדנונג אין אַלע עפענטליכע עסקים דורך אָבמאַכען, אויפ׳ן באַזיס פון פעדעראַליסטיש־איינגעאָרדענטע געמיינדען און געזעל־שאַפטען.8)

אַט זאָגט מען בכלל, אַז דער אנארכיזם פערוואַרפט דאָס אייגענטום,9) אָדער וועניגסטענס דאָס פּריוואַטאייגענטום;10) און באַלד מאַכט מען חלוקים צווישען א קאָמוניסטישען און אינדי־ווידואַליסטישען אנארכיזם,11) אָדער גאָר צווישען א קאָמוניס־טישען, קאָלעקטיוויסטישען און אינדיווידואַליסטישען אנאר־כיזם.12)

באַלד בעהויפּטעט מען, אַז דער אנארכיזם שטעלט זיך פאַר

---

1) וואַן האמעל, ז. 112. 2) אַדלער, האַנדוועטערבוך 1, ז. 321. 3) רייכעסבערג, ז. 13. 4) שטאַמלער, ז. 2, 4, 34, 36; לענץ, ז. 1, 4. 5) סיליאָ, לאַ עספּאַנאַ מאָדערנאַ 61, ז. 145; גאַרראַוד, ז. 12; רייכעסבערג, ז. 16. 6) בערשטיין, נייע צייט 10, ז. 359. 7) רייכעסבערג, ז. 30. 8) לאמבראַ־זאַ, ז. 31. 9) סיליאָ, לאַ עספּאַנאַ מאָדערנאַ 61, ז. 145; דובואַ, ז. 213. 10) לאַמבראַזאַ, ז. 31. 11) ריענצי, ז. 9; שטאַמ־לער, ז. 31-28; מערלינאַ, ז. 27-18. 12) די היסטאָרישע ענט־וויקלונג דעס אנאַרכיזם, ז. 16; צענקער, ז. 161.

זיין פערווירקליכונג דורך פערברעכען,1) בעזונדערס דורך א געוואלט־רעוואָלוציע2) און מיט דער הילף פון פראָפּאגאנדא דער טהאט;3) און באלד פערקעהרט, אז דער אנארכיזם פערווארפט די טאקטיק פון געוואלט און די פּראָפּאגאנדא דער טהאט,4) אָדער וועניגסטענס, אז זיי זיינען ניט קיין גרונדטיילען פון אנארכיזם.5)

3. צוויי פאָדערונגען מוז מען שטעלען יעדען איינעם וואָס אונטערנעהמט זיך וויסענשאפטליך צו בעארבייטען דעם אנארכיזם.

ערסטענס מוז ער זיין בעקאנט מיט די בעדייטענדסטע אנארכיסטישע שריפטען. אין דעם פּרט בעגעגענט מען אפילו גרויסע שוויריגקייטען. די אנארכיסטישע שריפטען זיינען זעהר שפּאָרעוודיג פערטראָטען אין די עפענטליכע ביבליאָטעקען. זיי זיינען טיילווייז אזא יקר המציאות, אז פאר א פּריוואטמענשען איז מורא'דיג שווער זיך צו פערשאפען אפילו די וויכטיגסטע פון זיי. מען קען דעריבער פערשטעהן, פאר וואָס פון אלע ווערק איבער'ן אנארכיזם איז נור פאראן איין איינציגס, וואָס איז בעגרינדעט אויף א רייכע קענטשאפט פון אנארכיסטישע קוועלען. דאָס דאָזיגע ביכעל הייסט „די היסטאָרישע ענטוויקלונג דעם אנארכיזמוס“, ארויסגעגעבען אין ניו יאָרק, 1894, אָהן דעם פערפאסער'ס נאָמען. עס ענטהאלט בלויז 16 זייטען און גיט איבער זעהר בקיצור א בעשרייבונג פון'ם אנארכיזם, וועלכע בעווייזט א וואונדערבארע בעקאנטשאפט מיט די פערשיידענסטע אנארכיסטישע שריפטען.

צווייטענס, דער וואָס וויל וויסענשאפטליך בעארבייטען דעם

---

1) גארראוד, ז. 6; לעניז, ז. 5. 2) סערניקאלי 2, ז. 116; גארראוד, ז. 2; רייכעסבערג, ז. 38; וואַן האמעל, ז. 113. 3) גארראוד, ז. 11, 10; לאמבראזא, ז. 34; פעררי: קאָנט רענדי, ז. 257. 4) מאקיי, מאַגאַזין 67, ז. 913, די אַנאַרכיסטען, ז. 239-243. 5) צענקער, ז. 4-203.

אנארכיזם, מוז אויך זיין גוט בעקאנט מיט דער יוריספּרודענץ, פּאָליטישער עקאָנאָמיע און פילאָזאָפיע. דער אנארכיזם קריטי־קירט די רעכט־אינסטיטוציעס בנוגע צו זייערע עקאָנאָמישע וויר־קונגען, ארויסגעהענדיג דערביי פון'ם שטאנדפונקט פון איינער אָדער אנאנדערער פילאָזאָפיע. כדי אריינצודרינגען אין זיין תוך און ניט פאלען א קרבן פון אלערליי טעות'ן, מוז מען זיין בע־הבנט אין אלע בעגריפען פון פילאָזאָפיע, יוריספּרודענץ און פּאָ־ליטישער עקאָנאָמיע, וועלכע דער אנארכיזם ווענדט אָן, און אויך וועלכע ער בעציהט זיך. פון אלע ווערק איבער'ן אנארכיזם פער־ענטפערט די דאָזיגע פאָדערונג אם בעסטען די קליינע שריפט פון רודאָלף שטאמלער, „די טעאָריע פון אנארכיזם“, געדרוקט אין בער־לין, 1894.

ערסטער קאפיטעל.

די אויפגאבע.

1. — אלגעמיינעס.

1. די אויפגאבע פון אונזער אונטערזוכונג איז צו בעשטי־מען די בעגריפען פון דעם אנארכיזם און זיינע מינים. אזויבאלד ווי אט די בעגריפען זיינען בעשטימט, איז דער אנארכיזם וויסענ־שאפטליך דערקענט. ווארים די בעשטימונג פון די דאזיגע בע־גריפען פאדערט ניט נור אן איבערבליק איבער אלע איינצעלע ער־שיינונגען פון'ם אנארכיזם, נור זי פאסט אויך צוזאמען די רע־זולטאטען פון דעם איבערבליק און געפינט אויס זייער פלאץ אין דעם סך הכל פון אונזער וויסען.

אויפ'ן ערסטען בליק דוכט זיך אז די אויפגאבע איז גאנץ דייטליך; אבער אז מען בעטראכט זי גענויער, ווערט די אויבענ־אויפיגע דייטליכקייט פערשוואונדען.

ווארים ערסטענס העבט זיך אויף די פראגע: פון וועלכען פונקט זאל די אונטערזוכונג זיך אנהויבען? מען וועט ענטפערן: פון די אנארכיסטישע לעהרען. אבער עס איז בשום אופן ניטא קיין אחדות מכח דעם פונקט, וועלכע לעהרען זיינען אנארכיס־טישע. איינער בעצייכענט די, אנאנדערער בעצייכענט יענע לעה־רען אלס אנארכיסטישע, און די לעהרען גופא בעצייכענען זיך טיילווייז יא אלס אנארכיסטישע און טיילווייז ניט. ווי אזוי קען מען וועלכע עס איז פון זיי נעהמען אלס אנארכיסטישע לעהרען פון וואנען אנצוהויבען די פארשונג, אז דער בעגריף פון אנאר־כיזם איז נאך אליין ניט בעשטימט?

דאָן הערבט זיך אויף נאָך א ווייטערע פראַגע: וואָס איז דאָס ציעל פון דער אונטערזוכונג? מען וועט ענטפערן: דאָס ציעל איז — די בעגריפען פון׳ם אנאַרכיזם און זיינע מינים. מיר זעהען אָבער טאָג־טעגליך, אז פערשיידענע מענשען בעשטימען (דעפי־נירען) דעם בעגריף פון א זאך גאנץ פערשיידען, הגם זיי בע־גרייפען די זאך אויפ׳ן זעלביגען אופן. איינער זאָגט אז דאָס רעכט איז דער אלגעמיינער ווילען; אנאנדערער זאָגט, אז עס איז די סומע פון תקנות, וועלכע בעשרענקען איין מענשענס נאַטירליכע פריי־הייט צוליב דעם ווילען פון אנאנדער מענשען; א דריטער זאָגט, עס איז דער סדר החיים פון א פאָלק אין שיכות צו דער געמיינ־שאפט פון פעלקער, כדי אויפצוהאַלטען די אָרדנונג פון גאָט׳ס וועלט. זיי אלע וויסען, אז א בעגריף־בעשטימונג (א דעפיניציאָן) דאַרף אָנגעבען די נעקסט־העכערע גאַטונג און די צייכענס וואָס זונדערן אָב דעם מין; דאָס דאָזיגע וויסען אָבער נוצט זיי גאַנץ וועניג. עס זעהט, הייסט עס, אויס, אז דאָס ציעל פון דער אונ־טערזוכונג נויטיגט זיך דאָך אין אַן אויפקלערונג.

צולעצט הערבט זיך אויף די פראַגע: וואָסער וועג פיהרט צו אָט דעם ציעל? ווער עס האָט נור אמאָל בעטראַכט דעם קאַמפף פון מיינונגען אין די אינטעלעקטועלע וויסענשאַפטען, דער ווייס ווי גרויס דער דוחק איז אין אַן אָנערקענטע מעטאָדע, מיט וועל־כער צו לעזען פראָבלעמען, און דאָך ווי נויטווענדיג עס איז פאַר יעדער אונטערזוכונג צו האָבען א קלאָרע ידיעה מכח דער מע־טאָדע וואָס מען דאַרף אָנווענדען.

2. די אונטערזוכונג קען אוועקשטעלען די אויפגאַבע גע־נויער. **די אויפגאַבע בעשטעהט אין דעם — אויפשטעלען בעגריפען אנשטאָט די ניט־בעגריפליכע פאַרשטעלונגען פון׳ם אנאַרכיזם און זיינע מינים.**

יעדע אונטערזוכונג צו בעשטימען בעגריפען האָט די אויפ־גאַבע אויפצופאַסען בעגריפליך א געגענשטאַנד, וועלכער איז פריהער אויפגעפאַסט געוואָרען ניט־בעגריפליך, דאָס הייסט, אויפ־שטעלען א בעגריף אַנשטאָט די ניט־בעגריפליכע פאַרשטעלונגען

פון א געגענשטאנד. די אויפגאבע דריקט זיך אויס גאנץ דייטליך אין יעדער דעפיניציאָן, וועלכע שטעלט אוועק איינע נעבען די אנדערע א ניט־בעגריפליכע פאָרשטעלונג פון א זאך אין דעם סוביעקט, און א בעגריפליכע פאָרשטעלונג פון דעמזעלבען גע־גענשטאנד אין איהר פרעדיקאט.

די אונטערזוכונג, וועלכע דארף בעשטימען די בעגריפען פון אנארכיזם און זיינע מינים, האָט דעריבער די אויפגאבע אויפ־צופאסען בעגריפליך די זאכען, וועלכע זיינען פריהער אויפגעפאסט געוואָרען אין ניט־בעגריפליכע פאָרשטעלונגען פון דעם אנארכיזם און זיינע מינים; עס הייסט אלזאָ, אויפשטעלען בעגריפען אויף דעם אָרט פון אָט די ניט־בעגריפליכע פאָר־שטעלונגען.

3. אונזער אונטערזוכונג קען אוועקשטעלען איהר אויפגאַ־בע נאָך גענויער, הגם צוערסט נור אין דער נעגאטיווער זייט. די אויפגאבע בעשטעהט ניט דעריין, אויפצושטעלען בע־גריפען אויפ׳ן אָרט פון אלע און יעדער איינציגער פאָר־שטעלונג, וועלכע קומען פאָר אלס ניט־בעגריפליכע פאָר־שטעלונגען פון׳ם אנארכיזם און זיינע מינים.

א בעגריף קען אלעמאָל אויפפאסען בעגריפליך נור איין גע־גענשטאנד, און ניט נאָך איינעם צוזאמען מיט איהם. דער בעגריף פון געזונדהייט, צ. ב. ש. קען ניט זיין צוגלייך אויך דער בע־גריף פון לעבען; דער בעגריף פון א פערד קען ניט זיין צוגלייך דער בעגריף פון דער גאטונג זויגטיער.

אין די ניט־בעגריפליכע פאָרשטעלונגען אָבער, וואָס טרעטען ארויס אלס פאָרשטעלונגען פון דעם אנארכיזם און זיינע מינים, ווערען גראָד אריינגענומען זעהר פערשיידענע געגענשטאנדען. אמת, דער געגענשטאנד פון די אלע פאָרשטעלונגען איז פון איין זייט א גאטונג, וועלכע ווערט צונויפגעשטעלט פון די געמיינ־שאפטליכע אייגענשאפטען פון געוויסע לעהרען, און פון דער אנ־דער זייט זיינען עס די מינים פון דער גאטונג, וועלכע ווערען צונויפגעשטעלט, צולעגענדיג וועלכע עס איז בעזונדערקייטען צו

יענע געמיינשאפטליכע אייגעשאפטען. דערביי אָבער האָבען אָט די פאָרשטעלונגען אין אויג זעהר פערשיידענע קרייזען פון לעהרען מיט זייערע געמיינשאפטליכע און בעזונדערע אייגענשאפטען: אייניגע פון זיי אפשר ניט מעהר ווי די לעהרען פון קראָפּאָטקין און מאָסט, אנדערע נור די לעהרען פון שטירנער, טאָקער און מאקיי, און ווידער אנדערע די לעהרען פון דיביידע גרופען צוזאמען.

וואָלט מען געוואָלט אויפשטעלען בעגריפען אויפ'ן אָרט פון אלע ניט־בעגריפליכע פאָרשטעלונגען, וועלכע טרעטען ארויס אלם פאָרשטעלונגען פון'ם אנארכיזם און זיינע מינים, דאן וואָלטען אָט די בעגריפען געמוזט אומפאסען אין איינעם די געמיינשאפטליכע און די בעזונדערע אייגענשאפטען פון גאנץ פערשיידענע קרייזען פון לעהרען (פון וועלכע איין קרייז וואָלט אפשר איינגעשלאָסען די לעהרען פון קראפּאָטקין און מאָסט, אנאנדערער די לעהרע פון שטירנער, טאָקער און מאקיי און א דריטער די לעהרען פוןביידע גרופען צוזאמען). דאָס איז אָבער אונמעגליך: די בעגריפען פון'ם אנארכיזם און זיינע מינים קענען אומפאסען די געמיינשאפטליכע און בעזונדערע אייגענשאפטען נור פון איין איינציגען קרייז פון לעהרען; דעריבער קען אונזער אונטערזוכונג ניט אויפשטעלען קיין בעגריפען פון אלע פאָרשטעלונגען, וועלכע טרעטען ארויס אלם פאָרשטעלונגען פון'ם אנארכיזם און זיינע מינים.

4. אונזער אונטערזוכונג קען גרייכען נאָך א געוויסע פעסטשטעלונג פון דער אויפגאבע, ווען מיר מאכען פולער די דאָזיגע נעגאטיווע אויפשטעלונג פון דער פראגע לויט איהר פּאָזיטיווער אָדער בעשטעטיגענדער זייט. די אויפגאבע בעשטעהט דעריין, אויפצושטעלען בעגריפען אויפ'ן אָרט פון יענע ניט־בעגריפליכע פאָרשטעלונגען פון'ם אנארכיזם און זיינע מינים, וואָס האָבען אין אויג איין און דעמזעלבען קרייז פון לעהרען, וועלכע זיינען אם מעהרסטען פערברייט צווישען

די מענשען, וואס בעשעפטיגען זיך היינטיגען טאג מיט'ן אנארכיזם אויף א וויסענשאפטליכען אופן.

אזוי ווי אונזער אונטערזוכונג קען נור האבען די אויפגאבע אויפצושטעלען בעגריפען אויפ'ן ארט פון נישט מעהר ווי א טייל פון די פארשטעלונגען, וועלכע טרעטען ארויס אלס ניט־בעגריפליכע פארשטעלונגען פון'ם אנארכיזם און זיינע מינים — ד. ה. נור אויפ'ן ארט פון אזוינע פארשטעלונגען, וועלכע האבען אין אויג איין און דעמזעלבען קרייז פון לעהרען מיט זיינע גע־מיינשאפטליכע און בעזונדערע אייגענשאפטען — דעריבער מו־זען מיר איינטיילען די דאזיגע פארשטעלונגען אין גרופען און אויסקלייבען יענע גרופע, וועמעס פארשטעלונגען מען דארף פער־בייטען אויף בעגריפען.

דער אויסוואהל פון דער גרופע מוז אבהענגען פון דעם סארט מענשען פאר וועמען מיר זיינען מכון צו מאכען די אונטערזו־כונג. ווארים די אונטערזוכונג פון א בעגריף קען האבען א בע־דייטונג נור פאר די מענשען, וועלכע שטעלען זיך פאר דעם ענין פון'ם בעגריף ניט־בעגריפליך: היות ווי דער בעגריף טרעט ארויס נור אויפ'ן ארט פון זייערע פארשטעלונגען. פאר די וואס מאכען זיך א ניט־בעגריפליכע פארשטעלונג פון רוים צ. ב. ש. האט קיין זין ניט זיי צו געבען אין דעם פרט א בעגריף פון מאראל; און עס האט פונקט אזוי קיין זין ניט צו געבען די מענשען, וועלכע פערשטעהען אונטער אנארכיזם דאס וואס זיי געפינען אי ביי פרודאן, אי ביי שטירנער, א בעגריף פון דאס וואס איז געמיינשאפטליך אי ביי פרודאן, אי ביי שטירנער, באקונין און קראפאטקין צוזאמען.

די מענשען פאר וועמען אט די אונטערזוכונג איז געמיינט, זיינען אבער גראד אזעלכע, וואס בעשעפטיגען זיך היינטיגען טאג מיט'ן אנארכיזם אויף א וויסענשאפטליכען אופן. אויב אט די אלע וואלטען אין זייערע פארשטעלונגען פון'ם אנארכיזם און זיינע מינים געהאט אין אויג נור איין און דעמזעלבען קרייז פון לעהרען, וואלט די אויפגאבע פון אונזער אונטערזוכונג געוועז

אויפצושטעלען בעגריפען אנשטאט אט דער גרופע פון פארשטע־
לונגען. אזוי ווי אבער דאס איז ניט דער פאל, מוז אונזער אונ־
טערזוכונג האבען די אויפגאבע אויפצושטעלען בעגריפען אויף
דעם ארט פון אזא גרופע פון פארשטעלונגען, וועלכע האט אין
אויג א קרייז פון לעהרען, וואס ווערט אומגעפאסט פון דער מעג־
ליך־גרעסטער צאהל פון מענשען ,וועלכע בעשעפטיגען זיך היינ־
טיגען טאג מיט'ן אנארכיזם אויף א וויסנשאפטליכען אופן.

2. — דער אנפאנגספונקט.

לויט דעם וואס מיר האבען געזאגט, מוזען מיר אנפאנגען
אונזער אונטערזוכונג פון יענע ניט־בעגריפליכע פארשטעלונגען
פון'ם אנארכיזם און זיינע מינים, וואס האבען אין אויג איין
און דעמזעלבען קרייז פון אזוינע לעהרען, וועלכע זיינען אם
מעהרסטען פערשפרייט צווישען די וואס בעשעפטיגען זיך היינ־
טיגען טאג וויסענשאפטליך מיט'ן אנארכיזם.

1. ווי אזוי קען מען דערקענען וואסער קרייז פון לעהרען
די דאזיגע ניט־בעגריפליכע פארשטעלונגען פון'ם אנארכיזם און
זיינע מינים האבען אין אויג?

ערסטענס און פריהער פאר אלץ קען מען עס זעהן פון דאס
וואס זיי זאגען בנוגע צו געוויסע אנארכיסטישע לעהרען, פון דער
בעשרייבונג און פון דער צאהל וואס זיי גיבען אן פון אזוינע
לעהרען.

מיר מעגען אננעהמען, אז א מענש האלט די לעהרען, וועל־
כע ער רופט אן אנארכיסטיש, און די אנדערע לעהרען וועלכע
לאזען זיך בעצייכענען מיט דיזעלבע געמיינשאפטליכע אייגענ־
שאפטען, פאר אנארכיסטישע לעהרען. און ווייטער מעגען מיר אנ־
נעהמען אז א מענש האלט ניט פאר אנארכיסטישע לעהרען אזוי־
נע לעהרען, וועלכע ער שטעלט אוועק אין א וועלכער עס איז פארם
אין געגענזאץ צו אנארכיסטישע, און אויך אויב ער נעהמט זיך
אונטער אנצוצעהלען אדער בעשרייבען אלע אנארכיסטישע לעה־
רען, אפילו די וואס זיינען איהם אונבעקאנט, און וועלכע בעזיצען

ניט די געמיינשאפטליכע אייגענשאפטען פון די לעהרען וואס ער האט בעשריבען.

וואס פאר א קרייז פון לעהרען יענע ניט־בעגריפליכע פאר־שטעלונגען פון אנארכיזם און זיינע מינים, וועלכע זיינען פער־שפרייט אם מייסטען צווישען די וואס בעשעפטיגען זיך מיט'ן אנארכיזם וויסענשאפטליך, האבען אין אויג, קען מען זעהען צוויי־טענס פון די דעפיניציאנען און אנדערע בעשטימונגען פון אנאר־כיזם. מיר מעגען אננעהמען, בספק, אז א מענש האלט יענע לעה־רען פאר אנארכיסטישע, וועלכע האלטען אוים זיין דעפיניציאן פון אנארכיזם; און אז דאגעגען ער האלט ניט פאר אנארכיסטיש יענע לעהרען, וועלכע האלטען ניט אוים זיין דעפיניציאן.

ווען אט די צוויי דערקענונגס־מיטלען פיהרען צו סתירות, דאן מוז מען זיך פערלאזען אויפ'ן ערסטען מיטעל. ווארים אויב א מענש דעפינירט אדער רעדט פון דעם אנארכיזם אזוי, אז גע־וויסע לעהרען וועלכע ער דערקלערט פאר ניט־אנארכיסטישע, ווייזען זיך ארוים אלס אנארכיסטישע, און אפשר אנדערע וועלכע ער רעכענט פאר אנארכיסטישע, ווייזען זיך ארוים אלס ניט־אנאר־כיסטישע, קען די שולד ליעגען נור אין דעם, וואס ער האט ניט קיין השגה ווי וויט זיינע אלגעמיינע בעשטימונגען (דעפיניצי־אנען) גרייכען, און מען מוז דעריבער אויסגעפינען זיין מיינונג פון דעם ווי ער בעהאנדעלט די איינצעלנע לעהרען.

2. אט די דערקענונגס־מיטלען זאגען אונז וואס פאר א קרייז פון לעהרען אט די ניט־בעגריפליכע פארשטעלונגען פון'ם אנארכיזם און זיינע מינים האלטען אין אויג.

מיר דערגעהען ערסטענס, אז די לעהרען פון געוויסע מענ־שען ווערען אנערקענט אלס אנארכיסטישע לעהרען ביי'ן גרעסטען טייל פון די וואס בעשעפטיגען זיך מיט'ן אנארכיזם וויסענ־שאפטליך.

מיר דערגעהען צווייטענס, אז די לעהרען פון יענע מענשען ווערען אנערקענט, פון די וואס בעשעפטיגען זיך וויסענשאפטליך מיט'ן אנארכיזם, אלס אנארכיסטישע לעהרען, נור אויף וויפיעל

זיי זיינען שייך צו די פונקטען פון געזעץ, שטאַאט און אייגענ־טום; אָבער ניט אויף וויפיעל עס האָט צו טון מיט געזעץ, שטאַאט און אייגענטום פון איין בעזונדערן געזעץ־סיסטעם אָדער פון אַ בעזונדער גרופע פון געזעץ־סיסטעמען, און אויך ניט וואו זיי האָבען צו טון מיט אנדערע ענינים, ווי אַן ערך די רעליגיאָן, די פאַמיליע, קונסט א. ד. ג.

פון אלע אָנערקענטע אנארכיסטישע לעהרען זיינען פאראן זיעבען בעזונדערס אָנזיכטיגע, דאָס זיינען די לעהרען פון ג אָ ד־ וו י ן, פּ ר ו ד אָ ן, ש ט י ר נ ע ר, ב א ק ו נ י ן, ק ר אָ פּ אָ ט־ ק י ן, ט אָ ק ע ר און ט אָ ל ס ט אָ י. זיי אלע ווייזען זיך ארויס צו זיין אנארכיסטישע לעהרען לויט דעם גרעסטען טייל פון די דעפיניציאָנען פון אנארכיזם און פון אלע אַנדערע וויסענ־שאַפטליכע בעשטימונגען וועגען איהם. זיי אלע ווייזען ארויס די אייגענשאַפטען וועלכע געפינען זיך געמיינשאַפטליך אין די לעהרען, וואָס ווערען בעהאַנדעלט אין די מעהרסטע בעשרייבונ־גען פון'ם אנארכיזם. איינינע פון די אייגעשאַפטען ווערען אוועק־געשטעלט אין פאָדערגרונט כמעט אין יעדען ווערק איבער'ן אנאר־כיזם. קיין איינציגע פון די זיעבען ווערט ניט ערנסט אָבגעלייי־קענט אלס אַן אנארכיסטישע לעהרע.

3. — דאָס ציעל.

לויט דעם וואָס איז דאָ געזאָגט געוואָרען, מוז דאָס ציעל פון דער אונטערזוכונג בעשטעהן ערסטענס, צו בעשטימען דעם בע־גריף פון דער גאַטונג, וועלכע ווערט צונויפגעשטעלט פון די געמיינשאַפטליכע אייגענשאַפטען פון די לעהרען, וואָס די וועלכע בעשעפטיגען זיך וויסענשאַפטליך מיט'ן אנאר־כיזם, אָנערקענען אלס אנארכיסטישע לעהרען; און צוויי־טענס, צו בעשטימען דעם בעגריף פון די מינים פון דער דאָזיגער גאַטונג, וועלכע ווערען צונויפגעשטעלט דורך דעם, וואָס עס קומען צו וועלכע עס איז בעזונדערקייטען צו יענע געמיינשאַפטליכע אייגענשאַפטען.

1. א בעגריף פאדערט קודם כל, אז א געגענשטאנד זאל פארגעשטעלט ווערען אזוי דייטליך און ריין ווי נור מעגליך. אין ניט־בעגריפליכע פארשטעלונגען ווערט א געגענשטאנד ניט פארגעשטעלט מיט אלער מעגליכער דייטליכקייט. אין אונזערע ניט־בעגריפליכע פארשטעלונגען פון גאלד, צ. ב. ש., שטעלען מיר זיך דייטליך פאר דאס רוב נור איניגע אייגענשאפטען פון'ם גאלד; איינער פון אונז דענקט דערהויפט אפשר נור פון דעם קאליר און דעם גלאנץ, אנאנדערער פון דעם קאליר און דער פעהיגקייט אויסצוציהען זיך, א דריטער פון וועלכער עס איז אנדערע אייגעשאפטען. אבער אין דעם ב ע ג ר י ף פון גאלד מוזען פארגעשטעלט ווערען אזוי דייטליך ווי מעגליך אי דער קאליר, אי דער גלאנץ, אי די פעהיגקייט זיך אויסצוציהען, ווי אויך די הארטקייט, די פעהיגקייט זיך אויפצולעזען, צו ווערען געשמאלצען, דאס ספעציפישע געוויכט, דאס אטאם־געוויכט, און אלע אנדערע אייגענשאפטען פון גאלד.

אין אונזערע ניט־בעגריפליכע פארשטעלונגען ווערט א געגענשטאנד אויך ניט פארגעשטעלט אין אלער מעגליכער ריינקייט. אין אונזערע ניט־בעגריפליכע פארשטעלונגען פון גאלד פיהרען מיר אריין איניגעס וואס געהערט גאר ניט צו די אייגענשאפטען פון גאלד; איינער קען אפשר דענקען וועגען דעם ווערטה וואס גאלד האט בעת מעשה, אנאנדערער וועגען גאלדענע כלים, א דריטער וועגען א וועלכער עס איז גאלדענער מטבעה. פון דעם בעגריף פון גאלד אבער מוזען אט די אלע הוספות געהאלטען ווערען פון ווייטען.

הייסט עס, אז קודם איז דאס ציעל פון דער אונטערזוכונג, צו בעשרייבען אזוי קלאר ווי מעגליך און אזוי ריין ווי מעגליך די ג ע מ י י נ ש א פ ט ל י כ ע אייגענשאפטען פון יענע לעהרען, וועלכע די וואס בעשעפטיגען זיך וויסענשאפטליך מיט'ן אנארכיזם אנערקענען אלס אנארכיסטישע לעהרען, ווי אויך די ב ע ז ו נ ד ע רק י י ט ע ן פון די אלע לעהרען, וועלכע ווייזען אויף די דאזיגע געמיינשאפטליכע אייגענשאפטען.

2. ווייטער פאדערט זיך פון א בעגריף, אז דער געגענ־שטאנד זאל אזוי גוט ווי מעגליך אוועקגעשטעלט ווערען אויף זיין פלאץ אין דעם סך הכל פון אונזער ערפאהרונג, ד. ה. עס זאל אנגעגעבען ווערען זיין פלאץ אין א סיסטעם פון גאטונגען און מינים, וועלכער פאסט אום די גאנצע סומע פון אונזערע ער־פאהרונגען.

אין ניט־בעגריפליכע פארשטעלונגען ווערט ניט אנגעגעבען דאס פלאץ פון א געגענשטאנד אין דעם סך הכל פון אונזער ער־פאהרונג, נור סתם אין איינע פון די פיעלע גאטונגען, אין וועל־כע מען קען איהם אריינשטעלען, לויט זיינע פערשיידענע אייגענשאפטען. איינער פון אונז שטעלט זיך אפשר פאר דאס גאלד אלס א מין פון דער גאטונג „געלבע קערפער", אן אנדערער אלס א מין פון דער גאטונג „אויסציהעדיגע קערפער", א דריטער אלס א מין פון א וועלכער עס איז אנדער גאטונג. דער בעגריף פון גאלד אבער מוז עס אריינשטעלען אויף זיין פלאץ אין א סיסטעם פון מינים און גאטונגען, וועלכע פאסען אום די גאנצע סומע פון אונזער ערפאהרונג — ער מוז עס געבען א פלאץ אין דער גא־טונג „מ ע ט א ל ע ן".

דאס ווייטערדיגע ציעל פון דער אונטערזוכונג איז אלזא — אנצוגעבען, אזוי גוט ווי מעגליך, דאס פלאץ פון די געמיינשאפט־ליכע אייגענשאפטען פון יענע לעהרען, וועלכע די וואס בעשעפ־טיגען זיך וויסענשאפטליך מיט'ן אנארכיזם אנערקענען אלס אנאר־כיסטישע לעהרען, ווי אויך די בעזונדערקייטען פון די אלע לעה־רען, וועלכע ווייזען ארוים די דאזיגע געמיינשאפטליכע אייגענ־שאפטען, אין דעם סך הכל פון אונזערע ערפאהרונגען, ד. ה. אין א סיסטעם פון מינים און גאטונגען, וועלכעס פאסט אום די גאנצע סומע פון אונזער ערפאהרונג.

4. — דער וועג צום ציעל.

דער וועג, אויף וועלכען אונזער אונטערזוכונג דארף געהן פון דעם אנפאנגס־פונקט ביז צו איהר ציעל, מוז, לויט דעם וואס

איז געזאָגט געוואָרען, צערפאַלען אויף דריי טיילען. ערסטענס מוז מען בעשטימען די בעגריפען פון רעכט, שטאַאט און אייגענטום. דאַן מוז מען פעסטשטעלען וואָס די אַנאַרכיס־טישע לעהרען זאָגען וועגען רעכט, שטאַאט און אייגענטום. צולעצט מוזען מיר בעגריפליך בעשטימען דעם אַנאַרכיזם און זיינע מינים, נאָכדעם ווי מיר וועלען אָראָבוואַרפען פון איהם איניגע טעות'ן.

ערסטענס מוז מען בעגריפליך בעשטימען רעכט, שטאַאט און אייגענטום; און די בעשטימונג מוז דוקא זיין פון רעכט, שטאַאט און אייגענטום בכלל, ניט א שטייגער דאָס רעכט, דער שטאַאט און דאָס אייגענטום פון א געוויסען רעכטס־סיסטעם אָדער פון א געוויסען קרייז פון רעכטס־סיסטעמען.

רעכט, שטאַאט און אייגענטום אין דעם זין זיינען די גע־גענשטאַנדען (די אָביעקטען), וועגען וועלכע די לעהרען, וואָס דאַרפען אונטערזוכט ווערען לויט זייערע געמיינשאַפטליכע און בעזונדערע אייגענשאַפטען, מאַכען בעהויפּטונגען. איידער מען קען פעסטשטעלען אז עס זיינען געמאַכט געוואָרען וועלכע עס איז בעהויפטונגען וועגען א געגענשטאַנד — שוין ניט צו רעדען וועגען ארויסברייננגען די געמיינשאַפטליכע און די בעזונדערע אייגענשאַפטען פון די דאָזיגע בעהויפטונגען און געפינען זייער פּלאַץ אין דעם סך הכל פון אונזער ערפאַהרונג — מוז דער גע־גענשטאַנד גופא בעגריפליך בעשטימט ווערען. בכן, איז דאָס ערסטע וואָס מוז געטון ווערען — *בעשטימען די בע־גריפען פון רעכט. שטאַאט און אייגענטום* (קאַפּיטעל 2).

2. דערנאָך מוז מען פעסטשטעלען וואָס די אַנאַרכיסטישע לעהרען בעהויפטען וועגען רעכט, שטאַאט און אייגענטום, — ד. ה. די אָנערקענטע אַנאַרכיסטישע לעהרען, ווי אויך יענע לעהרען, וועלכע ווייזען אויף אויף א גלייכען אופן דיזעלבע געמיינשאַפט־ליכע אייגענשאַפטען.

וואָס די אָנערקענטע אַנאַרכיסטישע לעהערען זאָגען מוז

פעסטגעשטעלט ווערען, כדי צו בעשטימען דעם בעגריף פון אנאר־
כיזם. וואס די אנדערע לעהרען, וועלכע ווייזען אויף די געמיינ־
שאפטליכע אייגענשאפטען פון די אנערקענטע אנארכיסטישע
לעהרען, זאגען, מוז פעסטגעשטעלט ווערען, כדי די מינים פון׳ם
אנארכיזם זאלען קענען בעגריפליך בעשטימט ווערען.

עס הייסט, אז מען מוז יעדע פון די לעהרען פרעגען מכח
איהר פערהאלטען זיך צו די פונקטען רעכט, שטאאט און איי־
גענטום. אפריהער אבער מוז מען נאך זיי פרעגען, אויף וועלכער
גרונדלאגע זיי רוהען, און נאכהער מוז מען זיי אויך פרעגען, ווי
זיי שטעלען זיך פאר זייער פערווירקליכונג. —

עס איז אונמעגליך דא צו געבען א ל ע א נ ע ר ק ע נ ט ע
אנארכיסטישע לעהרען, שוין ניט צו רעדען וועגען געבען ג א ר
א ל ע אנארכיסטישע לעהרען בכלל. אונזער אונטערזוכונג בע־
שרענקט זיך דעריבער נור אויף די בעשרייבונג פון די זיעבען בע־
זונדערס אנזיכטיגע לעהרען (קאפיטעל 3 ביז 9) און זי מיהט זיך
פון אט דעם שטאנדפונקט אוים צו בעקומען אן איבערבליק אי־
בער א ל ע אנארכיסטישע לעהרען, די אנערקענטע, ווי אלע
אנדערע בכלל (קאפיטעל 10).

די בעשריבענע לעהרען זיינען איבערגעגעבען געווארען אין
זייערע אייגענע ווערטער,*) אבער לויט איין און דעמזעלבען סיס־
טעם: דאס ערסטע, כדי צו זיין זיכער אז עס ווערט ניט אריינ־
געבראכט קיין פרעמדער געדאנק; דאס צווייטע, כדי ניט אוועק־
צושטעלען גרונדפערשיידענע געדאנקען־גיינג אין א פארם וואס
וועט זיי ניט לאזען פערגלייכען איינע מיט די אנדערע. זיי זיי־

---

*) די שטעלען וואס זיינען געבראכט געווארען פון ניט־דייטשע
שריפטען, זיינען איבערגעגעבען געווארען אין דייטש. פאר די צי־
טאטען פון רוסישע שריפטען זיינען בענוצט געווארען פרעמדע אי־
בערזעצונגען, וועלכע זיינען פארזיכטיג איבערגעארבייט געווארען
דארט, וואו עס האט זיך אויסגעוויזען, אז זיי האבען שטארק גע־
זינדיגט געגען דעם געפיהל פון דער שפראך.

נען געצוואונגען געוואָרען צו געבען בעשטימטע ענטפערן אויף בעשטימטע פראגען; עס איז אָפט אפילו געוועזן נויטיג צוזאמען צו ברייגנען די ענטפערן אין קליינינקע חלקים פון העכסט פער־שיידענע שריפטען, דורכזיפען זיי אויף ווי וויט זיי האָבען איי־נע די אנדערע סותר געווען, און פערטייטשען זיי דאָרט וואו זיי האָבען אָבגעטראָטען פון דעם געוועהנליכען געברויך פון דער שפראך. אויף אָט דעם אופן בעווייזט זיך פאר אונז טאָלסטאָי'ס שטרענגער געדאנקען־געבוי און באקונין'ס ניט־קלאָרע רעדעריי, קראָפּאָטקין'ס ארגומענטען פול פון הייסער מענשענליעבע און שטירנער'ס זעלבסט־צופרידענע חכמה'לעך, אי דירעקט, אי דאָך אין א פערגלייכבארער פאָרם.

3. צולעצט, נאָך דעם ווי מיר ווארפען אראָב וייט־פער־שפרייטע טעות'ן, מוזען מיר בעגריפליך בעשטימען דעם אנאר־כיזם און זיינע מינים.

אויפ'ן גרונד פון דער דערקענטנים, וואָס מיר האָבען בעקו־מען וועגען די אנארכיסטישע לעהרען, מוזען מיר אָבריייניגען די וויכטיגסטע טעות'ן איבער'ן אנארכיזם און זיינע מינים; און דאַן מוזען מיר בעשטימען וואָס די אנארכיסטישע לעהרען האָבען צווי־שען זיך געמיינשאפטליכעס און וועלכע בעזונדערקייטען עס זיי־נען פערטראָטען ביי זיי, און אָנווייזען דאָס פּלאַץ אי פון די, אי פון יענע אין דעם סך הכל פון אונזער ערפאהרונג. דערמיט זיי־נען געגעבען געוואָרען די בעגריפען פון'ם אנארכיזם און זיינע מינים (קאפּיטעל 11).

צווייטער קאפיטעל.

רעכט, שטאַאט, אייגענטום.

1. — אַלגעמיינעס.

מיר ווילען דאָ בעגריפליך בעשטימען רעכט, שטאַאט און אייגענטום בכלל, ניט דאָס רעכט, דעם שטאַאט, דאָס אייגענטום פון איין געוויסען רעכטס-סיסטעם אָדער פון אַ געוויסען קרייז פון רעכטס-סיסטעמען. די בעגריפען פון רעכט, שטאַאט און אייגענטום דאַרפען ווערען בעשטימט אַלס בעגריפען פון אַן אַלגעמיינער רעכטס-וויסענשאַפט, ניט פון אַ וועלכער עס איז בעזונדער רעכטס-וויסענשאַפט.

1. אונטער די בעגריפען פון רעכט, שטאַאט און אייגענטום קען מען ערסטענס פערשטעהן די דאָזיגע בעגריפען אין דער ווי־סענשאַפט פון אַ בעשטימטען רעכטס־ס י ס ט ע ם.

אזעלכע בעגריפען ענטהאַלטען אַלע סמנים, וועלכע געהערען צו דעם עצם פון יענעם געוויסען רעכטס-סיסטעם. זיי פאַסען אום נישט מעהר ווי דעם עצם פון יענעם רעכטס-סיסטעם. מען קען זיי דעריבער אָנרופען די בעגריפען פון דער וויסענשאַפט פון אָט דעם סיסטעם. וואָרים מיר קענען בעצייכענען אַלס די וויסענ־שאַפט פון א בעשטימטען רעכטס-סיסטעם דאָס טייל פון יוריס־פרודענץ, וואָס בעשעפטיגט זיך אויסשליסליך מיט די נאָרמען פון איין געוויסען רעכטס-סיסטעם.

די בעגריפען פון רעכט,שטאַאט און אייגענטום אין דער ווי־סענשאַפט פון איין רעכטס-סיסטעם אונטערשיידען זיך פון די אייגענע בעגריפען אין די וויסענשאַפטען פון אַנדערע רעכטס־סיסטעמען דורך דעם כאַראַקטער־צייכען, וואָס זיי זיינען די בע־גריפען פון די נ אָ ר מ ע ן פון דעם דאָזיגען בעזונדערן סיסטעם.

דער אייגענטומס־בעגריף פון דעם היינטיגען דייטשען רייכס־רעכט, פון דעם היינטיגען פראנצויזישען רעכט און דעם היינטיגען ענג־לישען רעכט אונטערשיידען זיך דורך דעם, וואס זיי זיינען בע־גריפען פון נארמען מכח אייגענטום פון דריי פערשיידענע רעכטס־סיסטעמען. בכן, זיינען די בעגריפען פונקט אזוי פערשיידען, ווי די נארמען פון דעם היינטיגען דייטשען, פראנצויזישען און ענג־לישען רעכט פון אייגענטום זיינען פערשיידען. די רעכט, שטאאט און אייגענטום־בעגריפען אין פערשיידענע רעכטס־סיסטעמען שטעהען אין שיכות איינע צו די אנדערע ווי מינים־בעגריפען, וואס זיינען אונטערווארפען אונטער איין און דעמזעלבען גא־טונגס־בעגריף.

2. צווייטענס קען מען אונטער די בעגריפען פון רעכט, שטאאט און אייגענטום פערשטעהן די דאזיגע בעגריפען אין דער וויסענשאפט פון א בעשטימטען ק ר י י ז פ ו ן ר ע כ ט.

אזעלכע בעגריפען ענטהאלטען אלע סמנים, וועלכע געהערען צו דעם געמיינשאפטליכען אינהאלט פון די פערשיידענע רעכטס־סיסטעמען פון דעם געוויסען קרייז פון רעכט. זיי פאסען אום נור דעם געמיינשאפטליכען אינהאלט פון די פערשיידענע רעכטס־סיסטעמען פון אט דעם רעכטס־קרייז. מען קען זיי דעריבער אנ־רופען בעגריפען פון דער וויסענשאפט פון אט דעם רעכטס־קרייז. ווארים מיר קענען בעצייכענען אלס די וויסענשאפט פון א בע־שטימטען רעכטס־קרייז דאס טייל פון יוריספרודענץ, וועלכער בע־האנדעלט אויסשליסליך די נארמען פון א בעשטימטען רעכטס־קרייז, אויף וויפיעל זיי זיינען ניט שוין בעהאנדעלט געווארען דורך די וויסענשאפטען פון די בעשטימטע רעכטס־סיסטעמען פון אט דעם קרייז.

דער רעכט, שטאאט און אייגענטום־בעגריף אין דער וויסענ־שאפט פון א רעכט־ קרייז אונטערשיידט זיך פון די אייגענע בע־גריפען אין די וויסענשאפטען פון די רעכט־סיסטעמען וואס שטע־לען צונויף דעם קרייז, דערמיט וואס איהם פעהלט דער כאראק־טערצייכען, וואס וואלט איהם געמאכט פאר א בעגריף פון די

נאָרמען פון אַט די סיסטעמען, און בכן פעהלען איהם אויך אלע כאראַקטערצייכענס, וועלכע קענען ארויסגעבראכט ווערען פון דעם דאָזיגען צייכען, לויט דעם בעזונדערן אינהאַלט פון איין רעכט־סיסטעם אָדער פון אַנאַנדערן. דער שטאאַט־בעגריף אין דער ווי־סענשאַפט פון היינטיגען אייראָפּעישען רעכט איז דערמיט אַבגעשיידט פון די שטאאַט־בעגריפען אין די וויסענשאַפטען פון דעם היינטיגען דייטשען, רוסישען און בעלגישען רעכט, וואָס ער איז ניט קיין בעגריף פון די נאָרמען פון די דאָזיגע רעכט־סיסטעמען, און וואָס עס פעהלען איהם פאַלגליך אלע צייכענס, וועלכע נעהמען זיך פון דעם בעזונדערען אינהאַלט פון די שטאאַט־רעכטליכע נאָרמען, וואָס זיינען גילטיג אין דייטשלאַנד, רוסלאַנד און בעלגיען. זיין שיכות צו די שטאאַט־בעגריפען און די וויסענ־שאַפטען פון די דאָזיגע רעכט־סיסטעמען איז ווי פון א גאַטונגס־בעגריף צו די אונטערגעאָרדענטע מינים־בעגריפען.

דער רעכט, שטאאַט און אייגענטום־בעגריף אין דער וויסענ־שאַפט פון א רעכט־קרייז אונטערשיידעט זיך פון די אייגענע בע־גריפען אין די וויסענשאַפטען פון אנדערע אַזוינע קרייזען דורך דעם צייכען, וואָס ער איז א בעגריף פון נאָרמען פון אַט דעם בעזונדערן רעכט־קרייז. דער שטאאַט־בעגריף אין דער ווי־סענשאַפט פון היינטיגען אייראָפּעאישען רעכט און דער שטאאַט־בעגריף אין דער וויסענשאַפט פון אייראָפּעאישען רעכט אין'ם יאָהר 1000 אונטערשיידען זיך דערמיט, וואָס איינער איז א בע־גריף פון שטאאַטליכע נאָרמען וועלכע גילטען איצטער, און דער אַנדערער — פון אַזוינע וואָס האָבען געגאָלטען אין אייראָפּא דאַמאָלסט. די דאָזיגע בעגריפען האָבען א שיכות איינע צו די אַנ־דערע ווי מינים־בעגריפען, וועלכע זיינען אונטערגעאָרדענט צו איין און דעמזעלבען גאַטונג־בעגריף.

3. אונטער די בעגריפען פון רעכט, שטאאַט און אייגענטום קען מען פערשטעהן דעם רעכט, שטאאַט און אייגענטום־בעגריף פון דער אַלגעמיינער רעכטס־וויסענשאַפט.

אַט די בעגריפען ענטהאַלטען אלע סמנים, וועלכע נעהמען

זיך פון דעם געמיינשאַפטליכען אינהאַלט פון די פערשיידענסטע סיסטעמען און קרייזען פון רעכט. זיי פאַסען אום נור דאָס, וואָס די נאָרמען פון די פערשיידענסטע סיסטעמען און קרייזען פון רעכט האָבען געמיינשאַפטליך איינע מיט די אַנדערע. מען קען זיי דעריבער אָנרופען בעגריפען פון דער אַלגעמיינער רעכטס־וויסענשאַפט אָדער יוריספּרודענץ.

דער רעכט, שטאַאט און אייגענטום־בעגריף פון דער אַלגע־מיינער יוריספּרודענץ אונטערשיידט זיך פון די אייגענע בעגרי־פען פון בעזונדערע רעכטס־וויסענשאַפטען דערמיט, וואָס איהם פעהלט דער כאַראַקטערצייכען, וועלכער וואָלט איהם געמאַכט פאַר א בעגריף פון די נאָרמען פון א געוויסען רעכט־סיסטעם אָדער פון א געוויסען רעכט־קרייז. דער רעכט־בעגריף א ן א ו ן פ י ר ז י ך אונטערשיידט זיך פון דעם בעגריף פון רעכט אין דעם היינטיגען אייראָפּעאישען רעכט, און פון דעם רעכט־בעגריף פון דעם היינטיגען דייטשען רעכט דערמיט, וואָס ער איז ניט קיין בעגריף פון די נאָרמען פון יענעם קרייז און אודאי ניט פון די נאָרמען פון דעם סיסטעם, און וואָס עס פעהלען איהם פאָלגליך די סמנים, וואָס מען וואָלט געקענט געפינען דורך מעגליכע גע־מיינשאַפטליכע פּרטים אין אַלע רעכטס־נאָרמען, וואָס גילטען היינט אין אייראָפּאַ אָדער נור אין דייטשלאַנד. זיין שיכות צו די רעכט־בעגריפען פון אָט די בעזונדערע רעכטס־וויסענשאַפטען איז ווי פון א גאַטונג־בעגריף צו מינים־בעגריפען.

4. אין וועלכען זין פון די פריהער געגעבענע דאַרף דער בע־גריף פון רעכט, שטאַאט און אייגענטום דעפינירט ווערען, און וועלכע זאַכען דאַרף מען נעהמען אין אָנבעטראַכט בעת מען דע־פינירט איהם, — הענגט אָב פון'ם צוועק פון דער אונטערזוכונג.

ווען די כונה איז וויסענשאַפטליך צו בעשרייבען די קאָנסטי־טוציאָנעלע נאָרמען פון דעם היינטיגען ד י י ט ש ע ן רייכס־רעכט, דאַן מוז דער בעגריף פון שטאַאט, ווי מען בעטראַכט איהם אין דעם פאַל, זיין א בעגריף פון דער וויסענשאַפט פון אָט דעם בעזונדערן רעכט־ס י ס ט ע ם. וואָרים די וויסענשאַפטליכע בע־

האַנדלונג פון די נאָרמען פון אַ בעזונדער רעכט־סיסטעם פאָדערט, אַז מען זאָל זיך מאַכען בעגריפען פון די נאָרמען פון דוקא אָט דעם סיסטעם. בכן קען זיין דער מאַטעריאַל, וואָס מען דאַרף נעה־מען אין אָנבעטראַכט, נור די קאָנסטיטוציאָנעלע נאָרמען פון דעם היינטיגען דייטשען רייכס־רעכט.

אָדער אויב די כונה איז וויסענשאַפטליך צו פערגלייכען די נאָרמען פון דעם היינטיגען א י י ר אָ פּ ע א י ש ע ן רעכט אי־בער'ן אייגענטום, דאַן מוז דער בעגריף פון אייגענטום, ווי מען בעטראַכט איהם אין דעם פאַל, זיין אַ בעגריף פון דער וויסענ־שאַפט פון אָט דעם בעזונדערן רעכט־ק ר י י ז. וואָרים די וויסענ־שאַפטליכע פערגלייכונג פון נאָרמען פון פערשיידענע רעכט־סיס־טעמען פאָדערט, אַז די בעגריפען פון די וויסענשאַפטען פון די פערשיידענע רעכט־סיסטעמען זאָלען אַוועקגעשטעלט ווערען אין אַ אונטעראָרדנעטען סדר אונטער דעם ענטשפּרעכענדען בעגריף פון דער וויסענשאַפט פון'ם רעכט־קרייז, וועלכער איז צונויפגע־שטעלט פון אָט די סיסטעמען. בכן קען זיין דער מאַטעריאַל, וואָס מען דאַרף נעהמען אין אָנבעטראַכט, נור די נאָרמען פון אָט דעם רעכט־קרייז.

ענדליך, אויב עס מאַכט זיך אַז די כונה איז וויסענשאַפט־ליך צו פערגלייכען וואָס די נאָרמען פון די פערשיידענסטע רעכט־סיסטעמען האָבען געמיינשאַפטליך איינע מיט די אַנדערע, דאַן מוז דער רעכט־בעגריף, ווי מען בעשטימט איהם אין דעם פאַל, זיין אַ בעגריף פון דער אַ ל ג ע מ י י נ ע ר רעכטס־וויסענשאַפט.

דאָ, וואו די כונה איז צו מאַכען דעם ערסטען שריט צו אַ וויסענשאַפטליכע אומפאַסונג פון לעהרען, וועלכע גיבען אָב זיי־ער פּסק מכח רעכט, שטאַאט און אייגענטום בכלל, ניט נור מכח רעכט, שטאַאט און אייגענטום פון אַ בעזונדער סיסטעם אָדער פון אַ בעזונדער קרייז, מוזען די דאָזיגע בעגריפען נויטיגערווייז דעפינירט ווערען אַלס בעגריפען פון דער אַלגעמיינער יוריספּרו־דענץ. וואָרים אַ וויסענשאַפטליכע אומפאַסונג פון לעהרען וועל־כע בעשעפטיגען זיך מיט דעם געמיינשאַפטליכען אינהאַלט פון

די פערשיידענסטע רעכט־סיסטעמען און רעכט־קרייזען, פאָדערט אַז מען זאָל זיך מאַכען בעגריפען פון אַט דעם געמיינשאַפטליכען אינהאַלט, ד. ה. פון דער אַלגעמיינער רעכטס־וויסענשאַפט. מיר מוזען דעריבער נעהמען אין אַנבעטראַכט, אַלס אונזער מאַטע־ריאַל, די נאָרמען (ספּעציעל וואָס געהערט שטאַאַט און אייגענ־טום) פון די פערשיידענסטע סיסטעמען און קרייזען פון רעכט.

2. — דאָס רעכט.

דאָס רעכט איז דער סך הכל פון די רעכטס־נאָרמען. אַ רעכטס־נאָרמע איז אַ נאָרמע, וועלכע איז בעגרינדעט אויפ׳ן פאַקט, וואָס מענשען ווילען האָבען אַז עס זאָל בכלל אָבגעהיט ווערען אַ געוויסער סדר פון פיהרונגען אין אַ קרייז פון מענשען, צו וועלכען זיי אליין געהערען.

1. די רעכטס־נאָרמע איז אַ נאָרמע (אַ רעגעל, אַ מאָס־שטאַב).

אַ נאָרמע איז די אידעע פון אַ ריכטיגען אויפפיהר. אַ ריכ־טיגער אויפפיהר בעטייט אַזאַ מין אויפפיהר, וואָס ענטשפּרעכט ענטוועדער דעם ענדליכען צוועק פון אַלע מענשליכע אויפפיהרונ־גען (אַן אונבעדינגט ריכטיגער אויפפיהר, צ. ב. ש. די אַכטונג פאַר אַנאַנדער מענשען׳ס לעבען); אָדער עס ענטשפּרעכט לכל הפחות אַ צופעליגען צוועק (אַ בעדינגט ריכטיגער אויפ־פיהר, ווי למשל דאָס קינסטליך־ריכטיגע שאַפען זיך מיט אַ נאָך־שליסעל). די אידעע אָבער פון אַ ריכטיגען אויפפיהר בעטייט, אַז דער אונבעדינגט־ריכטיגער אָדער דער בעדינגט־ריכטיגער אויפ־פיהר דאַרף פאָרגעשטעלט ווערען ניט אַלס פאַקט, נור אַלס אויפ־גאַבע, ניט אַלס עטוואָס ווירקליכעס, נור אַלס עטוואָס וואָס דאַרף פערווירקליכט ווערען; עס בעטייט ניט, אַז איך וועל פאַקטיש שאָנעווען מיין פיינד׳ס לעבען, נור אַז איך דאַרף עס שאָנעווען; עס מיינט ניט, ווי דער גנב האָט ווירקליך בענוצט דעם נאָך־שלי־סעל, נור ווי ער וואָלט איהם געדאַרפט בענוצען. — די אידעע פון אַ ריכטיגען אויפפיהר איז דאָס וואָס מיר רופען אַן אַ „זאָל“, אַ „מוז“;

ווען איך שטעל מיר פאר א „זאל“, דענק איך וואס עס דארף, וואס עס זאל געשעהען, כדי צו פערווירקליכען ענטוועדער דעם ענד־ליכען צוועק פון אלע מענשליכע אויפפיהרונגען, אדער א וועלכען עס איז צופעליגען אייגענעם צוועק. יעדער פסק וואס מיר גי־בען אב מכח פערגאנגענע פיהרונגען, הענגט אב פון דער אידעע פון א ריכטיגען אויפפיהר; נור פון׳ם שטאנדפונקט פון דער אי־דעע קען מען בעשרייבען די פערגאנגענע פיהרונגען אלס גוטע אדער שלעכטע, צוועקמעסיגע אדער ניט־צוועקמעסיגע; און אזוי זיינען אויך אלע אונזערע איבערקלערונגען מכח צוקינפטיגע פיהרונגען — נור פון׳ם שטאנדפונקט פון אט דער אידעע קען מען איבער־קלערן צי עס וועט זיין גוט, אדער לכל הפחות צוועקמעסיג, צו פיהרען זיך אויף א בעשטימטען אופן.

יעדע רעכטס־נארמע שטעלט פאר א געוויסען אויפפיהר אלס ריכטיג; זי ערקלערט אז ער ענטשפרעכט א געוויסען צוועק. און זי שטעלט פאר אט דעם ריכטיגען אויפפיהר אלס אן אידעע; זי בעצייכענט איהם ניט אלס פאקט, נור אלס אויפגאבע, זי זאגט ניט אז ווער עס איז פיהרט זיך אזוי און אזוי, נור אז מען דארף זיך אזוי און אזוי פיהרען. די רעכטס־נארמע איז דעריבער א נארמע, א רעגעל.

2. די רעכטס־נארמע איז א נארמע, וואס איז בעגרינדעט אויף א מענשליכען ווילען.

א נארמע וועלכע איז בעגרינדעט אויף א מענשליכען ווי־לען איז אזעלכע, וואס צוליב איהר מוז מען זיך פיהרען אויף א געוויסען אופן, בכדי ניט צו קומען אין א צוזאמענשטויס מיט געוויסע אנדערע מענשען און ניט אנגעגריפען צו ווערען פון דער מאכט, וועלכע שטעהט יענע מענשען צו דיענסט. אזא נארמע שטעלט דעריבער פאר אן אויפפיהר נור אלס בעדינגט־ריכטיג, דהינו אלס א מיטעל צו דעם צוועק (צו וועלכען מיר שטרעבען, אדער וועלכען מיר זיינען גאר ממאס), צו האלטען זיך הארמא־ניש מיט דעם ווילען פון געוויסע מענשען, און דורכדעם געשאנע־וועט צו ווערען פון דער קראפט, וועלכע דיענט זייער ווילען.

יעדע רעכטס־נאָרמע זאָגט אונז, אז מיר מוזען זיך פיהרען אויף א געוויסען אופן, כדי ניט צו געהן כנגד דעם ווילען פון גע־וויסע מענשען און ליידען דערנאָך אונטער זייער מאַכט. זי שטעלט, הייסט עס, פאַר אַן אויפפיהר נור אלס בעדינגט ריכטיג, און לערנט אונז ניט וואָס עס איז גוט, נור וואָס עס איז פאָרגעשריבען. די רעכטס־נאָרמע איז דעריבער א נאָרמע, וואָס איז בעגרינדעט אויפ׳ן מענשליכען ווילען.

3. די רעכטס־נאָרמע איז א נאָרמע, וועלכע איז בעגרינדעט אויף דעם, וואָס מענשען ווילען א געוויסען אויפפיהר פאַר זיך און פאַר אַנדערע.

יעדע רעכטס־נאָרמע (און פון אַלע נאָרמען נור די רעכטס־נאָרמע) האָט די אייגענשאַפט, וואָס דער ווילען אויף וועלכען זי בעגרינדעט זיך, בעציהט זיך אויף אַנדערע איידער די וועלכע ווילען עס, און דאָך שליסט עס איין זיי אויך. דער דין: „וועד עס נעהמט אוועק ביי אַנאַנדערן א פרעמדען חפץ מיט דער כוונה צו האַלטען עס אונגעזעצליך פאַר זיך, ווערט בעשטראָפט פאַר גנבה מיט געפענגנים", איז בעגרינדעט ניט נור אויפ׳ן ווילען פון מענשען, נור יעדער איינער איז אויך בעוואוסטזייניג, אז בעת פון איין זייט בעציהט זיך דער דין אויף אַנדערע מענשען, בעציהט ער זיך פון דער אַנדער זייט אויך אויף איהם אַליין. —

מען קען אפשר אַנטקעגען דעם פאָרבריינגען, אז א פנים ניט אַלע מאָל ווערט פון דעם ווילען פון מענשען צו האָבען א געוויסען רעגעל פון אויפפיהרונג פאַר זיך און אַנדערע א „רעכט"; צום ביישפיעל, די בעשטרעבונגען פון די פראַנצויזישע באָנאַ־פּאַרטיסטען פיהרען ניט איין דעם קייזערטום אין פראַנקרייך. אָבער דאָס רעכט ווערט טאַקי ניט איינגעפיהרט דורך דעם בלויזען ווילען, נור ער ווערט ערסט דאַן א רעכט, ווען אויף דעם דאָ־זיגען ווילען בעגרינדעט זיך א נאָרמע; דאָס הייסט, ווען דער ווילען האָט אין זיין דיענסט אזא גרויסע מאַכט, אז ער איז אימ־שטאַנד צו בעאיינפלוסען די מענשען, אויף וועלכע ער בעציהט זיך. אזוי שנעל ווי דער באָנאַפּאַרטיזם וואָלט זיך אזוי שטאַרק

פערשפרייטען, און אין אזוינע קרייזען, אז עס וואָלט מקוים גע־וואָרען דער פריהערדיגער תנאי, וואָלט די רעפּובליק פאַלען און דער קייזערטום וואָלט טאַקי געוואָרען דאָס רעכט אין פראַנקרייך.

מען קען אפשר ווייטער נאָך אָנווייזען אויף דעם פאַקט, אז אין אונבעגרעניצטע מאָנארכיען, ווי צ. ב. ש. אין רוסלאַנד, איז דאָס רעכט לגמרי בעגרינדעט אויף דעם ווילען פון איין מענשען, וועלכער איז אליין ניט אונטערוואָרפען אונטערן רעכט. דאָס רוסישע רעכט אָבער בעגרינדעט זיך גאָר ניט אויפ'ן ווילען פון'ם צאַר; דער צאַר איז אַ שוואכער, איינצעלנער מענש, און זיין ווילען אַן און פיר זיך איז לגמרי גאָר ניט בכח צו בעאיינפלוסען מיליאָנען רוסען אין זייערע פיהרונגען. דאָס רוסישע רעכט איז בעגרינדעט פיעל מעהר אויף דעם ווילען פון אלע יענע רוסען — מוזשיקעס, סאָלדאַטען, בעאַמטע — וועלכע צוליב די פערשיי־דענסטע טעמים — צוליב פּאַטריאָטיזם, אייגעננוצען, אָדער אָבער־גלויבען — ווילען, אז דאָס וואָס דער צאַר וויל, זאָל אין רוס־לאַנד זיין דאָס רעכט. זייער ווילען האָט יאָ בכח צו בעאיינפלו־סען דעם אויפפיהר פון די רוסען; און אויב די דאָזיגע, וועלכע ווילען עס, זאָלען אמאָל ווערען אזויפיעל ווייניגער אין צאָהל, אז זייער ווילען וועט שוין מעהר דעם דאָזיגען כח ניט האָבען, דאַן וועט דעם צאַר'ס ווילען ניט זיין מעהר דאָס רעכט אין רוס־לאַנד, ווי עס בעווייזט אונז די געשיכטע פון רעוואָלוציאָנען.

4. מען האָט בעהויפּטעט, אז רעכטס־נאָרמען האָבען נאָך אנדערע אייגענשאַפטען.

ערסטענס האָט מען געזאָגט, אז אין עצם פון א רעכטס־נאָרמע ליעגט די אייגעשאַפט פון זיין צווינגבאַר, אָדער גאָר די אייגענשאַפט פון זיין צווינגבאַר אויף א בעשטימטען אופן, דהיינו דורך די פּראָצעדורען פון געריכט, אָדער דורך די געוואַלט פון'ם שטאַאט.

אויב מען פערשטעהט אונטער דעם, אז מען קען אלעמאָל צווינגען צו פאָלגען א רעכטס־נאָרמע, דאַן שטעלט זיך אונז גלייך אנטקעגען די גרויסע צאָהל פעלען, אין וועלכע מען קען דאָס ניט

פועל זיין. ווען א בעל חוב איז באנקראט, אדער ווען א מארד איז בעגאנגען געווארען, קען מען ניט לאחר המעשה צווינגען צו פאלגען די איבערגעטראטענע רעכטס־נארמען, און פון דעסטוועגען ווערט דורכדעם די גילטיגקייט פון די רעכטס־נארמען ניט גע־מינערט.

אויב מיר מיינען מיט דעם, אז דאס פאלגען פון א רעכטס־נארמע מוז זיין געזיכערט דורך אנדערע רעכטס־נארמען, וועלכע זיינען געמאכט געווארען פאר דעם פאל ווען יענע ווערט פער־לעצט, דאן דארפען מיר נור געהן א ווייליע פון די געזיכערטע נארמען צו די נארמען וואס זיכערן, ביז מיר וועלען קומען צו אזוינע נארמען, וועלכע זיינען אליין קיינמאל ניט געזיכערט גע־פאלגט צו ווערען. היינט אויב מען וויל אט די נארמען ניט אנער־קענען פאר רעכטס־נארמען, דאן קענען דאך די נארמען, וועל־כע זיינען געזיכערט דורך זיי, אויך ניט גילטען אלס רעכטס־נארמען; און אט אזוי געהענדיג אלץ ווייטער צוריק, בלייבט מען צום סוף גאר אין גאנצען אהן רעכטס־נארמען.

סיידען מען זאל פערשטעהן אונטער דעם אויסדרוק צווינג־בארקייט פון א רעכטס־נארמע, אז א ווילען מוז זיך קענען שא־פען מיט א געוויסער מאכט, כדי א רעכטס־נארמע זאל זיך קע־נען בעגרינדען אויף איהם — דאן, אין דעם זין, וואלט מען טאקי געקענט זאגען, אז די צווינגבארקייט געהערט צום עצם פון א רעכטס־נארמע. אבער דאן וואלט עס נור געווען אזא אייגענ־שאפט, וואס שטאמט אב פון איהר עצם אייגענשאפט אלס נאר־מע, און עס וואלט ניט געקענט האבען קיין תביעה מען זאל עס רעכנען אלס צוגעלעגטע, נייע אייגענשאפט.

וויעדער האט מען בעצייכענט אלס א גרונד־אייגענשאפט פון א רעכטס־נארמע, וואס זי מוז זיין בעגרינדעט אויף דעם ווילען פון א שטאאט. עס איז דאך אבער א פאקט, אז אפילו דארט וואו מען קען כלל ניט רעדען וועגען א שטאאט, ווי למשל ביי די נאמאדען־פעלקער, זיינען פון דעסטוועגען אויך פאראן רעכטס־נארמען. און אויסער דעם איז דאך יעדער שטאאט גופא

א רעכטס־פערהעלטניס, ד. ה. א אינסטיטוציע וואס איז איינגע־פיהרט דורך רעכטס־נארמען, וועלכע קענען דאך ניט זיין בעגרינ־דעט אויף זיין ווילען. לעצטענס, די נארמען פון אינטערנאציא־נאלען רעכט, וועלכע בעצוועקען צו בינדען דעם ווילען פון מעה־רערע שטאאטען קענען דאך ניט זיין בעגרינדעט אויפ'ן ווילען פון איין שטאאט. —

ענדליך האט מען בעהויפטעט, אז עס ליעגט אין עצם פון א רעכטס־נארמע, וואס זי מוז שטימען מיט'ן מאראלען געזעץ. ווען דאס וואלט געווען ריכטיג, וואלט פון אלע פערשיידענע רעכטס־נארמען, וואס טרעטען אריין אין קראפט איינע נאך די אנדערע אויף דעמזעלבען געביעט, אדער וואס זיינען אין קראפט אין דערזעלבער צייט אין פערשיידענע געביעטען אונטער דיזעל־בע אומשטאנדען, נור איינע זיך געקענט רעכענען אלס א רעכטס־נארמע; ווארים אונטער דיזעלבע אומשטאנדען איז דאך מעהר ניטא ווי איין מאראלעס רעכט. אויך וואלט מען דאן ניט גע־קענט רעדען וועגען אונגערעכטע רעכטס־נארמען; ווארים אויב זיי זיינען אונגערעכטע קענען זיי דאך ניט זיין קיין רעכטס־נאר־מען. אין דער ווירקליכקייט אבער אנערקענט מען זיי אלעמען אלס רעכטס־נארמען אפילו ווען זיי בעשטימען דעם אויפפיהר גאנץ פערשיידען אונטער דיזעלבע אומשטאנדען; און עס שטעהט קיינ־מאל ניט אין ספק אז עס זיינען פאראן שלעכטע רעכטס־נארמען אזוי גוט ווי עס זיינען פאראן גוטע.

5. אלס א נארמע, וועלכע איז בעגרינדעט אויפ'ן פאקט וואס מענשען ווילען האבען, אז עס זאל בכלל אבגעהיט ווערען א געוויסער סדר אין א קרייז פון מענשען צו וועלכען זיי אליין גע־הערען, אונטערשיידט זיך די רעכטס־נארמע פון אלע אנדערע גע־גענשטאנדען, אפילו פון אזוינע וואס זיינען גאר עהנליך צו איהר.

דורכדעם וואס זי איז בעגרינדעט אויפ'ן ווילען פון מענשען אונטערשיידט זי זיך פון דעם מאראל־געזעץ (פון'ם געבאט דער זיטליכקייט): דאס מאראלע געבאט בעגרינדעט זיך ניט דערויף, וואס מענשען ווילען א געוויסען אויפפיהר, נור דערויף וואס דער

דאַזיגער אויפפיהר ענטשפּרעכט דעם לעצטען צוועק פון אלע מענשליכע פיהרונגען. דער אַנזאַג, „ליעבט אייערע שונאים, בענשט די וואָס שילטען אייך, טהוט גוטעס די וואָס האסען אייך, בעט פאר די וועלכע בעליידיגען און פערפאָלגען אייך" — איז אַ מאָראַל־געזעץ; אזוי איז אויך דער כלל. „פיהר זיך אזוי, אז די רעגעלן פון דיין ווילען זאָלען צו יעדער צייט קענען דיענען אלס פּרינציפּ פון אַן אַלגעמיינער געזעצגעבונג". וואָרים די ריכטיגקייט פון אזא פיהרונג בעגרינדעט זיך ניט דערויף, וואָס אַנדערע מענשען ו ו י ל ע ן עס, נור דערויף וואָס עס ענטשפּרעכט דעם לעצטען צוועק פון אלע מענשליכע פיהרונגען.

דורכדעם וואָס די רעכטס־נאָרמע בעגרינדעט זיך אויפ'ן ווילען פון מענשען, אונטערשיידט זי זיך אויך פון די זיטען: די זיטען בעגרינדען זיך ניט דערויף, וואָס מענשען ווילען אַ געוויסען אויפפיהר, נור דערויף וואָס זיי אליין פיהרען זיך אויף אַ געוויסען אופן. עס איז אַ זיטע (אַ מנהג) צו געהן אויף אַ באַל אין אַ פראַק און מיט ווייסע האנדשוה, צו געברויכען דאָס מעסער ביי'ן טיש נור אויף צו שניידען, איינצולאַדען די טאָכטער פון הויז אויף אַ טאַנץ אָדער צום ווענינגסטען אויף איין „עקסטראַטור", אָבשייד נעהמען פון בעל הבית מיט דער בעל הבית'טע, און צולעצט אריינלעגען דעם משרת אין האנד אויף ביער — וואָרים די ריכטיגקייט פון אזא בענעהמען זיך רוהט ניט דערויף וואָס אַנדערע מענשען פערלאַנגען עס פון אונז (די וועלכע פיהרען איין נייע מאַניערען פיהלען אָפט אונאַנגענעהם וואָס די נייע מאָדע געהט שוין אריין אין „שוסטער־גאַס"); נור בלויז דערויף וואָס אַנדערע מענשען בענעהמען זיך אליין אויף אזא אופן און דערויף, וואָס מיר „ווילען ניט זיין עפּעס משונה'דיג", וואָס מיר „ווילען ניט זיין אויפפאַלענד", „ניט אָבשטעהן פון אַנדערע מענשען", „טון ווי אלע טהוען", און דערגלייכען.

דורכדעם וואָס די רעכטס־נאָרמע איז בעגרינדעט אויף אַ ווילען, וועלכער בעציהט זיך צוגלייך אי אויף די וואָס ווילען עס אליין, אי אויף די וואָס ווילען עס ניט, אונטערשיידט זי זיך אויף

איין זייט פון דעם מוטווילליגען געבאָט, וואָס דריקט נור אויס זיין ווילען פאר אַנדערע, און אויף דער אַנדער זייט פון דעם ענט־שלוס, וועלכער ווענדט אָן זיין ווילען אויף זיך. עס איז א מוט־ווילליגער געבאָט ווען ק אָ ר ט ע ץ מיט זיינע שפאַניער בעפעהלט די מעקסיקאַנער איהם אַוועקגעבען זייער גאָלד, אָדער ווען א רויבערבאַנדע פערבאָט די אַנגעשראָקענע בעפעלקערונג ארויסצו־געבען וואו זיי בעהאַלטען זיך — עס איז אין דעם פאַל טאָקי א מענשליכער ווילען וואָס פיהרט אויס, אָבער אַזעלכער וואָס בעציהט זיך נור אויף אַנדערע מענשען, און ניט צוגלייך אויך אויף די וואָס ווילען עס גופא. אַן ענטשלוס איז פאַראַן, ווען איך האָב זיך ענטשלאָסען אויפצושטעהן אַלע טאָג אום 6 אוהר אין דער פריה, אָדער אויפצוהערען רויכערן, אָדער צו ענדיגען א גע־וויסע ארבייט אין א בעשטימטער צייט — א מענשליכער ווילען דיענט טאָקי דערביי אַלס ריכטשנור, אָבער ער בעציהט זיך נור אויף דעם וואָס וויל עס אַליין און גאָר ניט אויף אַנדערע מענשען.

6. דאָס, וואָס איז קורץ צונויפגעפאַסט געוואָרען אין דער דעפיניציאָן פון א רעכטס־נאָרמע, קען, אויב מען זאָל נעהמען אין בעטראַכט די ערקלערונגען וואָס זיינען געגעבען געוואָרען מיט דער דעפיניציאָן, ברייטער אויסגעדריקט ווערען ווי פאָלגט:

מענשען ווילען אז א געוויסער סדר פון פיהרונגען זאָל אָב־געהיט ווערען אין א קרייז צו וועלכען זיי גופא געהערען, און זייער מאַכט איז אַזוי גרויס, אז זייער ווילען איז אימשטאַנד צו בע־איינפלוסען דעם אויפפיהר פון די מענשען פון דעם קרייז. ווען די לאַגע איז אַט אַזעלכע, איז דאַן פאַראַן א רעכטס־נאָרמע.

3. — דער שטאַאט.

דער שטאַאט איז אַ רעכט־שיכות, אין קראַפט פון וועל־כער עס בעשטעהט אויף אַ געוויסען געביעט אַ העכסטע אויטאָריטעט.

1. דער שטאַאט איז אַ שיכות פון רעכט (א רעכטס־פער־העלטנים).

א רעכט־שיכות איז א שיכות, וואס ווערט בעשטימט דורך רעכטס־נארמען, צווישען א פערפליכטעטען, וועמען מען שרייבט פאר דעם אויפפיהר, און א בערעכטיגטען, פון וועמעס וועגען דער אויפפיהר איז יענעם פארגעשריבען געווארען. די רעכט־שיכות צ. ב. ש. פון א הלואה איז די שיכות צווישען דעם לוה, וועלכער איז געבונדען דורך די רעכטס־נארמען פון הלואות, און דעם מלוה, פון וועמעס וועגען יענער איז געבונדען.

דער שטאאט איז די רעכט־שיכות צווישען אלע מענשען וועלכע זיינען אונטערווארפען דורך רעכטס־נארמען אונטער א העכסטער אויטאריטעט פון א געביעט, און אלע מענשען, פון וועמעס וועגען זיי זיינען אונטערווארפען אונטער איהר. דא איז דער קרייז פון די בערעכטיגטע און פון די פערפליכטעטע איינער און דערזעלבער; דער שטאאט איז א געבונדענקייט פון אלעמען צו גונסטען פון אלעמען. —

מען וואלט אפשר געקענט טענה'ן אנטקעגען דעם, אז דער שטאאט איז גארניט קיין רעכט־שיכות, נור א פערזאן. אבער אט די ביידע געדאנקען, אז א פעראייניגונג פון מענשען איז א פערזאן אין רעכטליכען זין, און אז עס איז א רעכט־שיכות, פערטראגען זיך דוקא גאנץ גוט איינער מיט'ן אנדערן; נאך מעהר, דעם שטאאט'ס אייגענשאפט אלס פערזאן איז צומייסטען געבויט אויף זיין אייגענשאפט אלס רעכט־שיכות פון א בעזונדערן ארט: דאס רעכט, (בעטראכטענדיג די פעראייניגונג פון מענשען אין איהרע אויסערע בעציהונגען אלס פערזאן) הויבט זיך אן פון דעם פאקט, וואס די מענשען זיינען געבונדען איינע מיט די אנדערע דורך א בעזונדער רעכט־שיכות. די אקציען־געזעלשאפט איז א פערזאן, ניט הגם זי איז א רעכט־שיכות, נור ו ו י י ל זי איז א רעכט־שיכות פון א געוויסען ארט. און אזוי אויך איז דער פאקט וואס דער שטאאט איז א פערזאן ניט נור ניט סותר זיין אייגענשאפט אלס רעכט־שיכות, נור עס איז אפילו גאר געבויט אויף זיין אייגענשאפט אלס בעזונדערע רעכט־שיכות.

2. לויט איהרע בעדינגונגען נאָך, איז אָט די רעכט־שיכות ניט קיין פרייוויליגע.

א פרייוויליגע רעכט־שיכות געפינט זיך דאן, ווען רעכטס נאָרמען מאַכען, אז דאָס אריינטרעטען אין דער דאָזיגער שיכות זאָל אָבהענגען פון די האנדלונגען פון די פערפליכטעטע, וועמעס צוועק עס איז איינצופיהרען די רעכט־שיכות; צום ביישפיעל, דאָס אריינטרעטען אין דער שיכות פון ארענדע הענגט אָב אויפ'ן שליסען פון א קאָנטראקט. דאגעגען עקזיסטירט א ניט־פרייוויליגע רעכט־שיכות, ווען די רעכטסנאָרמען מאַכען ניט, אז דאָס אריינטרעטען פון דער דאָזיגער שיכות זאָל אָבהענגען פון אזעלכע האנדלונגען פון די פערפליכטעטע; ווי צ. ב. ש., א פאַטענט אויף אן ערפינדונג הענגט ניט אָב פון קיין האנדלונג פון יענע, וועלכע זיינען געבונדען דורך דעם, אָדער ווי דער פסק־דין וואָס מען גיט א פערברעכער, הענגט ניט אָב פון קיין טהאט פון'ם פערברעכער, וואָס בעצוועקט מען זאָל איהם געבען דעם פסק.

ווען דער שטאַאט וואָלט געווען א פרייוויליגע רעכט־שיכות, וואָלט די העכסטע אויטאָריטעט עקזיסטירט נור פאר יענע איינוואָהנער פון א געביעט, וועלכע האָבען זי אָנערקענט. די העכסטע אויטאָריטעט עקזיסטירט אָבער פאר אלע איינוואָהנער פון'ם געביעט, גאַנץ גלייך צו זיי האָבען זי אָנערקענט, צי ניט — איז די רעכט־שיכות דעריבער ניט קיין פרייוויליגע.

3. דער עצם אינהאַלט פון אָט דער רעכט־שיכות איז, וואָס אין א געוויסען געביעט עקזיסטירט א העכסטע אויטאָריטעט.

אין א געביעט עקזיסטירט על פי כח פון א רעכט־שיכות אן אויטאָריטעט, ווען לויט די רעכטס־נאָרמען וואָס בעגרינדען די דאָזיגע רעכט־שיכות, איז דער ווילען פון וועלכע עס איז מענשען, אָדער אפילו נור פון איין איינציגען מענשען, מאַסגעבענד פאר די בעוואָהנער פון דעם דאָזיגען געביעט. א העכסטע אויטאָריטעט אָבער עקזיסטירט אין א געביעט, ווען לויט יענע רעכטס־נאָרמען איז דער ווילען פון וועלכע עס איז מענשען מאַסגעבענד אין לעצטער אינסטאַנציע, דאָס הייסט, ווען דער דאָזיגער

ווילען קען ענטשיידען אין פאל פון א אונאייניגקייט פון מעהד רערע אויטאָריטעטען. וואָס מיר בעצייכענען דאָ אלס העכסטע אויטאָריטעט איז עס דעריבער ניט די מענשען, אויף וועמעס ווי־לען די גילטיגע רעכטס־נאָרמען פון א געביעט זיינען בעגרינדעט, נור פיעלמעהר זייערע אויבערסטע בעפאָלמעכטיגטע, וועמעס ווי־לען זיי נעהמען אָן אין דעם געביעט אלס מאסגעבענד אין לעצ־טער אינסטאנציע.

וואָס פאר מענשען דאָס זיינען — צי מיטגליעדער צ. ב. ש. פון א קעניגליכער פאמיליע לויט א געוויסען סדר פון ערבשאפט, צי ערוועהלטע לויט א געוויסען וואהל־סיסטעם — העגגט אָב פון די רעכטס־נאָרמען, וועלכע בעשטימען די דאָזיגע רעכט־שיכות. פון די אייגענע רעכטס־נאָרמען העגגט טאקי אויך אָב אין וועלכע גרעניצען איז דער ווילען פון די דאָזיגע מענשען מאסגעבענד. עס איז אָבער ניט געזאָגט, אז די בעגרעניצונג פון דער אויטאָריטעט געהט להיפך צו איהר אייגענשאפט אלס העכסטע אויטאָריעטט: דער אויבערסטער בעפאָלמעכטיגטער מוז גאָר ניט זיין אָן אומ־בעשרענקטער בעפאָלמעכטיגטער.

אנטקעגען דעם וואָלט מען אפשר געקענט איינווענדען, אז אין בונדעס־שטאאטען, אין דער דייטשער אימפעריע צום ביי־שפיעל, האָבען ניט די איינצעל־שטאאטען קיין העכסטע אויטאָ־ריטעט. איז אָבער דער אמת אז זיי האָבען עס יאָ. וואָרים אויב עס זיינען אפילו פאראן א גרויסע צאָהל ענינים, בנוגע צו וועלכע די אויבערסטע אויטאָריטעט פון די איינצעל־שטאאטען מוז זיך בויגען צו דעם רייכס־אויטאָריטעט, זיינען דאָך פאראן געגוג זא־כען, איבער וועלכע די אויבערסטע אויטאָריטעט פון די איינצעל־שטאאטען איז די לעצטע אינסטאנציע. כל זמן עס זיינען פאראן אזעלכע זאכען, איז פאראן א העכסטע אויטאָריטעט אין די איינ־צעל־שטאאטען; ווען דאָס זאָל אמאָל אויפהערען, וועט ניט זיין מעהר וואָס צו רעדען וועגען איינצעל־שטאאטען.

4. אלס א רעכט־שיכות, אין קראפט פון וועלכער עס עק־זיסטירט אין א געביעט א העכסטע אויטאָריטעט, אונטערשיידט

זיך דער שטאאט פון אלע אנדערע געגענשטאנדען, אפילו פון די וואס זיינען גאר ענהליך צו איהם.

דורך דעם וואס ער איז א רעכט־שיכות, אונטערשיידט ער זיך אויף איין זייט פון אזוינע אינסטיטוציעס, וועלכע וואלטען עקזיסטירען, ווי מען קען זיך משער זיין, אין א „קעניגרייך פון גאט" אדער פון פערנונפט, אויפ'ן גרונד פון א מאראלען געזעץ, און אויף דער אנדער זייט פון א הערשאפט פון א בעזיעגער אין א בעזיעגטען לאנד, וועלכע קען קיינמאל ניט זיין עפּעס אנדערש ווי א מוטווילינע הערשאפט.

דערמיט אבער וואס דער שטאאט איז א אונפּרייוויליגע רעכט־שיכות אונטערשיידט ער זיך פונקט אזוי גוט פון א בעגרייפליכער אסאציאציע פון מענשען, וועלכע וואלטען אויפשטעלען צווישען זיך א העכסטע אויטאריטעט דורך אן אבמאך, ווי אויך פון פערבאנדען אויפ'ן יסוד פון א אינטערנאציאנאלען געזעץ, ביי וועלכע א העכסטע אויטאריטעט עקזיסטירט אויפ'ן גרונד פון אן אבמאך.

דער פאקט וואס על פי כח פון א רעכט־שיכות עקזיסטירט אן אויטאריטעט איבער א געוויסען געביעט, אונטערשיידט דעם שטאאט פון א שטאם־געמיינשאפט ביי נאמאדען־פעלקער, און פון דער קירך; ווארים דארטען איז פאראן אן אויטאריטעט איבער מענשען פון איין אבשטאמונג, אדער איבער מנעשען פון איין גלויבען, אבער ביי קיינע פון זיי ניט איבער מענשען פון א געוויסען געביעט. און ענדליך, אין דעם פאקט, וואס די געביעט־אויטאריטעט איז א העכסטע אויטאריטעט, ליעגט דער חילוק צווישען דעם שטאאט און די געמיינדען, בעצירקען און פּראָווינצען: אין די לעצטע איז טאקע אויך איינגעפיהרט א געביעט־אויטאריטעט, זי איז אבער אזעלכע, וואס לויט איהר זין נאך גופא, מוז זי זיך בויגען צו א העכערער אויטאריטעט.

5. דאס, וואס איז קורץ צונויפגעפאסט געווארען אין דער דעפיניציאן פון שטאאט, קען אויסגעדריקט ווערען ברייטער, אויב

מען זאָל נעהמען אין בעטראַכט ערסטענס, די פריהער געגעבענע דעפיניציאָן פון א רעכטס־נאָרמע, און צווייטענס, די ערקלערונ־גען וואָס זיינען געגעבען געוואָרען מיט דער דעפיניציאָן פון שטאַאט, אויפ'ן פאָלגענדען אופן:

געוויסע איינוואָהנער פון א געביעט זיינען אזוי מעכטיג, אז זייער ווילען איז אימשטאַנד צו בעאיינפלוסען דעם אויפפיהר פון די איינוואָהנער פון'ם געביעט; און אָט די מענשען ווילען עם האָבען, אז דער ווילען פון אייניגע, אויך א געוויסען אופן בעשטימטע מענשען, זאָל אין געוויסע גרעניצען זיין די לעצטע אינסטאַנציע פאר אלע איינוואָהנער פון דעם געביעט, פאר זיך גופא, ווי פאר אלע איבעריגע. ווען דאָס איז די לאַגע, דאַן עק־זיסטירט א שטאַאט.

4. — דאָס אייגענטום.

דאָס אייגענטום איז א רעכט־שיכות, אין קראַפט פון וועלכער איינער אין א גרופע מענשען האָט די אויסשליס־ליכע פריווילעגיע צו שאַפען איבער א זאַך אין לעצטען פרט.

1. דאָס אייגענטום איז א רעכט־שיכות.

א רעכט־שיכות, ווי עס איז שוין דערקלערט געוואָרען, איז די שיכות וואָס ווערט בעשטימט דורך רעכטס־נאָרמען צווישען א פערפליכטעטען, וועמען מען שרייבט פאָר א געוויסען אויפ־פיהר, און א בערעכטיגטען, פון וועמעס וועגען דער אויפפיהר איז יענעם פאָרגעשריבען געוואָרען.

דאָס אייגענטום איז די רעכט־שיכות צווישען אלע מיטגליע־דער פון א גרופע מענשען, וועלכע זיינען דורך רעכטס־נאָרמען אויסגעשלאָסען פון צו שאַפען איבער א זאַך אין לעצטען פרט, און איינעם — אָדער מעהרערע — פון וועמעס וועגען זיי זיי־נען דערפון אויסגעשלאָסען. דער קרייז פון די פערפליכטעטע איז אין דעם פאַל פיעל ברייטער איידער דער קרייז פון די בערעכ־טיגטע: דער ערסטער פאַסט אום כמעט אלע איינוואָהנער פון א געביעט, אָדער אלע וואָס געהערען צו איין שטאַם; דער אנדערער

פאסט אום נור אזוינע פון זיי, ביי וועלכע עס זיינען ערפיעלט געוואָרען געוויסע וויטערדיגע בעדינגונגען, צום ביישפיעל אָב־שרייבונג, חזקה, אָדער „אוחז ביד".

2. לויט איהרע בעדינגונגען נאָך איז די דאָזיגע רעכט־שיכות א אונפּריוויליגע.

א פּריוויליגע שיכות, ווי עס איז שוין בעוויזען געוואָרען, געפינט זיך דאַן, ווען רעכטס־נאָרמען מאַכען אז דאָס אריינטרע־טען אין דער דאָזיגער שיכות זאָל אָבהענגען פון די האַנדלונגען פון די פּערפּליכטעטע, וועמעס צוועק עס איז איינצופיהרען די רעכט־שיכות; א אונפּריוויליגע רעכט־שיכות דאַגעגען גע־פינט זיך דאַן, ווען דאָס אריינטרעטען אין דער דאָזיגער שיכות הענגט ניט אָב פון אזעלכע האַנדלונגען פון די פּערפּליכטעטע.

ווען דאָס אייגענטום וואָלט געווען א פּריוויליגע רעכט־שיכות, וואָלטען נור אזוינע מיטגליעדער פון א גרופּע מענשען אויסגעשלאָסען געוואָרען פון צו שאַפען איבער א זאַך אין לעצ־טען פּרט, וועלכע האָבען איינגעוויליגט צו דער אויסגעשלאָסענ־קייט. אין דער ווירקליכקייט זיינען אָבער אויסגעשלאָסען אלע מיטגליעדער פון א גרופּע מענשען — אלע בעוואָהנער פון א גע־ביעט, אָדער אלע וואָס געהערען צו איין שטאַם — גאַנץ גלייך צי זיי האָבען דערצו איינגעוויליגט, צי ניט.

3. דער עצם אינהאַלט פון אָט דער רעכט־שיכות בעשטעהט דעריין, וואָס איינער פון א גרופּע מענשען בעזיצט די אויסשליס־ליכע פּריווילעגיע צו שאַפען איבער א זאַך אין לעצטען פּרט.

אז איינער פון א גרופּע מענשען זאָל על פי כח פון א רעכט־שיכות בעזיצען די אויסשליסליכע פּריווילעגיע צו שאַפען איבער א זאַך, בעטייט אז די דאָזיגע גרופּע איז אויסגעשלאָסען פון דער זאַך צו גונסטען פון איהם; דאָס הייסט, זיי טאָרען איהם ניט שטערן צו טון מיט דער זאַך וואָס ער וויל, און אויך אז זיי קע־נען זיך ניט שאַפען דערמיט געגען זיין ווילען. עס קען אָבער

אויף זיין, אז דאָס אויסשליסליכע רעכט צו שאַפען איבער אַ זאַך געהערט על פי כח פון אַ רעכט־שיבות אין געטיילטע חלקים צו עטליכע, אויף אזא אופן: עטליכע — אָדער איינער — פון זיי בעזיצען עס אין איין געוויסער בעציהונג, צ. ב. ש. בנוגע דעם פרוכט־געברויך, און איינער — אָדער אויך עטליכע — בעזי־צען עס אין אַלע אַנדערע בעציהונגען, אין וועלכע עס איז אין קיין פרט צו קיינעם ניט אָוועקגעגעבען געוואָרען. ווער, אַלזאָ, עס בעזיצט צווישען אַ גרופּע מענשען די אויסשליסליכע שאַפונג איבער אַ זאַך אין אַלע בעציהונגען, וועלכע זיינען איינצעלווייז ניט אָוועקגעגעבען, דעם געהערט אין דער דאָזיגער גרופּע די אויס־שליסליכע פּריווילעגיע צו שאַפען איבער די זאַך אין לעצטען פרט.

צו וועמען דאָס געהערט על פי כח פון דער רעכט־שיבות — צ. ב. ש. צי עס געהערט אויף דעם, וועלכער האָט דורך ארבייט געמאַכט אַ נייע זאַך פון אַ פריהערדיגער זאַך — הענגט אָב פון די רעכטס־נאָרמען, דורך וועלכע די רעכט־שיבות ווערט בעשלאָ־סען. פון זיי הענגט אויך אָב דער בעשלוס, אין וועלכע גרעניצען דאָס געהערט צו איהם: די אויטאָריטעט פון דעם, וואָס קען אויס־שליסליך שאַפען איבער אַ זאַך אין לעצטען פרט, איז בעגרעניצט ניט נור דורך די אויטאָריטעט פון יענע אין דער גרופּע פון מענ־שען, וועלכע האָבען אַן אויסשליסליך רעכט צו שאַפען איבער דער זאַך אין ערסטען פרט, נור זי איז אויסערדעם אויך בעגרע־ניצט דורך די ראַמען, אין וועלכע ווער עס איז פון אַ גרופּע מענ־שען בעזיצט איבערהויפּט אזא אויטאָריטעט צו שאַפען איבער זאַכען. ספּעציעל הענגט עס אויך אָב פון אָט די רעכטס־נאָרמען, צי די פּריווילעגיע פון אויסשליסליך שאַפען איבער זאַכען גע־הערט צו איינצעלנע מענשען אזוי גוט ווי צו קאָרפּאָראַציעס, אָדער עס געהערט נור צו קאָרפּאָראַציעס, און צי עס געהט אויף אַלע סאָרטען זאַכען אָדער נור אויף דער אָדער יענער זאַך.

4. אלס אַ רעכט־שיבות, אין קראַפט פון וועלכער ווער עס איז אין אַ גרופּע מענשען האָט די אויסשליסליכע פּריווילעגיע אין לעצטען פרט צו שאַפען איבער אַ זאַך, אונטערשיידט זיך דאָס

אייגענטום פון אלע אנדערע געגענשטאנדען אפילו פון די וואס זיינען אם מייסטען עהנליך צו איהם.

דורכדעם וואס עס איז א רעכט־שיכות, אונטערשיידט זיך עס פון אלע אנדערע שיכות'ן, אין וועלכע איינער האט דאס אויסשליסליכע רעכט צו שאפען אין לעצטען פרט איבער א זאך נור צוליב די פערנינפטיגקייט פון די מענשען וואס רינגלען איהם ארום, אדער נור צוליב זיין אייגענער מאכט, ווי עס קען זיין דער פאל אין א בעגרייפליכען „גאטעס רייך" אדער אין א רייך פון פערנונפט, און ווי עס איז אפט דער פאל אין א בעזיעגטען לאנד.

דערמיט וואס דאס אייגענטום איז א ניט־פרייוויליגע רעכט־שיכות, אונטערשיידט עס זיך פון אזוינע רעכט־שיכות'ן, אין קראפט פון וועלכע די אויסשליסליכע פריווילעגיע צו שאפען אין לעצטען פרט איבער א זאך, געהערט צו איינעם נור אויפ'ן סמך פון א קאנטראקט, און נור געגענאיבער די פערזאנען וואס האבען געשלאסען דעם קאנטראקט.

דאס, וואס על פי כח פון אט דער רעכט־שיכות האט איינער די אויסשליסליכע פריווילעגיע צו שאפען איבער א זאך אין לעצטען פרט, אונטערשיידט דאס אייגענטום פון דעם פאטענט־רעכט, אין קראפט פון וועלכען איינער פון א גרופע מענשען האט אויסשליסליך דאס רעכט, ניט פון ש א פ ע ן איבער א זאך, נור פון עפעס אנדערעס. אויך אונטערשיידט עס פון די רעכט וואס איינער האט אין פרעמדע זאכען, אין קראפט פון וועלכע רעכט ער קען טאקי אפילו אויסשליסליך שאפען איבער א זאך, אבער ניט אין לעצטען פרט.

וואס עס איז אין דער דעפיניציאן פון אייגענטום קורץ צוזאמענגעפאסט געווארען, קען אויסגעדריקט ווערען ברייטער, אויב מען זאל נעהמען אין בעטראכט, ערסטענס די פריהער־געגעבענע דעפיניציאן פון א רעכט־נארמע, און צווייטענס די ערקלערונגען וואס זיינען געגעבען געווארען מיט דער דעפיניציאן פון אייגענטום:

געוויסע מענשען זיינען אזוי מעכטיג, אז זייער ווילען איז אימשטאנד צו בעאיינפלוסען דעם אויפפיהר פון א גרופּע מענשען צו וועלכע זיי געהערן; און אַט די מענשען ווילען, אז קיין מיט־גליעד פון דער גרופּע זאָל ניט שטערן אנאנדער, לויט א געוויסען אופן בעשטימטען, מיטגליעד צו שאַפען זיך אין געוויסע ראַמען איבער זאכען ווי ער וויל; אויך אז זיי גופא זאָלען, אין אַט די ראַמען, ניט שאַפען זיך מיט די זאַכען כנגד דעם ווילען פון יע־נעם מיטגליעד, אויף ווי ווייט זייער ווילען איז מחמת געוויסע בעדינגונגען ניט געוואָרען אין איינצעלנע פּרטים גלייך מאסגע־בענד מיט יענעם מיטגליעד'ס ווילען. ווען די זאַך־לאַגע איז אזעל־כע, דאַן עקזיסטירט אייגענטום.

דריטער קאפיטעל.

גאָדווין'ס לעהרע.

1. — אלגעמיינעס.

1. וויליאם גאָדווין איז געבאָרען געווארען אין דעם יאָהר 1756 אין וויסביטש, קעמברידזשייר (ענגלאנד). אין 1773 האָט ער אָנגעהויבען שטודירען טעאָלאָגיע אין האָקסטאָן. פינף יאָהר שפּעטער איז ער געווארען פּרעדיגער אין וואר, הערטפּארדשייר, און אין 1780 פּרעדיגער אין סטאָומארקעט, סאָפּאָלק. אין 1782 האָט ער זיין שטעלע אויפגעגעבען. פון יענער צייט אָן האָט ער געלעבט אלס שריפטשטעלער אין לאָנדאן, וואו ער איז געשטאָרבען אין יאָהר 1836.

גאָדווין האָט פערפאסט א מאסע שריפטען איבער פילאָזאָפיע, עקאָנאָמיע און געשיכטע, ווי אויך מעשה-ביכלעך, טראגעדיעס און קינדער-ערצעהלונגען.

2. זיין לעהרע וועגען רעכט, שטאאט און אייגענטום געפינט זיך דערהויפּט אין די צווייטע בענדער פון זיין בוך: „א פאָרשונג איבער פּאָליטישע גערעכטיגקייט און איהר איינפלוס אויף די אלגעמיינע זיטליכקייט און גליק" (1793).

„דאָס בוך האָט זיך אָנגעהויבען דרוקען — דערצעהלט גאָדווין אליין — א צייט פריהער איידער עס איז געווען אין גאנצען געענדיגט. אין פערלויף פון דער צייט וואָס דאָס בוך האָט זיך געהאלטען אין שרייבען זיינען דעם פערפאסער'ס מיינונגען אליין קלערער און טיעפער געווארען. דער דאָזיגער אומשטאנד האָט מיטגעבראכט אייניגע ניט-פּינקטליכקייטען אין דער שפּראך און אין די געדאנקען, דערהויפּט אין די פריהערע טיילען פון'ם ווערק.

עס איז איהם קלאָר געוועזן פון אָנהויב אָן, אז די רעגירונג לויט איהר עצם נאַטור ווירקט געגען די פערפאָלקאָמונג פון'ם אינדיווידו־עלען פערשטאַנד; וואָס ווייטער אָבער ער איז אָנגעגאַנגען מיט דער ארבייט, האָט ער אַלץ מעהר פערשטאַנען דעם דאָזיגען געדאַנק און האָט אַלץ קלערער איינגעזעהען וואָס פאַר מיטלען עס דאַר־פען אָנגעווענדעט ווערען."1) — מיר גיבען דאָ איבער גאָדווינ'ס לעהרע דורכאויס אין איהר ענטוויקעלטער געשטאַלט, ווי מיר גע־פינען זי אין צווייטען טייל פון זיין בוך.

3. גאָדווין האָט זיין לעהרע וועגען געזעץ, שטאַאט און אייגענטום ניט אָנגערופען מיט'ן נאָמען אנארכיזם. ער שרעקט זיך אָבער ניט אָב פאַר דעם דאָזיגען וואָרט. „די אנארכיע איז א מורא'דיגע צרה, זי איז אָבער וועניגער שרעקליך איידער דער דעספאָטיזם. וואו די אנארכיע האָט גע'הרג'ט אין די הונדערטער, האָט דער דעספאָטיזם אוועקגעלעגט מיליאָנען איבער מי־ליאָנען קרבנות, און האָט דורכדעם נור פעראייביגט די אונווי־סענהייט, די פערדאָרבענהייט און דעם עלענד פון דער מענשהייט. די אנארכיע איז א קורץ־ווייליגע צרה, בעת דער דעספאָטיזם איז כמעט אונשטערבליך. עס איז אָהן צווייפעל א שרעקליך מיטעל אז א פאָלק זאָל זיך נאָכגעבען אַלע ראשיגע ליידענשאַפטען ביז דער אָנבליק פון זייערע ווירקונגען וועט ווידער אויפמונטערען דעם פערשטאַנד: אָבער הגם עס איז א שרעקליך מיטעל, איז עס דאָך א זיכערעס".2)

2. — די גרונדלאַגע.

נאָך גאָדווין נאָך איז אונזער העכסטעס געזעץ די טובה פון כלל.

וואָס איז די טובה פון כלל? „איהר עצם דערקעלערט זיך דורך די טבע פון אונזער זעעל".3) זי איז ניט פערענדערליך; כל זמן

1) גאָדווין, זייט X—XI. 2) דאָרט, ז. 548. 3) דאָרט, ז. 90.

מענשען וועלען זיין מענשען, בלייבט זי דיזעלביגע.1) „זי וואקסט און מעהרט זיך דורך אלץ וואס ברייטערט אויס אונזער בילדונג, וואס רופט ארויס גוטע מדות, וואס פיעלט אונז אן מיט אן עדעלען געפיהל פון אונאבהענגיקייט און וואס מיהט זיך אבצוראמען יעדע שטרויכלונג פון'ם וועג פון אונזערע טעטיגקייטען“.2)

די טובה פון כלל איז אונזער העכסטעס געזעץ. „פליכט מיינט נור אזא אופן פון'ם יחיד'ס טעטיגקייט וואס קען אם בעסטען פערוועגדט ווערען פאר דער טובה פון כלל“.3) „גערעכטיגקייט — דאס איז דער סך הכל פון אלע מאראלע פליכטען“;4) „איז דא גערעכטיגקייט, דאן בין איך מחויב צו ארבייטען לטובת הכלל מיט אלע מיינע קרעפטען“.5) זיטליכקייט איז דער וואונש צו פערמעהרען דאס וואהלזיין פון אלע פערנינפטיגע ברואים בכלל, און וואס גרעסער דער וואונש, אלץ מעהר איז די זיטליכקייט“;6) די העכסטע פאלקאמענהייט פון דעם געפיהל דריקט זיך אויס אין אזא צושטאנד פון געמיטה, וועלכער בעוועגט אונז צו פרעהען זיך מיט דער גוטסקייט וואס אנדערע טוען, פונקט ווי מיר וואלטען עס געטון אליין“.7)

„דער אמת-קלוגער מענש“8) שטרעבט נור צום וואהלזיין פון כלל. איהם „ריהרט ניט קיין אייגעננוצען, קיין אמביציע, קיין ליעבע צו כבוד אדער צו גדלות. ער ווייס ניט פון קנאה. איהם קימערט ניט וויפיעל ער האט אויפגעטון אין פערגלייך מיט דאס, וואס דארף איבערהויפט אויפגעטון ווערען. ער פיהלט זיך פערפליכטעט צו שטרעבען לטובת הכלל; אבער דער צוועק איז באמת נור די טובה פון כלל, און עס וועט איהם ניט פערדריסען אויב די טובה וועט מקוים ווערען ניט דורך זיינע, נור דורך אנדערע הענד. ער בעטראכט אלעמען פאר מיטארבייטער, קיינעם ניט פאר א קאנקורענט“.9)

1) גאדווין, ז. 150. 2) דארט, ז. 90. 3) דארט, ז. 101.
4) דארט, ז. 150, 80. 5) דארט, ז. 81. 6) דארט, ז. 254.
7) דארט, ז. 360-61. 8) דארט, ז. 361. 9) דארט, ז. 361.

3. — געזעץ.

I. קוקענדיג אויף די טובה פון כלל, פערוואַרפט גאָד־ווין דאָס געזעץ, ניט נור פאַר בעזונדערע אָרטיגע און צייט־ליכע אומשטאַנדען, נור גאַר אין גאַנצען.

„דאָס געזעץ איז א אינסטיטוציע, וועלכע ברייננגט העכסט פערדערבליכע ווירקונגען“.1) „האָט מען איינמאָל אָנגעהויבען מאַ־כען געזעץ, איז שוין דערצו קיין סוף ניטאָ. קיין מענשענ׳ס האנד־לונג איז קיינמאָל ניט דיזעלביגע וואָס אנאנדער מענשענ׳ס, און עס האָט קיינמאָל ניט דיזעלביגע ניצליכקייט אָדער שעדליכקייט. קומט פאַר א נייער פאַל, בעוויייזט זיך אלע מאָל, אז דאָס געזעץ טויג שוין וויעדער ניט. אָט אזוי מוז מען שטענדיג מאכען נייע געזעץ. דאָס בוך וואו דאָס געזעץ שרייבט אריין זיינע תקנות ווערט נאָכאנאנד גרעבער, און די וועלט וואָלט צו־קליין זיין פאַר אלע געזעץ־ביכער וואָס קענען געשריבען ווערען“.2) דער פועל יוצא פון דער אונגעהויערער צאָהל איז, וואָס מען וויים ניט וואָס דאָס געזעץ וויל. מען האָט געמאכט די געזעץ כדי יעדער פשוט׳ער מענש זאָל וויסען וואו ער האלט, לסוף וויסען אפילו ניט די בעס־טע אַדוואָקאַטען וואָס עס וועט ארויסקומען פון מיין פּראָצעס“.3) „נאָך א פונקט איז, וואָס דאָס געזעץ טראָגט דעם כאַראַקטער פון נביאות. זיין עובדא איז צו בעשרייבען ווי אזוי מענשען וועלען זיך בעגעהן אין דער צוקונפט, און ארויסגעבען א פסק־דין וועגען דעם אין פאָראויס“.4)

„מיר רופען אמאָל אָן דאָס געזעץ די חכמה פון אונזערע אור־עלטערן. דאָס איז אָבער א מאָדנע נארעריי. עס איז פונקט אזוי אָפט געווען די פרוכט פון זייערע ליידענשאַפטען, פון פחד, קנאה, ענגהערציגקייט און פון אונבעגרעניצטער לוסט צו הערשען. זיי־נען מיר דען ניט נאָכאנאנד געצוואונגען צו ענדערן און איבער־

---

1) גאָדווין, זייט 771. 2) דאָרט, ז. 7־766. דאָרט, ז. 768. 4) ז. 769.

מאכען אַט די אזוי־גערופענע חכמה פון אונזערע אורעלטערן? אויסצובעסערן זי, אויפווייזענדיג זייער אונוויסענהייט און פעראורטיילענדיג זייער אונטאָלעראנץ?"1) „געזעצגעבעריי אין געוועהנליכען זין איז ניט פאר מענשליכע כחות. דער שכל איז אונזער איינציגער געזעצגעבער, און זיינע פסקים זיינען אומעדום די אייגענע, זיינען ניט פערענדערליך".2) מענשען קענען נישט מעהר ווי אויסטייטשען און דערקלערען דאָס געזעץ; עס איז אָבער ניטאָ קיין אויטאָריטעט, וואָס זאָל האָבען דאָס רעכט עפּעס צו מאַכען פאר א געזעץ, וואָס די אבסטראקטע און אייביגע גערעכטיגקייט האָט פון פריהער ניט אוועקגעשטעלט אלס געזעץ".3)

„אמת, מען מוז צוגעבען, אז מיר זיינען אונפאָלקאָמען, אונוויסענד, שקלאַפען פון דאָס וואָס ווייזט זיך אונז אויס".4) אָבער „ווי גרויס עס זאָלען ניט זיין די צרות וואָס שטאַמען אָב פון די מענשליכע ליידענשאַפטען, די איינפיהרונג פון פעסטע געזעץ קען ניט זיין דאָס ריכטיגע מיטעל דערצו".5) „כל זמן א מענש ליעגט געבונדען מיט די שטריק פון געהאָרכזאמקייט און איז צוגעוועהנט צו ווארטען אויף א בעפעהל פון אַן אנדערן איידער ער מאכט א טריט, איז זיין פערשטאנד און דער כח פון זיין שכל איינגעשלאָפען. וויל איך איהם דערהויבען ביז צום גראַד ענערגיע וואָס ער קען ענטוויקלען? דאַן מוז איך איהם לערנען צו פיהלען זיך אליין, ניט צו בויגען דעם קאָפּ פאר קיין אויטאָריטעט, אונטערזוכען די פּרינציפּען וועלכע ער האלט, און זיך אליין אָבגעבען אַן ערקלערונג פון זיין אויפפיהרונג".8)

II. די טובה פון כלל פאָדערט, אז אין דער צוקונפט זאָל זי אליין זיין פאר'ן מענשען דער רעגעל פון אויפפיהרונג, אנשטאָט אלע געזעצ'.

„ווען יעדער גראָשען פון אונזער פערמעגען, יעדע שטונדע

---

1) גאָדווין, ז. 773. 2) דאָרט, ז. 166. 3) דאָרט, ז. 381.
4) דאָרט, ז. 774. 5) דאָרט, ז. 775. 6) דאָרט, ז. 774.
7) דאָרט, ז. 775. 8) דאָרט, ז. 776.

פון אונזער צייט און יעדע פעהיגקייט פון אונזער גייסט וועלען האָבען בעקומען זייער בעשטימונג דורך די פרינציפען פון דער אונפערמיידליכער גערעכטיגקייט"1) — דאָס הייסט, פון דער טובת הכלל.2) — דאן וועט קיין גזר דין אויף איהר קיין ממשלה ניט האָבען.3) „דער אמת'ער פרינציפ, וואָס דאַרף פערנעהמען דאָס פלאַץ פון געזעץ, ליעגט אין דער אונבעשרענקטער הערשאַפט פון שכל".4)

„די איינווענדונג וואָס אונזער חכמה איז בעשרענקט, קען אנטקעגען דעם דאָזיגען פרינציפ ניט געמאכט ווערען. מען דאַרף ניט מיינען, אז עס פעהלען אונז היינטיגען טאָג מענשען, וועלכע שטעהען פונקט אזוי גרויס ווי די חכמה פון געזעץ. אויב אָבער עס זיינען פאַראַן ביי אונז אזוינע, וועלכע קענען זיך פערגלייכען אין חכמה מיט'ן געזעץ, דאַן האָט דאָך קיין זין ניט צו זאָגען, אז די וואהרהייטען, וואָס זיי האָבען אונז צו געבען, וועלען האָבען א קלענערן ווערטה, דערפאַר ווייל זיי פערלאָזען זיך ניט אויף קיין אויטאָריטעט, נור אויף די גרונדען פון שכל".5)

„די געריכטליכע פסקים, וואָס וועלען געגעבען ווערען גלייך נאָך דער אָבשאַפונג פון'ם געזעץ, וועלען אין אָנהויב טאקי וועניג־וואָס זיך אונטערשיידען פון די פריהערדיגע. זיי וועלען זיך שטיצען אויף דער געוועהנהייט און אויף די פאָראורטיילען. די געוועהנהייט אָבער וואָס האָט פערלאָרען איהר מיטעלפונקט, ארום וועלכען זי האָט זיך געדרעהט, וועט בּיסלעכווייז ווערען אַלץ שוואַכער אין איהרע ווירקונגען. די מענשען, אויף וועמען מען וועט זיך פערלאָזען צו ענטשיידען א געוויסע פראגע, וועלען זיך אָפט דערמאָנען, אז די גאנצע זאַך איז איבערגעגעבען געוואָרען פאַר זיי צו בעשליסען, און עס מוז זיי אַמאָל איינפאַלען זיך צו נעהמען אליין אונטערזוכען דעם שכל פון יענע פרינציפען, וועלכע פלעגען פריהער אָנגענומען ווערען גאָר אָהן שאלות. וואָס

1) גאָדווין, ז. 151. 2) דאַרט, ז. 81, 121. 3) ז. 151.
4) ז. 773. 5) ז. 773-74.

מעהר זיי וועלען דערפיהלען די וויכטיגקייט פון זייער אויפגאבע און די פאָלקאָמענע פרייהייט פון זייערע אונטערזוכונגען, אלץ מעהר וועט זיך אָנהויבען א גליקליכע אָרדנונג, וועמעס רעזולטאטען קיין מענש קען היינט ניט פאָראויסזאָגען: דער בלינדער גלויבען וועט פאלען און עס וועט אויפגעריכט ווערען די לויטערע גערעכטיגקייט".1)

4. — שטאַאט.

I. וויבאַלד גאָדווין פערוואַרפט אונבעדינגט דאָס געזעץ, מוז ער נויטיגערווייז פונקט אזוי אונבעדינגט פערוואַרפען אויך דעם שטאַאט. נאָך מעהר, ער בעטראַכט דעם שטאַאט אַלס אַ געזעצליכע אינסטיטוציע, וועלכע געהט להיפך צו דער טובת הכלל גאַר אויף אַ בעזונדער אופן.

א טייל בעגרינדעט דעם שטאאט אויף מאכט, א טייל בעגרינדעט איהם אויף געטליכען רעכט, און נאָך א טייל אויף קאָנטראקט.2) אָבער „די השערה פון מאכט איז געבויט ווי עס שיינט אויף'ן שטאַנדפונקט, וואָס לייקענט לגמרי אָב די אבסטראקטע און אייביגע גערעכטיגקייט; וואָרים זי בערעכטיגט יעדע רעגירונג, וועלכע בעזיצט גענוג מאכט דורכצוזעצען איהרע געבאָט. זי מאכט א מערדערליכען סוף פון יעדער פאָליטישער וויסענשאפט, און האָט נור דעם צוועק איינצורעדען מענשען צו לאָזען זיך רוהיג בויגען אונטערן יאָך פון זייערע ליידען און זיך ניט ברעכען דעם קאָפּ אויף צו געפינען עפּעס א הילף. די צווייטע השערה האָט א צווייידייטיגען כאַראַקטער. ענטוועדער זי האָט דיזעלביגע בעדייטונג וואָס די ערסטע און דערקלערט, אז יעדע מאכט אָהן אונטערשיעד שטאַמט אָב פון גאָט, אָדער זי מוז בלייבען גאַר אָהן אַ שום בעדייטונג, ביז וואנען מען וועט ניט געפינען א פּרוב־צייכען, מיט וועלכען מען וועט קענען אונטערשיידען צווישען די רעגירונגען וואָס האָבען אַ הסכמה פון גאָט און יענע וואָס האָבען ניט אזא הסכמה"".3) די דריטע השערה וויעדער קען נור מיינען, אז „א

1) גאָדווין, ז. 778. 2) ז. 140-41. 3) ז. 141.

מענש דאַרף נעהמען דעם קאָנטראָל פון זיין געוויסען און דעם אורטייל פון זיינע פליכטען און עס איבערגעבען אין רשות פון אנאנדערען".1) מיר קענען זיך אָבער ניט אָבזאָגען פון אונזער מאָראַלער זעלבסטשטענדיגקייט; דאָס איז אַן אייגענס, וואָס מען קען ניט פערקויפען, ניט אוועקשענקען; און דעריבער קען קיין רעגירונג ניט ציהען איהר אויטאָריטעט פון אַן אורשפּרינגליכען קאָנטראַקט".2)

"יעדע רעגירונג ענטשפּרעכט ביז א געוויסען גראַד, דאָס, וואָס די גריעכען האָבען אָנגערופען א טיראַניי. דער חילוק איז נור, וואָס אין דעספּאָטישע לענדער ווערט דער גייסט אונטערדריקט פון א איינפאָרמיגער פערגוואַלטיגונג, בעת אין רעפּובּליקען האַלט ער זיך א ביסעל מעהר טהעטיג און די געוואַלט פּאַסט זיך לייכטער צו צו די שטרעמונגען פון דער עפענטליכער מיינונג".3) פעסטגעשטעלטע אינסטיטוציעס האָבען א טענדענץ, וואָס נעהמט זיך פון זייער עצם נאַטור, אָבצוהאַלטען די בעוועגליכקייט און דעם פּראָגרעס פון אונזער גייסט".4) "מיר דאַרפען קיינמאָל ניט פערגעסען, אז אלע רעגירונגען, אין כלל גענומען, זיינען א צרה, א גזלנות געגען דעם פּערזענליכען אורטייל און דעם אינדיווידועלען געוויסען פון דער מענשהייט".5)

II. די טובת הכלל פאָדערט, אַז דאָס געזעלשאַפטליכע לעבען פון מענשען זאָל זיין געבויט לויט איהרע פאָרשריפטען, אַנשטאָט לויט די פאָרשריפטען פון'ם שטאַאַט.

1. מענשען וועלען לעבען געזעלשאַפטליך צוזאַמען אויך נאָכדעם ווי דער שטאַאַט וועט זיין אָבגעשאַפט. "עס איז פאַראַן א גרינדליכער אונטערשיעד צווישען געזעלשאַפט און רעגירונג. מענשען האָבען זיך פון אָנהויב אָן פעראייניגט אין א געמיינשאַפטליך לעבען כדי צו שטיצען איינע די אַנדערע;6) ערסט שפּעטער איז אין זייער לעבען אריינגעטראָטען דער צוואַנג, צוליב

---

1) גאָדווין, ז. 148. 2) ז. 149. 3) ז. 572. 4) ז. 185. 5) ז. 380. 6) ז. 79.

די פעהלערען און פערדאָרבענהייטען פון עטליכע איינצעלנע. „געזעלשאַפט און רעגירונג זיינען פערשיידען אין זיך גופא און האָבען פערשיידענע אָבשטאַמונגען. די געזעלשאַפט איז ענטשטאַנען פון אונזערע בעדערפעניסען, דער שטאַאט — דורך אונזער שלעכטקייט. די געזעלשאַפט איז אין אלע פאַלען א בענשונג, דער שטאַאט איז אין בעסטען פאַל א נויטיגע צרה".1)

וואָס וועט אָבער די מענשען צוזאַמענהאַלטען אין „א געזעלשאַפט אָהן רעגירונג"? 2) יעדענפאַלס ניט קיין פערשפּרעכען.3) קיין פערשפּרעכען קען מיך ניט בינדען; וואָרים ממה נפשך: אויב דאָס וואָס איך האָב פערשפּראָכען איז גוט, דאַן מוז איך עס טון אָהן א פערשפּרעכען אויך; איז עס וויעדער שלעכט, דאַן קען קיין פערשפּרעכען מיך ניט פערפליכטען דאָס צו טון.4) „דער פאַקט וואָס איך בין איינמאָל בעגאַנגען א פעהלער, איז מיר ניט מחיב איך זאָל זיך נאָך אמאָל פערשולדיגען".5) „לאָמיר אָננעהמען אז איך האָב פערשפּראָכען צו געבען א סומע געלד פאַר עפּעס א גוטען און ווינשענסווערטהען צוועק. דערווייל האָט זיך צווישען דער צייט פון מיין צוזאָג און דער צייט פון מקים זיין דעם צוזאָג מיר געמאַכט אַנאַנדער צוועק, א פיעל וויכטיגערער און נאָבעלערער, וועלכער פאָדערט שטאַרק מיין מיטווירקונג. וועלכען פון די ביידע זאָל איך געבען דעם פאָרצוג? געוויס דעם, וואָס פערדיענט עס מעהר. מיין פערשפּרעכען מאַכט דאָ קיין אונטערשיעד ניט. איך מוז האַנדלען לויט דעם ווערטה פון די זאַכען, ניט לויט א זייטיגען, פרעמדען שטאַנדפּונקט. דער ווערטה אָבער פון די זאַכען האָט גאָר ניט צו טון מיט דעם וואָס איך האָב פריהער גענומען אויף זיך א התחיבות".6)

„די געמיינשאַפטליכע בעטראַכטונג וועגען די טובת הכלל וועט די מענשען אין דער צוקונפט צוזאַמענהאַלטען אין געזעלשאַפ-

---

1) גאָדווין, ז. 79. 2) ז. 788. 3) ז. 163. 4) ז. 151. 5) 156. 6) ז. 151.

טען״.1) דאָס שטימט זעהר מיט דער טובה פון כלל. אז א פאָלק זאָל אונגעמינדערט זיך אָבגעבען מיט זיין אויפגאַבע פון געמיינ־שאַפטליכע איבערלעגונגען, איז שוין א טריט געוואונען, און עס איז אזא טריט, וואָס מוז פיהרען נויטיגערווייז אויסצובעסערען דעם כאַראַקטער פון די איינצעלנע. אז מענשען זאָלען זיך פער־איניגען אין דער בעהויפּטונג פון וואַרהייט, איז א גאַנץ אנגענעה־מער בעוויז פון זייערע גוטע מדות. און ענדליך, אז א יחיד, ווי גרויס ער זאָל זיך ביי זיך ניט האַלטען, זאָל מוזען נאָכלאָזען זיי־נע פּערזענליכע פּרעטענזיעס צוליב די מיינונג פון דער געמיינ־שאַפט, בעשטעטיגט צום ווענינסטען אויסערליך דעם גרויסען פּרינציפּ, אז אלע פּערזענליכע נוצען מוזען זיך אונטערוואַרפען צו דער טובה פון כלל״.2)

2. די געזעלשאַפטען דאַרפען זיין קליינע, און דאַרפען פער־קעהרען איינע מיט די אנדערע אזוי ווענינ ווי מעגליך.

קליינע טעריטאָריעס זאָלען אומעדום פערוואַלטען זייערע עסקים זעלבסטשטענדיג.3) „קיין אַסאָציאַציע פון מענשען, כל זמן זיי זיינען טריי צו די פּרינציפּען פון שכל, קענען אויף קיין פאַל ניט האָבען קיין אינטערעס אין פּרעגרעסערען זייער טעריטאָריע״.4) „אלע צרות וואָס זיינען צונויפגעבונדען מיט דער אידעע פון שטאַאט ווערען פיעל ערגער, ווען זיין געוואַלט גרייכט מעהר־אויסגעשפּרייטע גרעניצען, און פּערקעהרט, ווערען פיעל מילדער, ווען זיין מאַכט איז בעשרענקט אויף א קליינעם געביעט. די אַמ־ביציע, וועלכע איז אין דעם ערסטען פאַל ניט ווענינער שרעקליך איידער די פּעסט, האָט אין דעם אנדער פאַל קיין פּלאַץ ניט וואו זיך פונאַנדערצושפּיעלען. פאָלקס־אונרוהען זיינען ווי די כוואַליעס פון ים, וועלכע אויף א גרויסער אויבערפלעך זיינען בכח ארויס־צורופען העכסט טרויעריגע ווירקונגען, אָבער זיינען מילדה און אונשעדליך, ווען זיי זיינען בעשרענקט אויף דעם קליינעם קריי

---

1) גאָדוויין, ז. 161-62. 2) ז. 164-165. 3) ז. 561.
4) ז. 566.

זעל פון אַן אָרימען טייבעל. גלאַסענקייט און אָרענטליכקייט וואָה־נען נור אין קליינע קרייזען״.1) — דער פערלאַנג איינצונעהמען גרעסערע לענדער, בעזיעגען אָדער האַלטען אין צוויק די נאַכבאַר־שטאַאטען, אריבערשטייגען ווי אין קונסט און אין מאַכט, איז אַ פערלאַנג וואָס איז געבויט אויף פאָראורטייל און טעות. מאַכט איז ניט גליק. זיכערקייט און פריעדען איז אַ סך מעהר ווינשענסווערטה איידער אַ נאָמען, פאַר וועלכען די פעלקער זאָלען ציטערן. מענשען זיינען ברידער. מיר פראייניגען זיך אין אַ געוויסען געגענד, אונ־טער אַ געוויסען קלימאַט, ווייל די פעראייניגונג איז נויטיג פאַר אונזער אינערליכע רוה, אָדער כדי זיך צו פערטיידיגען אַנטקעגען אַ פרעכען אָנפאַל פון אַן אַלגעמיינעם פיינד. אָבער די קאָנקור־רענץ צווישען פעלקער איז נישט מעהר ווי אַ פּראָדוקט פון אונזער איינבילדונג״.2)

די קליינע זעלבסטשטענדיג־פערוואַלטעטע טעריטאָריעס דאַר־פען אַזוי ווייניג ווי מעגליך האָבען צו טון איינע מיט די אַנדערע. „איינצעלנע מענשען דאַרפען פערקעהרען איינע מיט די אַנדערע וויפיעל מעגליך, און עס איז גאָר ניט שייך קיין שיעור און קיין סוף; געזעלשאַפטען אָבער האָבען קיינע אינטערעסען ניט, וואָס זיי זאָלען דאַרפען דערקלערען און מושוה ווערען צווישען זיך, אַ חוץ נור וואָס געוואַלדטהאַטען און מיספערשטענדניסען קענען אַרויס־פאָדערן דערקלערונגען. אַט די איבערלעגונג איז מיט איין קלאַפּ מבטל די הויפּט־צוועקען פון דער געהיימניספולער און פערדרעה־טער דיפּלאָמאַטיע, וועלכע האָט ביז אַהער אוועקגענומען די אויפ־מערקזאַמקייט פון רעגירונגען. אַלע בעאַמטע פון דער אַרמעע און פלאָטע, אַלע אַמבאַסאַדאָרען און מלוכה־אַגענטען, און אַלע קונצ־שטיק וואָס מען האָט ערפונדען כדי צו האַלטען די אַנדערע נאַ־ציאָנען אין מורא, אויסצושפּירען זייערע סעקרעטען, איבערפּיה־רען זייערע פּלענער, שליסען בונדען און געגען־בונדען — האָבען קיין בעטרעף ניט לגבי דעם דאָזיגען פּרינציפּ״.3)

1) גאָדווין ז. 562. 2) ז. 559. 3) ז. 561.

3. ווי אָבער זאָלען אין די צוקונפטיגע געזעלשאַפטען ערפיעלט ווערען די אויפגאַבען, וועלכע דער שטאַאט ערפיעלט איצטער? „רעגירונגען קענען נור האָבען צוויי בערעכטיגטע אויפגאבען: אונטערדריקען עולות אנטקעגען איינצעלנע אין דער געמיינדע"1) (וואָס עס שליסט איין אויך די אויסגלייכונג פון מחליקות צווישען פערשיידענע געגענדען)2) „און די געמיינשאַפטליכע פערטיידיגונג אנטקעגען אַן אָנגריף פון דרויסען".3)

„די ערסטע פון אָט די אויפגאַבען, די איינציגע וועלכע לעגט אויף אונז ארויף א שטענדיגען חוב זי צו בעזאָרגען, קען גאַנץ גוט פערענטפערט ווערען דורך אַן אַסאָציאַציע, וועלכע איז גרויס גענוג צו געבען פלאַץ פאר דער איינפיהרונג פון א געריכט פון געשוואָרענע, וואָס וועט ארויסגעבען זיין פסק מכח די פערברעכען פון איינצעלנע אין דער געמיינדע און מכח שאלות און מחליקות, וואָס קענען פאָרקומען בנוגע אייגענטום-זאַכען".4) דאָס דאָזיגע געריכט וועט פסק'נען ניט לויט א וועלכען עס איז סיסטעם פון געזעץ, נור לויט דעם שכל.5) „אמת, עס קען געבען אז א פערברעכער וועט זיך לייכט קענען אויסדרעהען פון די שמאָלע גרעניצען פון אזא געריכט; און עס קען זיך אויסדרוכטען פון אָנהויב, אז מען וועט מוזען זעהען, דאָס די דערבייאיגע געמיינדען זאָלען רעגירט ווערען אויף אַן עהנליכען אופן, אָדער זיי זאָלען, קיין חילוק ניט וואָס פאר א פאָרם פון רעגירונג זיי האָבען, לכל הפחות איינוויליגען מיטצואַרבייטען מיט אונז אין אוועקנעהמען אָדער רעפאָרמירען א פערברעכער, וועמעס מעשים זיינען גלייך שעדליך פאר אונז ווי פאר זיי. אָבער דערצו איז ניט נויטיג צו שליסען אַן אויסגעשפּראָכענעם אָבמאַך, און נאָך וועניגער נויטיג איז צו גרינדען צוליעב דעם אַן אַלגעמיינעם צענטער פון אויטאָריטעט. אַלגעמיינע גערעכטיגקייט און געמיינשאַפטליכע אינטערעסען קענען

1) גאָדווין, ז. 564. 2) ז. 566. 3) ז. 564. 4) ז. 564-565. 5) ז. 80-79-778, 773.

צונויפבינדען מענשען פיעל בעסער איידער חתימות און שטעמפּ־
לען".1)

די צווייטע אויפגאבע קען אונז פאַרקומען נור פון צייט צו
צייט. „ווי אונזיניג עס וואָלט געווען צו פיהרען קריעג פון איין
געמיינדע קעגען די אנדערע אין אזא געזלשאפטליכען צושטאנד,
פון דעסטוועגען קען עס דאָך אמאָל פּאַרקומען. פאַרזאָרגען אזעלכע
פאַרפאַלען קען מען נור דורך א פערבאנד פון אייניגע בעצירקען,
וועלכער ערקלערט, און אויב נויטיג זעצט דורך, די געבאָט פון
גערעכטיגקייט".2) אָנגריפען פון דער פרעמד קענען אויך ארויס־
רופען די נויטיגקייט פון אזא פערבאנד, און אין דעם ערך וואָלטען
זיי געווען געגליכען צו יענע מחליקות.3) דעריבער וואָלטען „אין
געוויסע פאַלען נויטיג געווען אָנצונעהמען דאָס מיטעל פון נאציאָ־
נאַל־פערזאַמלונגען, דאָס הייסט, פערזאַמלונגען צוזאַמענגערופען
פאר דעם דאָפּעלטען צוועק, אויסצוגלייכען די חלוקים צווישען איין
בעצירק און דעם אנדערן, און אויך זיך מישב צו זיין מכח דעם
בעסטען אופן ווי צו וועהרען זיך אנטקעגען א פרעמדען אָנגריף".4)
אָבער „מען מוז זיי אזוי שפּאַרעוודיג געברויכען וויפיעל עס לאָזט
זיך נור לויט דער נאטור פון דער זאך".5) וואָרים ערסטענס ווערט
דאָך בעשלאָסען, לויט דער צאָהל שטימען, „אין בעסטען פאַל, פון
די שוואכסטע קעפּ פון דער פערזאַמלונג; אין ערגסטען פאַל אָבער,
ווי דאָס טרעפט טאקי פונקט אזוי אָפט, ווערט דער בעשלוס גע־
פאַסט פון די העכסטע קאָרופּטע און אונעהרליכע מאָטיווען".6)
צווייטענס, ווערען די מיטגליעדער בדרך כלל בעאיינפלוסט אין זיי־
ערע פסקים פון אלערליי אויסערליכע טעמים, און ניט דורכאויס
פון די רעזולטאטען פון זייער אייגענעם פרייען נאָכדענקען.7) דריי־
טענס, זיינען זיי געצוואונגען צו פערברייינגען זייערע כחות אויף
קלייניגקייטען און האָבען ניט די מעגליכקייט צו לאָזען זיך רוהיג

1) גאָדוויין, ז. 565. 2) ז. 566. 3) ז. 566. 4) ז. 573-74.
5) ז. 573-4. 6) ז. 571-2, 568-9. 7) ז. 569-70.

בעאיינפלוסט ווערען פון די ארגומענטען.[1] דעריבער דאַרפען די
נאַציאָנאַל פערזאמלונגען „אויסגעוועהלט ווערען ענטוועדער בלויז
אין עקסטרא־אָרדינערע צופאַלען, א שטייגער ווי די אלטע רוימער
פלעגען אויסוועהלען א דיקטאַטאָר; אָדער זיי זאָלען זיצען פעריי־
אָדיש, איין טאָג למשל אין יאָהר, מיט א רעכט צו מעגען פער־
לענגערן זייערע סעסיעס אונטער א געוויסען גרעניץ. בוחר זיין
דאַרף מען פיעל מעהר דעם ערסטען אופן“.[2]

וואָס פאַר אַן אויטאָריטעט אָבער וועלען האָבען די דאָזיגע
נאַציאָנאַל־פערזאמלונגען און די געריכטען פון געשוואָרענע? די
מענשהייט איז אזוי פערדאָרבען דורך די היינטיגע אינסטיטוציעס,
אז פון אָנהויב וועט אודאי נויטיג זיין ארויסצולאָזען בעפעהלען
און געברויכען א געוויסען גראַד פון צוואַנג; שפּעטער אָבער וועט
גענוג זיין ווען די געשוואָרענע וועלען נור רעקאָמענדירען א גע־
וויסען אופן ווי אויסצוגלייכען סכסוכים, און ווען די נאַציאָנאַל־
פערזאמלונג וועט נור איינלאַדען די געמיינדען מיטצוארבייטען
פאַר דעם אַלגעמיינעם וואָהלזיין.[3] „היינט אויב די געריכטען ווע־
לען מיט דער צייט אויפהערען ארויסצוגעבען פסקים און וועלען
זיך בענוגענען נור מיט איינלאַדונגען; אויב די געוואַלט וועט
ביסלעכווייז צוריקטרעטען און מען וועט זיך נור פערטרויען אויפ'ן
פערשטאַנד אליין — קען דען ניט זיין, אז מיר וועלען איין שעה־
נעם טאָג אויסגעפינען, אז מען קען אָבלעגען אָן א זייט, ווי אַן
איבעריגע זאַך, אפילו די געריכטען פון געשוואָרענע גופא, ווי
אויך יעדען אנדער מין עפענטליכער אינסטוטוציע? וועלען דען
די ערקלערונגען פון איין קלוגען מענשען ניט האָבען דיזעלבע אי־
בערצייגונגס קראַפט ווי פון צוועלף? וועט דען איין מענשענ'ס
פעהיגקייט צו קענען עפּעס לערנען זיינע חברים ניט קענען ווערען
גענוג בעקאַנט אָהן די פאָרמאַליטעט פון וואהלען? וועלען נאָך
דאן זיין א סך פערדאָרבענהייטען אויסצובעסערען און א סך
עקשנות צו בעזיעגען? די דאָזיגע איז איינע פון די דענקווירדיגסטע

1) גאָדווין, ז. 570-1. 2) ז. 574. 3) ז. 576-78.

שטופען פון מענשליכען פאָרטשריט. מיט וואָס פאַר אַ פרייד מוז יעדער וואָהל־אינפאָרמירטער פריינד פון דער מענשהייט אויס־קוקען אויף יענער גליקליכער פעריאָדע, ווען עס וועט פערשוואונ־דען ווערען דער שטאַאט, יענע ברוטאַלע מאשין, וועלכע איז געווען די איינציגע אייביגע אורזאַך פון דער מענשהייטס פערדאָרבענ־קייטען, און וועלכע פערקערפּערט אין זיך אַזויפיעל אומגליקען, וואָס מען קען אויף קיין אנדער אופן פון זיי ניט פּטור ווערען, ווי נור דורך איהר פאָלשטענדיגע פערניכטונג!"[1])

5. — אייגענטום.

I. אויפ'ן זעלבען גרונד וואָס גאָדווין פערוואַרפט אַהן תנאים דאָס געזעץ, מוז ער אויך נויטיגערוויז פערוואַרפען דאָס אייגענטום. ניין, נאָך מעהר, דאָס אייגענטום, אָדער ווי ער דריקט זיך אויס, „דער היינטיגער סיסטעם פון אייגענ־טום"[1]) — דאָס הייסט די היינטיגע גיטערפערטיילונג, ווי עס איז פעסטגעשטעלט על פּי געזעץ — קומט ביי איהם אויס איז אַזאַ מין אינסטיטוציע, וועלכע איז ספּעציעל שעד־ליך פאַר'ן וואָהלזיין פון'ם כלל. „מען האָט פאַרווענדט די חכמה פון געזעץ־געבער און פון פּאַרלאַמענטען אויף צו בעשאַפען די מיזעראַבעלעסטע און אונזיניגסטע פערטיילונג פון רייכטימער, וועל־כע מאכט צו שפּאָט די מענשליכע נאַטור און אַלע פּרינציפּען פון גערעכטיגקייט".[3])

דער היינטיגער אייגענטום־סיסטעם פערטיילט די גיטער אויף אַ העכסט אונגלייכען און אייגענווילליגען אופן. „צוליב דעם צו־פאַל פון אַבשטאַמונג וואַרפט ער אַן אויף איין מענשען אַן אונגע־הויערען רייכטום. ווען איינער וועלכער איז פריהער געווען אַ בעטלער ווערט אַ רייכער מאַן, ווייסען מיר געוועהנליך, אַז עס איז ניט אַקוראַט זיין עהרליכקייט אָדער ניצליכקייט וועלכע ער דאַרף פערדאַנקען פאַר דעם בייט. אָפט איז עס דעם פלייסיגסטען

1) גאָדווין, ז. 9—578. 2) ז. 794. 3) ז. 803.

און טהעטיגסטען מיטגליעד פון דער געזעלשאפט שווער געגוג אויסצוהיטען אז זיין פאמיליע זאָל ניט אויסגעהן פון הונגער".1)
„און ווען איך בעקום דעם לוין פון מיין ארבייט, גיט מען מיר דאן א הונדערט מאָל מעהר שפייז וויפיעל איך קען אויפעסען און א הונדערט מאָל מעהר קליידער וויפיעל איך קען צוטראָגען. וואו איז די גערעכטיגקייט פון דעם? ווען איך בין אפילו דער גרעסטער וואָהלטהעטער פון דער מענשהייט, איז דען דאָס א גרונד פאר־וואָס מען זאָל מיר געבען מעהר וויפיעל איך האָב נויטיג, איבער־הויפּט נאָך ווען מיין איבערפלוס וואָלט געקענט ברייגגען די גרעסטע נוצען פאר טויזענדער אנדערע מענשען".2)

אָט די אונגלייכע גיטערפערטיילונג געהט דורכאויס להיפך צו דער טובת הכלל. זי שטערט דעם גייסטיגען פאָרטשריט. „דער אָנ־געזאַמעלטער אייגענטום טרעט מיט בלאָטיגע פיס אויף די כחות פון געדאנק, ער לעשט אויס די פונקען פון זשעניע און דערטרינקט די גרויסע מאסע מענשען אין שמוציגע זאָרג, א חוץ וואָס ער נעהמט אוועק ביי דעם רייכען די געזינדסטע און וויכטיגסטע מאָ־טיוועז פון טהעטיגקייט".3) און דער רייכער קען מיט זיין איבער־פלוס „גאָרנישט קויפען אויסער גלאַנץ און קנאה, גאָרנישט אוי־סער דעם טרויעריגען פערגעניגען, וואָס ער קען אוועקגעבען דעם אָרימאַן אין צדקה דאָס, אויף וואָס ער האָט אן אונבעשטרייט־באר רעכט על פי שכל".4)

די אונגלייכע גיטערפערטיילונג איז אָבער אויך א שטערונג צו דער מאָראַלער פערפּאָלקאָמענונג. ביי די רייכע רופט זי ארויס נאַרישען שטאָלץ און גרויסהאַלטעריי, ביי די אָרימע — געוואַלד־טהאַטען, שקלאַפען־געפיהלען און בעטרוג, און דערפון קומט קנאה, שנאה און נקמה.5) „דער רייכער מאַן איז דער איינציגער אויף וועמען אלע קוקען מיט אכטונג און עהרפורכט. אומזיסט זיינען גע־מעסיגקייט, עהרליכקייט און פלייסיגקייט; אומזיסט די ערהאַ־

1) גאָדווין, ז. 794. 2) ז. 795. 3) ז. 806. 4) ז. 795. 5) ז. 811,810.

בענסטע גייסטיגע קרעפטען און די הייסעסטע מענשענגליעבע, אויב דער בעזיצער פון די דאָזיגע גוטע מדות איז געבראַכען אין ביי טעל. אַנקלייבען עשירות און ארויסשטעלען זיך פאר לייטען איז דעריבער געוואָרען אַן אַלגעמיינע ליידענשאַפט".1) „מיט דעם פּאָרטשריט פון פערשטאַנד און פון ציוויליזאַציע וואָלט די גע־וואָלט זיכער לאַנג אָבגעשטאָרבען, ווען די אַנגעקליבענע פערמע־גענס וואָלטען ניט בעפעסטיגט איהר קיניגרייך".2) „דער גרויסער קוואַל פון פערברעכען נעהמט זיך פון דעם אומשטאַנד, וואָס איין מענש האָט צופיעל פון דאָס, וואָס דעם אַנדערן פעהלט גאָר אין גאַנצען".3)

II. די טובת הכלל פאָדערט, אַז די גיטערפערטיילונג זאָל דורכאויס זיין בעגרינדעט אויף איהרע פּרינציפּען, אַנ־שטאָט אויף די פּרינציפּען פון אייגענטום. ווען גאָדווין גע־ברויכט דעם אויסדרוק „אייגענטום" פאר דעם חלק גיטער וואָס געהערט איינעם לויט די טובת הכלל־פּרינציפּען, בענוצט ער דאָס וואָרט נור אין אַ סאָרט אריבערגעטראָגענעם זין; אין דעם שטרענ־גען זין פון וואָרט „אייגענטום" קען בעצייכענט ווערען נור אזא טייל פון גיטער, וואָס ווערט איינעם צוגעטיילט לויט'ן געזעץ.

נאָך די געבאָט נאָך פון דער טובת הכלל דאַרף יעדער מענש האָבען די מיטלען צו פיהרען אַ בכבוד'ן לעבען.

1. „ווי אזוי זאָל מען בעשליסען צי עפּעס אַ זאַך וואָס האָט אַ ניצליכען ווערטה זאָל זיין מיין אייגענטום אָדער דיינ'ס? עס איז נור פאַראַן איין ענטפער: ווי די גערעכטיגקייט טראָגט אויס".4) „די געזעץ פון פערשיידענע לענדער בעהאַנדלען דאָס אייגענטום אויף טויזענדערליי פערשיידענע אופנים; עס קען אָבער נור זיין איינער פון זיי, וואָס שטימט אַם מייסטען מיט דער גע־רעכטיגקייט".5)

---

1) גאָדווין, ז. 802. 2) ז. 809. 3) ז. 809. 4) ז. 789. 5) ז. 790.

די גערעכטיגקייט פאָדערט קודם כל, אז יעדער מענש זאָל האָבען די מיטלען צום לעבען. „אונזערע טיערישע בעדערפעניסען, ווי אלע וויסען, בעשטעהען פון שפייז, קליידונג און וואָהנונג. אויב די גערעכטיגקייט האָט א וועלכען עס איז זין, איז קלאָר, אז עס קען ניט זיין קיין גרעסערער אונרעכט, ווי ווען איין מענשען פעה־לען אָט די אלע זאכען, אין דערזעלביגער צייט וואָס אנאנדער מענש האָט צופיעל פון זיי. אָבער די גערעכטיגקייט שטעלט זיך נאָך דאָ ניט אָב. כל זמן דער אלגעמיינער אוצר פון פראָדוקטען איז ניט אויסגעשעפּט, האָט יעדער איינער א רעכט, ניט נור אויף די מיטלען צום לעבען, נור אויך אויף א בכבוד׳ן לעבען. עס איז אַן אונרעכט, אז איין מענש זאָל ארבייטען איבער זיינע כחות פער־דארבענדיג זיין לייב און לעבען, בעת אנאנדערער וואָהלטאגט זיך אין איבערפלוס. עס איז אַן אונרעכט, אז איין מענש זאָל ניט האָ־בען א ווייל ע לעדיגע צייט צו בילדען זיין גייסט, בעת אנאנדערער טוט א פינגער אין קאַלט וואסער ניט אריין פאר דעם וואָהלזיין פון כלל״.1)

2. אזא „צושטאנד פון גלייכהייט״ וואָלט אויפהעבען די טובת הכלל אויף דער העכסטער שטופע. אין אזא צושטאנד „וואָלט די ארבייט געוואָרען אזוי לייכט ,אז זי וואָלט גיכער גע־האט א פּנים פון אנגענעהמער ערהאָלונג און לייכטער גליעדער־איבונג״.2) יעדער מענש וואָלט האָבען איינפאכע אָבער געזונטע (טעגם ; יעדערער וואָלט דורך מעסיגע איבונג פון זיינע קערפער־ליכע פונקציעס זיך בעוואָרינט מיט מונטערקייט פאר זיין גייסט. קיינער וואָלט זיך ניט געפיהלט שווער פון מיעדיגקייט, אלע וואָל־טען געהאט פרייע צייט צו ענטוויקלען די ליעבליכע און מענשען־פריינדליכע געפיהלען און בעשעפטיגען זייערע פעהיגקייטען אין דעם שטרעבען נאָך גייסטיגע פאָרטשריטען.3)

ווי שנעל וואָלט זיין דער פאָרטשריט פון אונזער פערשטאנד ווען דאָס פעלד פון וויסען וואָלט געשטאנען פריי פאר אלעמען!

1) גאָדווין, ז. 1-790. 2) ז. 821. 3) ז. 806.

עס פערשטעהט זיך, די גייסטיגע אונגלייכהייטען וואָלטען ביז א געוויסען גראַד געבליבען; מען מעג אָבער גלויבען, אז די גרויסע גייסטער פון אזא לעבענסצייט וואָלטען ווייט אריבערשטייגען אלע גרעסטע גייסטיגע ערפינדונגען פון היינטיגער צייט".(1)

און דער מאָראַלער פאָרטשריט וואָלט זיין פונקט אזוי גרויס ווי דער אינטעלעקטועלער. די פערברעכען וועלכע זיינען פערבונדען מיט'ן היינטיגען אייגענטום-סיסטעם „וואָלטען אונבעדינגט פערשווינדען אין א געזעלשאַפטליכען צושטאַנד, וואו מענשען לעבען בהרחבה און אלע געניסען גלייך די מתנות פון דער נאַטור. דער ענגער עגאָיזם וואָלט פערשווינדען. וויבאַלד קיינער וועט זיך ניט פיהלען געצוואונגען צו היטען זיין ביסעל אָרימקייט, אָדער האַבעווען מיט יסורים און פיין כדי צו פערזאָרגען זיך אויף שפּעטער, וועלען זיך זיינע פערזענליכע דאגות פערלירען אין דעם געדאַנק וועגען דער טובה פון כלל. קיינער וועט זיין נאָכבאַר קיין שונא ניט זיין, ווייל זיי וועלען ניט האָבען איבער וואָס זיך ארומצורייסען; און אָט אזוי וועט די מענשענליעבע איינגעהמען די קיניגרייך, וואָס דער שכל האָט בעשטימט פאַר איהר".(2)

3. ווי אזוי וועט אזא גיטערפערטיילונג קענען דורכגעפיהרט ווערען אין איינצעלנע פאַלען?

„אזוי שנעל ווי דאָס געזעץ וועט אָבגעשאַפט ווערען, וועלען מענשען אָנהויבען נאָכצופאָרשען וועגען גערעכטיגקייט. לאָמיר אָננעהמען אונטער די דאָזיגע אומשטענדען, אז עס איז פאָרגעבראַכט געוואָרען פאַר מענשען א מחלקה וועגען א ירושה, אויף וועלכער עס זיינען געווען פינף יורשים, וואָס דער פסק-דין פון זייערע אַלטע געזעץ איז געווען מען זאָל צוטיילען דאָס פערמעגען אויף פינף גלייכע טיילען. זיי וואָלטען זיך גלייך גענומען נאָכפרעגען וועגען די בעדערפעניסען און וועגען דער לאַגע פון די יורשים. דער ערסטער, וועלען מיר זאָגען, איז א מענש מיט א שעהנעם כאַראַקטער און עס געהט איהם גאַנץ גוט אויף דער וועלט: ער

---

1) גאָדווין, זייט 807. 2) זייט 810.

איז א בכבוד׳ער מיטגליעד פון דער געזעלשאפט, אָבער מעהרער רייכקייט וואָלט ווינציג־וואָס פערגרעסערט סיי זיין ניצליכקייט, סיי זיין צופרידענהייט. דער צווייטער איז א שלים־מזל׳דיגער נפש, וואָס געהט אויס פון הונגער און איז איינגעטונקט אין צרות. דער דריטער איז אפילו אַן אָרימאַן, אָבער ניט קיין פער׳דאגה׳־טער, און דאָ מאכט זיך איהם א שטעלע, וואָס זיין גוטער כאַ־ראקטער טרייבט איהם אָנצונעהמען, און וואו ער וואָלט געקענט ברייגנען גרויסע נוצען, נור כדי עס צו קענען אָננעהמען ווי גע־העריג איז, מוז ער האָבען א קאפיטאַל, וואָס בעטרעפט אקוראט וויפיעל צוויי פינפטעל פון דער גאנצער ירושה. איינע פון די יורשים איז אַן עלטערע בתולה שוין אריבער די צייט פון קענען געבערען קינדער. נאָך איינע איז א וויסטע אלמנה מיט א גרויסע געזינד צו דערנעהרען. די ערסטע פראגע וואָס עס וואָלט זיך פאָרשטעלען ביי עהרליך־דענקענדע מענשען, אין וועמעס הענד עס ליעגט דער לעצטער פסק וועגען דער חלוקה, וואָלט זיין — וואָס פאר א גערעכטיגקייט קען זיך געפינען אין דעם געזעץ וואָס הייסט געבען אַלעמען גלייכע חלקים?"[1]) און מען קען זיך לייכט פאָרשטעלען וואָס זייער ענטפער וואָלט געוועזן.

6. — פערווירקליכונג.

די אומענדערונג וואָס די טובת הכלל פאָדערט, דאַרף געשעהען לויט גאָדווין׳ס מיינונג דורך דעם, וואָס די יע־ניגע וועלכע האָבען דערקענט די וואַרהייט, וועלען איבער־צייגען די איבעריגע מענשען, ווי נויטיג די דאָזיגע ענדע־רונג איז פאַר דעם אַלגעמיינעם וואָהלזיין, און דאַן וועלען געזעץ, שטאַאט און אייגענטום ממילא פערשווינדען, און אנשטאָט זיי וועט איינטרעטען דער נייער צושטאַנד.

I. אלץ וואָס מען דאַרף איז, איבערצייגען די מענשען, אז די טובת הכלל פאָדערט די דאָזיגע ענדערונג.

---

1) גאָדווין, זייט 779-80.

1. אלע אנדערע זוענען מוז מען פערוואַרפען. „אונזער כח השכל וועט תמיד האָבען א חשד אויף אזוינע וואפען, וואָס קענען געברויכט ווערען מיט די אייגענע אויסזיכטען אויף ערפאָלג פאר ביידע זייטען. דעריבער דארפען מיר קוקען אויף יעדער פאָרם פון געוואלט מיט פעראַכטונג. ווען מיר טרעטען אריין אין די רייהען פון מלחמה, פערלאָזען מיר דאָס זיכערע פעלד פון וואַר־הייט און גיבען איבער די ענטשיידונג צום קאַפּריז פון צופאַל. דער חיל פון שכל קען ניט בעקעמפפט ווערען; ער געהט פאָר־ווערטס מיט רוהיגע, זיכערע טריט און קיינער קען זיך איהם ניט שטעלען אנטקעגען. ווען מיר לעגען אָבער אונזערע ארגומענ־טען אוועק אָן א זייט און נעהמען זיך פאר'ן שווערד, איז שוין גאָר אנאנדער מעשה. ווער קען וויסען אין מיטען ליאַרם און גע־טומעל פון בירגערקריעג צי ער וועט ארויסגעהן מיט א נצחון אָדער מיט א מפּלה? מיר מוזען דעריבער גאנץ גענוי אונטער־שיידען צווישען די ארבייט פון לערנען, אָדער אויפרייצען דעם פאָלק. מיר מוזען זיך אָבזאָגען פון כעס, רציחה און ליידענשאַפט און דארפען בעגעהרען נור די רוהיגע איבערלעגונג, דעם קלאָ־רען אורטייל און די פורכטלאָזע דיסקוסיאָן"[1].

2. די הויפּטזאך איז צו איבערצייגען אזויפיעל מענשען וויפיעל מעגליך. נור ווען דאָס וועט געלינגען וועט מען קענען אויסמיידען געוואלדטהאטען. „פאר וואָס האָבען די רעוואָלוציעס אין פראנקרייך און אין אמעריקא געהאט פאר זיך די איינשטי־מונג פון כמעט אלע קלאַסען און סאָרטען מענשען, בעת דער ווי־דערשטאנד אנטקעגען טשארלס דעם ערסטען האָט צוטיילט אונ־זער פאָלק אויף צוויי גלייכע פארטייען? ווייל אונזער רעוואָ־לוציע איז פאָרגעקומען אין 17טען יאָהרהונדערט, און יענע ביים ענד פון 18טען. ווייל אין דער צייט פון די פראנצויזישע און אמעריקאנער רעוואָלוציעס האָט די פילאָזאָפיע שוין ענטוויקעלט אייניגע פון די גרויסע װאַרהייטען פון פּאָליטישער וויסענשאַפט,

---

1) גאָדווין, זייט 203.

און א געוויסע צאָהל שטאַרקע און דענקענדע קעפּ האָבען איינ־
געזעהען, דורך דעם איינפלוס פון סידנעי און לאָק, פון מאָנ־
טעסקיו און רוססאָ, וואָס פאַר א גרויסע צרה די געוואַלט איז.
ווען די דאָזיגע רעוואָלוציעס וואָלטען פאָרגעקומען נאָך שפּעטער,
וואָלט איין טראָפּען בלוט ניט פאַרגאָסען געוואָרען פון די הענ
פון די בירגער, עס וואָלט אין קיין איינציגען פאַל קיין געוואַלט
ניט געברויכט געוואָרען אנטקעגען מענשען אָדער זאכען״.1)

3. די מיטלען צו איבערצייגען אזויפיעל מענשען וויפיעל
מעגליך מכח דער נויטיגקייט פון אַן איבערענדערונג, בעשטעהט
אין „געבען בעווייז און קענען איבעררעדען. די בעסטע ערבות
פאַר א גוטען רעזולטאַט ליעגט אין פרייע, אונבעשרענקטע דיס־
קוסיאָנען. אויף אַט דעם קאַמפּף־פּלאַץ מוז די וואַרהייט אלעמאָל
ארויס דער זיעגער. אויב, אלזאָ, מיר ווילען אויסבעסערען די גע־
זעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס פון דער מענשהייט, מוזען מיר
זעהען צו איבערצייגען דורך וואָרט און שריפט. אַט די טהעטיג־
קייט האָט ניט קיין גרעניצען, אַט די ארבייט דאַרף ניט איבער־
געריסען ווערען. יעדעם מיטעל מוז אָנגעווענדט ווערען, ניט אזוי
כדי צו־צוציהען די אויפמערקזאַמקייט פון מענשען און איבער־
רעדען זיי אָנצונעהמען אונזערע מיינונגען, נור, וואָס איז וויכ־
טיגער, כדי אָבצושאַפען יעדען צוים פון דענקען און עפענען פאַר
יעדען איינעם דעם טעמפּעל פון וויסענשאַפט און דאָס פעלד פון
אונטערזוכונג״.2)

„דער מענש, דעריבער, וועלכער נעהמט זיך צום הארצען
דעם אידעאַל פון דער מענשליכער ווידערגעבורט, מוז תמיד האָ־
בען אין זין צוויי פּרינציפּען — די וויכטיגקייט פון יעדער שעה
פון פּראָגרעס אין דער ענטדעקונג און פערשפּרייטונג פון וואַר־
הייט, און די נויטיגקייט רוהיגערהייט צו לאָזען אוועקגעהן יאָה־
רען איידער ער רעדט־צו מען זאָל מוציא זיין זיינע לעהרען אל
הפועל. מיט זיין גאַנצער פאָרזיכטיגקייט קען דאָך טרעפען, אז

1) גאָדווין, ז. 4־203. 2) ז. 4־203.

דער אויפגערודערטער המון וועט לויפען אפריהער איידער דער שטילער, רוהיגער פראגרעס פון פערשטאנד; דאן וועט ער גע־ווים ניט פערדאמען די רעוואלוציע וואס קומט פאר עטליכע יאהר פריהער איידער די צייט וואס דער שכל האט בעשטימט. אויב אבער ער פיהרט זיך אויף לויט די רעגעלען פון שטרענגער פאר־זיכטיגקייט ,וועט ער בלי ספק קענען אבהאלטען פיעלע איבער־איילטע טריט און אויף א היבשע וויילע פערלענגערן די אלגע־מיינע רוה".1)

„דאס מיינט ניט, ווי איינער וואלט זיך געקענט דענקען, אז די ענדערונג פון אונזערע צושטאנדען איז נאך ווייט פון אונז אויף א גרויסען מהלך. עס איז די טבע פון מענשליכע עסקים אז גרויסע איבערבייטען קומען פאר פלוצלונג און גרויסע ענדערונ־גען ווערען געמאכט אונערווארטעט, עפעס אזוי ווי צופעליג. ווען איך בילד א יונגען מאן'ס גייסט, אדער ווען איך מיה זיך צו האבען אן איינפלוס אויף אן עלטערען מענשען, וועט א לאנגע צייט אויסזעהען, ווי איך וואלט גאר ניט געהאט אויפגעטון, און די פרוכט וועט זיך ארויסווייזען גראד בעת איך דערווארט זיי אם ווענינגסטען. די קיניגרייך פון אמת קומט אן שטילערהייט. די זריעה פון גוטע מדות קען אנהויבען שפראצען, ווען מען האט געמיינט אז זי איז אוועק לאיבוד".2) „ווען דער אמת'ער מענ־שענפריינד זאגט נור אונערמיעדליך ארויס די וואהרהייט און שטעהט תמיד אויפ'ן וואך געגען אלץ וואס שטערט איהר פארט־שריט, דאן מעג ער מיט א רוהיגען הארצען דערווארטען א שנע־לען און גוטען רעזולטאט".3)

II. אזוי באלד ווי די איבערצייגונג, אז די טובת הכלל פא־דערט אן ענדערונג פון אונזער צושטאנד וועט ארייננדרינגען אומע־דום, וועלען געזעץ, שטאאט און אייגענטום פערשווינדען פון זיך אליין, און וועלען מאכען פלאץ פאר דעם נייען צושטאנד. „די רע־פארם לויט אט דער בעדייטונג פון'םווארט, קען כמעט גאר ניט בע־

1) גאדווין, ז. 204. 2) ז. 223. 3) ז. 225.

טראכט ווערען ווי עפּעס וואָס טראָגט דעם כאַראַקטער פון טהאַט. עס איז אַן אַלגעמיינע אויפקלערונג. מענשען דערפיהלען זייער לאַגע, און די קעטען, וואָס האָבען זיי פריהער געפענטעט, פערשווינדען ווי אין א חלום. ווען עס וועט קומען צו אַט אזא קריזיס, וועט מען קיין איינציגען שווערט ניט דארפען ציהען פון שייד, קיין פינגער וועט מען ניט דארפען אויפהעבען אויף צו בעגעהן עפּעס א געוואַלדטהאַט. די געגנער וועלען זיין צו־וועניג און צו־שוואַך צו קענען ערנסט דענקען וועגען שטעלען זיך אנטקעגען דעם אַלגעמיינעם געפיהל פון דער מענשהייט".1)

אויף וואָס פאַר אַן אופן קען די ענדערונג פון אונזערע צושטאַנדען דאָך פאַרקומען ?

1. „ווען דער נאַציאָנאַל־קאָנווענט אין פראנקרייך האָט אָנגעהויבען זיין טהעטיגקייט, איז דאָרט ספּעציעל געווען פערברייט די מיינונג, אז זיין עובדא איז נישט מעהר ווי אויסצואַרבייטען א פּלאַן פון א קאָנסטיטוציע, וועלכע דאַרף פאַרגעלעגט ווערען פאַר די בעצירקען, און ערסט נאָך זייער צושטימונג קען עס בעטראכט ווערען אלס געזעץ".2)

„דער ערסטער געדאַנק, וואָס קומט ארויף אויפ'ן זין מכח אָט דער מיינונג איז, אז אויב קאָנסטיטוציאָנעלע געזעץ דארפען אונטערוואָרפען ווערען אונטער א רעוויזיע פון די בעצירקען, דאַן דארפען אלע געזעץ דורכמאכען דעם אייגענעם פּראָצעס. כדי אָבער די דאָזיגע צושטימונג פון די בעצירקען זאָל ווירקליך קענען האָבען א בעדייטונג, מוזען זיין אונבעגרעניצטע דיסקוסיאָנען פון אזוינע געזעץ־פּראָיעקטען. דעמאָלט וועט זיך ערסט אָנהויבען א מעשה, וועמעס סוף עס איז גאָר ניט אזוי לייכט פאָראויסצוזעהען. אייניגע בעצירקען וועלען אויסזעצען אנטקעגען געוויסע פּאַראַגראַפען, און אויב די דאָזיגע פּונקטען וועלען מוזען איבערגעמאַכט ווערען כדי צו קריגען זייער צושטימונג, קען אקוראַט טרעפען, אז יענע ענדערונג אין דעם פּאַראַגראַף, וואָס איז גע־

---

1) גאָדווין, ז. 222-3. 2) ז. 657-8.

מאכט געוואָרען כדי צופּריעדען צו שטעלען איין טייל פון דער געמיינדע, ווערט ארויסרופען א אונצופרידענהייט מיט'ן קאָדעקס ביי אנאנדער טייל".1)

„אָט דער פּרינציפּ פון צושטימונג פון די בעצירקען האָט א דירעקטע טענדענץ וואָס פיהרט, אויב אפילו נור אויף דעם געזונטען גאנג פון טריט־ביי־טריט, צו דער אויפלייזונג פון אלע רעגירונגען".2) עס איז ווירקליך „ווינשענסווערטה, אז די וויכטיגסטע אקטען פון די נאציאָנאלע פערטרעטער זאָלען אונטערוואָרפען ווערען אונטער דער דעה פון די בעצירקען וועמעס פערטרעטער זיי זיינען; פונקט פאר דעמזעלבען טעם פאר וואָס עס איז ווינשענסווערטה, אז די אקטען פון די בעצירקען גופא זאָלען, אזוי שנעל ווי דאָס לאָזט זיך אויספיהרען אויף דער פּראקטיקע, אריינטרעטען אין קראפט נור אויף וויפיעל עס איז שייך צו יעגע איינצעלנע, וועלכע גיבען זיי זייער צושטימונג".3)

2. אָט דער סיסטעם וואָלט ערסטענס געהאט די פעולה, וואָס די קאָנסטיטוציע וואָלט מוזען זיין זעהר א קורצע. עס וואָלט גאנץ שנעל זיך ארויסצייגען, אז עס איז ניט פּראקטיש צו בעקומען די פרייע איינשטימונג פון א גאנצער מאסע בעצירקען פאר א היבש־גרויסען קאָדעקס; די גאנצע קאָנסטיטוציע וואָלט גאר מעגען בעשטעהן נישט מעהר ווי פון א פּלאַן איינצוטיילען דאָס לאנד אין גלייכע טיילען לויט זייער בעפעלקערונג, און פעסטשטעלען בעשטימטע צייטען פאר די וואהלען פון א נאציאָנאלפערזאמלונג; דעם אמת זאָגענדיג, קען מען גאנץ וואהרשיינליך אויסקומען אפילו אָהן דעם לעצטען פּאראגראף אויך".4)

א צווייטע פעולה וואָלט עס געהאט, וואָס מען וואָלט באלד איינגעזעהען, אז די גאנצע מעשה פון שיקען די געזעץ אין די בעצירקען פאר זייער רעוויזיע איז אַן איבעריגע פערדרעהעניש, סיידען נור ווען עס איז זעהר וויכטיג פאר דער אלגעמיינער זי־

1) גאָדווין, ז. 658-9. 2) ז. 659-60. 3) ז. 660.
4) ז. 660-61.

בערהייט; און בכן וואָלט מען אין אזויפיעל פּרטים וויפיעל מעג־
ליך לאָזען די בעצירקען אליין מאַכען געזעץ פאר זיך. „אויף
דעם אופן וואָלט זיך אויסגעלאָזען פון דאָס, וואָס איז פריהער
געווען א גרויסע אימפּעריע מיט א צענטראַלער געזעצגעבונג, א
קאָנפעדעראציע פון א סך קליינע רעפּובליקען, וועלכע וואָלטען
אָבגעהאַלטען אן אַלגעמיינעם קאָנגרעס, ווען עס איז נויטיג צו
ארבייטען אין איינעם אין עקסטרענע פאַלען"1).

די דריטע פּעולה וואָלט געווען, וואָס די געזעצגעבונג וואָלט
ביסלעכווייז גאָר אויפגעהערט. „א גרויסע פערזאַמלונג וואָס איז
צונויפגעבראַכט געוואָרען פון די פערשיידענע פּראָווינצען פון א
גרויס לאַנד, און וועלכע קאָנסטיטואירט זיך אלס די איינציגע
געזעצגעבערין פאר דער גאַנצער בעפעלקערונג, בעשאַפט זיך גלייך
א אידעע פון דער גרויסער מאַסע געזעץ וואָס זי דאַרף מאַכען.
די גרויסע שטאָדט, וועלכע רעש׳ט מיט די פּרינציפּען פון קאָ־
מערציע און סוחר׳ישע קנאה, לערנט זיך שנעל גענוג אויס פו־
נאַנדערצוקייען דעם דיקען בוך פון איהרע געזעץ־פּאַראַגראַפען און
ספּעציעלע פּריווילעגיען. די איינוואָהנער אָבער פון א קליין דער־
פיל, וועלכע פיהרען איינ־גערמאַסען א פּשוט, נאַטירליך לעבען,
וועלען באַלד זיך ארומזעהען, אז אַלגעמיינע געזעץ זיינען גאָר
אן איבעריגע זאַך, און זיי וועלען אורטיילען די משפטים וואָס
קומען ביי זיי פאָר, ניט לויט די געוויסע געזעץ־כללים, וואָס
זיינען פון פריהער אָנגעשריבען געוואָרען, נור לויט די אומשטענ־
דען און די פאָדערונגען פון יעדען בעזונדער פאַל"2).

א פיערטע פּעולה וואָלט עס האָבען, וואָס עס וואָלט העל־
פען אָבשאַפען אייגענטום. „יעדע איינפיהרונג פון גלייכהייט
בנוגע צו די ראַנגען און געזעלשאַפטליכע פּאָזיציעס פיהרט גאַנץ
שטאַרק צו אן אויסגלייכונג פון די פערמעגענס"3). „אָט אזוי
וואָלטען ניט נור די נידעריגערע קלאַסען, נור אויך די העכערע,
איינזעהען די אונגערעכטיגקייט פון דער היינטיגער פערטיילונג

1) גאָדווין, ז. 2-661. 2) ז. 662. 3) ז. 888.

פון אייגענטימער1) די רייכע און די מעכטיגע זיינען גאר ניט אזוי פערהארטעוועט אנטקעגען די אידעען פון אלגעמיינעם גליק, אויב די דאזיגע אידעען ווערען זיי נור פארגעשטעלט מיט דער קלארקייט און אין דעם אנציהענדען געשטאלט, ווי זיי קענען נור פארגעשטעלט ווערען".2) אבער אפילו אין דעם ערך וואס זיי דענקען נור וועגען זייערע פראפיטען און פערגעניגענס, וואלט עס אויך ניט זיין אזוי שווער זיי צו בעווייזען, אז עס איז ארויס־געווארפענע ארבייט צו קעמפפען אנטקעגען דיווארהייט און געפעהרליך ארויסצורופען אויף זיך דעם האס פון פאלק, און אז דעריבער קען עס גאר זיין אין זייערע אייגענע אינטערעסען צו בעשליסען זיך לכל הפחות צו מאכען וועלכע עס איז הנחות.3)

1) גאדווין ז. 889. 2) ז. 3-882. 3) ז. 4-883.

פיערטער קאפיטעל.

פּרודאָן׳ס לעהרע.

1. — אַלגעמיינעס.

1. פיערדע־זשאָזעף פּרודאָן איז געבאָרען געוואָרען אין בעזאַנסאָן (פראנקרייך), אין יאָהר 1809. אין אָנהויב האָט ער זיך בעשעפטיגט דאָרט און אין אנדערע שטעדט מיט בוכ־דרוקעריי. אין 1838 האָט ער געקריגען א סטיפּענדיע פון דער בעזאַנסאָנער אקאַדעמיע, וועלכע האָט איהם געגעבען די מעגליכ־קייט צו געהן אין פּאַריז און פערנעהמען זיך מיט וויסענשאַפט־ליכע שטודיען. אין 1843 האָט ער אָנגענומען א קאָמערץ שטעלע אין ליאָן. אין 1847 האָט ער די שטעלע אויפגעגעבען און האָט זיך בעזעצט אין פּאַריז.

דאָ האָט פּרודאָן אין די פּאָר יאָהר פון 1848 ביז 1850 ארויס־געגעבען איינינע צייטונגען, איינע נאָך די אַנדערע. אין 1848 איז ער געוואָרען א מיטגליעד פון דער נאַציאָנאַל־פערזאַמלונג. אין 1849 האָט ער געגרינדעט א פּאָלקס־באַנק. באַלד נאָכדעם איז ער פער׳משפט געוואָרען אויף 3 יאָהר געפענגנים פאַר א פער־ברעכען געגען די פּרעס־געזעץ, און ער איז אָבגעזעסען זיין צייט ניט אויפהערענדיג זיין שרייבער׳שע טהעטיגקייט.

אין 1852 איז פּרודאָן בעפרייט געוואָרען פון תפיסה. ער איז געבליבען וואָהנען אין פּאַריז, ביז ער איז אין 1858 ווידער פער׳משפט געוואָרען אויף 3 יאָהר פאַר נאָך א פערברעכען גע־גען די פּרעס־געזעץ. דאַן איז ער ענטלאָפען און האָט זיך בעזעצט אין בריסעל. אין 1860 האָט מען איהם בעגנאַדיגט און ער האָט

זיך צוריקגעקעהרט אין פראַנקרייך. פון דאן אָן האָט ער געלעבט אין פאססי. ער איז דאָרט געשטאָרבען אין 1865.

פּרודאָן האָט ארויסגעגעבען א מאַסע שריפטען, איבערהויפּט אויף די געביטען פון יוריספּרודענץ, פּאָליטישער עקאָנאָמיע און פּאָליטיק.

2. פאר פּרודאָן'ס לעהרע איבער געזעץ, שטאַאט און אייגענטום זיינען פון זיינע שריפטען איידער דעם יאָהר 1848 אי־בערהויפּט וויכטיג זיין בוך: „וואָס איז אייגענטום? אונטערזו־כונגען מכח די פּרינציפּען פון ארבייט און רעגירונג" (1840) און דאָס צוויי־באנדיגע ווערק: „דאָס סיסטעם פון עקאָנאָמישע ווידערשפּרוכען, אָדער די פילאָזאָפיע פון דעם עלענד" (1846); פון די שריפטען וואָס זיינען ערשיענען פון 1848 ביז 1851 — „די קאָנפעסיאָנען פון א רעוואָלוציאָנער" (1849) און „די אלגעמיינע אידעע פון דער רעוואָלוציאָן אין 19טען י. ה." (1851); און לעצ־טענס פון די וואָס נאָך 1851, דאָס דריי־באנדיגע ווערק „וועגען גערעכטיגקייט אין דער רעוואָלוציאָן און אין דער קירכע, נייע פּרינציפּען פון א פּראַקטישער פילאָזאָפיע" (1858) און דאָס בוך, „דער פעדעראַטיווער פּרינציפּ און די נויטיגקייט פון אַן איבער־בוי פון דער רעוואָלוציאָנערער פּאַרטיי" (1863).

פּרודאָן'ס לעהרע וועגען געזעץ, שטאַאט און אייגענטום האט אין די קלענערע פּרטים דורכגעמאכט געוויסע ענדערונגען, אין די וויכטיגע טיילען איז זי אָבער געבליבען די זעלביגע; די מיי־נונג אז זי האָט זיך אויך געענדערט אין די הויפּטפּונקטען, איז ארויסגעוואקסען צוליב זיין קאַפּריזנע און ניט אלע מאָל דיזעלבע שפּראך. אזוי ווי מיר קענען דאָ ניט געבען קיין ענטוויקלונגס־געשיכטע פון פּרודאָן'ס לעהרע, ווילען מיר ברייננגען בנוגע צו די דאָזיגע קלענערע פּונקטען נור זיין לעהרע פון די יאָהרען 1848-51, אין וועלכער פּעריאָדע פּרודאָן האָט ענטוויקעלט זיינע אַנזיכטען זעהר דייטליך און האָט פאר זיי בעזונדערס קרעפטיג געארבייט.

3. פּרודאָן רופט אָן זיין לעהרע איבער געזעץ, שטאַאט און

אייגענטום, „אנארכיזם". — „וועלכע פאָרם פון רעגירונג זאָלען מיר אם בעסטען אויסוועהלען?" — „וואָס הייסט, ווי אזוי קענט איהר גאָר פרעגען", ווענט זיך אודאי אייבעפען פון מיינע יונגערע לעזער, „איהר זייט דאָך א רעפובליקאנער". — א רע־פובליקאנער, יאָ; אָבער דאָס וואָרט זאָגט גאָר נישט בעשטימט. ר ע ס פ ו ב ל י ק א מיינט, „די זאך פון כלל"; יעדער איינער, הייסט עס, וואָס וויל די „זאך פון כלל", אונטער וועלכער עס איז פאָרם פון רעגירונג, קען זיך אָנרופען רעפובליקאנער. אפילו קעניגע זיינען רעפובליקאנער. „נו, אויב אזוי, זייט איהר א דע־מאָקראַט". ניין. „וואָס, אפשר זייט איהר גאָר א מאָנארכיסט?" ניין. „א קאָנסטיטוציאָנאליסט"? זאָל מיך גאָט אויסהיטען. „אן אריסטאָקראַט?" ניט אהאָר. „איהר ווילט מסתמא א געמישטע רעגירונג?" נאָך ווייניגער. „איז וואָס זייט איהר פאָרט?" איך בין איין אנארכיסט".1)

2. — די גרונדלאגע.

נאָך פרודאָן נאָך איז דאָס העכסטע געזעץ פאר אונז — די גערעכטיגקייט.

וואָס איז די גערעכטיגקייט? די גערעכטיגקייט איז די גע־גענזייטיג־בעוואוּרינטע אכטונג, וואָס עס פיהלט זיך פון זיך אליין פאר דער מענשליכער ווירדע וואו און ווען נור זי ווערט ער־נידעריגט, און וואָס שטעלט זיך ניט אָב פאר קיין געפאהר כדי זי צו פערטיידיגען".2)

„איך מוז אכטען מיין נאכבאר און מוז זעהען אז אנדערע זאָלען איהם אכטען ווי זיך אליין: אזוי הייסט מיר מיין געוויס־סען. פאר וואָס בין איך איהם שולדיג אָט די אכטונג? אפשר פאר זיין כח, פאר זיין טאַלאַנט אָדער פאר זיין רייכקייט? ניין, וואָס דער צופאַל גיט איז ניט דאָס, וואָס מאכט ער זאָל פערדיע־

---

1) פרודאָן, וואָס איז אייגענטום? זייט 295. 2) פרודאָן, „וועגען גערעכטיגקייט" 1, זייט 3־182.

נען אכטונג. אפשר דערפאַר וואָס ער אַכטעט מיך? ניין, די גע־רעכטיגקייט שטעלט זיך פאַר די געגענזייטיגע אכטונג, אָבער זי וואַרט ניט אויף דעם. אפילו אין דעם פיינד הייסט זי אַכטען די מענשליכע ווירדע, און דערפון נעהמען זיך די געזעץ פון מלחמה; אפילו אין דעם מערדער וועמען מיר טוידטען אלס אונמענש, און דערפון נעהמען זיך די שטראָף־געזעץ. איך אַכט מיין נאָכבאַר ניט צוליב די מתנות וואָס די נאַטור האָט איהם געגעבען, אָדער מיט וועלכע דאָס גליק האָט איהם בעשאָנקען; עס איז ניט צוליב זיין אָקס, זיין עזעל אָדער זיין דיענסט־מויד, ווי דער חומש זאָגט; עס איז אויך ניט אפילו צוליב די טובות וואָס ער דאַרף מיר טון אזוי גוט ווי איך איהם; עס איז — זיין מענשליכקייט".[1]

„די גערעכטיגקייט איז אין איין צייט אי א ווירקליכקייט, אי א אידעע".[2] „די גערעכטיגקייט איז א כח פון אונזער נשמה, די העכסטע קראַפט וואָס מאַכט פון אונז געזעלשאַפטליכע וועזענס. זי איז אָבער נאָך מעהר איידער א קראַפט; זי איז א אידעע, זי צייגט אָן א שייכות, א גלייכונג. אלס א קראַפט האָט זי בכח זיך צו ענטוויקלען; אָט די ענטוויקלונג איז עס פון וואָס עס בעשטעהט די ערציהונג פון דער מענשהייט. אלס א גלייכונג ענטהאַלט זי ניט קיין זאַך וואָס איז פערענדערליך, קאַפריזנע אָדער סתירה'דיג; זי איז אבסאָלוט און ניט פערענדערליך ווי יעדעס (נאַטור) געזעץ, און זי איז אויך, ווי יעדעס געזעץ אַלגעמיין־פערשטענדליך".[3]

גערעכטיגקייט איז פאַר אונז דאָס העכסטע געזעץ. „די גערעכטיגקייט איז דער מאָסשטאַב, וועלכען מען טאָר ניט ארי־בערטרעטען, פון אלע מענשליכע האנדלונגען".[4] „די פאַקטען פון געזעלשאַפטליכען לעבען, וועלכע זיינען בטבע אונבעשטימט

1) פּרודאָן, „וועגען גערעכטיגקייט" 1. ז. 184-5. 2) דאָרט, ז. 73. 3) דאָרט, ז. 185. 4) דאָרט, ז. 195.

און פול מיט סתירות, לאָזען זיך דורך איהר בעשטימען און איינ־אָרדענען".1)

„די גערעכטיגקייט איז דער צענטראַל־שטערן וועלכער רע־גירט די געזעלשאַפטען, דער פּאָליוס ארום וועלכען עס דרעהט זיך די פּאָליטיק פון דער וועלט, דער פּרינציפּ און רעגעל פון אַלע איהרע געשעפטען. אַלעס וואָס ווערט געטאָן צווישען מענשען, ווערט געטאָן אין'ם נאָמען פון ר ע כ ט, קיין זאַך ווערט ניט גע־טאָן ניט דערמאָנענדיג די גערעכטיגקייט. די גערעכטיגקייט איז ניט דאָס ווערק פון'ם געזעץ; אין געגענטייל, דאָס געזעץ איז נישט מעהר ווי א דערקלערונג און אָנווענדונג פון דער גע־רעכטיגקייט".2) „שטעלט זיך פאָר א געזעלשאַפט וואו אַנאַנדער פּרינציפּ, למשל רעליגיאָן, שטייגט אריבער, ווען אפילו נור א קליין ביסעל, די גערעכטיגקייט; אָדער וואו געוויסע מענשען ווע־רען בעטראַכט אפילו אין דאָס מינדעסטע אַלס העכערע איידער די אנדערע — איך זאָג, דאָרט וואו די גערעכטיגקייט איז אין עצם פערניכטעט, מוז פריהער אָדער שפּעטער אונטערגעהן די געזעלשאַפט".3)

„די גערעכטיגקייט האָט די מעלה וואָס דער גלויבען, וועל־כען זי פליסט איין, איז אזוי פעסט, אז קיין טעאָריע קען איהם ניט אָבלייקענען אָדער פערוואַרפען. אַלע פעלקער רופען זי אָן; די „שטאַאטס־גרינדע" ערקלערען אז זיי שטיצען זיך אויף איהר, אפילו בעת זיי געהען איהר להיפך; די רעליגיאָן עקזיסטירט נור פון איהרטוועגען; דער סקעפּטיציזם בעהאַלט זיך פאַר איהר; די איראָניע האָט א קראַפט נור איהר צו פערדאַנקען; פערברע־כען און צבוע'יאצטווע בוקען זיך צו איהר. ווען פרייהייט איז ניט בלויז א פוסטע פראַזע, ווירקט זי נור אין דיענסט פון רעכט; און אפילו ווען זי רעבעלירט אנטקעגען דאָס רעכט, שילט זי איהם אין גרונד גענומען דאָן אויך ניט".4) אַלע העכסט־ראַציאָנאַלע

1) פּרודאָן, „וועגען גערעכטיגקייט", 1. זייט 185. 2) וואָס איז אייגענטום? ז. 18-19. 3) וועגען גערעכ. ז. 195. 4) ז. 45.

לעהרען וועגען גערעכטיגקייט זיינען בקיצור אויסגעדריקט אין דעם בעריהמטען שפרוך: טהו פאר אַנדערע וואָס דו וואָלסט וועלען מען זאָל טון פאר דיר; טהו קיינעם ניט וואָס דו וואָלסט ניט וועלען מען זאָל דיר טון".1)

3. — געזעץ.

אים נאָמען פון גערעכטיגקייט פערוואַרפט פּרודאָן, אמת ניט דאָס געזעץ, אָבער כמעט אַלע איינצעלנע געזעצליכע נאָרמען, און איבערהויפּט די שטאַאט־געזעץ.

דער שטאאט מאכט געזעץ „און ער מאכט זיי אזויפיעל, וויפיעל אינטערעסען ער טרעפט אָן; און אזוי ווי די אינטערעסען זיינען אָהן א צאָהל, מוז דעריבער די געזעצגעבונג־מאַשין ארבייטען אָהן אָן אויפהער. געזעץ און תקנות פאַלען ווי האָגעל אויף די אָרימע בעפעלקערונג. דער פּאָליטישער באָדען וועט באלד פערדעקט ווערען פון א פּאַפּיער־לאַגער, וועלכען די געאָלאָגען וועלען פּשוט מוזען פערצייכענען אלס די „פּאַפּיראַצעאישע פאָרמאַציאָן" צווישען די עפּאָכען פון דער געשיכטע פון דער ערד. דער קאָנווענט האָט אין דריי יאָהר, איין מאָנאט און פיער טעג ארויסגעגעבען עלף טויזענד זעכס הונדערט געזעץ און דעקרעטען; די קאָנסטיטואירענדע און לעגיסלאַטיווע פערזאַמלונגען האָבען געשאַפען אודאי ניט וועניגער; די קייזערליכע און די שפּעטערע רעגירונגען האָבען געארבייט פונקט אזוי פלייסיג. מען זאָגט אז די געזעצזאַמלונג ענטהאַלט איצט מעהר אלס פופציג טויזענד; ווען אונזערע פערטרעטער וואָלטען געטון זייער פליכט, וואָלט אָט די גרויסע סומע באלד פערדאָפּעלט געוואָרען. גלויבט איהר, אז די בעפעלקערונג, אָדער די רעגירונג גופא, קען בלייבען ביין זינען אין אָט אזא לאַבירינט?"2)

„אָבער וואָס רעד איך? געזעץ פאר א מענשען, וואָס דענקט

---

1) וואָס איז אייגענטום? זייט 18.

2) „אַלגעמיינע אידעע", זייט 147-8.

אליין און איז פעראַנטוואָרטליך פאַר זיינע אייגענע מעשים! גע־
זעץ פאַר אַ מענשען וואָס וויל זיין פריי און פיהלט זיך פעהיג
צו זיין פריי! איך בין בערייט איינצוגעהן אויף פשרות, אָבער
איך וויל ניט קיין געזעץ; איך אָנערקען זיי ניט; איך פּראָטעס־
טיר אנטקעגען יעדען געבאָט, וואָס א כלומר'שט נויטיגע אויטאָ־
ריטעט וויל ארויפצווינגען אויף מיין פרייען ווילען. געזעץ! מיר
ווייסען וואָס זיי זיינען און אויף וואָס זיי טויגען. זיי זיינען
שפּינען־וועבאכץ פאַר די שטאַרקע און די רייכע, קעטען וואָס קיין
שטאָל קען ניט ברעכען זיינען זיי פאַר די קליינע און די אָרימע,
פישער־נעצען זיינען זיי אין די הענד פון דער רעגירונג".(1)

„איהר זאָגט, זאָלען זיי מאַכען ו ו ע נ י ג געזעץ, א י י נ ־
פ א כ ע געזעץ, ג ו ט ע געזעץ. דאָס איז אָבער אונמעגליך.
מוז ניט די רעגירונג אויסגלייכען אלע אינטערעסען, בעשליסען
אלע דיספּוטען? אינטערעסען אָבער זיינען, לויט דער טבע פון
דער געזעלשאפט, פאַראַן אַזויפיעל, די בעציהונגען ענדערן זיך און
בייטען זיך אָהן א סוף — ווי איז עס מעגליך מען זאָל מאַכען
נור א קליינע צאָהל געזעץ? ווי אזוי קענען זיי זיין איינפאַכע?
ווי אזוי קען מען אויסמיידען אז דאָס בעסטע געזעץ זאָל ניט ווע־
רען באַלד פער'מיאוס'ט?"(2)

II. די גערעכטיגקייט פאָדערט עס זאָל נור זיין איין
געזעץ־נאָרמע, און דאָס איז, די נאָרמע אַז אַן אָבמאַך, אַ
קאָנטראַקט, מוז אָבגעהיט ווערען.

„וואָס מיינען מיר אונטער אַ קאָנטראַקט? אַ קאָנטראַקט,
זאָגט דער ציוויל־קאָדעקס, אַרטיקעל 1101, איז אַן אָבמאַך, דורך
וועלכען איינער אָדער מעהרערע מענשען פערבינדען זיך מיט איי־
נעם אָדער מעהרערע מענשען כדי עפּעס צו טון, אָדער כדי א גע־
וויסע זאך ניט צו טון."(3) „כדי איך זאָל קענען בלייבען פריי,
איך זאָל ניט דאַרפען זיין אונטערוואָרפען אונטער קיין געזעץ

---

1) „אַלגעמיינע אידעע", זייט 149. 2) דאָרט, זייט 150-149.
3) פעדעראַטיווער פּרינציפּ, ז. 64.

אַ חוץ מיין אייגענעם, און כדי איך זאָל קענען רעגירען זיך אַליין, מוז דער בנין פון דער געזעלשאַפט איבערגעבויט ווערען אויף דער אידעע פון קאָנטראַקט". „דער געדאַנק פון קאָנטראַקט מוז פאַר אונז זיין דער גרונדגעדאַנק פון דער פּאָליטיק".(1 אָט די נאָרמע, אַז קאָנטראַקטען מוזען אָבגעהיט ווערען, דאַרף ווערען בעגרינדעט ניט נור אויף דער גערעכטיגקייט וואָס שטעקט אין דעם, נור אויך אויף דעם פאַקט, וואָס עס געפינט זיך דער ווילען ביי מענשען וועלכע לעבען צוזאַמען, צו צווינגען אָבצוהיטען קאָנטראַקטען אפילו מיט געוואַלט אויב עס איז נויטיג;(2 און דעריבער דאַרף עס זיין ניט נור אַ געבאָט פון דער מאָראַל, נור אויך אַ געזעצליכע נאָרמע.(3

„עטליכע מענשען פון דיין גלייכען האָבען איינגעשטימט צווישען זיך צו בעהאַנדלען איינער דעם אַנדערן געטריי און עהרליך, — דאָס הייסט, רעספּעקטירען די רעגעלן, וועלכע לויט דער נאַטור פון די זאַכען, זיינען אַליין אימשטאַנד צו בעוואָרענען זיי אַ פולע מאָס פון שפע, זיכערקייט און פריעדען. ווילסטו אריינטרעטען אין זייער חברה, נעהמען אַ טייל אין זייער געזעלשאַפט? פערשפּרעכסטו צו רעספּעקטירען די עהרע, פרייהייט און פערמעגען פון דיינע ברידער? פערשפּרעכסטו קיינמאָל ניט צו פערכאַפּען דורך געוואַלט, בעטרוג, וואוכער, אָדער אַנדערע ספּעקולאַציעס אנאַנדערענס פּראָדוקטען אָדער אייגענטום? פערשפּרעכסטו קיינמאָל ניט צו לייגען אדער נאַרען אין מסחור, אָדער פאַר'ן געריכט, אָדער אין וועלכער עס איז האַנדלונג? דו קענסט זאָגען יאָ אָדער ניין.

„זאָגסטו ניין, געהערסטו צו אַ געזעלשאַפט פון ווילדע. דו האָסט פערלאָזען די חבר'שאַפט פון דער מענשליכער ראַסע, און דו שטעהסט אונטער אַ חשד. דיך קען גאָרנישט בעשיצען. פאַר דער קלענסטער בעליידיגונג קען דיך דער ערשטער בעסטער מענש

---

1) אַלגעמ. אידעע, ז. 235.   2) דער פעדעראַטיווער פּרינציפּ, ז. 64.

3) אַלגעמ. אידעע, ז. 343.

דערשלאָגען, און מען וועט איהם העכסטענס קענען משפּט׳ן נור ווי פאר בעגעהן זיך גרויזאם מיט א חיה.

„פערקעהרט אָבער, שווערסטו טרייהייט צו דעם פערבאנד, דאן געהערסטו צו דער געזעלשאפט פון פרייע מענשען. אלע דיינע ברידער געהען אריין אין אן אָבמאך מיט דיר און פערשפּרעכען דיר טרייהייט און פריינדשאפט, הילף, דיענסטבארקייט און געזעלשאפטליכען פערקעהר. אין פאל פון א חטא, פון זייער צד אָדער פון דיינעם, צי בשוגג, צי במזיד, אָדער דורך היים בלוט, זייט איהר פעראנטוואָרטליך איינער צום אנדערן פאר דעם היזק, ווי אויך פאר דעם סקאנדאל און די אונזיכערהייט וואָס איהר האָט מיטגעבראכט; און די פעראנטוואָרטליכקייט קען גרייכען, לויט די ערנסטקייט פון דעם ברעכען די טרייהייט־שבועה, אָדער מחמת די וויעדערהאָלונג פון דעם פערברעכען, אזוי ווייט, ביז צו בעקומען דעם פּסק פון ווערען אויסגעשלאָסען, אָדער פון טוידט“.1)

4. — שטאאט.

1. אזוי ווי פּרודאָן האלט נור פון דער איינציגער געזעצליכער נאָרמע, אז קאָנטראקטען מוזען אָבגעהיט ווערען, קען ער אָננעהמען נור איין געזעצליכע בעציהונג — די בעציהונג פון צדדים וואָס שליסען א קאָנטראקט. ער מוז דעריבער נויטיגערווייז פערוואָרפען דעם שטאאט, ווארים דער שטאאט ווערט איינגעפיהרט דורך ספּעציעלע געזעצליכע נאָרמען און בינדט, אלס א ניט־פרייוויליגע געזעצליכע בעציהונג, אפילו די וועלכע האָבען גאָר ניט אריינגעטראָטען אין קיין אָבמאך ניט. פּרודאָן, אלזאָ, פערוואָרפט דעם שטאאט אבסאָלוט, אָהן קיין שום תנאי פון צייט אָדער אָרט; ער בעטראכט איהם זאָגאָר אלס אזא געזעצליכע בעציהונג, וועלכע זינדיגט געגען די גערעכטיגקייט גאָר אין א אונגעוועהנליכען ערך.

„די רעגירונג פון מענשען איבער מענשען איז שקלאַ־

1) פּרודאָן, „אלגעמיינע אידעע“, זייט 342-343.

ווערייי".1) „יעדערער וואָס לעגט ארויף זיין האַנד אויף מיר כּדי מיך צו רעגירען, איז אַ פערגוואַלטיגער און אַ טיראַן: איך ער־קלער איהם אלס מיין שונא".2) „די הערשאַפט פון מענשען אי־בער מענשען שטעהט אין יעדער געזעלשאַפט אין אַ אומגעקעהרטען ערך צו דער גייסטיגער ענטוויקלונג פון דער דאָזיגער געזעלשאַפט, און מען קען אויסרעכענען ווי לאַנג די הערשאַפט וועט נאָך דויערן, לויט דעם מעהר אָדער ווייניגער אַלגעמיינעם פערלאַנג נאָך אַן אמת'ער, ד. ה. אַ וויסענשאַפטליכער רעגירונג".3)

„קעניגטום איז קיינמאָל ניט געזעצמעסיג. ניט בירושה, ניט דורך וואַהלען אָדער דורך אַלגעמיינע שטים־רעכט, ניט דורך דעם הערשער'ס גרויסע מעלות אָדער דורך די פערהייליגונג פון דער רעליגיאָן און פון צייט, קען דאָס קעניגטום ווערען געזעצמעסיג. אין וועלכער פאָרם זי מעג זיך בעווייזען — מאָנאַרכיש, אָלי־גאַרכיש אָדער דעמאָקראַטיש — קעניגטום, אָדער די רעגירונג פון מענשען איבער מענשען, איז אונגעזעצליך און אונזיניג".4) „די דעמאָקראַטיע איז מעהר גאַרנישט ווי אַ קאָנסטי־טוציאָנעלע מוטוויליגע מאַכט, וואָס פערנעהמט דאָס פּלאַץ פון אַנאַנדער קאָנסטיטוציאָנעלער מוטוויליגער מאַכט; זי האָט ניט קיין וויסענשאַפטליכע ווערדע, און מיר קענען זי העכסטענס נור בעטראַכטען אלס אַ פאָרשטופע פון דער אמת־איינהייטליכער רעפּובליק".5)

„די אויטאָריטעט איז קוים וואָס אָנגעקומען אויף דער ערד, ווי די גאַנצע וועלט האָט זיך גענומען ארומרייסען צוליב איהר. אויטאָריטעט, רעגירונג, מאַכט, שטאַאט — די אלע ווערטער בע־דייטען דיזעלביגע זאַך — שטעלט זיך פאַר יעדען איינעם אלס אַ מיטעל ווי צו אונטערדריקען און עקספּלואַטירען זיינע מיט־מענשען. אבסאָלוטיסטען, דאָקטרינאַרען, דעמאַגאָגען און סאָצי־

1) פּרודאָן, קאָנפעסיאָנען, ז. 8. 2) דאָרט, ז. 6. 3) וואָס איז אייגענטום? ז. 301. 4) דאָרט, ז. 298-9. 5) די לעזונג פון דער געזעלשאַפט. פּראַגע, ז. 54.

אַליסטען וועגדען נאָכאַנאַנד זייערע אויגען צו דער אויטאָריטעט, ווי צו זייער וועג־ווייזער. אַלע פּאַרטייען אָהן אויסנאהמע זיינען, לויט דעם ערך וויפיעל זיי שטרעבען נאָך מאַכט, בעזונדערע פאָר־מען פון אַבסאָלוטיזם; און עס וועט ניט געבען קיין פרייהייט פאַר די בירגער, עס וועט ניט זיין קיין אָרדנונג אין דער געזעל־שאַפט, קיין איינינגקייט צווישען די ארבייטער, ביז וואַנען די אָבלייקענונג פון אויטאָריטעט וועט ניט פערנעהמען אין דעם פּאָ־ליטישען קאַטעכיזם דאָס פּלאַץ פון דעם גלויבען אין דער אויטאָ־ריטעט. **קיינע פּאַרטייען, קיין אויטאָריטעט, אַבסאָלוטע פרייהייט פון מענשען און בירגער** — אַט די דריי ווערטער האַלטען אין זיך איין מיין פּאָליטישען און סאָציאַלען „אני מאמין".(1)

II. **די גערעכטיגקייט פאָדערט אַנשטאָט דעם שטאַאט אַ געזעלשאַפטליך צוזאַמענלעבען פון מענשען, געבויט אויף דעם יסוד פון דער געזעצליכער נאָרמע, אַז קאָנטראַקטען** מוזען אָבגעהיט ווערען. דאָס דאָזיגע צוזאַמענלעבען רופט פּרו־דאָן אָן, "אַנאַרכיע",(2) און שפּעטער רופט ער עס אויך פּעדע־ראַציאָן".(3)

1. נאָכדעם ווי מען וועט אָבשאַפען דעם שטאַאט וועט אַלץ געבען אַ געזעלשאַפטליך צוזאַמענלעבען פון מענשען. שוין אין'ם יאָהר 1841 האָט פּרודאָן געזאָגט, אַז דער הויפּט פּונקט איז, „צו ענטדעקען אַ סיסטעם פון פאָלקאָמענער גלייכהייט, וואו די אַלע

---

1) קאָנפעסיאָנען, ז. 7. 2) וואָס איז אייגענטום? ז. 301; קאָנפעסיאָנען, ז. 68; די לעזונג פון געז. פּראָבלעם, ז. 119. 3) דער פעדעראַטיווער פּרינציפּ, ז. 67. — פּרודאָן'ס לעהרע איז ניט געווען, ווי דיעהל און צענקער בעהויפּטען, ביז דעם יאָהר 1852 אַנאַרכיזמוס, און פון דאַן אָן און ווייטער פעדעראַליזמוס. זיין אַנאַרכיזמוס איז פון אָנ־הויב אָן געווען דאָס אייגענע וואָס פעדעראַליזמוס, נישט מעהר וואָס ער האָט שפּעטער זיין אַנאַרכיזמוס אויך אָנגערופען מיט'ן נאָמען פּע־דעראַליזמוס.

היינטיגע אינסטיטוציעס א חוץ אייגענטום, ד. ה. א חוץ דעם מיס־
ברויך פון אייגענטום, זאָלען נים נור האָבען אין איהם א פּלאַץ,
נור זיי גופא זאָלען זיין די ווערקצייג פון גלייכהייט: אינדיווי־
דועלע פרייהייט, די פערטיילונג פון די מעכטען, דער רעגירונגס־
ראטה, די געשוואָרענע, די אדמיניסטראַטיווע און געריכטליכע אָר־
גאַניזאַציע".1)

מענשען אָבער דארפען זיך האַלטען צוזאַמען אין געזעלשאַפט
ניט דורך א וועלכע עס איז העכסטע אויטאָריטעט, נור נישט מעהר
ווי דורך די געזעצליך־בינדענדע קראַפט פון אָבמאַך. „ווען איך
אונטערהאַנדעל מיט איינעם אָדער מעהרערע פון מיינע מיטביר־
גער וועגען עפּעס אַן עסק, איז גאַנץ קלאָר אז מיין ווילען אליין
איז דעמאָלט מיין געזעץ; ערפיעלענדיג מיינע התחיבות, בין איך
מיר אליין מיין רעגירונג. ווען, אלזאָ, איך קען שליסען דעם
קאָנטראַקט מיט אלעמען, אזוי גוט ווי איך קען עס טון מיט איי־
ניגע; ווען אָט די אלע וואָלטען קענען טון דאָסזעלבע צווישען זיך;
ווען יעדע בירגער־גרופּע, יעדע געמיינדע, בעצירק, פּראָווינץ,
קאָרפּאָראַציע, קאָמפּאַניע א. ז. וו. וועלכע זיינען ענטשטאַנען דורך
אזאַ אָבמאַך און ווערען בעטראַכט ווי א מאָראַלע פּערזענליכקייט,
וואָלטען קענען, אונטער דיזעלביגע בעדינגונגען, פּערהאַנדלען מיט
יעדערער און מיט אלע אַנדערע גרופּען, דאַן וואָלט עס געווען
פּונקט דאָסזעלבע, ווי ווען מיין ווילען וואָלט זיך ווידערהאָלט עד
לאין סוף. איך וואָלט דאַן זיכער זיין, אז דאָס געזעץ וואָס ווערט
אויף דעם אופן געמאַכט, לויט די פערשיידענע פאָרשלאַגען פון
מיליאָנען מענשען, וועגען אלע פּרטים וואָס זיינען נוגע דער רע־
פּובליק, וואָלט קיינמאָל ניט געווען עפּעס אַנדערש אלס מ י י ן
געזעץ; און אויב די דאָזיגע נייע אָרדנונג וואָלט הייסען רעגי־
רונג, וואָלט זי געווען מ י י ן רעגירונג. ווען דער רעזשים פון
אָבמאַכען וואָלט איינגעפיהרט געוואָרען אַנשטאָט דעם רעזשים פון
געזעץ, וואָלטען מיר דאַן געהאַט די אמת'ע רעגירונג פון מענשען

1) וואָס איז אייגענטום? זייט XX־XIX.

און בירגער, די אמת'ע סואווערעניטעט פון פאָלק, די **ר ע פּ ו ב ל י ק**".(1

„אין דער רעפּובליק איז פריי יעדע מיינונג און טהעטיגקייט, אָבער דוקא צוליב דער פערשיידענהייט פון די מיינונגען און טהעטיגקייטען דענקט און האנדעלט דאָס פאָלק ווי איין מענש. יעדער בירגער אין דער רעפּובליק, דערמיט וואָס ער טוט ווי ער וויל, און נור ווי ער וויל, נעהמט א דירעקטען אנטייל אין געזעצגעבונג און רעגירונג, פּונקט ווי ער נעהמט אַן אנטייל אין דער פּראָדוקציאָן און צירקולאַציאָן פון רייכטימער. דאָ איז יעדער בירגער א קעניג; וואָרים ער האָט דאָ פאָלשטענדיגע מאַכט, ער הערשט און רעגירט. די רעפּובליק איז די פּאָזיטיווע אנארכיע. אין איהר איז די אָרדנונג ניט די הערשערין איבער די פרייהייט ווי אין א קאָנסטיטוציאָנעלער מאָנארכיע, און ניט די תפיסה פון פרייהייט ווי אונטער די פּראָוויזאָרישע רעגירונג. אין איהר איז די פרייהייט אויסגעלייזט פון אלע איהרע פּענטעס, אָבערגלויבענס, פּאַראורטיילען, סאָפיזמען, חקירות, אויטאָריטעטען; די פרייהייט איז געגענזייטיג און בעגרעניצט ניט זיך אליין; די פרייהייט איז ניט די טאָכטער, נור די מוטער פון אָרדנונג".(2

די אנארכיע קען זיך אונז לייכט אויסדרוכטען איז „די העכסטע אונאָרדנונג און דער אויסדרוק פון א כאאָס. מען דערצעהלט, אז א פּאריזער בירגער פון 17טען יאָהרהונדערט, דערהערענדיג אז ווענעדיג האָט ניט געהאט קיין קעניג, האָט ער עס אָנגענומען פאר אזא חידוש'דיגען וויטץ, אז ער האָט געמיינט ער וועט פּלאַצען פאר געלעכטער. אָט אזא פּאראורטייל האָבען מיר".(3 אנטקעגען דעם שילדערט פּרודאָן ווי דאָס געזעלשאַפטליכע צוזאמענלעבען פון מענשען וואָלט קענען פּארקומען אין דער אנארכיע און ערפיעלען די אויפגאבען וואָס געהערען איצטער צום שטאאט.

---

1) אלגעמיינע אידעע, זייט 6-235. 2) די לעזונג פון געזעלשאַפט. פּראָבלעם, ז. 119. 3) וואָס איז אייגענטום? ז. 2-341.

ער פאנגט אָן מיט א ביישפּיעל. „שוין פון הונדערטער יאָה־
רען אז די גייסטליכע מאכט איז געוועזן אָבגעטיילט, לויט דער
טראַדיציע, פון דער וועלטליכער מאכט. עס איז אָבער קיינמאָל
ניט געוועזן קיין פאָלשטענדיגע אָבטיילונג, און דעריבער איז צום
גרויסען שאָדען פון דער קירכליכער מאכט און פון די גלויביגע,
די צענטראַליזאציע קיינמאָל ניט געוועזן גענוגענד. די אָבטיילונג
וואָלט קענען זיין א פאָלשטענדיגע, ווען די וועלטליכע מאכט וואָלט
ניט נור זיך ניט געמישט אין די ריין־רעליגיעזע צערעמאָניעס און
אין דער רעגירונג פון דער קירכען־געמיינדע, נור ווען זי וואָלט
זיך אויך ניט אריינגעמישט אין דעם עסק פון אָנשטעלען בישאָפען.
די צענטראַליזאציע וואָלט געוועזן א גרעסערע און די רעגירונג
א מעהר־רעגעלמעסיגע, ווען דאָס פאָלק פון יעדער קהלה וואָלט
געהאט דאָס רעכט אליין אויסצוקלייבען זייערע גלחים און כהנים
אָדער גאָר אויסקומען אָהן זיי; ווען די פּריסטער פון יעדען קיר־
כען־קרייז וואָלטען אליין קענען אויסוועהלען זייער בישאָף; ווען
די אסיפה פון בישאָפען וואָלטען אליין האָבען די גאנצע דעה צו
רעגולירען די רעליגיעזע עסקים, די טעאָלאָגישע למודים און דעם
גאָטעס־דיענסט. דורך אזא אָבטיילונג וואָלטען די גייסטליכע אויפ־
געהערט צו זיין א ווערקצייג אין די הענד פון דער פּאָליטישער
מאכט פון טיראַניי איבער׳ן פאָלק; דורך אָט די אָנווענדונג פון
אלגעמיינע שטים־רעכט וואָלט די קירכען־רעגירונג, זייענדיג
צענטראַליזירט אין זיך אליין און בעקומענדיג איהר איינפלוס פון
פאָלק, אנשטאָט פון דער רעגירונג אָדער פון פּאַבסט, שטענדיג
הארמאָניזירט מיט די בעדערפעניסען פון דער געזעלשאפט און
מיט דער מאָראַלער און גייסטיגער לאגע פון די בירגער. כדי
אלזאָ, זיך אומצוקעהרען צו דער ווארהייט — צו דער אָרגאַנישער,
פּאָליטישער, עקאָנאָמישער און סאָציאַלער ווארהייט — מוזען
מיר ערסטענס אָבשאַפען די קאָנסטיטוציאָנעלע מאכט־אָנהויפּונג,
דערמיט וואָס מען וועט אוועקנעהמען פון׳ם שטאַאט די בעשטע־
לונג פון בישאָפען און מען וועט קלאָר אָבטיילען די גייסטליכע
פון דער וועלטליכער מאכט; צווייטענס, אָרגאַניזירען די קירכע

גופא דורך א סיסטעם פון וואהלען אין מדרגות; דריטענס, די ביר־גער־שטימען מוזען זיין די גרונדלאגע פון דער קירכליכער מאכט, אזוי גוט ווי פון אלע אנדערע מעכטען אין שטאאט. דורך אָט דעם סיסטעם וועט דאָס, וואָס היינט איז רעגירונג, זיין מעהר גאָר נישט ווי איינפאכע אדמיניסטראציע; גאנץ פראנק־רייך וועט זיין אָרגאניזירט אין אלץ וואָס איז נוגע די קירכליכע פונקציעס; און דאָס גאנצע לאנד וועט דורך דעם פאקט אליין פון זיין וואהל־איניציאטיווע זיך אליין רעגירען אין די גייסטליכע ענינים, אזוי גוט ווי אין די עסקים פון דער וועלט. מען זעהט דער־פון קלאָר, אז אויב מען וואָלט געקענט דאָס גאנצע לאנד אָרגאני־זירען אין אלע וועלטליכע זאכען אויף דיזעלביגע גרונדלאגען, וואָלטען מיר געהאט די פאָלקאָמענסטע אָרדנונג און די קרעפ־טיגסטע צענטראליזאציע און עס וואָלט קיין שמץ ניט געווען פון דאָס, וואָס מיר רופען היינט קאָנסטיטואירטע אויטאָריטעט אָדער רעגירונג".1)

פרודאָן גיט א צווייטען ביישפיעל פון דער אָרדנונג אין דער געריכטליכער אויטאָריטעט. „די געריכטליכע פונקציעס, דורך זייע־רע פערשיידענע ספעציאליטעטען, זייערע ראנגען־מדריגות, זייער פעראייניגונג אונטער איין מיניסטעריום און צוליב דעם וואָס דאָס ריכטער־אמט איז לעבענסלענגליך, צייגען ארוים א קלאָר־אויסגע־שפּראָכענע טענדענץ צו אָבזונדערונג און צענטראליזאציע. זיי זיינען אָבער אויף קיין אופן ניט אָבהענגיג פון די וואָס שטעהען אונטער זייער יורישדיקציע; זיי זיינען אלע אין רשות פון דער עקזעקוטיווער מאכט, וועלכע דאָס פאָלק בעשטימט איין מאָל אין פיער יאָהר און גיט איהר אַן אויטאָריטעט, וואָס קען פאר דער צייט ניט געמינערט ווערען; זיי זיינען ניט אונטערטעניג צום לאנד דורך וואהלען, נור צו דער רעגירונג — צום קעניג אָדער פרעזידענט — דורך בעשטימונג. דערפון קומט ארוים, אז די וועל־כע שטעהען אונטער דער יורישדיקציע פון א געריכט, ווערען אי־

1) פרודאָן, קאָנפעסיאָנען, זייט 65.

בערגעגעבען צו זייערע „נאַטירליכע“ ריכטער פונקט ווי די דאָרפס־לייט זיינען אָבגעגעבען צו זייערע גלחים; אַז דאָס פאָלק געהערט דעם מאַגיסטראַט, ווי א ירושה; אַז די וואָס קומען זיך משפּט'ן זיינען דעם ריכטער'ס, ניט ער איז זייערער. זאָל מען אָבער אָנווענדען אַלגעמיינע שטים־רעכט און וואהלען לויט די מדריגות בנוגע צו די געריכטליכע עמטער, אַזוי גוט ווי צו די קירכליכע; זאָל מען אָבשאַפען דאָס לעבענסלענגליכע פערבלייבען אין אַמט, וואָס איז סותר דעם וואהל־רעכט; זאָל מען אוועקנעהמען פון שטאַאַט יעדע ווירקונג און יעדען איינפלוס וואָס ער האָט אויף די געריכטליכע אינסטיטוציע; זאָל אָט די קערפּערשאַפט, א בעזונדער־צענטראַליזירטע אין זיך אַליין, ניט אָבהענגען פון קיינעם ניט א חוץ פון פאָלק — און איהר וועט גלייך האָבען אוועקגענומען ביי דער מאַכט איהר שטאַרקסטען ווערקצייג פון טיראַניי; איהר וועט האָבען געמאַכט די גערעכטיגקייט פאַר א פּרינציפּ פון פרייהייט, אַזוי גוט ווי פון אָרדנונג. און אויב איהר נעהמט נור ניט אָן, אַז דאָס פאָלק פון וועמען יעדע מאַכט דאַרף אָבשטאַמען דורך אַלגעמיינע שטים־רעכט, ווידערשפּרעכט זיך אַליין — אַז דאָס וואָס עס פערלאַנגט אין עניני רעליגיאָן, וויל עס ניט אין עניני גערעכטיגקייט — קענט איהר זיין בטוח, אַז די מאַכט־אָבזונדערונג וועט ניט פיהרען צו קיינע מחליקות: איהר מעגט עס גאַנץ פעסט אוועקשטעלען פאַר א פּרינציפּ, אַז אָבזונדערונג און גלייכגעוויכט האָבען פון איצט אָן און וויטער דיזעלבע בעדייטונג“.[1]

פּרודאָן געהט דאַן איבער צו דער אַרמעע, צום טאַריף, צו די דעפּאַרטאַמענטען פון לאַנד־אַרבייט און פון קאָמערציע, צו די עפענטליכע אַרבייטען, פאָלקס־שולען און די פינאַנצען: פאַר אָט די אַלע אַדמיניסטראַציעס פאָדערט ער זעלבסטשטענדיגקייט און צענטראַליזאַציע אויפ'ן יסוד פון אַלגעמיינע שטים־רעכט.[2]

---

1) קאָנפעסיאָנען, זייט 65־66. 2) דאָרט ז. 66־68.

„כדי א פאָלק זאָל זיך קענען ארויסווייזען אין זיין איינהייט, מוז עס זיין צענטראַליזירט אין זיין רעליגיאָן, אין זיינע אָנשטאַל־טען פון גערעכטיגקייט, אין זיין ארמעע, אין זיין אַקערבוי, אינ־דוסטריע, און האנדעל, אין זיינע פינאנצען — מיט איין וואָרט, עס מוז זיין צענטראַליזירט אין אלע זיינע פונקציעס און טהעטיג־קייטען: די צענטראַליזאַציע מוז זיך אָבער אויסארבייטען פון אונ־טען ארויף־צו, פון די פעריפעריען צום צענטער־צו, אלע פונקציעס מוזען זיין אונאָבהענגיג און יעדערע פאר זיך מוז זיך אליין רעגירען.

„ווילט איהר דאן ניט אנדערש, אז אָט די אונזיכטבארע איינ־הייט זאָל ווערען בעמערקבאר דורך א ספּעציעלען אָרגאַן, לאָזען, הייסט עס, דאָס געשטאַלט פון דער אַלטער רעגירונג? נעהמט און שטעלט צונויף א גרופּע פון די קעפּ פון אָט די אלע אדמיניסטראַ־ציעס, וועט איהר האָבען אייער קאַבינעט, אייער עקזע־קוטיווע, וועלכער וועט גאַנץ גוט קענען אויסקומען אָהן א שטאַאט־ראַטה אויך.

„זעצט ארויף איבער אלע די א געשוואָרענעם גרויס־געריכט, א לעגיסלאַטור, אָדער נאַציאָנאַל־פערזאַמלונג, וואָס זאָל דירעקט בעשטימט ווערען פון גאַנצען לאַנד, וועמעס עובדא זאָל זיין, ניט א שטייגער צו בעשטימען די מיניסטאָרען — דאָס וועלען די קרייז־וועהלער אליין טון — נור דורכצוזעהן די רעכענונגען, מאַכען די געזעץ, בעשטימען דעם בודשעט, בעשליסען די מחליקות צווישען די אדמיניסטראַציעס, אַלץ נאָכדעם ווי זיי וועלען האָבען אויסגע־הערט די ראַפּאָרטען פון דעם „עפּענטליכען דעפּארטאַמענט", אָדער פון דעם „דעפּאַרטאַמענט פאר אינערליכע אנגעלעגענהיי־טען", פון וועלכען די גאַנצע רעגירונג וועט דעמאָלט בעשטעהן — און איהר וועט האָבען א צענטראַליזאַציע, וועלכע וועט זיין אַלץ שטאַרקער, וואָס מעהר איהר וועט פערפיעלפאַכען איהרע קוואַ־לען; א פעראַנטוואָרטליכקייט, וועלכע וועט אַלץ מעהר ממשות האָבען, וואָס שאַרפער עס וועט זיין די אָבזונדערונג צווישען די

פערוואלטונגען: איהר וועט האבען א קאנסטיטוציע, וועלכע וועט זיין אי א פאליטישע, אי א סאציאלע".[1])

.5 — אייגענטום.

אזוי ווי פרודאן סאנקציאנירט נור די איין־איינציגע געזעצ־ליכע נארמע, אז קאנטראקטען מוזען אבגעהיט ווערען, קען ער האלטען נור פון איין געזעצליכער בעציהונג — די בעציהונג צווי־שען די וואס שליסען דעם אבמאך. ער מוז דעריבער נויטיגערווייז פערווארפען דאס אייגענטום, אזוי גוט ווי דעם שטאאט, ווארים דאס אייגענטום איז דאך איינגעפיהרט דורך בעזונדערע געזעצלי־בע נארמען, און אלס א ניט־פרייוויליגע געזעצליכע בעציהונג, בינדט עס אפילו אזוינע מענשען, וועלכע זיינען אויף קיין אופן ניט אריינגעטראטען אין דעם אבמאך. ער פערווארפט טאקי דאס אייגענטום[2]) גאר אהן שום תנאים, און אהן וועלכער עס איז בעגרעניצונג פון צייט אדער ארט; נאך מעהר, אייגענטום ווייזט זיך איהם אויס איז אזא מין געזעצליכע בעציהונג, וועלכע איז ספעציעל צו־ווידערליך דער גערעכטיגקייט.

„לויט דער דעפיניציאן פוןווארט אייגענטום מיינט עס, דאס רעכט צו געברויכען און צו מיסברויכען; דאס הייסט, די אבסא־לוטע, אונפעראנטווארטליכע הערשאפט פון מענשען איבער זיין פערזאן, און זיינע גיטער. ווען אייגענטום וואלט אויפגעהערט צו זיין דאס רעכט צו מיסברויכען, וואלט עס אויפגעהערט צו זיין אייגענטום. האט דען ניט דער אייגענטימער דאס רעכט אוועקצו־געבען זיינע גיטער וועמען ער וויל, לאזען זיין שכן רוהיג אבברע־נען, האנדלען געגען די אינטערעסען פון כלל, פערשווענדען זיין פערמעגען, עקספלואטירען און בערויבען דעם ארבייטער, פראדו־

---

1) קאנפעסיאנען, זייט 68. 2) פפאו, אדלער און צענקער האבען פערזעהען את דעם פונקט מחמת דעם ניט־ריכטיגען זין, אין וועלכען פרודאן געברויכט דאס ווארט אייגענטום, אלס א טייל גיטער וואס איז גאראנטירט על פי קאנטראקט.

צירען שלעכטע וואארע און זיי שלעכט פערקויפען? קען דאָס גערעכט איהם צווינגען צו געברויכען זיין אייגענטום ווי עס בעדארף צו זיין? קען עס איהם שטערען ניט צו מיסברויכען עס? וואָס איז דאָ צו רעדען? איז ניט דאָס אייגענטום טאקי דעריבער די הייליגסטע זאך אויף דער וועלט פאר דעם געזעצגעבער, ווייל עס קען מיסברויכט ווערען? קען זיך ווער עס איז פאָרשטעלען אן אייגענטום וואָס די פּאָליציי זאָל בעשטימען ווי עס צו געברויכען, און וואָס זי זאָל ניט דערלאָזען עס זאָל מיסברויכט ווערען? איז עס ענדליך דען ניט קלאָר, אז ווען מען וואָלט זיך גענומען איינפיהרען גערעכטיגקייט אין אייגענטום, וואָלט מען דערמיט פערניכטעט דאָס אייגענטום, אקוראט ווי דאָס געזעץ, וואָס האָט איינגעפיהרט אַנשטענדיגקייט אין דער קעפּס-וויייבעריי האָט דערמיט פערניכטעט די קעפּסווייבעריי?1)

„מענשען גנב'נען: ערסטענס, ווי רויבער וואָס בעפאלען אויפ'ן וועג; צווייטענס, איינציגווייז אָדער אין א באנדע; דריטענס, זיך אריינברעכענדיג ביי יענעם אין הויז; פיערטענס, פערכאַפּענדיג יענעמס געלד; פינפטענס, דורך א בעטריגערשען באַנקראָט; זעכססטענס, פעלשענדיג יענעמס נאָמען; זיבעטענס, מאַכענדיג פאַלש געלד; אַכטענס, גנב'נען פון קעשענע; נייינטענס, דורך שווינדעל; צעהנטענס, דורך אונטרייהייט; עלפטענס, אין קאָרטען אָדער לאָטעריי שפּיעל. צוועלפטענס, דורך וואָכער-פּראָצענט. דרייצעהנטענס, נעהמענדיג רענט. פיערצענטענס, אין קאָמערציע, ווען די פּראָפיטען זיינען גרעסער וויפיעל עס איז אַן עהרליכער לוין פאַר דעם סוחר'ס ארבייט. פונפצעהנטעס, ווען מען פערקויפט אַן אייגענעם פּראָדוקט צו-טייער, און ווען מען נעהמט אָן א סינעקור (א שטעלע לפנים) און מען לאָזט זיך בעצאָהלען א פעטען געהאלט".2) „ביי גניבות וועלכע די געזעץ פערבאָטען קומען פאַר געוואלט און בעטרוג גאנץ אָפען; ביי ערלויבטע

1) ווידערשפּרוכען, 2טען באַנד, ז. 303-4. 2) וואָס איז אייגענטום? ז. 285-290.

גניבות זיינען זיי בעהאַלטען אונטער אַ צודעק פון עפּעס נוצ־בארעס, וואָס זיי געברויכען ווי אַ פּאַרטעל כדי צו בערויבען זייער קרבן. דעם דירעקטען געברויך פון געוואַלט און רויב האָט מען שוין פון לאַנג איינשטימיג אָוועקגעוואָרפען: קיין פאָלק איז אָבער אַזוי ווייט נאָך ניט געקומען עס זאָל קענען זיך בעפרייען פון די גניבות, וואָס זיינען פערבונדען מיט טאַלאַנט, ארבייט און בעזיץ". 1) אין אַט דעם זין איז אייגענטום „גניבה",2) די „עקספּלואַטאַציע פון שוואַכען דורכ'ן שטאַרקען",3) „כנגד דעם יושר",4) „דער זעלבסט־מאָרד פון דער געזעלשאַפט".5)

II. די גערעכטיגקייט פאָדערט אויף דעם אָרט פון אייגענטום, אַ צוטיילונג פון גיטער, וואָס איז בעגרינדעט אויף דער געזעצליכער נאָרמע, אז קאָנטראַקטען מוזען אָב־געהיט ווערען.

פּרודאָן רופט אָן אייגענטום דאָס טייל פון גיטער, וואָס עס קומט דעם יחיד על פי קאָנטראַקט. אין 1840 האָט ער געפאָדערט מען זאָל איינפיהרען דעם אינדיווידואַל־בעזיץ אויף דעם אָרט פון אייגענטום; דורך אָט די איין ענדערונג וואָלטען אַלע צרות פער־שוואונדען פון דער ערד.6) אין דעם יאָהר 1841 אָבער ערקלערט ער שוין, אז אונטער אייגענטום פערשטעהט ער נור דעם מיס־ברויך פון דעם.7) נאָך מעהר, אפילו דאַן האָט ער שוין געהאַלטען פאַר נויטיג די איינפיהרונג פון אַ געזעלשאַפטליך סיסטעם, וואָס זאָל קענען גלייך אָנגעווענדט ווערען, און אין וועלכען עס זאָל זיך איינגעפינען דאָס רעכט פון קויפען און בייטען, דאָס רעכט פון ירושה פאַר קרובים, דאָס רעכט פון בכורה און דאָס רעכט אָבצוזאָגען דעם פערמעגען אין אַ צואה.8) אין 1846 זאָגט ער: „עס וועט קומען אַ צייט, ווען דאָס איבערגעשטאַלטעטע אייגענטום וועט ווערען אַ פּאָזיטיווער, פאָלשטענדיגער, געזעלשאַפטליכער און

---

1) וואָס איז אייגענטום? ז. 293. 2) ז. 2-1. 3) ז. 283.
4) דאָרט, ז. 311. 5) ז. 311. 6) ז. 311. 7) דאָרט, ז. XVIII-XIX. 8) דאָרט, ז. XX.

אמת'ער געדאנק; א ניי אייגענטום וועט אויפשטעהען אויף דעם
אָרט פון דאָס אלטע, וואָס וועט זייןווירקליך און גוט פאר אלע־
מען".1) אין 1848 ערקלערט ער: „דאָס אייגענטום, אויף ווי ווייט
זיין גרונדלאגע און זיין אינהאַלט שטעלט צונויף די פּערזענליכ־
קייט, וועט קיינמאָל ניט בטל ווערען. אלס א שטענדיגער סטימול
צו ארבייט, אלס א געגענקראַפט, אָהן וועלכער די ארבייט וואָלט
מאַט ווערען און שטאַרבען, מוז עס אויביג בלייבען אין מענ־
שען'ס הארץ".2)

און אין 1850 זאָגט ער זיך ארוים גאנץ דייטליך: וואָס איך
האָב געוואָלט, פערטייטשענדיג אייגענטום, און וואָס איך וויל איצ־
טער, איז ניט א צערשטערונג: איך בין שוין מיעד געוואָרען דאָס
איבערחזרנדיג. דאָס וואָלט געמיינט אריינפאלען צוזאמען מיט
רוססא, מיט פּלאַטאָן, אפילו מיט לואי בלאַן און מיט אלע געג־
נער פון אייגענטום, אין דעם קאָמוניזמוס, אנטקעגען וועלכען איך
פּראָטעסטיר מיט מיין גאנצער קראַפט. וואָס איך פאָדער בנוגע דעם
אייגענטום איז א ב א ל אַ נ ס",3) ד. ה. — „גערעכטיגקייט".4)

אין אָט די אלע ערקלערונגען מיינט אייגענטום קיין אנדער
זאך ניט אויסער יענעם חלק פון גיטער, וואָס געהערט דעם יחיד
אויפ'ן יסוד פון אָבמאַכען, אויף וועלכע די געזעלשאַפט דארף
זיין געבויט.5) דאָס אייגענטום וואָס פּרודאָן סאַנקציאָנירט קען ניט
זיין קיין ספּעציעלע געזעצליכע בעציהונג, נור נישט מעהר ווי
א מעגליך טייל פון דער איין־איינציגער געזעצליכער בעציהונג אויף
וועלכער ער איז מסכים — די בעציהונג פון אַן אָבמאַך. דער דאָ־
זיגער בעגריף קען ניט געבען קיין בעשיצונג אנטקעגען א גרופּע
מענשען, וועלכע ווערט בעשטימט דורך געזעצליכע נאָרמען, נור
אנטקעגען א גרופּע מענשען, וועלכע האָבען זיך געגענזייטיג פער־

---

1) ווידערשפּרוכען, 2 באַנד, ז. 234-5. 2) דאָס רעכט אויף ארבייט א. ז. וו. ז. 50. 3) ווענען גערעכטיגקייט, 1 באַנד, ז. 302-3. 4) דאָרט, ז. 303. 5) אלג. אידעע, ז. 235; פעדעראַ־טיוו פּרינציפּ, ז. 64.

זיכערט מיט א חלק גיטער על פי קאָנטראַקט. פּרודאָן, אַלזאָ, גע־
ברויכט דאָ דאָס וואָרט אייגענטום אין אַן אונפּינקטליכען זין;
אין דעם אייגענטליכען זין קען אייגענטום בעדייטען נור א חלק
גיטער, וואָס ווערט בעזונדער צוגעטיילט אין א ניט־פּרייוויליגער
געזעצליכער בעציהונג, דורך געוויסע געזעצליכע נאָרמען.

ווען פּרודאָן פאָדערט אים נאמען פון גערעכטיגקייט א גע־
וויסע פערטיילונג פון אייגענטום, מיינט עס, לויט דעם זין, קיין
אנדער זאך ניט ווי נור, אז די אָבמאַכען אויף וועלכע די געזעל־
שאַפט דארף געבויט ווערען, זאָלען ענטהאַלטען א געוויסע בע־
שטימונג בנוגע צו דער פערטיילונג פון די גיטער. און דער אופן
לויט וועלכען זיי זאָלען עס בעשטימען איז אָט דער — אז יע־
דער מענש זאָל האָבען דעם פּראָדוקט פון זיין ארבייט.

1. „לאָמיר זיך פאָרשטעלען די רייכטימער ווי א מאססע,
וואָס האַלט זיך בעשטענדיג צוזאמען דורך א כעמישע קראַפט, צו
וועלכער עס קומען נאָכאַנאַנד צו נייע עלעמענטען, וועלכע קאָמ־
בינירען זיך אין פערשיידענע פּראָפּאָרציעס, אָבער תמיד לויט
א בעשטימטען געזעץ. די פּראָפּאָרציע אָדער די מאָס, לויט וועלכער
יעדער פון די עלעמענטען ווערט א טייל פון דאָס גאנצע, איז —
דער ווערטה“.1) „איך נעהם אָן, הייסט עס, א קראַפט, וועלכע
קאָמבינירט די עלעמענטען פון רייכטום אין בעשטימטע פּראָ־
פּאָרציעס און מאַכט פון זיי אלעמען א איינפאָרמיגע מאססע“2)
„די דאָזיגע קראַפט איז — ד י א ר ב י י ט. עס איז די ארבייט
און נ ו ר די ארבייט, וועלכע שאַפט אלע עלעמענטען פון רייכ־
טום און קאָמבינירט זיי ביז׳ן לעצטען מאָלעקול לויט א פערענ־
דערליכען אָבער בעשטימטען געזעץ פון פּראָפּאָרציאָן־מעסיג־
קייט“.3) „יעדער פּראָדוקט איז א צייכען וואָס שטעלט מיט זיך
פאָר ארבייט“.4)

„יעדער פּראָדוקט קען דעריבער אויסגעביטען ווערען פאר

---

1) ווידערשפּרוכען, באַנד 1, זייט 51.   2) ז. 53.   3) ז. 55.   4) ז. 68.

אנאנדערען".1) „ווען אָבער דער שניידער לאָזט זיך געבען פאר זיין איין טאָג ארבייט צעהן פון דעם וועבער'ס ארבייטס טעג, איז עס אקוראט ווי דער וועבער וואָלט אוועקגעגעבען צעהן טעג פון זיין לעבען פאר דעם שניידער'ס איין טאָג. פונקט דאָס אייגענע פאסירט ווען א בויער בעצאָהלט דעם אדוואָקאט צוועלף פראנק פאר אָנשרייבען א דאָקומענט וואָס געדויערט איין שטונדע: אָט די אונגלייכהייט, די אונגערעכטיגקייט אין טויש האנדעל איז די שטארקסטע אורזאך פון אָרימקייט. יעדער פעהלער אין דער גע־רעכטיגקייט פון בייט איז אַן אויפאָפּפערונג פון דעם ארבייטער, עס איז פונקט ווי מען וואָלט איבערגיסען איין מענשען'ס בלוט אין אנאנדער מענשען'ס קערפּער".2)

„וואָס איך פאָדער בנוגע צו דעם אייגענטום איז א ב א־ל א נ ס, א וואָג. ניט אומזאָנסט האָט דער גייסט פון די פעלקער געגעבען דער גערעכטיגקייט אָט אזא אינסטרומענט פון פּינקטליכ־קייט אין די הענד. די גערעכטיגקייט אָנגעווענדט אויף דער עקאָ־נאָמיע איז אין פאקט נישט מעהר ווי אַן אייביגע וואָג; אָדער, נאָך גענויער זיך אויסצודריקען, די גערעכטיגקייט בנוגע צו דער פער־טיילונג פון גיטער איז נישט מעהר ווי א חוב, וואָס ליעגט אויף יעדען בירגער און אויף יעדען קהל, צו פיהרען זיך אין זייערע געשעפטליכע שיכות'ן לויט יענעם געזעץ פון גלייכגעוויכט, וועלכער בעווייזט זיך אומעדום אין ווירטהשאפטליכען לעבען, און וואָס דאָס עובר זיין אויף איהם בשוגג אָדער במזיד איז דער גרונד פּרינציפּ פון אָרימקייט".3)

2. כדי יעדער מענש זאָל קענען געניעסען דעם ערטראָג פון זיין ארבייט, איז נאָך פּרודאָן'ען נאָך מעגליך נור באופן פון גע־גענזייטיגקייט; און דעריבער רופט ער אָן זיין לעהרע, „די טעאָריע פון מוטואליטעט".4) „די געגענזייטיגקייט דריקט זיך אויס אין

1) ווידערשפּרוכען, באַנד 1, ז. 68. 2) ז. 83. 3) וועגען גערעכטיגקייט, באַנד 1, ז. 302-3. 4) ווידערשפּרוכען, באַנד 2, ז. 528.

דעם געבאָט: „טהו פאר אנדערע וואָס דו וואָלסט וועלען מען זאָל טון פאר דיר“, א געבאָט וועלכען די פּאָליטישע עקאָנאָמיע האָט איבערזעצט אין איהר בעריהמטער פאָרמולע: „פּראָדוקטען בייטען זיך אויף פּראָדוקטען“. די צרה וועלכע עסט אונז אויף, נעהמט זיך פון דעם פאַקט, וואָס מען אָנערקענט ניט, וואָס מען איז עובר, אויף דעם דאָזיגען געזעץ פון געגענזייטיגקייט. די איינ־ציגע רפואה ליעגט נור אין דער בעקאַנטמאַכונג פון אָט דעם געזעץ. די אָרגאַניזאַציע פון אונזערע מוטועלע, געגענזייטיגע בעציהונגען — אין דעריין בעשטעהט דער גאַנצער סוד פון דער סאָציאַלער וויסענשאַפט“.1)

אין זיין ערנסטע אויפקלערונג צו דער קאָנסטיטוציע פון דער פ אָ ל ק ׳ ס־ב אַ נ ק, ערסטער אויפלאַגע, גיט אָב פּרודאָן פאָל־גענדע פערזיכערונג: „איך פּראָטעסטיר, אז איך האָב קיינמאָל ניט געמיינט, בעת איך האָב קריטיקירט דאָס אייגענטום, אָדער בע־סער צו זאָגען, דעם כלל אינסטיטוציעס פון וועלכע אייגענטום איז דער מיטעלפּונקט, צו אַטאַקירען די אינדיווידועלע רעכט, וואָס זיי־נען אָנערקענט פון פריהערדיגע געזעץ, אָדער צו בעשטרייטען די בערעכטיגונג פון ערוואָרבענע בעזיצטימער, אָדער ארויסצורופען א קאַפּריזנע פערטיילונג פון גיטער, אָדער צו געהן כנגד דאָס פרייע און רעגעלמעסיגע ערווערבען פון אייגענטימער דורך מסחר. איך האָב אפילו קיינמאָל ניט געוואָלט עס זאָל פון דער רעגירונג זיין פערבאָטען צו נעהמען ערד־רענט אָדער צינזען אויף קאַפּי־טאַל. איך דענק, אז אָט די אלע ערשיינונגען פון מענשליכער טהע־טיגקייט דארפען בלייבען פריי, לויט דעם גוטען ווילען פון יעדען איינעם. איך וואָלט ניט וועלען קיין אַנדער ענדערונג, בעשרענ־קונג אָדער אונטערדריקונג פון די דאָזיגע טהעטיגקייטען, א חוץ נור וואָס עס מוז נאַטירליכערהייט און נויטיגערווייז קומען פון דער אַלגעמיינער אָנווענדונג פון דעם פּרינציפּ פון געגענזייטיג־קייט און פון דעם סינטעטישען געזעץ, וואָס איך שלאָג פאָר. דאָס

1) די אָרגאַניזאַציע פון קרעדיט א. ז. וו. ז. 5.

איז מיין לעצטער ווילען און צואה. איך ערלויב צו צווייפלען אין מיין אויפריכטיגקייט נור דעם, וועלכער איז פעהיג צו זאָגען א ליגען א מינוט פאר'ן טוידט".1)

6. — פערווירקליכונג.

די ענדערונג, וואס די גערעכטיגקייט פאָדערט דארף קומען דורך דעם, וואָס די וועלכע האָבען אָנערקענט די וואהרהייט זאָלען איבערצייגען אנדערע מענשען ווי נויטיג די ענדערונג איז פאַר דעם קיום פון גערעכטיגקייט, און אַז דורך דעם וועט דאָס געזעץ פון זיך אליין קריגען אַנאַנדער פנים, שטאַאַט און אייגענטום וועלען בטל ווערען, און דער נייער צושטאַנד וועט מקוים ווערען. דער נייער צושטאנד וועט אָנקומען „אזוי באלד ווי די אידעע וועט ווערען פאָפולער"2) „און כדי ער זאָל אָנקומען, מוזען מיר די אידעע מ א כ ע ן פאָפולער".3)

I. מען דארף מעהר גאָר נישט ווי נור איבערצייגען מענשען, אז די גערעכטיגקייט הייסט די ענדערונג קומען.

1. פרודאָן ווארפט אוועק אלע אנדערע מעטאָדען. זיין לעהרע „געהט ניט כנגד דער קאָנסטיטוציע און די געזעץ".4) „מען זאָגט אונז, מאַכט איהר נור די רעוואָלוציע, די אויפקלערונג וועט שוין קומען דערנאָך. אָבער די רעוואָלוציע גופא איז דאָך נישט מעהר ווי אַן אויפקלערונג פון די מחות".5) „בעקומען פאר זיך גערעכטיגקייט דורך בלוטפערגיסונג איז א נויט-פאַל, פאר וועלכען די אָקאָרסט אָנגעלאָפענע גאָלד-זוכער אין קאַליפאָרניע מוזען זיך אָנכאַפען; אונז דאָ זאָל שוין פראנקרייך'ס מזל אויסהיטען פון דעם!"6)

„טראָץ דער געוואַלט וואָס מיר זעהען שטענדיג צו, גלויב איך ניט, אז די פרייהייט וועט זיך שפעטער נויטיגען אָנצו-ווענדען

---

1) פאָלקסבאַנק, זייט 3-4. 2) וועגען גערעכטיגקייט, באַנד 1, ז. 515. 3) דאָרט. 4) קאָנפעסיאָנען, ז. 71. 5) וועגען גערעכטיגקייט, באַנד 1, ז. 515. 6) דאָרט, ז. 466.

געוואלט, כדי אויפצומאַהנען איהרע רעכט און נקמה נעהמען פאר
דעם אונרעכט. מיט'ן שכל וועלען מיר בעסער אויספיהרען: די
געדולד פונקט ווי די רעוואָלוציע קען מען נישט גובר זיין".1)

2. ווי אזוי אָבער זאָלען מיר די מענשען איבערצייגען, „ווי
אזוי זאָלען מיר פּאָפּולער מאכען די אידעע, ווען די בורזשואזיע
פערפאָלגט אונז; ווען די בעפעלקערונג, וועלכע איז ברוטאַליזירט
דורך די קנעכטשאַפט און פול מיט פאָראורטיילען און שלעכטע
אינסטינקטען, איז נאָך אלץ פערזונקען אין גלייכגילטיגקייט; ווען
די פּראָפעסאָרען, די אַקאַדעמיקער, די פּרעסע, פערלוימדען אונז;
ווען די געריכטען בעגעהען זיך מיט אונז מערדעריש; ווען די
רעגירונג פערשטיקט אונזער קול? נור ניט געזאָרגט! פונקט ווי
דער דוחק אויף אידעען מאכט איינעם פערלירען די זיכערסטע
אונטערנעהמונגען, אזוי, פערקעהרט, בריינגט דער קאַמפּף געגען
די אידעען אלץ מעהר פאָרווערטס די רעוואָלוציע. זעהט איהר דען
ניט שוין איצט, אז דער רעזשים פון אויטאָריטעט, פון אונגלייכ־
הייט, פון מזל, פון עולם הבא און פון „שטאאט־רעזאָנען", ווערט
וואָס פון טאָג אלץ מעהר אונערטרעגליך פאר די וואָהלהאבענדע
קלאסען, וועמעס געוויסען און פערשטאנד עס מאַטערט, נאָך
מעהר אפילו ווי די גרויסע מאסען, וועמעס מאָגען עס געוואַלטע־
וועט אנטקעגען דעם?"2)

3. דאָס ווירקזאַמסטע מיטעל, נאָך פּרודאָן'ס מיינונג, ווי צו
איבערצייגען מענשען, איז צו געבען דעם פאָלק, לעבענדיג אין
שטאאט און ניט איבערטרעטענדיג זיינע געזעצע, „א ביישפּיעל פון
פרייוויליגער, אונאָבהענגיקער און געזעלשאַפטליכער צענטראַלי־
זאציע", און אויף דעם אופן שוין איצט אָנווענדען די פּרינציפּען
פון דעם צוקינפטיגען בנין פון דער געזעלשאַפט.3) „וועקט אויף
די קאָלעקטיווע טהעטיגקייט, אָהן וועלכע דעם פאָלק'ס לאגע וועט
אייביג זיין א טרויעריגע און זיינע כחות וועלען אייביג אוועק־

1) וועגען גערעכטיגקייט, באַנד 1, זייט 470־1. 2) דאָרט, ז. 515. 3) קאָנפעסיאָנען, ז. 69.

געהן לאיבוד. לערנט איהם שאַפען רייכטימער און ארדנונג מיט זיינע אייגענע הענד, אָהן די הילף פון זיינע בעלי בתים".1)

פרודאָן האָט געזוכט אזא ביישפיעל דורך די גרינדונג פון דער פאָלקס־באַנק.

די פאָלקסבאַנק האָט געזאָלט „פערזיכערען ארבייט און וואָהל־זיין פאר אלע פּראָדוצירער, אָרגאַניזירענדיג זיי אין זייער שייכות איינע צו די אנדערע אלס אָנהויב און סוף פון פּראָדוקציאָן — ד. ה. אלס קאַפּיטאַליסטען און אלס קאָנסומענטען".2)

„די פאָלקסבאַנק דארף זיין דאָס אייגענטום פון אלע בירגער וועלכע נעהמען אָן איהרע נוצען, וועלכע לעגען אין איהר אריין פאר דעם צוועק זייער געלד, אויב זיי דענקען אז פאר דער ערסטער צייט וועט זי ניט קענען אויסקומען אָהן א געלד־קאַפּיטאַל, און וועלכע פערשפּרעכען יעדענפאַלס זי צו שטיצען מיט זייער דיס־קאָנט, און נעהמען אָן איהרע פּאַפּירען פאר מזומן. די פאָלקס־באַנק ארבייטענדיג אויף דעם אופן פאר די פּראָפּיטען פון איהרע קונדען אליין, דארף ניט נעהמען קיין פּראָצענט פאר די הלואות וואָס זי גיט, און דארף ניט רעכענען קיין דיסקאָנט אויף האַנ־דעלס פּאַפּירען; זי דארף נור רעכענען א גאַנץ קליינעם בעטראַג פאר שכירות און הוצאות. דער קרעדיט ווערט אָט אזוי פריי. און האָט מען איינמאָל פערווירקליכט דעם פּרינציפּ, ענטוויקלען זיך שוין די פאָלגען עד לאין סוף".3)

„די פאָלקסבאַנק, אלזאָ, געבענדיג א ביישפּיעל פון אייגענער איניציאַטיווע אין רעגירונג און אין עקאָנאָמיע, וועלכע דארפען מהיום והלאה זיין פעראייניגט אין איין סינטעז, וועט ווערען פאר'ן פּראָלעטאַריאַט אין דערזעלבער צייט אי דער פּרינציפּ, אי דאָס מיטעל פון זייער עמאַנציפּאַציע; עס וועט שאַפען פּאָלי־טישע און אינדוסטריעלע פרייהייט. און אזוי ווי יעדע פילאָזאָפיע און יעדע רעליגיאָן איז דער מעטאַפיזישער אָדער סימבאָלישער אויסדרוק פון דער געזעלשאַפטליכער עקאָנאָמיע, איז דעריבער

1) קאָנפעסיאָנען, זייט 72. 2) דאָרט, ז. 69. 3) ז. 69-70.

וועט די פאָלקסבאַנק, וואָס בייט איבער דעם מאַטעריעלען יסוד פון דער געזעלשאַפט, אריינפיהרען די רעוואָלוציע פון פילאָזאָפיע און רעליגיאָן. אזוי וועלען זי איהרע גרינדער צום ווענינסטען האָבען בעגריפען".[1]

מיר וועלען דאָס אלעס אם בעסטען קענען קלאָר מאכען, בריינגענדיג עטליכע בעשטימונגס פונקטען פון דער קאָנסטיטוציע פון דער דאָזיגער פאָלקסבאַנק.

ארטיקעל 1. דאָ דערמיט ווערט געגרינדעט א האנדעלס געזעלשאפט אונטער דעם נאָמען די פאָלקסבאַנק געזעלשאַפט. די מיטגליעדער זיינען: דער בירגער פּרודאָן און די פּערזאָנען וועלכע שטימען איין צו דער קאָנסטיטוציע, קויפענדיג די אקציען פון דער געזעלשאפט.

ארטיקעל 3. .... לעת עתה וועט די געזעלשאפט זיין א שותפות־זאך, אין וועלכער דער בירגער פּרודאָן איז דער הויפט־שותף, און די אנדערע וואָס וועלען זיך דעריין בעטייליגען וועלען זיין בעגרעניצטע שותפים, וועלכע דארפען אויף קיין פאל ניט זיין פעראנטוואָרטליך אויף מעהר ווי דעם בעטרעף פון זייערע אקציען.

ארט. 5. .... דער נאָמען פון דער פירמא איז פּ. זש. פּרודאָן עט קאָמפּ.

ארט. 6. א חוץ די אייגענטליכע מיטגליעדער פון דער געזעלשאפט, בעט מען יעדען בירגער אריינטרעטען אין דער פאָלקסבאנק ווי א מיטארבייטער. דערצו איז גענוג איינצושטימען צו דער קאָנסטיטוציע פון'ם באנק און אָננעהמען די באנק־נאָטען.

ארט. 7. אזוי ווי די פאָלקסבאנק געזעלשאפט האָט בכח זיך אויסצושפּרייטען אָהן א סוף, קען זי דעריבער דויערן אייביג. כדי אָבער צו זיין געזעצליך, מוז זי בעשטימען איהר לעבענסדויער אויף 99 יאָהר, אָנהויבענדיג רעכענען פון דעם דאטום פון איהר פאקטישער אָרגאַניזירונג.

ארט. 9. .... אזוי ווי די פאָלקסבאנק איז געבויט אויפ'ן

---

[1] קאָנפּעסיאָנען, זייט 70.

י ס ו ד פון פרייען קרעדיט און אויסטויש, מיט דעם צ ו ו ע ק, ניט פון פּראָדוקציאָן, נור פון צירקולאציאָן פון וואַרע און איהרע מ י ט ל ע ן זיינען די אחדות פון די פּרדוציר'ער און די פּערברויכער, קען און דארף זי דעריבער ארבייטען אָהן קאפּיטאַל.

דאָס ציעל וועט זיין געגרייכט ווען די גאנצע מאַסע פּראָדוצירער וועלען איינשטימען מיט דער קאָנסטיטוציע פון דער געזעלשאַפט. ביז דאַן אָבער, אזוי ווי די פאָלקסבאַנק מוז נאָכקומען די איינגעפיהרטע מנהגים און די פאָדערונגען פון געזעץ, און בפרט כדי צו געווינען וואָס מעהר מיטארבייטער, וועט זי זיך איינשאַפען א קאַפּיטאַל.

ארט. 10. דאָס קאַפּיטאַל פון דער פאָלקסבאַנק דארף זיין 5 מיליאָן פראַנק צוטיילט אין אַקציען פון 5 פראַנק יעדער. די געזעלשאַפט זאָל זיין ענדליך אָרגאַניזירט און אָנהויבען איהרע געשעפטען, ווען צעהן טויזענד אַקציען וועלען זיין פערקויפט.

ארט. 12. אַקציען זאָלען ווערען ארויסגעגעבען נור „א פּאַר“ (ד. ה. ניט אונטער דעם אָנגעגעבענעם פּרייז) און צאָהלען ניט קיינע דיווידענדען.

ארט. 15. די הויפּט געשעפטען פון דער פאָלקסבאַנק זיינען 1) ארויסלאָזען באַנק־נאָטען כדי צו פערגרעסערן די סומע פון מזומן; 2) דיסקאָנטירען האַנדעלס־וועקסלען וואָס האָבען צוויי אונטערשריפטען; 3) דיסקאָנטירען קאָמיסיאָנען און פּאַפּיערען אויף ארויסגעשיקטע סחורות; 4) הלואות אויף פּערזענליכען אייגענטום (מטלטלין); 5) הלואות אויף פּערזענליכע ערבות; 6) הלואות אויף יעהרליכע איינקונפטען און היפּאָטעקען; 7) איינמאָהנונגען פון חובות; 8) הלואות אויף פּראָדוקטיווע און אינדוסטריעלע אונטערנעהמונגען.

דערצו קומען נאָך: 9) שפּאָר־קאַסע, הילפּס און פּענסיאָנס־קאַסען, 10) סעקורירונג, 11) זיכער האַלטונגס קאַמערן, 12) באַלאַנסירען רעכענונגען.

ארט. 18. דער חילוק צווישען די געוועהנליכע באַנק־נאָטען און די נאָטען פון דער פאָלקסבאַנק איז, וואָס יענע זיינען צאָהל־

באר אין געלד אויפ'ן נאמען פון א געוויסער פערזאן, בעת די זיי־
נען אן אנווייזונג אויף סחורה, טראגען א געזעלשאפטליכען כא־
ראקטער און זיינען אלעמאל גילטיג, זיינען צאהלבאר צו יעדען
דורך יעדען מיטגליעד אדער מיטארבייטער מיט די פראדוקטען
אדער דיענסטלייסטונגען פון זיין אינדוסטריע אדער פראפעסיאן.

ארט. 21. יעדער מיטארבייטער איז זיך מתחיב צו געבען
דעם פארצוג אין האנדעל מיט אלע סחורות, וועלכע די געזעל־
שאפט קען איהם בעזארגען, צו אנדערע מיטארבייטער פון באנק,
און צו מאכען אלע זיינע בעשטעלונגען דורכאויס נור ביי זיינע
חבירים מיטארבייטער אדער מיטגליעדער. דערפאר פערשפרעכט
יעדער פראדוצירער אדער סוחר אבצולאזען זיינע וואארע צו די
אנדערע מיטארבייטער פאר א ביליגערן פרייז.

ארט. 62. דער הויפטפלאץ פון דער פאלקסבאנק איז אין
פאריז. איהר צוועק איז צו עטאבעלירען מיט דער צייט א צווייג
אין יעדען בעצירק און א פערטרעטערשאפט אין יעדער געמיינדע.

ארט. 63. אזוי שנעל ווי די אומשטענדען וועלען ערלויבען
וועט די געזעלשאפט ווערען אן אקציען־געזעלשאפט, ווייל די דא־
זיגע פארם גיט אונז די מעגליכקייט צו פערוווירקליכען לויט דעם
וואונש פון די גרינדער דעם דרייפאכען פרינציפ, ערסטענס פון
וואהלען, צווייטענס די אבזונדערונג און זעלבסטשטענדיגקייט אין
דער ארבייט פון די צווייגען, און דריטענס די פערזענליכע פער־
אנטווארטליכקייט פון יעדען אנגעשטעלטען".1)

II. ווען די מענשען וועלען זיין איבערצייגט, אז די גערעכ־
טיגקייט רופט ארויס די דאזיגע ענדערונג, וועט דאן „דער דעס־
פאטיזם פון זיך אליין פאלען מחמת זיין נוצלאזיגקייט".2) שטאאט
און אייגענטום פערשווינדען, דאס געזעץ ווערט אומגעענדערט
און דער נייער צושטאנד טרעט אריין.

„די רעוואלוציע האנדעלט ניט אויפ'ן שטייגער פון די אלטע
אריסטאקראטישע אדער דינאסטישע רעגירונגס פרינציפען. זי

---

1) פאלקסבאנק, זייט 20-5. 2) קאנפעסיאנען, ז. 72.

איז דאָס רעכט, דער באַלאַנס פון קרעפטען, די גלייכהייט. איהר צוועק איז ניט איינצונעהמען לענדער, צו פערקנעכטען פעלקער, צו פערטיידיגען איהרע גרעניצען, צו בויען פעסטונגען, אויפצו־האַלטען אַרמעען, געווינען נצחונות, זיין שטאַרקער פאַר אַנדערע לענדער. די מאַכט פון איהרע עקאָנאָמישע אינסטיטוציעס, איהר פרייער קרעדיט, די שאַרפקייט פון איהר געדאַנק, זיינען איהרע בעסטע מיטלען איינצונעהמען די וועלט".1) „די רעוואָלוציע האַלט פאַר חברים אַלע די וואָס ליידען אונטערדריקונג און עקס־פּלואַטאַציע; זאָל זי נור ערשיינען, וועט די גאַנצע וועלט אויס־שפּרייטען איהרע אָרעמס צו איהר".2)

„איך וויל די פריעדליכע רעוואָלוציע. איך וויל איהר זאָלט מאַכען אַז דיזעלבע אינסטיטוציעס, וועלכע איך היים אייך פער־ניכטען און דיזעלבע געזעץ־פּרינציפּען וועלכע איהר וועט דאַר־פען פערפאָלקאָמענען, זאָלען אליין דיענען דער פערווירקליכונג פון מיינע פערלאַנגען, בכדי אַז די נייע געזעלשאַפט זאָל אויפקומען אַלס די פון־זיך׳דיגע, נאַטירליכע און נויטיגע ענטוויקלונג פון דער אַלטער געזעלשאַפט, און בכדי אַז די רעוואָלוציע זאָל בעת וואָס זי שאַפט אָב די אַלטע אָרדנונג, זיין פון דעסטוועגען אַליין די פערפאָלקאָמענונג פון יענער אָרדנונג".3) „ווען דאָס פאָלק, איינ־מאָל אַז עס איז אויפגעקלערט געוואָרען בנוגע צו זיינע אמת׳ע אינטערעסען, בעשליסט ניט צו רעפאָרמירען די רעגירונג, נור צו רעוואָלוציאָנירען די געזעלשאַפט",4) דאַן וועט „די אויפלייזונג פון דער רעגירונג אין דעם עקאָנאָמישען אָרגאַניזם"5) קומען אויף אַזאַ אופן, וואָס איצטער קען מען וועגען איהר נישט מעהר ווי פּראָבירען טרעפען".6)

1) גערעכטיגקייט, באַנד 1, ז. 509. 2) דאָרט, ז. 510.
3) אַלגעמיינע אידעע, ז. 196-7. 4) דאָרט, ז. 197. 5) דאָרט, ז. 277. 6) דאָרט, ז. 195-7.

פינפטער קאפּיטעל.

שטירנער׳ס לעהרע.

1. — אַלגעמיינעס.

1. יאָהאַן קאספּאר שמידט איז געבוירען געוואָרען אין ביי־רוטה, בייערן, אין דעם יאָהר 1806. ער האָט שטודירט פילאָזאָפיע און טעאָלאָגיע אין בערלין פון 1826 ביז 1828 און אין ערלאנגען פון 1828 ביז 1829. אין 1829 האָט ער אויפגעגעבען זיין שטודיום, האָט ארומגערייזט דייטשלאנד און האָט געוואָהנט אמאָל אין קע־ניגסבערג, אמאָל אין קולם ביז׳ן יאָהר 1832. פון דאַן ביז 1834 האָט ער ווייטער שטודירט אין בערלין; אין 1835 האָט ער אָבגע־געבען עקזאמען אויף לעהרער אין א גימנאזיע. ער האָט אָבער קיין רעגירונגס שטעלע ניט געקריגען און האָט אין 1839 אָנגענו־מען א שטעלע אלס פּריוואַט לעהרער אין א טעכטערשולע אין בערלין. אין 1844 האָט ער די דאָזיגע שטעלע אויפגעגעבען, ער איז אָבער געבליבען וואָהנען אין בערלין און איז דאָרט געשטאָר־בען אין 1856.

טיילווייז אונטער דעם נאָמען מאקס שטירנער, און טיילווייז גאָר אָהן א נאָמען האָט ער פערעפענטליכט א קליינע צאָהל שריפ־טען, דאָס רוב פון א פילאָזאָפישען כאראקטער.

2. שטירנער׳ס לעהרע ווענען געזעץ, שטאאט און אייגענ־טום געפינט זיך אין זיין בוך „דער איינציגער און זיין אייגענטום“. (1845) — דאָ אָבער מוז מען שטעלען די פראגע: צי קען מען איבערהויפּט גאָר רעדען וועגען שטירנער׳ס א „לעהרע“?

שטירנער אָנערקענט ניט קיין „מוז“. „מענשען זיינען דאָס וואָס זיי זאָלען זיין, וואָס זיי קענען זיין. וואָס זאָלען זיי זיין? געוויס דאָך ניט מעהר ווי דאָס, וואָס זיי קענען זיין! און וואָס

קענען זיי זיין? ווידער דאָס אייגענע, ניט מעהר ווי דאָס וואָס זיי — קענען, ד. ה. ניט מעהר וויפיעל זיי האָבען ביכולת, בכח צו זיין".1) „א מענש איז צו קיין זאַך ניט „בעשאפען", ער האָט ניט קיין „אויפגאַבע", קיין „עובדא", מעהר וויפיעל א פלאַנץ אָדער א טהיער האָט אַן אויפגאַבע. ער האָט ניט קיין בערוף, ער האָט אָבער קרעפטען, וועלכע ווייזען זיך ארוים וואו זיי זיינען, ווייל זייער זיין בעשטעהט נור אין דעם געפינען פאר זיך אַן אויסדרוק, און זיי קענען פונקט אזוי ווי ווייניג בלייבען רוהיג, ווי דאָס לעבען גופא, וואָס אויב עס וואָלט שטיל געשטאַנען פאר איין רגע, וואָלט עס מעהר גאָר קיין לעבען ניט געווען. עס קומט אויס אויף דעם אופן, אז מען קען אויסרופען צום מענשען: געברויך דיין קראפט! אין דעם געבאָט אָבער וואָלט געלעגען דער זין, אז עס איז דעם מענשען׳ס אויפגאַבע צו געברויכען זיין קראפט. און דאָס איז ניט אזוי. ריכטיגער איז, אז יעדער איינער געברויכט אין דער ווירקליכקייט זיין קראפט, גאָר ניט בעטראַכטענדיג עס פאר זיין אויפגאַבע; יעדער איינער געברויכט יעדע רגע אזויפיעל קראפט וויפיעל ער בעזיצט".2)

נאָך מעהר: שטירנער אָנערקענט איבערהויפט ניט קיין װאַרהייט. „װאַרהייטען זיינען פראזען, פאָרמען פון רעדען, װערטער (Logos), װען זיי װערען געבראַכט אין א צוזאמענהאַנג, אין א סדר, שטעלען זיי צונויף די לאָגיק, די וויסענשאַפט, די פילאָזאָפיע".3) „עס איז ניטאָ קיין װאַרהייט — ניט דאָס רעכט, ניט די פרייהייט, ניט די מענשהייט, א. ז. וו. — וואָס האָט גע־קענט האָבען א קיום פריהער פאר מיר, און צו וועלכער איך וואָלט זיך אונטערוואַרפען".4) „איז נור דאָ איין איינציגע וואַר־הייט, צו וועלכער דער מענש מוז ווידמען זיין לעבען און זיינע כחות, ווייל ער איז א מענש, דאַן איז ער אונטערוואָרפען אונ־טער א רעגעל, א הערשאַפט, א געזעץ א. ד. ג., ער איז דאַן א

1) דער איינציגער, ז. 439. 2) דאָרט, זייט 6-435. 3) ז. 465. 4) דאָרט, ז. 464.

מענש וואָס שטעהט אין דיענסט".1) „כל זמן דו גלויבסט אין די
ווארהייט, גלויבסטו ניט אין זיך, און דו ביסט — א דיענער, א
— רעליגיעזער מענש: דו אליין ביזט די ווארהייט אָדער בעסער
געזאָגט, דו ביזט נאָך מעהרער איידער די ווארהייט, וועלכע איז
פריהער פאר דיר כלל גאָרנישט".2)

ווען מען זאָל וועלען ציהען פון דעם דעם שארפסטען שלום,
וואָלט מען קענען זאָגען, אז שטירנער'ס בוך איז נישט מעהר ווי
א פערזענליכע ערקלערונג, אַן אויסדרוק פון געדאַנקען, וואָס מאַ־
כען ניט קיין אנשפּרוך אויף אלגעמיינע גילטיגקייט; שטירנער
וועט אונז אין דעם בוך ניט דערצעהלען וואָס ער דענקט אז ס'איז
אמת, אָדער וואָס מיר דאַרפען לויט זיין מיינונג טון, נור ער גיט
אונז א געלעגענהייט צו בעטראַכטען זיין געדאַנקען־גאַנג. —
שטירנער האָט דעם דאָזיגען שלום ניט געצויגען,3) און קיינער
דארף זיך ניט לאָזען פערפיהרען פון דעם סטיל פון'ם בוך, וואָס
רעדט מעהרסטענטיילס פון שטירנער'ס „איך", און מיינען אז
שטירנער האָט יאָ געצויגען אזא שלום. ער רופט יענעם אָן „פער־
בלענדעט, דער וואָס וויל נור מ ע נ ש זיין".4) ער שטעלט
זיך אנטקעגען יענעם פעראירטען בעוואוסטזיין, אז איך קען מיך
ניט בערעכטיגען צו אזויפיעל וויפיעל איך ברויך".5) ער מאַכט
חוזק פון אונזערע באָבעס' גלויבען אין גייסטער.6) ער דערקלערט:
„די שטראָף מוז מאַכען פּלאַץ פאר דער צופרידענשטעלונג",7)
„דער מענש דארף זיך וועהרען אנטקעגען מענשען".8) און ער
בעהויפּטעט, אז „איבער דעם טויער פון אונזר צייט שטעהט ניט
אפּאָלאָ'ס אויפשריפט „דערקען זיך אליין", נור עס שטעהט „גיב
זיך אָב דיין ווערטה!"9) שטירנער, אלזאָ וויל אונז בעווייזען,
ניט נור זיין אינערליכען צושטאַנד בעת ער האָט געשריבען דאָס
בוך, נור ער וויל אונז טאַקי זאָגען, וואָס ער האַלט פאר אמת און

1) דאָרט, ז. 466. 2) דאָרט, ז. 473. 3) זיינע אָנהענ־
גער, צ. ב. ש. מאַקיי אויך ניט. 4) דער איינציגע, ז. 322.
5) ז. 343. 6) ז. 45. 7) ז. 318. 8) דאָרט. 9) ז. 420.

וואָס מיר זאָלען טון; זיין בוך איז ניט בלויז אַ פּערזענליכע ער־
קלערונג, נור אויך אַ וויסענשאַפטליכע לעהרע.

3. שטירנער רופט ניט אָן זיין לעהרע וועגען געזעץ, שטאַאט
און אייגענטום אַנאַרכיזם. מיט דעם וואָרט „אַנאַרכיש" בעצייכענט
ער גראָד דעם פּאָליטישען ליבעראַליזם, וועלכען ער בעקעמפּפט.1)

2. — די גרונדלאַגע.

**נאָך שטירנער'ן נאָך איז דאָס אייגענער וואָהלזיין פאַר
יעדען איינעם פון אונז דאָס העכסטע געזעץ.**

וואָס בעטייט דאָס אייגענע וואָהלזיין? „לאָמיר זוכען דעם
גענוס פון לעבען!"2) „פון איצט אָן איז ניט די פראַגע, ווי אזוי
קען מען ערווערבען דאָס לעבען, נור ווי אזוי קען מען עס פער־
טון, געניסען; ניט ווי אזוי מען זאָל שאַפען אין זיך דעם ריכטיגען
„איך", נור ווי אזוי מען זאָל זיך אויפלייזען, אויסלעבען".3) „אויב
דער גענוס פון לעבען דאַרף גובר זיין די האָפענונג אָדער דאָס
בייגקען נאָכ'ן לעבען, דאַן מוז ער עס בייקומען אין זיין דאָפעל־
טער בעדייטונג, ווי שיללער בריינגט עס ארויס אין זיין „אי־
דעאַל און לעבען"; ער מוז פערטיליגען די גייסטיגע און די וועלט־
ליכע אָרימקייט, ער מוז פערניכטען דעם אידעאַל און — די נויט
אין דעם טעגליכען ברויט. דער, וועלכער מוז פערווענדען זיין לע־
בען כדי איינצוהאַלטען דאָס לעבען, קען עס ניט געניסען, און
דער וואָס זוכט ערסט זיין לעבען, האָט עס נאָך ניט און קען
פונקט אזוי וועניג געניסען: ביידע זיינען אָרים".4)

דאָס אייגענע וואָהלזיין איז אונזער העכסטעס געזעץ. שטיר־
נער אָנערקענט ניט קיין סאָרט פליכט.5) „צי איז דאָס וואָס איך
דענק און טהו קריסטליך — וואָס קימערט עס מיך? צי עס איז
מענשליך, ליבעראַל, הומאַן, אָדער צי עס איז אונמענשליך, ניט־
ליבעראַל, ניט־הומאַן — וואָס געהט עס מיך דערען? אויב עס

---

1) דאָרט, ז. 90-189. 2) ז. 427. 3) ז. 428. 4) ז. 429.
5) ז. 258.

בעצוועקט נור וואָס איך וויל, אויב נור איך בעפריעדיג דעריין זיך אליין, דאן מעגט איהר עס רופען מיט וועלכע נעמען איהר ווילט, מיר איז אלץ איינס".1) „מיין שיכות מיט דער וועלט איז אויף דעם אופן אָט די: איך טהו פאר איהר מעהר גאָרנישט פון גאָט'ס וועגען; איך טהו גאָרנישט פון'ם מענשענ'ס וועגען, נור וואָס איך טהו דאָס טהו איך פון מיינטוועגען".2) וואו נור די וועלט שטעהט מיר אין וועג — און זי שטעהט מיר אומעדום אין וועג — פערצעהר איך זי, כדי צו שטילען דעם הונגער פון מיין עגאָיזם. דו ביסט פאר מיר גאָרנישט א חוץ — מיין שפּייז, אקוראט ווי איך אליין ווער פון דיר אויפגעגעסען און פערברויכט. מיר האָבען איינע צו די אנדערע נור איין שיכות — די שיכות פון ברויכבארקייט, פון ניצליכקייט, פון נוצען".3) „איך האָב אויך ליעב מענשען. און ניט נור געוויסע איינצעלנע, נור יעדען מענשען. אָבער איך האָב זיי ליעב מיט דעם בעוואוסטזיין פון עגאָיזם; איך ליעב זיי, ווייל די ליעבע מאַכט מיך גליקליך, איך ליעב, ווייל דאָס ליעב האָבען איז מיר נאַטירליך, ווייל עס געפעלט מיר. איך ווייס ניט פון קיין „געבאָט פון ליעבע".4)

3. — געזעץ.

פון שטאַנדפּונקט פון יעדען איינעמס וואָהלזיין פערוואַרפט שטירנער דאָס געזעץ גאָר אָהן וועלכער עס איז בעגרעניצונג וואָס איז שייך צו אָרט אָדער צייט.

דאָס רעכט*) האָט א קיום, ניט דערפאר ווייל דער יחיד מיינט אז עס איז לטובה פון זיינע אינטערעסען, נור דערפאר ווייל ער

1) דאָרט, ז. 478. 2) ז. 426. 3) ז. 395. 4) ז. 387. 5) ז. 258.

*) דאָס דייטשע וואָרט „דאס רעכט" דריקט אויס אי דעם בעגריף פון רעכט, אי זיין פאָרם אַלס געזעץ. אין דער איבערזעצונג פון שטירנער וועלען מיר בענוצען דאָס וואָרט „רעכט" אין זיין אָריגינעלען דייטשען זין. דער איבערזעצער.

האלט עס פאר הייליג. „ווער קען זיך נאכפרעגען וועגען „רעכט", אויב ער שטעהט ניט אויך אויף דעם רעליגיעזען שטאנדפונקט? איז ניט „דאס רעכט" א רעליגיעזער בעגריף; ד. ה. עטוואס הייליגעס?"1) „ווען די רעוואלוציע האט די גלייכהייט געשטעמפעלט אלס א „רעכט", איז זי אוועקגעלאפען אין רעליגיעזען געביעט, אין געביעט פון דאס הייליגע, פון אידעאל".2) „דאס סולטאנישע רעכט דארף איך עהרען אין דעם סולטאנאט, דאס פאלקסרעכט אין רעפובליקען, דאס רעליגיאנסרעכט אין דער קאטוילישער געמיינדע, א. ז. וו. צו די אלע „רעכטען" מוז איך זיך אונטערווארפען, איך מוז זיי אלעמען האלטען הייליג".3) „דאס געזעץ איז הייליג, און ווער עס איז עובר אויף איהם איז א פערברעכער".4) „פערברעכער קענען נור זיין אנטקעגען עפעס א הייליגעס".5) „דאס פערברעכען פאלט אוועק, ווען דאס הייליגע פערשווינדט".6) „די שטראף האט א בעדייטונג נור לגבי עפעס א הייליגעס".7) „וואס טוט דער פריעסטער ווען ער מוסר'ט דעם פערברעכער? ער האלט איהם פאר, וואס ער האט מחלל געווען דאס אייגענטום, וואס דער שטאאט האט הייליג געמאכט, (אריינגנעהמענדיג אין דעם חשבון אויך דאס לעבען פון די בירגער, וועלכע געהערען צום שטאאט".8)

דאס רעכט איז אבער פונקט אזוי ווייניג הייליג, ווי עס איז ווייניג ניצליך פאר דעם וואהלזיין פון יחיד. „דאס רעכט איז א פערפיהרעניש, וואס דער רוח האט אונז איינגעטיילט".9) די מענשען זיינען „איבער דעם געדאנק פון „רעכט", וועלכען זיי האבען אליין געשאפען, ניט געווארען ווירדער די בעלי בתים: זייער בעשעפענים האט זיי פערשלעפט".10) „דער איינצעלנער מענש מעג האבען תביעות אויף וויפיעל „רעכטען" ער וויל: וואס קימערט מיך זיין רעכט און זיינע תביעות?"11) איך רעספעקטיר זיי ניט.

---

1) דארט, ז. 247. 2) ז. 248. 3) ז. 246. 4) ז. 314.
5) ז. 268. 6) ז. 317. 7) ז. 316-7. 8) ז. 265-6.
9) ז. 276. 10) ז. 270. 11) ז. 326-7.

— „אויף וואס דו האסט די מאכט, אויף דאס האסטו דאס רעכט.
איך דרינג יעדעם רעכט און יעדע בערעכטיגונג פון מיר אליין
ארויס. איך בין אויף אלעם בערעכטיגט, אויף וואס איך בין נור
בעמעכטיגט. איך בין בערעכטיגט ארונטערצו־װארפען צעאוס, יע־
האװא, גאט און אז. װײ., אויב איך קען עס נור; קען איך עס ניט,
װעלען אט די געטער בלייבען ביי זייער רעכט און זייער מאכט
קעגענאיבער מיר".1) „דאס רעכט װערט בטל ומבוטל װען עס
װערט פערשלונגען פון דער געװאלט";2) „מיט דעם בעגריף אבער
פערלירט דאס װארט אויך זיין זין".3) „דאס פאלק קען אפשר
עפּעס האבען דאגעגען דעם גאטלעסטערער; נו, הייסט עס שוין,
א געזעץ אנטקעגען גאטלעסטערונג. זאל איך דעריבער ניט לעס־
טערן? זאל דאס געזעץ האבען ביי מיר א גרעסערן בעטרעף װי א
בעפעהל?"4) „װער עס האט די מאכט, דער שטעהט העכער פון
געזעץ".5) „די ערד געהערט צו דעם, װער עס פערשטעהט װי
זי צו נעהמען, אדער װער עס פערשטעהט ניט צו לאזען־זיך עס
אבנעהמען, ניט צו לאזען־זיך בערויבען פון דעם. װען ער נעהמט
זי אלס זיין אייגענטום, דאן געהערט איהם, ניט נור די ערד, נור
אויך דאס רעכט דערצו. דאס איז דאס עגאיסטישע רעכט, ד. ה.
עס איז מיר אזוי רעכט, דעריבער איז עס רעכט".6)

II. דאס אייגענע װאהלזיין הייסט, אז אויפ'ן ארט פון רעכט זאל דאס אליין זיין פאר יעדען מענשען געזעץ.

יעדער איינער פון אונז איז „איינציג",7) א װעלט־געשיכטע
פאר־זיך; און װען ער „פערשטעהט זיך צו האלטען אלס אן איינ־
ציגער", איז ער זיין „אייגענער".8) „גאט און די מענשהייט האבען
זייער זאך אװעקגעשטעלט אויף גארנישט א חוץ אויף זיך. לאז־
מיך אזוי אװעקשטעלען מיין זאך אויף מיר אליין, װעלכער בין,
אזוי גוט װי גאט, דאס גארנישט פון אלעם אנדערע, דער איך פון
מיין אלץ, איך דער איינציגער". 9) געהט אװעק, אלזא, מיט יעדער

1) ז. 248-9. 2) ז. 275. 3) דארט. 4) ז. 256, 259.
5) ז. 220. 6) ז. 251. 7) ז. 8. 8) ז. 490-1. 9) ז. 7.

זאך, וועלכע איז ניט גאנץ און גאר מיין זאך! איהר מיינט אפשר, אז מיין זאך מוז לכל הפחות זיין „א גוטע זאך"? וואס מיר גוט, וואס שלעכט?! איך בין דאך אליין מיין זאך, און איך בין ניט גוט, ניט שלעכט: ביידע האבען פאר מיר קיין זין ניט. דאס געטליכע איז גאטס זאך, דאס מענשליכע איז די מענשען'ס זאך. מיין זאך איז ניט דאס געטליכע און ניט דאס מענשליכע, עס איז ניט דאס אמת'ע, דאס גוטע, רעכטע, פרייע, א. ז. וו. נור עס איז בלויז מ י י נ ע, און זי איז ניט קיין אלגעמיינע, נור זי איז איינציג, ווי איך בין איינציג. איבער מיך איז פאר מיר גארנישט".1)

„וואס פאר א גרויסער אונטערשיעד צווישען פרייהייט און אייגענקייט! פריי בין איך פון דאס וואס איך האב ניט, אן אייגענטימער בין איך פון דאס וואס איך האב אין מיין מאכט, פון דאס וואס איך בין מעכטיג".2) „מיין פרייהייט ווערט נור דאן פאלקאמען, ווען זי איז מיין — מאכט; אבער דורכדעם הער איך אויף צו זיין בלויז א פ ר י י ע ר און ווער אן א י י ג ע נ ט י־מ ע ר".3) „יעדערער מוז זיך זאגען: איך בין מיר אלץ, און איך טהו אלץ פון מיינטוועגען. וואלט אייך א מאל קלאר געווארען, אז גאט און די געבאט שאדען אייך נור, אז זיי פערקירצען און פער־דארבען אייך, דאן וואלט איהר זיי ארא בגעווארפען פון אייך, פונקט ווי די קריסטען האבען אמאל פערדאמט דעם גאט אפאלא אדער די געטין מינערווא, אדער די מאראל פון די היידען".4) „ווי אזוי איינער ווירקט נור פון זיך אליין און פרעגט ניט וועגען עפעס ווייטערעס, האבען די קריסטען פארגעשטעלט אין דער אידעע פון „גאט". ער טהוט „ווי איהם געפעלט".5)

„די מאכט איז א גאנץ שעהנע זאך און קומט אין א סך פרטים צוניץ; ווארים „מיט איין הויפען מאכט קען מען געהן א סך ווייטער ווי מיט א גאנצען זאק פול רעכט". עס ציהט אייך דאס

---

1) דארט, ז. 8. 2) ז. 207. 3) ז. 219. 4) ז. 214.
5) ז. 212.

הארץ נאך פרייהייט? איהר שוטים! נעהמט זיך נור די מאכט, וועט שוין די פרייהייט קומען פון זיך אליין. זעהט נור, ווער עס האט די געוואלט, דער שטעהט „איבער דעם געזעץ". ווי שמעקט אייך אט דער פלאן, איהר „געזעצליכע" לייט? אך, איהר האט אבער קיין געשמאק ניט!"1)

4. — שטאאט.

שטירנער מוז נויטיגערווייז צוגלייך מיט די געזעץ פונקט אזוי אונבעדינגט אויך פערווארפען די געזעצליכע אינסטיטוציע, וועלכע מען רופט אן שטאאט. אהן דאס גע־זעץ איז ניט מעגליך קיין שטאאט. „אכטונג פאר דעם געזעץ!" — דער גאנצער שטאאט־בנין האלט זיך צוזאמען נור דורך אט דעם צעמענט".2)

דער שטאאט, הייסט עס, האט א קיום אויך ניט דערפאר, ווייל דער איינצעלנער האלט איהם פאר ניצליך צו זיין וואהלזיין, נור פיעל מעהר דערפאר, ווייל ער האלט איהם פאר הייליג, ווייל „מיר לעבען אין טעות און מיינען, אז ער איז אן „איך", און אלס אזעלכער רופט ער זיך אן מיט'ן נאמען פון א „מאראלישער, מיס־טישער אדער פאליטישער פערזאן". איך, וועלכער בין ווירקליך איך, מוז ארונטעררייסען דעם איך'ס לייבענפעל פון אט דעם שטאלצירענדיגען מעקענע־פרעסער".3) מיט דעם שטאאט איז דאס אייגענע ווי מיט דער פאמיליע. „אויב יעדער איינער וואס גע־הערט צו דער פאמיליע וואלט דארפען אנערקענען און אויפהאלטען איהר קיום, דאן וואלט ביי איהם די בלוט־פערבינדונג מוזען זיין הייליג, ער וואלט מוזען פיהלען פאר איהר א מין פאמיליען־פרומ־קייט, א רעספעקט דורך וועלכען יעדער בלוט־פערוואנדטער ווערט פערהייליגט ביי איהם. אזוי אויך מוז יעדען מיטגליעד פון דער שטאאט־קהלה די דאזיגע קהלה זיין הייליג, און דער בעגריף, וועל־כער איז ביי'ן שטאאט דער העכסטער, מוז אויך ביי איהם זיין

1) ז. 220. 2) ז. 295. 3) ז. 295.

דער העכסטער״.1) דער שטאאט איז „ניט נור בערעכטיגט, נור געצוואונגען דאָס צו פאָדערן״.2)

אָבער דער שטאאט איז ניט הייליג. „דעם שטאאט׳ס אויפ־פיהרונג איז געוואלדטהעטיגקייט, און זיין געוואלט רופט ער אָן „רעכט״, די געוואלט פון די איינציגע — „פערברעכען״.3) ווען איך טהו ניט וואָס ער וויל, דאן „ווענדעט זיך דער שטאאט אנט־קעגען מיר מיט דער גאנצער קראפט פון זיינע לייבען־לאפּעס און אָדלער־נעגעל: דען ער איז דער קעניג פון די חיות, ער איז לייב און אָדלער״.4) „ווען איהר אימפּאָנירט אפילו אייער געגנער אלס א מאכט, זייט איהר דאָך דורכדעם פאר איהם אליין ניט קיין היי־ליגע אויטאָריטעט, סיידען ער איז א טפּש. קיין רעספּעקט און אכטונג איז ער אייך ניט שולדיג, אפילו ווען ער דאַרף זיך היטען אנטקעגען אייער געוואלט״.5)

דער שטאאט איז אויך גאָר ניט ניצליך פאר דעם איינצעל־נעמ׳ס וואָהלזיין. „איך בין דעם שטאאט׳ס א דם שונא״.6) „די טובת הכלל אלס אזעלכע איז ניט מיין טובה, עס איז נור דער העכסטער פּונקט פון זעלבסטפערלייקענונג. די „טובת הכלל״ קען יובלען פאר וואָהלטאָג, און איך מוז שטומען ווי א הונד; דער שאאט קען גלענצען, בעת איך מוז דארבען״.7) „יעדער שטאאט איז א דעספּאָטיע, צי דער דעספּאָט איז איינער אָדער מעהרערע, אָדער, ווי מען קען זיך עס גאנץ גוט פאָרשטעלען וועגען א רע־פּובליק, אלע זיינען די הערען, ד. ה. זיי דעספּאָטיזירען איינער דעם אנדערן״.8) „אמת, דער שטאאט לאָזט די איינצעלנע זיך שפּיעלען אזוי פריי ווי מעגליך, אָבער ערנסט טאָרען זיי ניט ווע־רען, זיי טאָרען אָן איהם ניט פערגעסען. דער שטאאט האָט תמיד דעם צוועק צו בעשרענקען דעם יחיד, צו צוימען איהם, צו אונ־טערטעניגען, צו מאכען איהם פאר א נכנע צו עפּעס א כלל־זאך; ער, דער שטאאט, האָט א קיום נור כל זמן דער איינצעלנער איז ניט

---

1) ז. 2־231. 2) ז. 231. 3) ז. 259. 4) ז. 337.
5) ז. 258. 6) ז. 339. 7) ז. 280. 8) ז. 257.

דער כל וכל; ער, דער שטאאט, איז נור די קלאר־אויסגעדריקטע בעגרעניצונג פון מיר; ער איז מיין בעשרענקונג, מיין קנעכט־שאפט".1)

„א שטאאט ציעלט קיינמאל ניט ארויסצוברייגנען די פרייע טהעטיגקייט פון די איינצעלנע, נור בלויז יענע טהעטיגקייט, וועל־כע איז געבונדען צום שטאאט׳ס צוועקען".2) דער שטאאט זוכט צו הינדערן יעדע פרייע טהעטיגקייט דורך זיין צענזור, זיין השגחה, זיין פאליציי, און די דאזיגע שטערונגען האלט ער פאר זיין פליכט, ווייל עס איז אין דער אמת׳ן א פליכט פון זעלבסט־ערהאלטונג".3) „איך טאר ניט ארויסגעבען אלץ וואס איך קען, נור בלויז וויפיעל דער שטאאט ערלויבט; איך טאר ניט שאפען א ווערטה פאר מיינע געדאנקען, פאר מיין ארבייט, איבערהויפט פאר גארנישט וואס איז מ י י נ ע".4) „דער פאופעריזם איז דער סמן פון מיין ווערטהלאזיגקייט; עס איז די ערשיינונג וואס בע־ווייזט אז איך קען זיך ניט געבען קיין ווערטה. דעריבער איז שטאאט און פאופעריזם איינס און דאסזעלבע. דער שטאט לאזט מיך ניט צו־קומען צו מיין ווערטה, און האט א קיום נור דורך מיין ווערטהלאזיגקייט: זיין כונה איז אלעמאל צו ציהען נוצען פון מיר, ד. ה. צו עקספלואטירען מיך, צו בערויבען, צו פערברויכען, ווען דאס דאזיגע פערברויכען בעשטעהט אפילו נור דעריין, וואס איך בעזארג א פראלעטאריאט; ער וויל איך זאל זיין „זיינע א בעשעפענים".5).

„דער שטאאט קען עס ניט פערליידען, אז דער מענש זאל שטעהן אין א דירעקטע שיכות צום מענשען; ער מוז אריינטרעטען צווישען זיי אלס פערמיטלער, ער מוז זיך אריינמישען. ער מאכט א פירוד הלבבות צווישען די מענשען, כדי ער זאל זיך אלס „גייסט" קענען אריינשטעלען אין מיטען. די ארבייטער וועלכע פערלאנגען א העכערן לוין ווערען בעהאנדעלט ווי פערברעכער, אזוי באלד ווי

1) ז. 298. 2) ז. 298. 3) ז. 299. 4) ז. 298.
5) ז. 336.

זיי ווילען עס קריגען דורך צוואנג. וואס זאלען זיי טון? אהן צוואנג וועלען זיי דעם העכערן לוין ניט בעקומען און אין דעם צוואנג זעהט דער שטאאט א זעלבסטהילף, א פרייזבעשטימונג וואס דער „איך" שטעלט אוועק, א ווירקליכע, פרייע אבשעצונג פון זיין אייגענטום, וועלכע דער שטאאט קען בשום אופן ניט ער־לויבען".1)

II. דאס אייגענע וואהלזיין פון יעדען מענשען פער־לאנגט, אז א געזעלשאפטליך צוזאמענלעבען, וואס איז גע־בויט דורכאוים נור אויף דעם יסוד פון זיינע פארשריפטען, זאל פערנעהמען דעם פלאץ פון׳ם שטאאט. אט דעם אופן פון געזעלשאפטליכען צוזאמענלעבען רופט שטירנער אן „דער פעראיין פון עגאיסטען".2)

1. מענשען דארפען געזעלשאפטליך צוזאמענלעבען אפילו נאכדעם ווי דער שטאאט וועט בטל ווערען. די „אייגענע" וועלען קעמפען פאר די אחדות וואס שטאמט פון זייער אייגענעם ווילען. פאר דעם פעראיין".3) וואס וועט אבער צוזאמענהאלטען די מענ־שען אין׳ם פעראיין?

יעדענפאלס ניט קיין פערשפרעכען. „ווען איך זאל היינט און ווייטער זיין געבונדען צו מיין ווילען פון געסטערן, דאן וואלט מיין ווילען אבהענגיג געווארען. דאס ווערק וואס איך האב געשאפען, ד. ה. א בעשטימטער אויסדרוק פון מיין ווילען וואלט געווארען דער בעל הבית איבער מיר. דערפאר וואס איך בין געסטערן געווען א נאר, וואלט איך שוין אזוי מוזען בלייבען מיין גאנצען לעבען לאנג".4) „דער פעראיין איז מיין אייגענע שעפונג, מיין בריאה, ניט הייליג, ניט קיין גייסטיגע קראפט איבער מיין גייסט, ניט מעהר איידער יעדע אנדערע אסאציאציע פון וועלכען עס איז סארט. אזוי ווי איך וויל ניט זיין קיין שקלאף פון מיינע לעבענס־רעגעלן, נור איך שטעל זיי שטענדיג אהן קיינע הבטחות אפען פאר מיין קריטיק און גיב גאר ניט קיין גאראנטיע פאר זייער קיום,

1) ז. 337-8. 2) ז. 235. 3) ז. 304. 4) ז. 258.

אזוי און נאך וועניגער פערפליכט איך זיך אויף להבא צום פער־
איין, און שווער ניט אב צו איהם מיין זעעלע, ווי עס רעדט זיך
ביין טייוועל, און ווי עס איז ווירקליך דער פאל ביי'ן שטאאט און
אלע גייסטיגע אויטאריטעטען, נור איך בין און בלייב מיר מעהר
איידער שטאאט, קירכע, גאט און דערגלייכען, און פאלגליך גאר
אהן א שיעור מעהר איידער דער פעראיין".1)

די נוצען וואס יעדער איינצעלנער האט ביי יעדער מינוט
פון'ם פעראיין — אט דאס זאל די מענשען האלטען צוזאמען אין
פעראיין. ווען איך קען „געברויכען" מיינע מיטמענשען, „דאן פער־
שטענדיג איך זיך מיט זיי, כדי צו פערשטארקען דורך די פער־
איינינונג מיין מאכט און אויפצוטון דורך די פעראייניגטע קרעפ־
טען מעהר איידער די איינצעלנע קראפט וואלט קענען אויפטון.
אין אט דער געמיינזאמקייט זעה איך דורכאויס מעהר גארנישט
ווי א כפל פון מיין קראפט און איך האלט זיך ביי איהר נור כל
זמן זי איז מיין פערפיעלפאכטע קראפט".2)

„אט דער פעראיין איז דעריבער גאנץ וואס אנדערעס איי־
דער „יענע געזעלשאפט, וועלכע דער קאמוניזמוס וויל גרינדען".3)
„אין דעם פעראיין בריינגסטו דיין גאנצע מאכט, דיין פערמעגען,
און מאכסט זיך פאר א בעל הבית; אין דער געזעלשאפט ווערסטו
מיט דיין ארבייטסקראפט פערברויכט. אין יענעם לעבסטו עגאיס־
טיש, אין דער — מענשליך, ד. ה. רעליגיעז, ווי „א גליעד אין קער־
פער פון דעם גאט". דער געזעלשאפט ביזטו שולדיג אלץ וואס דו
האסט, דו ביסט איהר א מחויב — דו ביזט פער'דבוק'ט פון גע־
זעלשאפטליכע פליכטען; דעם פעראיין בענוצסט דו און ווארפסט
איהם אוועק אהן פליכטען און אהן א חוב פון טרייהייט ווען דו
קענסט פון איהם מעהר קיין נוצען ניט ציהען. אויב די געזעלשאפט
האט מעהר בעטרעף ווי דו, דאן שטעהט זי העכער פאר דיר; דער
פעראיין איז נור דיין ווערקצייג אדער דיין שווערד, מיט וועלכען
דו שארפסט און פערגרעסערסט דיין נאטירליכע קראפט. דער

---

1) זייט 411. 2) ז. 416. 3) ז. 411.

פעראיין עקזיסטירט נור פאר דיר און דורך דיר, דאגעגען די געזעלשאפט נעהמט דיך אין אנשפרוך פאר זיך און עקזיסטירט אויך אָהן דיר. קורץ, די געזעלשאפט איז הייליג, דער פעראיין איז דיין אייגענער: די געזעלשאפט פערברויכט דיך, דעם פעראיין פערברויכסט דו".1)

2. ווי אָבער קען זיך אזא געזעלשאפטליך צוזאמענלעבען אויסבילדען בפרט? ענטפערענדיג זיין קריטיקער מאזעס העסס, גיט שטירנער עטליכע ביישפיעלען פון פעראיינען, וואס עקזיסטירען שוין איצטער.

„אפשר גראד אין דעם אויגענבליק לויפען זיך קינדער צוזאמען פערביי זיין פענסטער חבר'שאפטליך צו שפיעלען זיך; זאָל ער זיי אָנקוקען, וועט ער דערזעהן לוסטיגע עגאיסטישע פעראיינען. אפשר האָט העסס א פריינד, א געליעבטע; דאן וועט ער קענען וויסען ווי א הארץ פערבינדט זיך מיט א הארץ, ווי צוויי איהרע פעראייניגען זיך עגאיסטיש, כדי צו געניסען איינער דעם אנדערן, און ווי קיינער פון זיי נארט זיך ניט אָב. אפשר בעגעגענט ער אויפ'ן גאס א פּאר גוטע בעקאנטע און זיי לאדען איהם איין אריינצוגעהן מיט זיי אין א טראקטיר; געהט ער דען מיט זיי מיט כדי זיי צו טאָן א טובה, אָדער ער „פעראיינט" זיך מיט זיי, ווייל ער דערווארט אליין הנאה צו האָבען דערפון? דארפען זיי איהם גאנץ שעהן אָבדאנקען פאר זיין „זעלבסטאָפּפּערונג", אָדער זיי וויסען אז זיי האָבען געבילדעט פאר א שטונדע צייט אַן „עגאָיסטישען פעראיין" צוזאמען?"2) שטירנער דענקט אפילו וועגען א „דייטשען פעראיין". 3)

5. — אייגענטום.

1. צוזאמען מיט דעם געזעץ מוז שטירנער נויטיגערווייז פונקט אזוי אונבעדינגט פערווארפען די געזעצליכע

1) זייט 8-417. 2) וויגאנד'ס פיערטעליאהרשריפט 3, זייט 4-193. 3) דער איינציגע, ז. 305.

אינסטיטוציע פון אייגענטום. דאָס אייגענטום „לעבט דורך דאָס גנאַד פון'ם געזעץ. זיינע בטוחות האָט ער נור אין'ם געזעץ; ער איז ניט קיין פאַקט, ער איז נור אַ פיקציע, אַ געדאַנק. עס איז געזעץ־אייגענטום, געזעצליכעס אייגענטום, גאַראַנטירטעס אייגענטום. ניט דורך מיר איז עס מיינס, נור דורכ'ן געזעץ".1)

אין דעם זין איז דאָס אייגענטום, פונקט ווי דאָס געזעץ און דער שטאַאט, אויך ניט בעגרינדעט דערויף וואָס דער יחיד אַנער־קענט, אז עס דיענט זיינע אינטערעסען, נור דערויף וואָס ער האַלט עס פאַר הייליג. „אייגענטום אין בירגערליכען זין בעטייט הייליגעס אייגענטום, עס מיינט אַז איך מוז רעספּעקטירען דיין אייגענטום. „רעספּעקט פאַר דעם אייגענטום!" דעריבער וואָלטען די פּאָליטיקער וועלען, אז יעדער זאָל בעזיצען זיין ברעקיל אייגענטום, און זיי האָבען טיילוויז פועל געווען דורך זייערע בעמיהונגען איינצופיהרען אַן אונגלויבליכע צופּיצלונג. יעדערער מוז האָבען זיין שטיקעל ביין, כדי ער זאָל האָבען וואָס צו גריזשען".2)

דאָס אייגענטום איז אָבער ניט הייליג. „איך טרעט ניט צוריק מיט מורא פאַר דיין אָדער פאַר אייער אייגענטום, נור איך בע־טראַכט עס שטענדיג ווי מיין אייגענטום, אין וועלכען איך געפין גאָרנישט וואָס צו רעספּעקטירען. נעהמט און טוט דאָסגלייכען מיט דאָס, וואָס איהר רופט מיין אייגענטום!"3)

דאָס אייגענטום איז אויך ניט ניצליך דעם וואָהלזיין פון'ם איינצעלנעם. „דאָס אייגענטום, ווי די בירגערליכע ליבעראַלען פער־שטעהען עס, האָט ניט קיין אָנהאַלט, ווייל דער בירגערליכער איי־גענטימער איז באמת גאָר אַן אייגענטומלאָזער, אַן איבעראַל־אויס־געשלאָסענער מענש. אנשטאָט וואָס די וועלט זאָל איהם געהערען געהערט איהם ניט אפילו דער בידנער פונקט אויף וועלכען ער דרעהט זיך ארום".4)

II. דאָס אייגענע וואָהלזיין פון יעדען מענשען פער־

---

1) דער אייגציגע, ז. 332. 2) דאָרט, ז. 327-8. 3) דאָרט, ז. 328, 326. 4) ז. 328-9

לאנגט עס זאָל ווערען אַ גיטערפערטיילונג, וואס איז גע־בויט אויפ'ן יסוד פון זייגע פאָרשריפטען, אַנשטאָט אויפ'ן היינטיגען אייגענטום. ווען שטירנער רופט אָן דעם חלק פון גיטער, וואָס זאָל געהערען דעם איינצעלנעם, לויט די דאָזיגע פאָר־שריפטען „אייגענטום", געברויכט ער עס אין דעם ניט־ריכטיגען זין, אין וועלכען ער געברויכט דאָס וואָרט „אייגענטום" נאָכ־אנאנד. אין דעם ריכטיגען זין קען נור אזא חלק גיטער הייסען איי־גענטום וועלכער איז אָנגעוויזען פון געזעץ".1)

לויט דעם געבאָט פון זיין אייגענעם וואָהלזיין קומט אַלזאָ אויס, אז דער מענש דאַרף האָבען אַלץ וואָס ער איז נור מעכטיג געגוג צו קריגען.

1. „איבער וואָס מען קען ביי מיר די מאכט ניט אוועק־נעהמען, דאָס בלייבט מיין אייגענטום; איז זאָל די געוואלט ענט־שיידען מכח דעם אייגענטום, און איך וויל אַלעס דערוואַרטען פון מיין געוואַלט! פרעמדע געוואַלט, די געוואַלט, וואָס איך לאָז איבער אַנאַנדערן, מאכט מיך פאר א שקלאַף, איז זאָל אייגענע געוואַלט מיך מאכען פאר אַן אייגענטימער".2) „צו וועלכען איי־גענטום בין איך בערעכטיגט? צו יעדערן, צו וועלכען — איך בע־מעכטיג מיך. איך גיב זיך דאָס אייגענטומסרעכט דערמיט וואָס איך נעהם מיר אייגענטום, אָדער וואָס איך גיב זיך די מאכט פון'ם אייגענטימער, די פאָלמאכט, די בערעכטיגונג".3) „וואָס איך בין בכח צו האָבען, דאָס איז מיין פערמעגען".4) „די קראַנקע, די קינדער און די אַלטע לייט האָבען נאָך גאָר א היבש ביסעל בכח, דהיינו צו בעקומען (אויף) זייער לעבען, אַנשטאָט זיך (אליין) צו נעהמען (פאר) דעם לעבען. האָבען זיי אזא כח איבער אייך, אז איהר זאָלט וועלען אויפהאַלטען זייער קיום, דאַן האָבען זיי א מאכט איבער אייך".5) „וועלכען פערמעגען בעזיצט דאָס קינד

---

1) צענקער האָט דאָס פערזעהן, ווען ער בעהויפּטעט, אַז שטירנער פאָדערט אייגענטום וואָס איז בעגרינדעט אויף בעזיץ־רעכט. 2) דער איינצעלנע, זייט 340. 3) ז. 339. 4) ז. 351. 5) דאָרט.

ניט אין זיין געלעכטערל, אין זיין שפּיעלען־זיך, אין זיין געשריי, קורץ — בלויז אין זיין עקזיסטענץ אליין. ביזטו אים שטאַנד אויס־צוהאַלטען ווען ער פערלאַנגט עפּעס, אָדער צי גיסטו איהם ניט אַלס מוטער די ברוסט, אַלס פאַטער אַזויפיעל פון דיין האָב און גוטס וויפיעל ער בעדאַרף? ער צווינגט אייך, דערום בעזיצט ער דאָס, וואָס איהר רופט אָן אייער אייגענס".1)

„דאָס אייגענטום, הייסט עס, דאַרף ניט און קען ניט אָב־געשאַפט ווערען; עס מוז, בעסער געזאָגט, ארויסגעריסען ווערען פון די שדים'שע הענט און ווערען מיין אייגענטום; דאַן וועט פערשווינדען דאָס פעראירטע בעוואוסטזיין, אז איך קען זיך ניט בערעכטיגען צו נעהמען אַזויפיעל וויפיעל איך בעדאַרף. — איז אָבער דען עפּעס דאָ, וואָס א מענש קען ניט בעדאַרפען? נו, יאָ, דער וואָס בעדאַרף א סך און ווייס ווי עס צו קריגען, האָט עס טאַקי אַלע מאָל זיך גענומען, ווי נאַפּאָלעאָן דעם קאָנטינענט און די פראַנצויזען אַלזשיער. די אונטערסטע שורה איז דעריבער: זאָל דער שטאַטסצנער המון זיך שוין אַמאָל אויסלערנען צו נעהמען וואָס ער בעדאַרף. טאָמער דערלאַנגט ער אייך צו־ווייט? נו, וועהרט זיך אָנטקעגען!"2) „וואָס „דער מענש" בעדאַרף, דאָס איז בשום אופן ניט קיין מאַסשטאַב פאַר מיר און פאַר מיינע בעדערפעניסען, וואָרים איך קען געברויכען וועניגער אָדער מעהר. ריכטיגער איז, איך מוז האָבען אַזויפיעל וויפיעל איך האָב בכח זיך אָנצואייגענען".3)

2. „די פעראיינען וועלען אויך אין דעם פּרט פערפיעל־פאַכען די מיטלען פון דעם איינצעלנעם און בעשיצען זיין אָנ־געגריפענעם אייגענטום".4) „ווען מיר ווילען ניט לאָזען דאָס לאַנד לענגער ביי די לאַנד־אייגענטימער, נור מיר ווילען עס צו־נעהמען פאַר זיך, דאַן פעראייניגען מיר זיך פאַר אָט דעם צוועק, מאַכען א פעראיין, א חברה, וועלכע מאַכט זיך פאַר דעם איי־

---

1) זייט 351-2. 2) ז. 343-4. 3) ז. 349. 4) ז. 342.

גענטימער; געלינגט עס אונז, הערען יענע אויף צו זיין די לאנד־אייגענטימער. און פונקט ווי פון גרונד און באדען, אזוי קענען מיר זיי אויך ארויסטרייבען פון נאך א סך אנדערע אייגענסען, כדי צו מאכען זיי פאר אונזער אייגענטום, פאר דעם אייגענטום פון די — זיעגער. די זיעגער בילדען א געזעלשאפט, וועלכע, מען קען זיך משער זיין, קען ווערען אזוי גרויס, אז זי קען אלץ ווייטער און ווייטער ארומנעהמען די גאנצע מענשהייט; אבער אט די זאגענאנטע מענשהייט איז אלס אזעלכע נישט מעהר ווי א געדאנק (אן איינבילדונג, א רוח): איהר ווירקליכקייט זיינען די איינצעלנע. און אט די איינצעלנע אלס א קאלעקטיווע מאסע וועלען זיך בעגעהען מיט'ן גרונד און באדען ניט ווייניגער אייגענוויליג איידער א פעראייינצעלטער איינצעלנער".1)

„דאס, אין וואס אלע ווילען האבען א חלק, וועט אוועקגענומען ווערען פון יענעם איינצעלנעם, וועלכער וויל עס האבען פאר זיך אליין, און עס וועט געמאכט ווערען פאר א קהל'שע נחלה. אלס א קהל'שע נחלה האט יעדערער דעריין זיין חלק, און דער דאזיגער חלק איז זיין אייגענטום. אזוי איז עס אויך אין אונזערע אלטע בעציהונגען: א הויז וואס געהערט צו פינף יורשים איז זייער געמיינזאמע פאסעסיע, יעדען איינעם אבער געהערט א פינפטער טייל פון דער הכנסה. דאס אייגענטום, וואס לעת עתה לאזט מען אונז צו איהם נאך ניט צו, וועט בעסער קענען בענוצט ווערען, ווען עס וועט זיין אין אונזערע אלעמענס הענט. לאמיר זיך אלזא פעראייניגען צוליב דעם צוועק פון אט דעם רויב".2)

6. — פערווירקליכונג.

נאך שטירנער'ס מיינונג דארף די ענדערונג, וועלכע יעדען איינעמס אייגענוואהלזיין פאדערט, מקוים ווערען אויף אזא אופן, אז א גענוג־גרויסע צאהל מענשען וועלען אפרי

1) זייט 329-30. 2) ז. 330.

הער זיך ענדערן אינערליך און אנערקענען זייער אייגענ־
וואהלזיין אלס זייער העכסטען געזעץ, און דאן וועלען אט
די מענשען דורך געוואלט איינפיהרען אויך די אויסערליכע
ענדערונג, ד. ה. אבשאפען געזעץ, שטאאט און אייגענטום,
און איינפיהרען דעם נייען צושטאנד.

I. דאס ערסטע און וויכטיגסטע איז די אינערליכע ענ־
דערונג פון מענשען.

„רעוואלוציאן און אויפשטאנד מוזען ניט בעטראכט ווערען
ווי זיי וואלטען געהאט דיזעלבע בעדייטונג. די ערסטע בעשטעהט
פון אן איבערקעהרעניס פון די צושטאנדען, פון דעם בעשטעהענ־
דען מצב אדער סטאטוס, פון דעם שטאאט אדער געזעלשאפט,
און בכן איז עס א פאליטישער אדער סאציאלער אקט; דער צוויי־
טער פיהרט אפילו אויך צו אן אונפערמיידליכער ענדערונג פון
די צושטאנדען, ער נעהמט זיך אבער ניט פון דער נויטיגקייט פון
דער ענדערונג, נור פון דער אונצופרידענהייט פון די מענשען
מיט זיך אליין: ער איז ניט קיין אויפהעבען פון געוועהר, נור
אן ערהעבונג פון די איינצעלנע, אן אויפשטעלען־זיך העכער, נים
נעהמענדיג אין בעטראכט די נייע איינפיהרונגען וואס וועלען
דערפון ארויסקומען. די רעוואלוציאן בעצוועקט נייע איינארדע־
נונגען, דער אויפשטאנד פיהרט דערצו, אז מיר זאלען זיך ניט
לאזען איינגעארדענט ווערען, נור מיר זאלען זיך אליין איינ־
ארדענען, און ער לעגט נים קיין גלענצענדע האפנונג אויף „אינ־
סטיטוציעס". דער אויפשטאנד איז ניט קיין קאמפף אנטקעגען
דעם בעשטעהענדען צושטאנד, ווארים אויב ער איז מצליח פאלט
איין דער בעשטעהענדער צושטאנד פון זיך אליין: ער איז נור
איין ארויסאארבייטען זיך פון דעם בעשטעהענדען צושטאנד. ווען
איך פערלאז די בעשטעהענדע ארדנונג, בלייבט זי טוידט און
נעהמט פוילען. איז דעריבער, וויבאלד מיין צוועק איז ניט איינ־
צו־ווארפען א בעשטעהענדע ארדנונג, נור בלויז אויפצוהעבען זיך
איבער איהר, איז מיין כונה און מיין ארבייט ניט קיין פאליטי־

שע אָדער סאָציאַלע, נור, אַלס אזעלכע וואָס בעציהט זיך אַליין אויף מיר און אויף מיין אייגענהייט — אַן עגאָיסטישע".1)

פארוואָס איז דער גרינדער פון׳ם קריסטענטום „ניט געווען קיין רעוואָלוציאָנער, קיין דעמאגאָג, ווי די יודען האָבען איהם געוואָלט בעטראַכטען, ווארום איז ער ניט געווען קיין „ליבע־ראַל" ? ווייל ער האָט קיין גוטס ניט דערוואַרט פון אַן ענדערונג פון די צושטאַנדען, און ער איז געווען גלייכגילטיג צו דעם דאָ־זיגען גאַנצען עסק. ער איז ניט געווען קיין רעוואָלוציאָנער ווי צע־זאַר צום ביישפּיעל, נור אַן אויפהעבער; ער איז ניט געווען קיין שטאַאט־איינוואָרפער, נור אזוינער וואָס האָט זיך אַליין הויך געשטעלט. ער האָט ניט געפיהרט קיין ליבעראַלען אָדער פּאָליטי־שען קאַמפף אנטקעגען די בעשטעהענדע ממשלה, ער האָט נור געוואָלט געהן זיין אייגענעם וועג, ניט קימערענדיג זיך וועגען די אויטאָריטעטען און ניט זיין געשטערט פון זיי".2)

„אַלץ וואָס איז הייליג איז א באַנד, א פּענטע. אַלץ וואָס איז הייליג ווערט און מוז פערדרעהט ווערען פון די געזעץ־פערדרע־הער; דעריבער האָבען מיר היינטיגע צייט אין אַלע קרייזען א מאַסע אזעלכע פערדרעהער. זיי ברייטען פאָר דאָס ברעכען פון׳ם געזעץ, די געזעצלאָזיגקייט".3) „האַלט זיך פאַר מעכטיגער איי־דער מען זאָגט אויף דיר אז דו ביזט, און דו וועסט האָבען מעהר מאַכט; האַלט זיך פאַר מעהר, וועסטו זיין מעהר".4) „די אָרימע וועלען נור דאַן ווערען פריי און זיין אייגענטימער, ווען זיי וועלען זיך — אויפריהרען, זיך העכער שטעלען, אויפהעבען".5) „דער המון קען געהאָלפען ווערען נור דורך דעם עגאָיזמוס, און ער מוז זיך אַליין די הילף ברייננגען — און ער וועט זי זיך בריינ־גען. ווען ער לאָזט זיך ניט ווערען אָנגעשראָקען, דאַן איז ער א מאַכט".6)

II. ווייטער, כדי מיטצובריינגען די „ענדערונג פון די צור־

---

1) זייט 421-2. 2) ז. 423. 3) ז. 284. 4) ז. 483.
5) ז. 344. 6) ז. 343.

שטאַנדען" און אויפשטעלען דעם נייען צושטאַנד אויפ'ן פּלאַץ פון געזעץ, שטאַאט און אייגענטום, פאָדערט זיך אַן אויפהעבונג מיט געוואַלט אַנטקעגען דעם ביזאַהעריגען צושטאַנד.

1. „דער שטאַאט קען בעזיעגט ווערען נור פון אַן עזות'־דיגען מוטהווילען".1) „דעם איינצעלנעמ'ס געוואַלט הייסט פערברעכען, און נור דורך פערברעכען ברעכט ער די געוואַלט פון שטאַאט, ווען ער האַלט פון דער מיינונג, אַז דער שטאַאט איז ניט איבער איהם, נור ער איז איבער'ן שטאַאט".2) מיר זעהען „אויך דאָ דעם זעלבען רעזולטאַט, אַז דער קאַמפּף פון די דענקענדע אַנטקעגען דער רעגירונג געפינט זיך אין אונרעכט, ד. ה. אין אונמאַכט, לפי ערך וואָס ער פערשטעהט נור אַרויסצופיהרען געדאַנקען אויפ'ן מלחמה־פעלד אַנטקעגען א פערזענליכע מאַכט, (די עגאָיסטישע מאַכט פערשטאָפּט די דענקענדע דאָס מויל). דער טעאָרעטישער קאַמפּף קען ניט געווינען דעם ענדליכען זיעג, און די הייליגע מאַכט פון געדאַנקען פאַלט פאַר דער געוואַלט פון עגאָיזם. נור דער עגאָיסטישער קאַמפּף, דער קאַמפּף פון עגאָיסטען אויף ביידע זייטען ברייננגט אַלץ אַרויס אויף קלאָר".3)

„די אייגענטומס פראַגע לאָזט זיך ניט אַזוי געמיטליך פערענטפערן ווי די סאָציאַליסטען, אָדער אפילו ווי די קאָמוניסטען טרוימען. זי קען נור פערענטפערט ווערען דורך דעם קריעג פון אַלע אַנטקעגען אַלעמען".4) „לאָמיך, אַלזאָ צוריקנעהמען די געוואַלט וואָס איך האָב געלאָזען פאַר אַנדערע, ווייל איך בין געווען אונבעוואוסט וועגען די שטאַרקייט פון מיין אייגענער געוואַלט! לאָמיך זיך אַליין זאָגען, וואוהין מיין געוואַלט גרייכט, דאָס איז מיין אייגענטום, און לאָמיך דאַן אַלץ אָננעהמען פאַר אייגענטום, וואָס נור איך פיהל זיך שטאַרק גענוג צו דערלאַנגען און לאָמיך לאָזען מיין ווירקליכען אייגענטום גרייכען אַזוי ווייט, אויף וויפיעל איך בערעכטיגט זיך, ד. ה. איך בעמעכטיג

1) זייט 199. 2) ז. 259. 3) ז. 198־9. 4) ז. 344.

זיך צו נעהמען"1.) „דער עגאיזם זאגט ניט, כדי אבצושאפען דעם בעזיצלאזען המון: ווארט אויף די בעלי יושר, וואס זיי וועלען דיר אין נאמען פון קהל — שענקען; נור ער זאגט: גרייף אן און נעהם וואס דו דארפסט!"2)

אין אט דעם קאמפף איז שטירנער'ן רעכט יעדעס מיטעל. „איך וועל זיך ניט אבשרעקען פאר קיין אקט, דערפאר וואס עס שטעקט אין איהם א גייסט פון גאטלאזיגקייט, פון אונזיטליכקייט און פון עפעס וואס געהט להיפך צו רעכטליכקייט, אקוראט ווי דער הייליגער באניפאציוס איז וועניג־וואס אויפגעלעגט געווען אבצוהאלטען זיך, צוליב רעליגיעזע אויסרעכענונגען, פון ארומ־צוהאקען דעם הייליגען אייכען־בוים פון די היידען"3.) „די מאכט איבער לעבען און טוידט, וואס די קירכע און דער שטאאט האבען געהאלטען פאר זיך — אט די מאכט רוף איך אויך אן מיי־נע"4.) מיר גילט דאס לעבען פון דעם איינצעלנעם מענשען נור בערך וואס עס האט פאר מיר א ווערטה. זיינע גיטער, די מא־טעריעלע אזוי גוט ווי די גייסטיגע, זיינען מיינע, און איך שאלט און וואלט איבער זיי ווי אן אייגענטימער לויט דעם ערך פון מיין — געוואלט"5.)

2. שטירנער בעשרייבט פאר אונז אן איינצעלנעם פרט אין דער דאזיגער ענדערונג פון די צושטאנד'ען דורך געוואלט. ער איז זיך משער אז געוויסע מענשען הויבען אן איינצוזעהען, אז זיי פערנעהמען א לפי ערך ניט־גינסטיגע פאזיציע אין'ם שטאאט אין פערגלייך מיט אנדערע, וואס האבען תמיד דעם פארצוג.

„די פערשטויסענע נעהמען זיך אן מיט מוטה צו פרעגען: דורך וואס איז עס אייער אייגענטום געזיכערט, איהר פריווילי־גירטע? און זיי גיבען זיך אליין דעם ענטפער: דורך דעם וואס מיר האלטען זיך אב עס אנצוגרייפען! הייסט עס, דורך אונזער שוטץ! און וואס גיט איהר אונז דערפאר? בריקעס מיט די פיס

---

1) זייט 340. 2) ז. 341. 3) ז. 479. 4) ז. 424.
5) ז. 326-7.

און פערשטונג גיט איהר דעם „געמיינעם עולם“; א פאליציי־
השגחה גיט איהר אונז און א קאטעכיזם מיט דעם הויפט פסוק:
רעספעקטיר אלץ וואס איז ניט דיינס, אלץ וואס עס געהערט צו
אנדערע! רעספעקטיר די אנדערע און איבערהויפט די הויכגע־
שטעלטע! מיר אבער ענטפערן אויף דעם: ווילט איהר, אונזער
רעספעקט, דאן קויפט עם ביי אונז פאר דעם פרייז וואס אונז גע־
פעלט. מיר וועלען אייך לאזען אייער אייגענטום, אויב איהר וועט
געהעריג בעצאהלען פאר דעם לאזען. מיט וואס בעצאהלט דער
גענעראל אין צייט פון פריעדען פאר די פיעלע טויזענדער גע־
האלט וואס ער קריגט? מיט וואס בעצאהלט אנאנדערער פאר די
הונדערט טויזענדער אדער גאר מיליאנען איינקונפט יעהרליך?
מיט וואס צאהלט איהר אב וואס מיר קייען קארטאפעל און קו־
קען זיך רוהיג צו ווי איהר שלינגט אייערע אויסטערס? קויפט
נור ביי אונז אב די אויסטערס אזוי טייער ווי מיר מוזען ביי אייך
די קארטאפלען אבקויפען, וועט איהר זיי מעגען עסען אויך אויף
ווייטער. אדער מיינט איהר אפשר, אז די אויסטערס געהערען
אונז ניט אזוי גוט ווי אייך? איהר וועט שרייען איבער די גע־
וואלט, ווען מיר וועלען צוקומען און זיי נעהמען עסען מיט אייך
צוגלייך, און איהר האט רעכט. אהן געוואלט וועלען מיר זיי ניט
בעקומען, פונקט ווי איהר האט זיי, דורך דעם וואס איהר טהוט
אונז אן געוואלט.

„אבער נעהמט זיך אייך די אויסטערס און א סוף דערמיט,
נור לאזט אונז צוקומען צו אונזער נעהענטערן אייגענטום (דען
דאס אנדערע איז נור בעזיצטום) — צו א ר ב י י ט. מיר פלא־
גען זיך צוועלף שטונדען א טאג אין שוויים פון אונזער אנגעזיכט,
און איהר באט אונז אן דערפאר א פאר גראשען. אויב אזוי, נעהמט
פאר אייער ארבייט אויך אזויפיעל. מיר וועלען שוין איינע מיט
די אנדערע פערטיג ווערען, ווען מיר וועלען אפריהער האבען
אבגעמאכט, אז קיינער דארף מעהר דעם אנדערן עפעס — שענ־
קען. הונדערטער יאהרען האבען מיר אייך נדבות געטיילט פון גוט־
הארציגער — דומהייט; מיר האבען דעם ארימאן'ס חלק פער־

טיילט און דעם הערדן געגעבען וואָס דעם הערדן — געהערט ניט: איצט מאַכט, זייט מוחל, אויף אייער זעקיל, וואָרים פון איצט אָן שטייגט אונזער סחורה גאָר הויך אין פרייז. מיר ווילען ביי אייך גאָר נישט ניט נעהמען; איהר אָבער זאָלט בעסער בע־צאָהלען פאר דאָס וואָס איהר ווילט האָבען. אַלזאָ, וואָס האָט איהר? „איך האָב א גוט פון טויזענד אַקער". און איך בין דיין אַקערקנעכט און וועל פון היינט אָן און ווייטער דיין אַקער בע־ארבייטען נור פאר א טאַלער א טאָג. „דאַן וועל איך נעהמען אַנאַנדערן". דו געפינסט קיינעם ניט, וואָרים מיר, אַקערקנעכט, טוען שוין מעהר ניט אַנדערס, און אויב איינער מעלדעט זיך וואָס נעהמט וועניגער, וועט ער זיך דארפען היטען פאר אונז".(1)

---

1) זייט 357-360.

זעקסטער קאפיטעל.

באַקונין׳ס לעהרע.

1. — אַלגעמיינעס.

I. מיכאיל אַלעקסאנדראָוויטש באקונין איז געבאָרען געוואָרען אין׳ם יאָהר 1814 אין פּריאַמוכינאָ, טאָרזשאָקער אויעזד, טווערער גובערניע. אין 1834 איז ער אָנגעקומען אין דער ארטילעריע־שולע אין פּעטערבורג; אין 1835 איז ער געוואָרען אַן אָפיציער, אָבער שוין אין דעמזעלבען יאָהר האָט ער פערלאָזען די דיענסט און האָט געוואָהנט אמאָל אין פּריאַמוכינאָ, אמאָל אין מאָסקווע.

אין יאָהר 1840 האָט באקונין פערלאָזען רוסלאנד. אין די ווייטערע יאָהרען האָבען איהם זיינע רעוואָלוציאָנערע ארבייט געפיהרט אין בעזונדערע טיילען פון אייראָפּא; אין פּאריז איז ער געווען זעהר אויפגעטראָגען מיט פּרודאָן׳ען. אין 1849 האָט מען איהם אין זאכסען פערורטיילט צום טוידט, אָבער נאָכהער בעגנאָדיגט; אין 1850 האָט מען איהם אויסגעליפערט צו עסטרייך און אויך דאָרט האָט מען איהם פערורטיילט צום טוידט. אין 1851 האָט מען איהם אויסגעליפערט צו רוסלאנד און דאָרט איז ער געזעסען אין די טורמעס פון פּעטערבורג און שליסעלבערג ביז 1857, ווען ער איז פערשיקט געוואָרען קיין סיביר.

פון סיביר איז באקונין אַנטלאָפען אין 1865 איבער יאַפּאַן און קאליפאָרניע דורך אמעריקא נאָך לאָנדאָן. ער האָט זיך גלייך ווידער גענומען צו זיינע רעוואָלוציאָנערע בעשטרעבונגען און

האָט זיך אויפגעהאַלטען אמאָל אין איין פּלאַץ, אמאָל אין דעם אנדערן פון די פערשיידענסטע טיילען פון אייראָפּא. אין 1868 איז ער געוואָרען א מיטגליעד פון דער „אינטערנאַציאָנאַלע אסאָ־ציאַציאָן דער ארבייטער", און באלד דערנאָך האָט ער געגרינדעט די „אינטערנאַציאָנאַלע אַלליאַנץ פון דער סאָציאַליסטישער דע־מאָקראַטיע". אין 1869 איז ער אריינגעטראָטען אין ענגע בעציי־הונגען מיט נעטשאַעוו'ן, אָבער גלייך דעם נעכסטען יאָהר האָט ער זיך אָבגעזאָגט פון איהם. אין 1872 איז ער אויסגעשלאָסען גע־וואָרען פון דער אינטערנאַציאָנאַלער אסאָסיאַציאָן, מחמת דעם טעם וואָס ער האָט געארבייט פאַר אַנדערע ציעלען איידער די אסאָסיאַציאָן. ער איז געשטאָרבען אין בערן, אין 1876.

באַקונין האָט פערפאַסט א צאָהל שריפטען פון א פילאָזאָ־פישען און פּאָליטישען אינהאַלט.

2. באַקונין'ס לעהרע איבער געזעץ, שטאַאט און אייגענטום געפינט זיך אין דער „פּראָפּאָזיציאָן א. ז. וו." וואָס ער האָט פאַר־געשלאָגען אין יאָהר 1,1868) אין די סטאַטוטען פון דער אַלליאַנץ אינטערנאַציאָנאַל" וואָס ער האָט געשריבען (1868)2) און אין דעם בוך „גאָט און שטאַאט" (1871).3)

די שריפטען וועלכע מען קען ניט אויף זיכער זאָגען אז זיי זיינען באַקונין'ס, ווערען דאָ ניט גענומען אין בעטראַכט. צו דעם

---

1) געדרוקט אונטער דעם טיטול פעדעראַליזם, סאָציאַליזם און אַנטיטעאָלאָגיזם אין באַקונין'ס ווערק (1895) זייט 205-1.

2) געדרוקט אין „ל'אַלליאַנץ דע לאַ דעמאָקראַטיע סאָסיאַליסט, א. ז. וו." (1873) זייטען 135-118.

3) געדרוקט זיינען נור אָבגעהאַקטע שטיקער, איינס אונטער דעם טיטול „די קנוטא־גערמאַנישע אימפּעריע און די סאָציאַלע רעוואָלוציע" (1871) אַ צווייטעס אונטער דעם טיטול „גאָט און שטאַאט" (1882) און אַ דריט שטיק אונטער דעם אייגענעם טיטול אין באַקונין'ס ווערק (1895) זייטען 326-261.

סארט געהערען ספעציעל דיביידע שריפטען, די „פרינציפען דער רעוואלוציאן"1) און „דער קאטעכיזמוס דער רעוואלוציאן",2) אין וועלכע נעטשאיעוו'ס אנזיכטען ווערען פערטראטען. אייניגע שרייבען זיי צו פון דעסטוועגען צו באקונין'ען,3) זייער אינהאלט אבער איז סותר זיינע אנדערע מאמרים, ווי אויך זיינע מעשים; מעהרערע מאל האט ער אפילו זיך גאנץ שטארק אויסגעשפראכען געגען נעטשאיעוו'ס „מאכיאוועליזמוס און יעזואיטיזמוס".4) און ווען אפילו מען זאל אננעהמען, אז זיי זיינען באקונין'ס, וואלטען זיי אויך געקענט נור אויפווייזען א גאנץ אונבעדייטענדען טייל פון זיין ענטוויקלונג.

3. באקונין רופט אן זיין לעהרע איבער געזעץ, שטאאט און אייגענטום אנארכיזמוס. „מיט איין ווארט, מיר פערווארפען יעדע געזעצגעבונג, יעדע אויטאריטעט, יעדען פריוויליגירטען, פאטענטירטען, אפיציעלען און לעגאלען איינפלוס, אפילו ווען ער זאל געשאפען ווערען דורך דאס אלגעמיינע שטים-רעכט; ווייל מיר זיינען איבערצייגט, אז אט די אלע זאכען זיינען אלעמאל נור צום נוצען פאר דער הערשענדער מינאריטעט פון אויסבייטער און צום שאדען פאר דער זעהר גרויסער מאיאריטעט פון פערשקלאפטע. אין אט דעם זין זיינען מיר באמת אנארכיסטען".5)

---

1) געדרוקט אין דראגאמאנאוו'ס, מיכאיל באקונין'ס סאציאל-פאליטישע קארעספאנדענץ מיט אלעקסאנדער הערצען און אגארעוו, אויף דייטש פון מינצעס (1895) זייטען 364-358.

2) איין טייל איז געדרוקט אין א פראנצויזישער איבערזעצונג אין ל'אלליאנץ דע לא דעמאקראטיע סאסיאליסט א. ז. וו. (1873), ז. 95-90; דאס איבעריגע ביי דראגאמאנאוו, ז. 83-371.

3) ל'אלליאנץ דע לא דעמאקראטיע סאסיאליסט, ז. 89; דראגאמאנאוו, ז. IX.

4) באקונין'ס בריעף, דראגאמאנאוו, ז. 272, 266, 233, 223.

5) גאט און שטאאט, זייט 34.

2. — די גרונדלאגע.

באקונין בעטראכט דאס ענטוויקלונגסגעזעץ פון דעם פראגרעס פון דער מענשהייט פון א וועניגער פאלקאמענער עקזיסטענץ ביז צו דער מעגליך פאלקאמענסטער עקזיסטענץ, אלס דאס העכסט־גילטיגע געזעץ פאר'ן מענשען.

„די וויסענשאפט האט ניט קיין אנדער אויפגאבע א חוץ צו שאפען א סיסטעמאטישע ערקלערונג איבער די נאטירליכע געזעץ פון קערפערליכען, גייסטיגען און מאראלען לעבען אין די ביידע וועלטען, די פיזישע און די געזעלשאפטליכע, וועלכע שטעלען פאקטיש צונויף איין איינציגע נאטירליכע וועלט“.[1]

„די וויסענשאפט, ד. ה. די אמת'ע, ניט־אייגעננוציגע וויסענשאפט“[2] לערנט אונז דאס פאלגענדע: „יעדע ענטוויקלונג בעטייט די נעגאציע (דאס בטל ווערען) פון דעם פונקט פון וואנען זי האט אנגעהויבען. היינט אזוי ווי לויט די מאטעריאליסטען איז די גרונדלאגע אדער דער אנהויב־פונקט א מאטעריעלער, מוז דעריבער די נעגאציע (ד. ה. דאס אריבערגעהן אין זיין היפך) נויטיגערווייז זיין אידעעל“.[3] מיט אנדערע ווערטער: „אלץ וואס לעבט האט א שטרעבונג זיך צו פערפאלקאמען אזויפיעל ווי מעגליך“.[4]

„לויט דער אויפפאסונג פון די מאטעריאליסטען בעוועגט זיך אויך די געשיכטליכע ענטוויקלונג פון'ם מענשען אין א שטענדיג ארויפשטייגענדע ליניע“.[5] „זי איז א גאנץ נאטירליכע בעוועגונג פון דעם איינפאכען צום פיעלפאכען, פון אונטען נאך אויבען, פון'ם נידעריגערן צום העכערן“.[6] „די געשיכטע בעשטעהט אין דער פראגרעסיווער נעגאציע פון דעם מענשען'ס אורשפרינגליכער טיערהייט דורך די ענטוויקלונג פון זיין מענשליכקייט“.[7]

---

1) גאט און שטאאט, זייט 33. 2) דארט, ז. 3. 3) דארט, ז. 52. 4) פראפאזיציאן, ווערק, ז. 104. 5) גאט און שטאאט, ז. 52. 6) דארט, ז. 7. 7) דארט, ז. 16.

„דער מענש איז אורשפרינגליך א ווילד טיער, דעם גאָריללאַ'ס א שוועסטער־קינד. ער איז אָבער שוין ארויסגעטראָטען פון דער טיעפער נאַכט פון די טיערישע טריעבען, כדי צו גרייכען צום ליכט פון פערשטאַנד. דאָס ערקלערט אויף א העכסט נאַטירליכען אופן אלע זיינע פריהערדיגע קרומע וועגען, און עס טרייסט אונז פיעל־ווינציג בנוגע צו זיינע היינטיגע טעות'ן. ער האָט געלאָזען הינטער זיך די טיערישע שקלאַווערייא און בעוועגט זיך צו דער פרייהייט דורך'ן פעלד פון גאָט־שקלאַווערייא, וואָס ליעגט צווישען זיין טיערישער און מענשליכער עקזיסטענץ. הינטער אונז, אלזאָ, ליעגט אונזער טיערישע עקזיסטענץ, בעפאָר אונז — אונזער מענשליכע; דאָס ליכט דער מענשהייט, וואָס קען אליין נור אונז לייכטען און וואַרימען, דערלעזען און דערהויבען, אונז מאכען פאר ברידער, פריי און גליקליך, שטעהט קיינמאָל ניט אין אָנפאַנג פון דער געשיכטע, נור אלעמאָל ביי'ן סוף".1)

אָט די „געשיכטליכע נעגאַציע פון דער פערגאַנגענהייט קומט אמאָל פאָר לאַנגזאַם, פויל און שלעפעריג, אמאָל אָבער אויך לייידענשאַפטליך און געוואַלטיג".2) זי קומט אימער פאָר מיט נאַטורגעזעצליכער נויטווענדיגקייט; „מיר גלויבען אין דעם ענדליכען נצחון פון מענשליכקייט אויף דער ערד".3) מיר בענקען צו דערלעבען אָט דעם דאָזיגען נצחון און זוכען איהם שנעלער צו ברייגנען מיט פעראייניגטע קרעפטען".4) „מיר דאַרפען קיינמאָל ניט קוקען ריקווערטס, נור אימער פאָרווערטס; אין פאָראויס איז אונזער זון, אין פאָראויס איז אונזער גליק".5)

3. — געזעץ.

אויף דער נעכסטער שטופע איז'ס פּראָגרעס פון דער מענשהייט פון איהר טיערישער צו אַ מענשליכער עקזיס

---

1) גאָט און שטאַאַט, זייט 16. 2) דאָרט. 3) פּראָפּאָגאַנדאַ־ציאָן, ווערק, ז. 155. 4) דאָרט. 5) גאָט און שטאַאַט, ז. 16.

טענץ, וועט, לויט באקונין נאך, פערשווינדען, ניט דאס גע־זעץ (דאס רעכט), נור די געזעצגעבונג.

דאס געמאכטע געזעץ געהערט צו א נידעריגער שטופע פון ענטוויקלונג. „א פאליטישע געזעצגעבונג, סיי זי איז בעגרינדעט אויפ׳ן הערשער׳ס ווילען, סיי אויף די שטימען פון פערטרעטער, וואס זיינען אויסגעוועהלט געווארען דורך אלגעמיינע שטים־רעכט, קען קיינמאל ניט ענטשפרעכען די געזעץ פון דער נאטור, און איז אימער אומגעזונד און שעדליך פאר דער פרייהייט פון די מאסען, שוין דערפאר אליין, ווייל זי צווינגט אויף זיי ארויף א סיסטעם פון אויסערליכע, — וואס עס מיינט ממילא — דעספאטישע, געזעץ".1) קיין געזעצגעבונג האט קיינמאל „קיין אנדער צוועק ניט געהאט א חוץ צו בעפעסטיגען די עקספלואטאציע פון אר־בייטענדען פאלק דורך די הערשענדע קלאסען און צו דערהעבען עס צו א סיסטעם".2) אט אזוי איז „דער רעזולטאט פון יעדער געזעצגעבונג אי א פערשקלאפונג פון דער געזעלשאפט, אי א פערדארבונג פון די געזעצגעבער".3)

די מענשהייט וועט אבער שוין באלד ארויסוואקסען פון דער ענטוויקלונגס שטופע, צו וועלכער דאס געזעץ געהערט. דאס גע־מאכטע געזעץ איז אזוי פערבונדען מיט׳ן שטאאט, אז מען קען זיי ניט צוטרענען; „דער שטאאט איז א היסטאריש נויטווענדיגע צרה",4) „אן איבערגאנגס פארם פון דער געזעלשאפט";5) „מיט דעם שטאאט צוזאמען מוז נויטיגערוויז פאלען דאס געזעץ אין יוריסטישען זין, ד. ה. די געזעצליכע רעגולירונג פון׳ם פאלקסלע־בען פון אויבען ארונטער דורך די געזעצגעבונג".6) יעדער איינער

---

1) גאט און שטאאט, זייט 28-27. 2) פראגראם פון דער סלא־ווישער סעקציאן אין ציריך: דראגאמאנאוו, זייט 382. 3) גאט און שטאאט, ז. 30. 4) גאט און שטאאט, ווערק, ז. 287. 5) דארט, ז. 285. 6) פראגראם פון דער סלאווישער סעקציאן אין ציריך: דראגאמאנאוו, ז. 382.

פיהלט שוין, אז דער דאָזיגער אויגענבליק דערנעהענטערט זיך,1) די ענדערונג שטעהט שוין פאר אונזערע אויגען,2) מען קען דער־ווארטען אז זי וועט קומען נאָך אין דעם יאָהרהונדערט.3)

II. אויף דער נעכסטער שטופע פון ענטוויקלונג, וועל־כע די מענשהייט מוז באלד דערגרייכען, וועלען קיין גע־מאַכטע געזעץ זיכער נים זיין, אָבער געזעץ וועט אויך דאָן זיין. פון דאָס, וואָס באקונין זאָגט פאָראויס וועגען דער דאָ־זיגער נעכסטער שטופע פון ענטוויקלונג, קענען מיר איינזעהען, אז לויט זיין דערווארטונג וועלען דאַן גילטען געוויסע נאָרמען, וואָס „וועלען זיין בעגרינדעט אויף אַן אַלגעמיינעם ווילען“,4) און, ווען עס וועט נויטיג זיין, וועט מען צווינגען אפילו מיט גע־וואַלט זיי צו פאָלגען,5) דאָס הייסט, זיי וועלען זיין **רעכט־נאָרמען.**

פון אַזעלכע רעכט־נאָרמען, וואָס וועלען זיין אויף אונזער נעכסטער שטופע פון ענטוויקלונג ,דערמאָנט באקונין איינע, אין קראפט פון וועלכער עס איז פאראן „א רעכט אויף זעלבסטשטענ־דיגקייט“. דאָס בעטייט פאר מיר אַלס יחיד, „אז איך אַלס מענש בין בערעכטיגט ניט צו געהאָרכען קיין אנדער מענשען און צו האַנד־לען נור לויט מיין אייגענעם געדאַנקען“.6) אָבער „יעדעם פאָלק, יעדע פּראָווינץ און יעדע געמיינדע האָט אויך אַן אונבעשרענקט רעכט אויף פאָלקאָמענע זעלבסטשטענדיגקייט, בתנאי אז איהר אינערליכע קאָנסטיטוציע זאָל ניט ענטהאַלטען קיין געפאַהר פאר דער זעלבסטשטענדיגקייט און פרייהייט פון די ארומיגע לענדער און געמיינדען“.7)

דאָסגלייכען בעטראַכט עס באקונין פאר א רעכטס־נאָרמע פון דער נעכסטער ענטוויקלונגס שטופע, אז אָבמאַכען מוזען ווע־

---

1) אַרטיקלען, מעמוארען, ז. 113. 2) סטאַטוטען, ל'אַלליאַנץ, ז. 125. 3) דאָרט. 4) גאָט און שטאַאט, ווערק, ז. 281. 5) סטאַטוטען, ל'אַלליאַנץ, ז. 129-131. 6) גאָט און שטאַאט, ווערק, ז. 281. 7) פּראָפּאָזיציאָן, ווערק, זייט 17-18.

רען אַבגעהיט. אמת, די פערבינדליכקייט פון אַבמאַכען האָט זיך איהרע גרעניצען. „די מענשליכע גערעכטיגקייט קען ניט אַנער־קענען קיין אייביגע התחיבות'ן. אַלע רעכטען און פליכטען בע־גרינדען זיך אויף פרייהייט. דאָס רעכט אויף פרייע פעראייניגונג און צושיידונג איז דאָס ערסטע און וויכטיגסטע פון אַלע פאָלי־טישע רעכטען".1)

נאָך א רעכטסנאָרמע פון דער נעכסטער ענטוויקלונגס־שטו־פע, וואָס באַקונין בעריהרט, איז די, אין קראַפט פון וועלכער „דער גרונד און באָדען, די פּראָדוקציאָנסמיטעל, ווי אויך אַלע אַנדערע קאַפּיטאַלען ווערען דאָס קאָלעקטיווי אייגענטום פון דער גאַנצער געזעלשאַפט און דיענען אויסשליסליך צום נוצען פון די פעראייניגונגען פון ארבייטער".2)

4. — שטאַאט.

דער שטאַאט וועט נאָך באַקונין נאָך, אין'ם פּראָגרעס פון דער טיערישער בין צו אַ מענשליכער עקזיסטענץ, אין קורצען פערשווינדען. „דער שטאַאט איז א היסטאָריש־צייטווייליגע אינסטיטוציע, אַן איבערגאַנגס פאָרם פון דער געזעלשאַפט".3)

1. דער שטאַאט געהערט צו אַ נידעריגער שטופע פון ענט־וויקלונג.

„דעם ערסטען טריט פון זיין טיערישער צו א מענשליכער עקזיסטענץ מאַכט דער טיער־מענש דורך די רעליגיאָן. כל זמן אָבער ער בלייבט רעליגיעז, וועט ער קיינמאָל ניט גרייכען זיין ציעל; וואָרים יעדע רעליגיאָן פעראורטיילט איהם צו בלייבען אונזיניג, פיהרט איהם אויף אַ פאַלשען וועג און מאַכט איהם זו־כען דאָס געטליכע אנשטאָט דאָס מענשליכע".4) „אַלע רעליגי־אָנען מיט זייערע געטער, האַלבגעטער און נביאים, זייערע משיחים

---

1) פּראָפּאָזיציאָן, ווערק, זייט 18. 2) סטאַטוטען, ל'אַלליאַנץ, ז. 133. 3) גאָט און שטאַאט, ווערק, ז. 285. 4) פּראָפּאָזי־ציאָן, ווערק, ז. 134.

און הייליגע, זיינען פּראָדוקטען פון דער לייכטגלויביגער פאַנ־טאזיע פון מענשען, וועלכע זיינען נאָך ניט דערוואַקסען צו זיי־ער פולער ענטוויקלונג און צום גאַנצען בעזיץ פון זייערע גייס־טיגע קרעפטען".1) דאָס אייגענע געהט אויך אויפ'ן קריסטענטום; עס איז „א פאַלשטענדיגע איבערדרעהענים פון געזונטען מענשען־פערשטאַנד און פון שכל".2)

איין פּראָדוקט פון דער רעליגיאָן איז דער שטאַאט. „ער איז אין אלע לענדער געבאָרען געוואָרען פון דעם זיווג פון רציחה, גזלנות און רויבעריי, קורץ, פון קריעג און פערשקלאַפונג — מיט די געטער, וועלכע זיינען לאַנגזאַם בעשאַפען געוואָרען פון די רעליגיעזע התפעלות פון די פעלקער".3) „דער וואָס רעדט וועגען א געטליכער ענטפּלעקונג, רעדט אין דער זעלבער צייט פון „ענטפּלעקער", וועמען גאָט האָט די אויגען געעפענט, פון משיחים, נביאים, כהנים און געזעצגעבער; און איינמאָל אָנערקענט מען זיי אלס פערטרעטער פון דער גאָטהייט אויף דער ערד, אלס הייליגע, וואָס זיינען פון גאָט אליין אויס־ערוועהלט געוואָרען צו זיין די לעהרער פון דער מענשהייט, האָבען זיי שוין, פערשטעהט זיך, אַן אונבעגרעניצטע מאכט. אלע מענשען זיינען דאַן מחויב זיי צו פאָלגען בלינדערהייט; וואָרים וואָס פאר א בעטרעף האָט די מענשליכע חכמה לגבי די געטליכע, די גערעכטיגקייט פון דער ערד לגבי די געטליכע גערעכטיגקייט? אלס קנעכט פון גאָט מוזען די מענשען שוין אויך זיין שקלאַווען פון דער קירך און, לפי ערך וואָס די קירך הייליגט דעם שטאַאט, אויך די שקלאַווען פון שטאַאט".4)

„עס איז ניטאָ א שטאַאט אָהן רעליגיאָן, און עס קען גאָר ניט זיין א שטאַאט אָהן רעליגיאָן. נעהמט די פרייעסטע שטאַאטען פון דער וועלט, צום ביישפּיעל די פעראייניגטע שטאַאטען פון נאָרדאמעריקא, אָדער דעם שווייצער בונד, וועט איהר זעהן וואָס פאר א וויכטיגע ראָלע די געטליכע השגחה שפּיעלט דאָרט אין

1) גאָט און שטאַאט, ז. 19. 2) דאָרט, ז. 87. 3) גאָט און שטאַאט, ווערק, ז. 287. 4) גאָט און שטאַאט, ז. 20.

אַלע אָפּיציעלע רעדעס.1) „די רעגירונגען האַלטען די אמונה, צוליב אַ גאַנץ גוטען גרונד, פאַר אַ הויפּט בעדינגונג פון זייער מאַכט“.2) „עס גיט אַ קלאַס מענשען, וועלכע אפילו אויב זיי גלויבען ניט, מוזען זיי נויטיגערווייז אזוי האַנדלען, ווי ווען זיי וואָלטען יאָ געגלויבט. דער קלאַס נעהמט ארום אַלע פיינינגער, אונטערדריקער און אויסבייטער פון דער מענשהייט. פּריעסטער, מאָנאַרכען, שטאַטסמענער, סאָלדאַטען, פינאַנסיסטען, בעאַמטע פון אַלערליי סאָרטען; פּאָליציסטען, זשאַנדאַרמען, געפענגניס־היטער און הענקער; קאַפּיטאַליסטען, פּראָצענטניקעס, געשעפט־פיהרער און אייגענטימער פון הייזער; אדוואָקאַטען, נאַציאָנאַל־עקאָנאָמען, פּאָליטיקער פון אַלע שאַטירונגען — אָט די אַלע ביז צום לעצטען בשמים־קרעמעריל וועלען אַלעמאָל נאָכזאָגען אין כאָר וואָלטער׳ס ווערטער, אז „אויב עס וואָלט ניט געווען קיין גאָט, וואָלט מען איהם געדאַרפט ערפינדען“; וואָרים דאָס פּאָלק — וואס, אפשר ניט? — מוז דאָך האָבען אַ רעליגיאָן. די רע־ליגיאָן איז טאַקי דאָס זיכערהייט׳ס־דעקעל“.3)

2. דעם שטאַאט׳ס אייגענשאַפטען פּאַסען זיך צו דער ני־דעריגער ענטוויקלונגסשטופע, צו וועלכער ער געהערט.

דער שטאַאט פערשקלאַפּט די רעגירטע. „דער שטאַאט איז די געוואַלט; ניין, מעהר: עס איז אַ נאַריש פּאַראַדירען מיט דער געוואַלט. ער וויל זיך ניט מאַכען בעליעבט און זוכט ניט צו קריי־גען קיין אָנהענגער; מישט ער זיך אין עפּעס אריין, טוט ער עס מיט אומפריינדליכקייט, וואָרים זיין עצם בעשטעהט ניט פון איבעררעדען, נור פון בעפעהל און צוואַנג. וויפיעל ער זאָל ניט וועלען, קען ער דאָך ניט פערבאָרגען דעם פאַקט, אז ער איז דער געזעצליכער צערשטערער פון אונזער ווילען, די בעשטענדיגע נע־גאַציע פון אונזער פרייהייט. אפילו ווען ער בעפעהלט עטוואָס גוטעס, איז דערמיט וואָס ער בעפעהלט, מאַכט ער עס זאָל קיין ווערטה ניט האָבען; וואָרים יעדער בעפעהל גיט דער פרייהייט

---

1) גאָט און שטאַאט, ז. 97. 2) דאָרט, ז. 9. 3) ז. 11.

א פּאַטש אין פּנים: אַזוי באַלד ווי דאָס גוטע ווערט בעפאָהלען, פערענדערט זיך עס אין די אויגען פון דער אמת'ער (ד. ה. פון דער מ ע נ ש ל י כ ע ר, ניט פון דער געטליכער) מאָראַל, פון מענשענווערדע און פרייהייט אין עטוואָס בייזעס; וואָרים פריי־הייט, זיטליכקייט און מענשענווערדע בעשטעהט דוקא אין דעם, צו טון וואָס גוט איז, ניט ווייל מען הייסט עס טון, נור ווייל מען דערקענט עס און מען וויל און מען ליעבט עס".1)

אין דערזעלבער צייט פערדאַרבט דער שטאַאַט אויך די רע־גירער. „עס איז כאַראַקטעריסטיש פאַר יעדער פּריווילעגיע און יעדער פּריווילעגירטער לאַגע, וואָס זיי פערגיפטען דעם גייסט און דאָס האַרץ פון'ם מענשען. ווער עס איז פּאָליטיש אָדער עקאָנאָ־מיש פּריווילעגירט, דעם איז זיין גייסט און האַרץ פערדאָרבען. דאָס איז א געזעץ פון סאָציאַלען לעבען וואָס האָט ניט קיין אויס־נאַהמע, און עס איז ריכטיג בנוגע צו גאַנצע פעלקער, אַזוי גוט ווי בנוגע צו קלאַסען, קערפּערשאַפטען און איינצעלנע מענשען. עס איז דאָס געזעץ פון גלייכהייט, דער ערסטער פון די בעדינ־גען פון פרייהייט און מענשליכקייט".2)

„מעכטיגע שטאַאַטען קענען זיך האַלטען נור דורך פערברע־כען, קליינע שטאַאַטען זיינען גוט און פרום נור מחמת זיי זיינען שוואַך".3) „מיר פערהאַסען די מאָנאַרכיע פון גאַנצען האַרצען; מיר זיינען אָבער אין דערזעלבער צייט איבערצייגט, אַז אויך א גרויסע רעפּובליק, מיט אַן אַרמעע, א ביוראָקראַטיע און א פּאָ־ליטישער צענטראַליזאַציע, וועט זוכען מנצח צו זיין די פעלקער פון דרויסען און אונטערדריקען דעם איינענעם פאָלק ביי זיך אין לאַנד, און וועט קיינמאָל ניט קענען פערזיכערן איהרע אונ־טערטאַנען, אפילו ווען זי רופט זיי בירגער, מיט גליק און פריי־הייט".4) „דער אמת איז דאָך, אַז אפילו אין די דיינסטע דע־מאָקראַטיען, ווי אין די פערייניגטע שטאַאַטען און אין דער

---

1) גאָט און שטאַאַט, ווערק, ז. 288. 2) גאָט און שטאַאַט, ז. 29-30. 3) פּראָפּאָזיציאָן, ווערק, ז. 154. 4) דאָרט, ז. 10.

שווייץ, געפינט זיך אויף א פּריוויליגירטע מינאָריטעט אנטקעגען א זעהר גרויסע פערשקלאַפּטע מאַיאָריטעט".1)

3. די ענטוויקלונגסשטופּע אָבער, צו וועלכער דער שטאַאט געהערט, וועט פאַר דער מענשהייט באַלד ווערען א זאַך פון פערגאַנגענהייט.

„פון׳ם אָנפאַנג פון דער געשיכטליכער געזעלשאַפט ביז אויף היינטיגען טאָג זיינען די פעלקער אַלעמאָל אונטערדריקט געוואָרען פון׳ם שטאַאט. זאָל מען דערפון דריגגען אז די אונטערדריקונג איז אזוי פערבונדען מיט דער עקזיסטענץ פון דער מענשליכער געזעלשאַפט אז מען קען זי ניט אָבטרענען פון איהר?"2) געוויס ניט! „דער גרויסער, אמת׳ער צוועק פון דער געשיכטע, דער איינציגער פאַר וועלכען מען קען געפינען א בערעכטיגונג, איז — אונזער פערמענשליכונג און ערלייזונג, די עכטע פרייהייט און גליקזעליגקייט פון אלע געזעלשאַפטליך־לעבענדע מענשען".3) „אין דעם טריאומף פון מענשליכקייט ליעגט אי דאָס ציעל, אי דער עיקר פון דער געשיכטע, און אָט דער טריאומף קען נור איינגעפיהרט ווערען דורך פרייהייט".4) „אזוי ווי אין דער פערגאַנגענהייט איז דער שטאַאט געווען א געשיכטליך נויטווענדיגע צרה, אָט אזוי נויטווענדיג וועט ער פריהער אָדער שפּעטער מוזען אין גאַנצען פערשווינדען".5) „יעדער איינער פיהלט שוין, אז דער דאָזיגער אויגענבליק דערנעהענטערט זיך;6) די ענדערונג שטעהט פאַר אונזערע אויגען;7) מען קען דערוואַרטען אז זי וועט קומען נאָך אין דעם יאָהרהונדערט".8)

II. אויף דער נעכסטער שטופּע פון ענטוויקלונג, וועלכע די מענשהייט וועט באַלד מוזען גרייכען, וועט אויפ׳ן אָרט פון שטאַאט אויפגעבויט ווערען א געזעלשאַפטליך צו־

---

1) גאָט און שטאַאט, ווערק, ז. 287-8. 2) גאָט און שטאַאט ז. 14. 3) דאָרט, ז. 65. 4) דאָרט, ז. 53. 5) גאָט און שטאַאט, ווערק, ז. 287. 6) אַרטיקלען, מעמוארען, ז. 113. 7) סטאַטוטען, ל׳אַלליאַנץ, ז. 125. 8) דאָרט.

זאמענלעבען פון מענשען אויפ'ן גרונד פון דער רעכטס־נארמע, אז אבמאכען מוזען ווערען אבגעהיט.

1. מענשען וועלען לעבען געזעלשאפטליך אויך נאכדעם ווי דער שטאאט וועט אבגעשאפט ווערען. דאס ציעל פון דער מענשליכער ענטוויקלונג, „די פאלקאמענע מענשליכקייט"1,) קען דערגרייכט ווערען נור אין א געזעלשאפט. „דער מענש ווערט א מענש און גרייכט צום בעוואוסטזיין און צו דער פערווירקליכונג פון זיין מענשליכקייט נור אין דער געזעלשאפט און דורך די גע־מיינשאפטליכע טהעטיגקייט פון דער געזעלשאפט. ער בעפרייט זיך פון'ם יאך פון דער אויסערליכער נאטור נור דורך די גע־מיינשאפטליכע, דאס הייסט, געזעלשאפטליכע ארבייט; נור זי איז אימשטאנד צו מאכען אז די אויבערפלעך פון דער ערד זאל זיין פאסיג פאר דער ענטוויקלונג פון דער מענשהייט; אהן אזעלכע אוי־סער'ליכע בעפרייאונג איז אבער ניט מעגליך, ניט קיין גייסטיגע, ניט קיין מאראלע בעפרייאונג. דער מענש וויעדער קען זיך בעפרייען פון'ם יאך פון זיין אייגענער נאטור נור דורך ערציהונג און בילדונג; נור זיי קענען מאכען אז די טריעבען און בעוועגונגען פון זיין קערפער זאלען זיך לאזען פיהרען פון זיין אלץ־מעהר ענט־וויקעלטען גייסט; ערציהונג און בילדונג אבער זיינען אויס־שליסליך געזעלשאפטליכע אייגענשאפטען: אויסערהאלב פון דער געזעלשאפט וואלט דער מענש פערבליבען א ווילדע חיה אדער א הייליגער, וואס קומט אויס אונגעפעהר דיזעלבע זאך. צו לעצט געזאגט, קען א מענש וואס לעבט ביחידות ניט האבען דאס בע־וואוסטזיין פון פרייהייט. פרייהייט בעטייט פאר'ן מענשען, דאס וואס ער ווערט אנערקענט און בעהאנדעלט פון אלעמען, וועלכע רינגלען איהם ארום, אלס פרייער מענש. די פרייהייט איז דעריי־בער ניט א זאך פון פעראיינצלענונג, נור פון געגענזייטיגקייט, ניט פון אבגעשלאסענהייט, נור פון פערבינדונג; זי איז פאר יעדען

1) גאט און שטאאט, ז. 11.

מענשען נור די אָבשפּיגלונג פון זיין מענשליכקייט, דאָס הייסט פון זיין מענשענרעכט אין דער בעוואוסטזיין פון זיינע ברידער".1)

אָבער די מענשען וועט צוזאַמענהאַלטען אין דער געזעל־שאַפט ניט אַן אַלערהעכסטע מאַכט, נור די על פּי רעכט בינדענ־דע קראַפט פון אָבמאַך. די פאָלקאָמענע מענשליכקייט קען דער־גרייכט ווערען נור אין א פרייער געזעלשאַפט. „מיין פרייהייט, אָדער וואָס עס מיינט די אייגענע זאַך, מיין מענשענווערדע, בע־שטעהט דעריין, וואָס איך בין אַלס מענש בערעכטיגט ניט צו גע־האָרכען קיין אַנדער מענשען און צו האַנדלען ווי איך פערשטעה אַם בעסטען".2) „איך אַליין בין נור אויף אַזויפיעל א פרייער מענש אויף וויפיעל איך אָנערקען די מענשליכקייט און פרייהייט פון אַלע מענשען וואָס רינגלען מיך אַרום. דערמיט וואָס איך אַכט און שעטץ זייער מענשענטום, אַכט איך און שעטץ מיין אייגענעם. א מענשענפרעסער וועלכער בעהאַנדעלט זיין גע־פאַנגענעם ווא א ווילדע חיה און פרעסט איהם אויף, איז אַליין ניט קיין מענש, נור א חיה. א שקלאַפענהאַלטער איז ניט קיין מענש, נור א האַרר".3) „וואָס מעהר פרייע מענשען עס רינגלען מיך אַרום, און וואָס טיעפער און ווייטער זייער פרייהייט איז, אַלץ טיעפער, ווייטער און מעכטיגער איז אויך מיין פרייהייט. פון דער אַנדער זייט ווידער איז יעדע פערשקלאַפונג פון מענשען א בעשרענקונג אין דערזעלבער צייט פון מיין פרייהייט, אָדער וואָס איז אַלץ איינס, אַן אָבלייקענונג פון מיין מענשליכע עקזיס־טענץ דורך זייער טיערישע עקזיסטענץ".4) א פרייע געזעלשאַפט קען אָבער ניט אויפגעהאַלטען ווערען דורך אויטאָריטעט,5) נור דורך אָבמאַכען.6)

2. ווי וועט די צוקינפטיגע געזעלשאַפט צונויפגעשטעלט ווערען בפרט?

---

1) גאָט און שטאַאַט, ווערק, ז. 8-277. 2) דאָרט, ז. 281.
3) דאָרט, ז. 279. 4) דאָרט, ז. 281. 5) דאָרט, ז. 283.
6) פּראָפּאַזיציאָן, ווערק, ז. 18, 16.

„איינהייט איז דאָס ציעל צו וועלכען די מענשהייט בעוועגט זיך אָהן אַן אויפהער".1) די מענשען, הייסט עס, וועלען זיך פער־איינינגען אויפ'ן ברייטסטען אופן. דאָך אָבער וועט „אויף דעם אָרט פון דער אַלטער אָרגאַניזאַציע, וואָס איז געבויט פון אויבען אַראָב אויף געוואַלט און אויטאָריטעט, אויפגעריכט ווערען א נייע, וועלכע וועט ניט האָבען קיין אַנדער פונדאַמענט א חוץ די נאַטירליכע בעדערפעניסען, נייגונגען און שטרעבונגען פון די מענשען".2) אַט אַזוי קומען מיר צו א „פרייע פעראייניגונג פון איינצעלנע אין געמיינדען, פון געמיינדען אין פראָווינצען, פון פראָווינצען אין פעלקער, דאַן פון פעלקער אין פעראייניגטע שטאַאטען פון איירָאָפּא, און שפּעטער פון דער גאַנצער וועלט".3)

„יעדעס פאָלק, סיי קליין, סיי שטאַרק אָדער שוואַך, יעדע פראָווינץ און יעדע געמיינדע האָט דאָס אונבעשרענקטע רעכט אויף פאָלקאָמענע זעלבסטשטענדיגקייט, בתנאי אויב זייער אי־נערליכע קאָנסטיטוציע האַלט ניט איין קיין געפאַהר פאַר די זעלבסטשטענדיגקייט און פרייהייט פון די אַרומיגע געמיינדען און פעלקער".4)

„אַלץ וואָס מען בעצייכענט מיט'ן נאָמען די היסטאָרישע רעכטען פון נאַציאָנען ווערט לגמרי אָבגעשאַפט; אַלע פראַגען בנוגע צו די נאַטירליכע, פּאָליטישע, סטראַטעגישע און עקאָנאָמי־שע גרעניצען דאַרף מען פון דאַן אָן קלאַסיפיצירען אַלס אַלטע היסטאָריע און גאַנץ ענטשיעדען פערוואַרפען".5)

„דערפאַר וואָס א געוויסער געגענד האָט אַמאָל געהערט צו א געוויסען שטאַאט, אויב אפילו על פי פרייוויליגען צובונד, איז ער בשום אופן ניט מחויב צו פערבלייבען צוגעבונדען צו איהם אויף אייביג. די מענשליכע גערעכטיגקייט, די איינציגע וועלכ־ האָט פאַר אונז א וועלכע עס איז בעדייטונג, קען ניט אָנערקענען קיין אייביגע התחיבות'ן. אַלע רעכטען און פליכטען בעגרינדען

1) פּראָפּאָזיציאָן, ווערק, ז. 20. 2) דאָרט, ז. 16. 3) ז. 16-17. 4) דאָרט, ז. 17-18. 5) דאָרט, ז. 17.

זיך אויף פרייהייט. דאס רעכט פון פרייער פעראייניגונג און אבטיילונג איז דאס ערסטע און וויכטיגסטע פון אלע פאליטישע רעכט. אהן אזא רעכט וואלט דער בונד אלעמאל זיין נישט מעהר ווי א פערבעהאלטענע צענטראליזאציע".[1]

.5 — אייגענטום.

אין דער מענשהייט'ס פארטשריט פון א טיערישער צו א מענשליכער עקזיסטענץ, וועט לויט באקונין נאך אין קורצען פערשווינדען, אמת טאקי ניט דאס אייגענטום, אבער דערפאר זיכער די איצטיגע געשטאלט פון אייגענטום — דאס אונבעשרענקטע פריוואט־אייגנטום.

1. דאס פריוואטאייגענטום, אין דעם ערך וואס עס פערקאפט אלע זאכען אהן אן אונטערשיעד, געהערט צו דערזעלביגער נידעריגער ענטוויקלונגסשטופע וואס דער שטאאט.

„דאס פריוואטאייגענטום איז אין דערזעלבער צייט אי די פאלגע, אי די גרונדלאגע פון'ם שטאאט".[2] „יעדע רעגירונג איז פון איין זייט נויטיגערווייז געבויט אויף עקספלואטאציע, און פון דער אנדער זייט איז די עקספלואטאציע איהר ציעל און זי בעשיצט זי און גיט איהר א געזעצליכקייט".[3] אין יעדען שטאאט זיינען פאראן „צווייערליי בעציהונגען — רעגירונג און עקספלואטאציע. אויב רעגירען מיינט ווירקליך זיך מקריב זיין פון דער טובה וועגען פון די רעגירטע, דאן איז די צווייטע בעציהונג גאנץ געוויס א דירעקטע סתירה צו דער ערסטער. לאמיר נור אבער פערשטעהן אונזער פונקט ריכטיג! פון דעם אידעאלען שטאנדפונקט, ער מעג זיך זיין א טעאלאגישער אדער מעטאפיזישער, פערשטעהט זיך, אז די טובה פון די מאסען קען ניט מיינען זייער וואהלזיין דא אויף דער ערד, ווארים וואס פאר א בעטרעף האבען

---

[1]) פראפאזיציאן, ווערק, 18. [2]) סטאטוטען, ל'אלליאנץ, זייט 128. [3]) גאט און שטאאט, ווערק, ז. 324.

א פאר צעהנדליג יאהר פון עולם הזה אין פערגלייך מיט דער איי־
ביגקייט? הייסט עס, אז מען מוז רעגירען די מאסען ניט מיט
דער אויסרעכענונג עס זאל זיי געבען די גראבע תענוגים פון דער
וועלט, נור עס זאל זיי פערשאפען אייביגע גליקזעליגקייט. פון
דעם ערציהערישען שטאנדפונקט קען מען די אויסערע ליידען און
דחקות אדרבא גאר בעטראכטען פאר א גוטע זאך, אזוי ווי צו־
פיעל תענוגים פון גוף הרג'נען אוועק די אונשטערבליכע נשמה.
איצטער אבער פערשווינדט דער דאזיגער ווידערשפרוך. עקספלו־
אטירען און רעגירען בעטייט דיזעלבע זאך; איינס איז ממלא
דאס אנדערע און דיענט פאר א מיטעל און צוועק"[1].

2. דאס פריוואטאייגענטום וואס בעשטעהט אין אלע זאכען
אהן אן אונטערשיעד האט אזוינע אייגענשאפטען, וואס פאסען
זיך צו דער נידריגער שטופע פון ענטוויקלונג, צו וועלכער ער
געהערט.

„די פריווילעגירטע פערטרעטער פון קאפארבייט, (וועלכע
זיינען היינטיגען טאג די פערטרעטער פון דער געזעלשאפט, ניט
ווייל זיי האבען מעהר פערשטאנד, נור ווייל זיי זיינען געבארען
געווארען אין דעם פריווילעגירטען קלאס) — זיי גיט דאס דא־
זיגע פריוואטאייגענטום אלע מזל ברכות און אויך אלע פעהלערן
פון אונזער ציוויליזאציע: רייכקייט, לוקסוס, פערשווענדעריי,
תענוג, די פערגעניגען פון פאמיליען־לעבען, דעם אויסשליסליכען
גענוס פון פאליטישער פרייהייט, און דורך דעם די מעגליכקייט צו
עקספלואטירען מיליאנען ארבייטער און צו רעגירען זיי לויט דעם
חשבון פון די אייגענע אינטערעסען. וואס בלייבט נאך איבער
פאר די פערטרעטער פון האנד־ארבייט, פאר די אונצעהליגע מיליא־
נען פון פראלעטאריער אדער אפילו פאר די קליינע גרונדבעזיצער,
די בויערן? האפנונגלאזער עלענד, צומאל ניט אפילו די פרייד
פון א פאמיליען־לעבען, (וואָרים פאר'ן ארימאן ווערט די פא־
מיליע באלד א שווערע לאסט) אונוויסענהייט, בארבאריי, כמעט א

---

1) גאט און שטאאט, ווערק, זייט 4־323.

טיערישע עקזיסטענץ, און דערצו נאָך דער טרייסט, וואָס זיי דיענען, אלס א פעדעסטאל פאר דער קולטור, פרייהייט און פער־דאַרבענהייט פון א מינאָריטעט"1).

וואָס פרייער און מעהר ענטוויקעלט דער האנדעל און די אינ־דוסטריע זיינען אין א וועלכען עס איז לאנד, „אַלץ פאָלשטענדיגער איז פון איין זייט די דעמאָראַליזאציע פון דער קליינער צאָהל פריוויליגירטע, און אַלץ גרעסער זיינען פון דער אנדער זייט דאס עלענד, די קלאָגען און דער גערעכטער צאָרן פון די ארבייטער מאַ־סען. ענגלאנד, בעלגיען, פראנקרייך, דייטשלאנד זיינען זיכער די לענדער אין אייראָפּא, וואו דער האנדעל און די אינדוסטריע גע־ניסען די גרעסטע פרייהייט און זיינען אם העכסטען פאָרטגעשרי־טען. גראָד אין אָט די לענדער הערשט דער שרעקליכסטער פּאָופּע־ריזם, און דער אָבגרונד צווישען קאפּיטאליסטען און גרונדבעזי־צער אויף איין זייט און דעם ארבייטער קלאַס אויף דער אנדער זייט איז גרעסער ווי אין יעדען אנדער לאנד. אין רוסלאנד, אין די סקאנדינאווישע לענדער, אין איטאליען, אין שפּאניען, וואו האנ־דעל און אינדוסטריע זיינען נאָך ניט ענטוויקעלט, שטארבט מען נור זעלטען פון הונגער, א חוץ אין אויסערגעוועהנליכע פעלען. אין ענגלאנד איז שטארבען פון הונגער אַן אַלטעגליכע געשיכטע. און עס פערהונגערן ניט נור איינצעלנע, נור טויזענדער, צעהנדליג־טויזענדער און הונדערט טויזענדער"2).

3. די מענשהייט וועט אָבער אָט די נידעריגע ענטוויקלונגס־שטופע, צו וועלכער דאָס פריוואטאייגענטום געהערט, באלד ארי־בערגעהן.

אזוי ווי עס איז אַלעמאָל געוועזן אַן אונטערדריקונג פון די פעלקער דורכ'ן שטאאט, אזוי איז אויך שטענדיג געוועזן „עקספּלו־אטאציע פון די מאסען קנעכט, לייבאייגענע און לוין ארבייטער דורך א הערשענדע מינאָריטעט"3). אָבער פונקט אזוי וועניג ווי

1) פּראָפּאָזיציאָן, ווערק, זייט 32-33. 2) דאָרט, זייט 27-26. 3) גאָט און שטאאט, זייט 14.

יענע אונטערדריקונג, „אזוי ווייניג איז אָט די עקספּלואַטאַציע פערבונדען מיט דער עקזיסטענץ פון דער מענשליכער געזעל־שאַפט“.1) „דורך די קראַפט פון דער זאַך אליין“2) וועט דאָס אונבעגרעניצטע פּריוואַטאייגענטום אָבגעשאַפט ווערען. „יעדערער פיהלט שוין אז אָט דער אויגענבליק דערנעהענטערט זיך; די ענ־דערונג שטעהט שוין כמעט פאַר אונזערע אויגען, מען קען עס דערוואַרטען נאָך אין דעם יאָהרהונדערט“.

II. אויף דער נעכסטער ענטוויקלונגסשטופע, וועלכע די מענשהייט מוז באַלד גרייכען, וועט דאָס אייגענטום בע־קומען אזאַ געשטאַלט, אַז אויב אפילו עס וועט זיין פּריוואַט־אייגענטום אין די זאַכען פון קאָנסומפּציאָן, וועט אָבער אין גרונד און באָדען, אין פּראָדוקציאָנס מיטלען און אין אַלע אַנדערע קאַפּיטאַלען זיין נור געזעלשאַפטסאייגענטום. די צוקינפטיגע געזעלשאַפט וועט זיין קאָלעקטיוויסטיש.

אויף אָט דעם אופן וועט יעדען ארבייטער זיין געזיכערט די הכנסה פון זיין ארבייט.

„די גרונדלאַגע פון דער נייער וועלט מוז זיין די גערעכטיג־קייט; אָהן איהר איז ניטאָ קיין פרייהיט, קיין צוזאמענלעבען, קיין גליק, קיין פריעדען“.3) „די גערעכטיגקייט, ניט די יוריסטישע גע־רעכטיגקייט, אויך ניט די טעאָלאָגישע און אויך ניט די מעטאַפיזי־שע, נור די פּשוטע מענשליכע גערעכטיגקייט בעפעהלט“,4) אז „אין דער צוקונפט זאָל א מענש געניסען נור לפי ערך פון דעם סכום גיטער וואָס ער האָט געשאַפען“.5) דער פּונקט איז נור צו געפינען א מיטעל, „וואָס זאָל מאכען אז קיינער זאָל ניט האָבען די מעג־ליכקייט צו עקספּלואַטירען דעם אנדערנס ארבייט, און זאָל געניע־סען א טייל פון דער געזעלשאַפט׳ס אָנגעקליבענע גיטער (וועלכע

1) גאָט און שטאַאט, ז. 14. 2) פּראָגראַם פון דער סלאַווישער סעקציאָן; דראַגאָמאַנאָוו, ז. 282. 3) פּראָפּאַזיציאָן, ווערק, ז. 541. 4) דאָרט, ז. 59. 5) סטאַטוטען, ז. 133.

זיינען דורכאויס די פּראָדוקטען פון ארבייט) נור אויף אזויפיעל, אויף וויפיעל ער האָט דירעקט מיט זיין אַרבייט בייגעטראָגען צו דער בעשאַפונג פון דער דאָזיגער גיטערזאַמלונג".1)

דאָס דאָזיגע מיטעל בעשטעהט דעריין וואָס „דער גרונד און באָדען, די פּראָדוקציאָנסמיטלען און אלע אנדערע קאפּיטאַלען זאָלען אלס קאָלעקטיוו-אייגענטום פון דער גאַנצער געזעלשאַפט שטעהן אויסשליסליך צום נוצען פון די ארבייטער, דאָס הייסט, פון זייערע פעראייניגען פאר ערדארבייט און האנדווערק".2) „איך בין ניט קיין קאָמוניסט, נור א קאָלעקטיוויסט".3)

דער קאָלעקטיוויזמוס פון דער צוקינפטיגער געזעלשאַפט „פאָדערט בשום אופן ניט די אויפשטעלונג פון א וועלכער עס איז העכסטער אויטאָריטעט. אין דעם נאָמען פון פרייהייט, אויף וועלכער אליין עס קען געבויט ווערען אַן עקאָנאָמישע אָדער א פּאָליטישע אָרגאַניזאַציע, וועלען מיר אימער פּראָטעסטירען געגען יעדער זאַך, וואָס קוקט נור וויפיעל עס איז אויס עהנליך צום קאָמוניזם אָדער שטאַאַט-סאָציאַליזם".4) „איך וואָלט וועלען, אז די אָרגאַניזאַציע פון דער געזעלשאַפט און פון דעם קאָלעקטיוו אָדער געזעלשאַפטליך אייגענטום זאָל געשאַפען ווערען פון אונטען אַרויף דורך די שטימע פון א פרייער פעראייניגונג, ניט פון אויבען אראָב דורך וועלכע עס איז אויטאָריטעט".5)

6. — פערווירקליכונג.

די ענדערונג וועלכע לאָזט זיך באַלד דערוואַרטען אין דעם גאַנג פון דער מענשהייט'ס פּראָגרעס פון א טיערישער צו א מענשליכער עקזיסטענץ — דאָס פערשווינדען פון'ם שטאַאַט, די אומגעשטאַלטונג פון געזעץ און אייגענטום און

1) פּראָפּאָזיציאָן, ז. 55. 2) סטאַטוטען, ז. 133. 3) דיסקורס, מעמוארען, זייט 27. 4) פּראָפּאָזיציאָן, ווערק, זייט 56. 5) דיסקורס, מעמוארען, ז. 28.

דאס ערשיינונען פון דעם נייען צושטאנד — וועט נאך באקר־
נין נאך אריינטרעטען דורך א סאציאלע רעוואלוציאן; דאס
הייסט, דורך א געוואלטיגען צוזאמענבררך פון דער אלטער
ארדנונג, וועלכער וועט קומען פון זיך אליין דורך די קראפט
פון די זאכען גופא, וועלכען אבער די וואס זעהען פאראוים
דעם גאנג פון ענטוויקלונג, האבען די עובדא אונטערצושטו־
פען און צו פערלייכטערן.

I. „כדי ענטרונען צו ווערען פון זיין עלענדער לאגע האט
דאס פאלק דריי וועגען, צוויי איינגערעדטע און איינער א ווירק־
ליכער. די ערסטע צוויי זיינען דער בראנפען־שיינק און די קירך,
דער דריטער איז די סאציאלע רעוואלוציאן“.1) „די רפואה קען
נור קומען דורך די סאציאלע רעוואלוציאן“,2) דאס הייסט, דורך
די „צערשטערונג פון אלע אינסטיטוציעס פון אונגלייכהייט און
די איינפיהרונג פון עקאנאמישער און געזעלשאפטליכער גלייכ־
הייט“.3) די רעוואלוציאן וועט פון קיינעם ניט געמאכט ווערען.
„רעוואלוציאנען ווערען קיינמאל ניט געמאכט, ניט פון איינצעל־
נע, און ניט פון געהיימע געזעלשאפטען. זיי קומען אין א געוויסען
זין פון זיך אליין; די קראפט פון די זאכען, דער שטראם פון די
פאסירונגען רופט זיי ארויס. לאנג גרייטען זיי זיך צו אין דער
טיעפענים פון דעם טונקעלן בעוואוסטזיין פון די מאסען — דאן
ברעכען זיי אויס פלוצלינג, אפטמאל דאכט זיך פון גאר ניט־וויכ־
טיגע סבות“.4) „די רעוואלוציע שטעהט היינט כמעט פאר אונ־
זערע אויגען; יעדערער פיהלט איהר דערנעהענטערן זיך; מיר
דארפען זי דערווארטען נאך אין דעם יאהרהונדערט“.

1. „אונטער די רעוואלוציאן פערשטעהען מיר די פרייע
פונאנדערלאזונג פון אלץ וואס מען רופט היינט די בייזע לייד־
דענשאפטען, און די פערניכטונג פון אלץ וואס אויף דערזעלבער
שפראך הייסט די עפענטליכע ארדנונג“.5)

---

1) גאט און שטאאט, ז. 10. 2) דארט, ז. 18. 3) דארט, ז.
45. 4) סטאטוטען, ל'אלליאנס, ז. 132. 5) דארט, ז. 129.

די רעוואָלוציע וועט אָנמאַכען אַ רעש ניט אַנטקעגען מענשען, נור אַנטקעגען פערהעלטניסען און זאַכען" 1). „בלוטיגע רעוואָלוציעס זיינען, צו פערדאַנקען דער מענשליכער דומהייט, אָפּטמאָל נויטוועגדיג, זיי זיינען אָבער אַלעמאָל אַ צרה, גאָר אַ געוואַלטיגע צרה און אַ גרויס אומגליק, ניט נור אין פּרט פון די קרבנות וואָס זיי ברייגגען, נור אויך בעטראַכטענדיג די ריינקייט און די פּאָלקאָמענהייט פון דעם ציעל אין וועמעס נאָמען זיי קומען פאָר" 2). „מען דאַרף זיך ניט וואונדערן אויב דאָס פאָלק אין ערסטען אויגענבליק פון זיין אויפשטאַנד הרג'עט פיעל אונטערדריקער און עקספּלואַטאַטאָרס — דאָס דאָזיגע אומגליק, וואָס איז יעדענפאַלס ניט פון קיין גרעסערער וויכטיגקייט ווי דער שאָדען וואָס אַ שטורם מאַכט אָן, קען מען אפשר גאָר אין גאַנצען ניט פערמיידען. אָבער אָט דער נאַטירליכער פאַקט איז קיינמאָל ניט מאָראַליש און קיינמאָל אפילו ניט נוצליך. פּאָליטישע שחיטות האָבען קיינמאָל ניט געטוידטעט קיין פּאַרטייען, איבערהויפּט האָבען זיי זיך אַלעמאָל ארויסגעוויזען אונמעכטיג קעגענאיבער די פּריווילעגירטע קלאַסען; וואָרים די אויטאָריטעט ליעגט ווייט ניט אַזויפיעל אין די פּערזאָנען, ווי אין דער שטעלונג וואָס די פּריווילעגירטע פערנעהמען דורך די אינסטיטוציעס, ספּעציעל פון'ם שטאַאט און פּריוואַטאייגענטום. אויב מען וויל מאַכען אַ גרינדליכע רעוואָלוציע, מוז מען אָנגרייפען די זאַכען און די פערהעלטניסען, מען מוז צערשטערן דאָס אייגענטום און דעם שטאַאט: יעמאָלט האָט מען ניט נויטיג צו פערניכטען מענשען און זיין אויסגעזעצט דער געפאַהר פון אַ רעאַקציע, וואָס דאָס אויס'הרג'נען פון מענשען האָט אַלעמאָל ארויסגערופען און וועט אַלעמאָל ארויסרופען. אָבער כדי צו האָבען דאָס רעכט צו האַנדלען מענשליך געגענאיבער די מענשען און ניט שטעלען אין געפאַהר די רעוואָלוציע, מוז מען זיין אונדערבאַרימדיג צו די זאַכען און

1) סטאַטוטען, ל'אַלליאַנץ, ז. 126. 2) די פאָלקסזאַכע, דראַגאָמאַנאָוו, ז. 309.

פערהעלטניסען, מען מוז אלע צערשטערן, און פריהער פאר אלע דאס אייגענטום און זיין אונפערמיידליכע פאלגע, דעם שטאאט. דאס איז דער גאנצער סוד פון דער רעוואלוציע".1)

די רעוואלוציע, ווי די קראפט פון די זאכען שטעלט זי אונז היינטיגען טאג נויטיגערוויז פאר, וועט ניט זיין א נאציאנאלע, נור אן אינטערנאציאנאלע, ד. ה. א אוניווערסאלע. זעהענדיג די גע־פאהר פון א פערבאנד פון אלע פריווילעגירטע אינטערעסען און אלע רעאקציאנערע קרעפטען אין אייראפא, זעהענדיג די שרעקליכע מיטלען וואס א געשייטע ארגאניזאציע קען זיי פערשאפען, זע־הענדיג דעם טיעפען אבגרונד וואס ליעגט היינטיגען טאג אומע־דום צווישען די בורזשואזיע און די ארבייטער — קען קיין רע־וואלוציע ניט האפען צו האבען אן ערפאלג אויב זי וועט זיך ניט שנעל אויסשפרייטען פון איין איינציג פאלק אויף אלע אנדערע פעלקער. א רעוואלוציע אבער קען קיינמאל ניט אריבערשפריי־זען די גרעניצען און ווערען אן אלגעמיינע, סיידען זי האט אין זיך די גרונדלאגען פון אט אזא אלגעמיינקייט; ד. ה. סיידען זי איז אויסגעשפראכען סאציאליסטיש, סיידען זי צערשטערט דורך גלייכהייט און גערעכטיגקייט דעם שטאאט און פיהרט איין פריי־הייט. ווארים קיין זאך קען ניט בעסער בעגייסטערן און דערהע־בען די איינציגע אמת'ע קראפט פון היינטיגען יאהרהונדערט, די ארבייטער, ווי די פאלשטענדיגע בעפרייאונג פון דער ארבייט און די צוקלאפונג פון אלע אינסטיטוציעס, וואס דיענען צום שוטץ פון דעם ערבליכען אייגענטום און פון קאפיטאל".2) א פאליטישע און נאציאנאלע רעוואלוציע קען דעריבער ניט געווינען, סיידען די פאליטישע רעוואלוציע ווערט א סאציאלע, און די נאציאנאלע רעוואלוציע, דורך דעם וואס זי טראגט אין גרונד א סאציאליס־טישען און שטאאט־צערשטערענדען כאראקטער, ווערט א אוני־ווערסאלע רעוואלוציע".3)

---

1) סטאטוטען, ל'אלליאנס, ז. 127-8. 2) דארט, ז. 125.
3) דארט, ז. 131.

2. די רעוואָלוציע, ווי מיר פערשטעהען זי, מוז פון דעם ערסטען טאָג אָן פאָלשטענדיג צערשטערן און אויסרייסען מיט די וואָרצלען דעם שטאַאט און אַלע שטאַאט־אינסטיטוציעס. די דאָזיגע צערשטערונג וועט האָבען די פאָלגענדע נאַטירליכע און נויטיגע ווירקונגען: א) א באַנקראָט פון שטאַאט; ב) דער שטאַאט וועט ניט מעהר אויפמאָהנען קיין פריוואַטע חובות, נור די בעלי־חובות אליין וועלען צאָהלען זייערע שולדען ווען זיי וועלען חשק האָבען; ג) עס וועט אויפהערען דער שטייערן־אָבצאָהל און עס וועט ניט ארויפגעלעגט ווערען קיינע דירעקטע אָדער ניט־דירעקטע אָבצאָהלונגען; ד) עס וועלען אָבגעשאַפט ווערען די אַרמעע, די געריכטען, די בעאַמטע, די פּאָליציי און דער פּריסטערטום. ה) עס וועט אָבגעשטעלט ווערען די אָפיציעלע אַדמיניסטראַציע פון גערעכטיגקייט און עס וועט אָבגעשאַפט ווערען אַלעס וואָס ווערט אָנגערופען יוריסטישעס רעכט און די אָנווענדונג דערפון. פאָלגליך וועלען פערלירען יעדען ווערטה און וועלען געהן אויפ׳ן פייער אלע טיטולען פון אייגענטום, צוואות־אָבשרייבונגען, שטר־עסקא׳ס, געשענק־פּאַפּירען, פּראָצעס־אַקטען — קורץ, דער גאַנצער פּאַפּיר־פּאַק וואָס האָט צו טון מיט פּריוואַט־רעכט. אומעדום און בנוגע צו יעדער זאַך וועט דער רעוואָלוציאָנערער פאַקט פערנעהמען דאָס פּלאַץ פון געזעץ, וואָס איז געשאַפען און גאַראַנטירט פון׳ם שטאַאט. ו) עס וועלען קאָנפיסקירט ווערען אלע פּראָדוקטיווע קאַפּיטאַלען און אַלע פּראָדוקציאָנס מיטלען צו גונסטען פון די ארבייטער־פעראיינען, וועלכע וועלען עס געברויכען פאר דער קאָלעקטיוו־פּראָדוקציאָן. ז) עס וועט קאָנפיסקירט ווערען דאָס אייגענטום פון דער קירך און פון׳ם שטאַאט, אַזוי גוט ווי דאָס גאָלד וואָס געפינט זיך אין פּריוואַטע הענד, צום וואָהל און בעסטען פון דער געמיינדע, וואָס וועט צונויפגעשטעלט ווערען דורך דעם פערבאַנד פון די ארבייטער־פעראיינען. פאר די קאָנפיסקירטע גיטער וועלען די וואָס האָבען געליטען פון דער קאָנפיסקאַציע בעקומען פון דער געמיינדע אַלץ וואָס זיי האָבען אונבעדינגט נוי־

טיג; זיי זיינען פריי שפּעטער צו דערוועלבען מעהרער דורך זייער ארבייט"[1].

נאָך דער צערשטערונג וועט קומען דער איבערבוי פון דאָס נייע. דעריבער וועט זיין ח) „אַן אָרגאַניזאַציאָן פון דער קאָמונע וואָס וועט בעשטעהן פון די בעשטענדיגע באַריקאַדען־פעראיינען, ווי אויך פון זייער אָרגאַן, דעם ראַטה פון דער רעוואָלוציאָנערער קאָמונע, אין וועלכען יעדע באַריקאַדע, יעדע גאַס יעדער קוואַרטאַל וועט שיקען איינעם אָדער צוויי פעראַנטוואָרטליכע פערטרעטער, וועמען מען קען צו יעדער צייט צוריקרופען, און וועלכע קריגען בינדענדע אינסטרוקציעס. דער קאָמונאַלער ראַטה קען בעשטימען פון זיינע מיטגליעדער עקזעקוטיוו־קאָמיטעען פאַר די פערשיידענע צווייגען פון דער רעוואָלוציאָנערער אַדמיניסטראַציע. ט) אַן ערקלערונג פון דער רעוואָלוציאָנערער הויפּשטאָדט, וואָס האָט זיך אָרגאַניזירט ווי אַ קאָמונע, אַז תיכף נאָך דער גערעכטער צערשטערונג פון דעם אויטאָריטערען און אַפּוטרופּס'שען שטאַאַט, זאָגט זי זיך אָב פון דעם רעכט (אָדער ריכטיגער פון דער מאַכט) צו רעגירען די פּראָווינצען און פאַרשטעלען מיט זיך אַ מאָסשטאַב פאַר זיי. י) אַן אויפרוף צו אַלע פּראָווינצען, געמיינדען און פעראייניגונגען צו פאָלגען דעם ביישפּיעל פון דער הויפּטשטאָדט און ערסטענס זיך רעאָרגאַניזירען רעוואָלוציאָנער, דאַן שיקען אין אַ בעשטימטען פערזאַמלונגס אָרט פעראַנטוואָרטליכע און צוריקרופבאַרע פערטרעטער מיט בינדענדע אינסטרוקציעס, און אויף דעם אופן צונויפשטעלען דעם פערבאַנד פון די רעוואָלוציאָנערע פעראיינען, געמיינדען און פּראָווינצען, און אָרגאַניזירען אַ רעוואָלוציאָנערע מאַכט, וואָס זאָל זיין בכח צו בעזיעגען די רעאַקציע. שיקען זאָל מען ניט קיין אָפיציעלע רעוואָלוציאָנס־קאָמיסערען מיט עפּעס אַ מין קוקאַרדיעס, נור אַגיטאַטאָרען פאַר דער רעוואָלוציע אין אַלע פּראָווינצען און געמיינדען — ספּעציעל צו די פּויערים, וועלכע קענען ניט ווערען רעוואָלוציאָנירט דורך וויסענשאַפטליכע

1) סטאַטוטען, ל'אַלליאַנץ, ז. 30-129.

פרינציפען אָדער דורך דיקטאטאָרישע אוקאזען, נור דורך דעם רעוואָלוציאָנערען פאקט אליין, דאָס הייסט, דורך די אונפערמייד־ליכע ווירקונגען פון דעם פאָלשטענדיגען אויפהערען פון יעדער אָפיציעלער שטאאט־טהעטיגקייט אין אלע געמיינדען. די אָב־שאפונג פון דעם נאציאָנאלען שטאאט זאָל פאָרקומען אויך אין דעם זין, אז אלע פרעמדע לענדער, פראָווינצען, געמיינדען און פעראיינען, און אפילו אלע איינצעלנע מענשען, וועלכע האָבען זיך אויפגעהעבען אין נאָמען פון די אייגענע פרינציפען, זאָלען, ניט קוקענדיג אויף די איצטיגע שטאאט־גרעניצען, אויף זייער פאָלי־טישען סיסטעם און זייער נאציאָנאליטעט, ארייגענומען ווערען; בעת פון דער אנדער זייט, אלע פראָווינצען, געמיינדען, פעראיי־נען און איינצעלנע פערזאָנען פון דעם אייגענעם לאנד, וועלכע האלטען זיך ביי דער רעאקציאָנערער פארטיי, זאָלען בלייבען אויס־געשלאָסען. אויף דעם אופן וועט די אוניווערסאלע רעוואָלוציע, גופא דורך דעם וואָס די אויפגעשטאנענע לענדער וועלען זיך פערבינדען פאר א געמיינשאפטליכער פערטיידיגונג, מארשירען אונגעשטערט איבער די אָבגעשאפענע גרעניצען און חורבות פון די פריהערדיגע שטאאטען צו איהר גרויסען זיעג".1)

II. „דיענען דער רעוואָלוציאָן, וועלכע מוז אומעדום זיין די ארבייט פון׳ם פאָלק, אָרגאניזירען זי און צו־איילען"2) — דאָס אליין איז די אויפגאבע פון יענע מענשען, וועלכע זעהען אין פאָר־אוים דעם גאנג פון ענטוויקלונג. מיר דארפען טון „די ארבייט פון א העבאם"3) פאר דער נייער צייט: „מיטהעלפען די געבורט פון דער רעוואָלוציאָן".4)

פאר דעם צוועק מוזען מיר „ערסטענס פערשפרייטען צווי־שען די מאסען אזוינע געדאנקען, וועלכע ענטשפרעכען די אינסטינקטען פון די מאסען".5) וואָס האלט אָב אָט די געדאנקען,

---

1) סטאָטוטען, ל׳אלליאנץ, ז. 1-130. 2) דאָרט. 3) די פאָלקסזאַכע, דראגאמאנאוו, ז. 309. 4) סטאָטוטען, ז. 132. 5) דאָרט.

וועלכע טראָגען מיט זיך א ישועה פאר די ארבייטער, פון אריינצו־דרינגען צווישען די מאסען מיט שטורם? זייער אונוויסענהייט און איבערהויפּט די פּאָליטישע און רעליגיעזע פּאָראורטיילען, וועלכע, א דאנק די אָנשטרענגונגען פון די הערשענדע קלאסען, פער־פינסטערן ביז אויף היינטיגען טאָג דעם ארבייטער'ס נאטירלי־כען געדאנק און געזונטע געפיהלען".1) דאָס ציעל מוז דעריבער בעשטעהן דעריין, צו מאכען איהם פּאָלקאָם בעוואוסט פון דאָס וואָס ער וויל און ארויסרופען אין איהם דעם געדאנק וואָס ענט־שפּרעכט זיינע טריעבען. האָט זיך נור איין מאָל אויפגעהעבען דער געדאנק פון די ארבייטערמאסען צו דער הויך פון זייערע טריעבען, דאן ווערט באלד זייער ווילען בעשטימט און קיין זאך קען ניט ביישטעהן אנטקעגען זייער מאכט".2)

ווייטער, מוזען מיר „שאפען, אמת טאקי ניט די ארמעע פון דער רעוואָלוציע — אזא אַרמעע קען נור זיין דאָס פּאָלק אליין — אָבער דאָך מוזען מיר בילדען א מין רעוואָלוציאָנערן גענע־ראלשטאב. די מוזען זיין איבערגעבענע, ענערגישע און טאלאנט־פולע מענשען, וועלכע האָבען קודם כל ליעב דאָס פּאָלק אָהן גאוה און אָהן פניות, און וועלכע בעזיצען די פעהיגקייט מכריע צו זיין צווישען דעם רעוואָלוציאָנערען געדאנק און די אינסטינקטען פון פּאָלק. מען דארף דערצו ניט האָבען קיין איבעריג גרויסע צאָהל מענשען. פאר די אינטערנאציאָנאַלע אָרגאניזאציע פון גאנץ איי־ראָפּא איז גענוג א הונדערט ערנסטע און פעסט פערבונדענע רע־וואָלוציאָנערן. פון צוויי ביז דריי הונדערט רעוואָלוציאָנערן זיינען גענוג פאר דער אָרגאניזאציע פון גרעסטען לאנד".3)

אָט דאָ איז פאראן ספּעציעל א פעלד פאר דער טהעטיגקייט פון די געהיימע געזעלשאפטען.4) „כדי צו דיענען דער אלגע־מיינער רעוואָלוציע, צו אָרגאניזירען זי און צו־איילען"5) האָט באקונין געגרינדעט „די אינטערנאציאָנאלע אלליאנץ פון דער

1) אַרטיקלען, מעמואר, ז. 103. 2) דאָרט. 3) סטאטוטען, ז. 132. 4) דאָרט. 5) דאָרט, ז. 125.

סאציאליסטישער דעמאקראטיע". זי האט געדארפט פערפאלגען א דאפעלטען צוועק. א) „פערשפרייטען ריכטיגע אנשויאונגען איבער פאליטיק, עקאנאמיע און אלערליי פילאזאפישע פראגען צווישען די פאלקסמאסען פון אלע לענדער; טהעטיגע פראפאגאנדא דורך צייטונגען, בראשורען און ביכער, ווי אויך גרינדען עפענטליכע פעראייניגונגען. ב) געווינען אלע קלוגע, ענערגישע, פערשוויגענע, גוט־געזינטע מענשען, וועלכע זיינען געטריי איבערגעבען צו דער אידעע; בעדעקען גאנץ אייראפא, און אויך וויפיעל מעגליך אויך אמעריקא, מיט א נעץ פון אפפערפעהיגע און דורך איינינגקייט שטארקע רעוואלוציאנערען".1)

1) סטאטוטען, ז. 125־126.

זיעבעטער קאפיטעל.

קראָפּאָטקין׳ס לעהרע.

1. — אַלגעמיינעס.

1. פּעטער אַלעקסייעוויטש קראָפּאָטקין איז געבאָרען גע־וואָרען אין מאָסקוי אין יאָהר 1842. פון 1862 ביז 1867 איז ער געווען אַן אָפיציער ביי די אַמורער קאָזאַקען; אין דער צייט האָט ער ארומגערייזט א גרויסען טייל פון סיביר און מאַנדזשוריע. פון 1867 ביז 1871 האָט ער שטודירט אין פּעטערבורג מאַטעמאַטיקע. דאַמאָלסט איז ער אויך געווען סעקרעטער פון דער געאָגראַפּישער געזעלשאַפט; אונטער איהר אויפטראַג האָט ער אויסגעפאָרשט די גלעטשערס (אייזבערג) פון פינלאַנד און שוועדען.

אין 1872 איז קראָפּאָטקין געפאָהרען קיין בעלגיען און אין דער שווייץ, וואו ער האָט זיך אָנגעשלאָסען אָן דער „אינטערנאַ־ציאָנאַלע אַסאָציאַציאָן פון אַרבייטער". נאָך אין דעמזעלבען יאָהר האָט ער זיך צוריקגעקעהרט קיין פּעטערבורג און איז גע־וואָרען א טהעטיג מיטגליעד פון דעם געהיימען בונד פון די „טשאַי־קאָווצי". אין 1874 האָט מען איהם אויסגעפונען. מען האָט איהם ארעטירט און געהאַלטען אין תפיסה, ביז עס איז איהם געלונגען צו ענטלויפען (אין 1876) קיין ענגלאַנד.

פון ענגלאַנד איז קראָפּאָטקין געגאַנגען אין 1877 נאָך דער שווייץ, פון וואַנען ער איז אָבער אין 1881 אויסגעוויזען געוואָרען. ער האָט זיך דאַן אויפגעהאַלטען אַמאָל אין פראַנקרייך און אַמאָל אין ענגלאַנד. אין פראַנקרייך איז ער אין 1883 פעראורטיילט גע־וואָרען פאַר געהערען צו א פערבאָטענער געזעלשאַפט אויף 5

יאָהר געפענגניס; ער איז אָבער נור געזעסען ביז 1886, און דאַן האָט מען איהם בעפרייט. זייט דאַן לעבט ער אין ענגלאַנד.

קראָפּאָטקין האָט פערעפענטליכט געאָגראַפישע ווערק און רייזעבעשרייבונגען, און א חוץ דעם שריפטען אויף די ענינים פון פּאָליטיק, עקאָנאָמיע און רעכטספילאָזאָפיע.

2. פאר קראָפּאָטקינ'ס לעהרע איבער געזעץ, שטאַאט און אייגענטום זיינען אם וויכטיגסטען זיינע פיעלע קליינע שריפטען, צייטונגס ארטיקלען און געהאַלטענע רעדען. די ארטיקלען וועלכע ער האָט געדרוקט אין די זשענעווער צייטונג „לע רעוואָלטע" פון 1879 ביז 1882 זיינען אין 1885 ארויס אין בוכפאָרם אונטער'ן נאָמען „פּאראָל ד'ון רעוואָלטע'". דאָס איינציגע גרעסערע ווערק, אין וועלכען ער האָט ענטוויקעלט זיין לעהרע איז „לא קאָנקעט די פּען" (1892).

3. קראָפּאָטקין רופט אָן זיין לעהרע אנארכיזם. „ווען אין מיטען פון'ם „אינטערנאציאָנאל" האָט זיך געבילדעט א פּארטיי, וועלכע האָט פונקט אזוי וועניג אָנערקענט אַן אויטאָריטעט אין דער אסאָציאציע, ווי וועלכע עס איז אנדער אויטאָריטעט, האָט זי זיך פון אָנפאַנג אָנגערופען פעדעראַליסטיש, און שפּעטער אנטי־אויטאָריטער, פיינד פון'ם שטאַאט. זי האָט נאָך דאַמאָלסט אויס־געמיטען צו בעצייכענען זיך מיט דעם נאָמען אנארכיסטיש. דאָס וואָרט אַ ן־אַ ר כ י ע (אָט אזוי האָט מען עס אין יענער צייט געשריבען) האָט דער פּארטיי אויסגעוויזען איז צו־ענג פערבונ־דען מיט פּרודאָן'ס אָנהענגער, וועמעס רעפאָרם־געדאנקען דער אינטערנאציאָנאל האָט בעקעמפּפט. די געגנער אָבער פון דער דאָ־זיגער פּארטיי האָבען דוקא צוליב דעם טעם, וואָס עס וועט ארויס־רופען א פערווירונג, געהאַט הנאה זיי אָנצורופען מיט דעם נאָ־מען; אגב האָט עס זיי געגעבען א פּתחון פּה צו בעהויפּטען, אז די אנארכיסטען, ווי מען קען עס זעהען בעשיינפּערלאך פון זייער נאָמען גופא, ציעלען נישט מעהר ווי ארויסצורופען אונאָרדנונג און כאָאָס, און אויף ווייטער דענקען זיי גאָר נישט. די אנאר־כיסטישע פּארטיי האָט ניט לאַנג געוואַרט און האָט אָנגענומען

דעם נאָמען וואָס מען האָט איהר געגעבען. אין אָנהויב איז זי נאָך בעשטאַנען אויף דעם פּאַסיקל צווישען „אַן" און „אַרכיע", מחמת דעם טעם וואָס דאָס וואָרט אַן־אַרכיע, וועלכעס נעהמט זיך פון גריכיש, בעטייט, ווען עס ווערט געשריבען אין אָט דער פאָרם, הערשאַפטסלאָזיגקייט, און ניט כלומר'שט „אונאָרד־נונג"; זי האָט זיך אָבער באַלד ענטשלאָסען איינצושפּאַרען דעם בעל מגיה אַן איבעריגע טרחה און דעם לעזער א למוד אין דער גריכישער שפּראַך, און האָט זיך בעדיענט מיט'ן נאָמען ווי ער שטעהט און געהט"[1]. און אין פאַקט, „דאָס וואָרט אנארכיע, וואָס נעגירט די גאַנצע זאָגענאַנטע אָרדנונג און דערמאָנט אונז אָן די שענסטע מאָמענטען אין'ם לעבען פון די פעלקער, איז גאַנץ גוט צוגעקליבען פאַר אַ פּאַרטיי, וועלכע בעשטרעבט צו געווינען אַ בעסערע צוקונפט"[2].

2. — גרונדלאַגע.

לויט קראָפּאָטקין נאָך איז דאָס העכסט־וויכטיגע געזעץ פאַר'ן מענשען דאָס ענטוויקלונגס געזעץ פון'ם פּראָגרעס פון דער מענשהייט פון אַ ווענינער גליקליכער ביז צו אַ העכסט גליקליכער עקזיסטענץ; פון דעם געזעץ פיהרט ער ארויס דאָס געבאָט פון גערעכטיגקייט און דאָס געבאָט פון ענערגיע.

1. דאָס העכסטע געזעץ פאַר'ן מענשען איז דאָס ענטוויק־לונגסגעזעץ פון'ם פּראָגרעס פון דער מענשהייט פון אַ ווענינער גליקליכער ביז צו אַ העכסט גליקליכער עקזיסטענץ.

עס איז פאַראַן „נור איין וויסענשאַפטליכע מעטאָדע — די מעטאָדע פון די נאַטורוויסענשאַפטען"[3], און אָט די מעטאָדע ווענדען מיר אויך אָן „אין די וויסענשאַפטען וואָס זיינען נוגע דעם מענשען", ספּעציעל אין דער געזעלשאַפטס־וויסענשאַפט"[4].

---

1) פּאַראָל ד'ין רעוואָלטע, ז. 99. 2) דאָרט ז. 104. 3) לע טאַן נואַוואָ, ז. 39. 4) דאָרט.

הײנטיגע צײטען געהט פּאַר אַ געוואַלטיגע רעוואָלוציע אין אַלע
װיסענשאַפטען, און דאָס קומט דורך די ענטװיקלונגס־פילאָזאָפיע.1)
„דער ביזאהעריגער געדאַנק, אַז אין דער נאַטור שטעהט אַלץ
אויף אַן אָרט, איז געפאַלען, צערשטערט געוואָרען און פערניכ־
טעט. אַלץ אין דער נאַטור בײט זיך, גאָרנישט בלײבט שטעהן,
ניט דער פעלז וואָס זעהט אונז אויס אַזוי אונבעװעגליך, ניט דער
קאָנטינענט, װעלכען מיר רופען אָן „טעררא פירמא (פעסטע ערד),
ניט די מענשען װאָס װאָהנען אויף איהם און ניט זײערע מנהגים,
געװאוינהייטען און געדאַנקען. אַלץ װאָס מיר זעהען אַרום אונז איז
אַן ערשײנונג װאָס געהט פאָראיבער און מוז זיך ענדערן, ווייל
אונבעװעגליכקײט װאָלט זײן דער טויט".2) בײ די אָרגאַניזמען
איז אָט די ענטװיקלונג אַ פּראָגרעס, צוליב „זײער װאונדערבאַ־
רע פעהיגקײט צו צו־פּאַסען זיך צו זײערע לעבענסבעדינגונגען.
זײ ענטװיקלען אַזוינע אײגענשאַפטען, דורך װעלכע דער גאַנצער
אָרגאַניזם פּאַסט זיך צו אַלץ פּאָלשטענדיגער צו זײן סביבה און
יעדער טײל פּאַסט זיך צו צו די נויטען פון אַ פרײען צוזאַמענ־
װירקען. דאָס איז „דער קאַמפּף אומס דאזײן", װעלכען מען דאַרף
דעריבער ניט אויפפאַסען אין דעם ענגען זין פון אַ קאַמפּף צװי־
שען אינדיװידועמען פאַר די מיטלען צום לעבען".3)

די ענטװיקלונג געהט קײנמאָל ניט אַזוי לאַנגזאַם און גלײכ־
מעסיג, װי מען פלעגט בעהויפּטען. עװאָלוציאָן און רעװאָלוציאָן
בײטען זיך אײנע מיט די אַנדערע, און די רעװאָלוציאָנען, דאָס
הײסט, די צײטען פון שנעלער עװאָלוציאָן, געהערען פונקט אַזוי
גוט צו דער אײנהײט פון דער נאַטור, װי די צײטען אין װעלכע
די עװאָלוציע געהט זיך אָן לאַנגזאַמער".4) „אָרדנונג איז דאָס
פרײע גלײכגעװיכט פון אַלע קרעפטען װאָס װירקען אויף אײנעם
און דעמזעלביגען פונקט; אויב װעלכע עס איז פון אָט די קרעפּ־
טען װערען געשטערט אין זײער װירקונג דורך אַ מענשליכען װי־

1) לע טאַן נואוואָ, ז. 39. 2) רעװאָלוציאָנערע שטודיען, ז.
9. 3) אַנאַרכ. קאָמוניזם, ז. 9-8. 4) לע טאַן נואוואָ, ז. 13.

לען, ווירקען זיי פון דעסטוועגען אלץ איינס, אָבער זייערע וויר־
קונגען קלייבען זיך אָן, ביז איין שעהנעם טאָג ברעכען זיי דורך
די געמאכטע וואנד און רופען ארויס א רעוואָלוציע".1)

קראָפּאָטקין ווענדעט אָן אָט די אלגעמיינע געדאנקען אויפ'ן
געזעלשאפטליכען לעבען פון מענשען. א געזעלשאפט איז א צו־
נויפזאמלונג פון אָרגאניזמען, וועלכע זוכען אין איין צייט אי צו
בעפריעדיגען די בעדערפעניסען פון יעדען איינצעלנעם אי צו וויר־
קען אלע צוזאמען לטובה פון גאנצען מין".2) זי איז „ א גאנצעס
וואָס דיענט דעם צוועק צו בעקומען וואָס מעהר גליק, אוועקגע־
בענדיג דערויף וואָס ווייניגער מענשליכע קרעפטען".3) די מענש־
ליכע געזעלשאפטען ענטוויקלען זיך און מען קען פּרובירען בע־
שטימען דעם גאנג פון דער דאָזיגער ענטוויקלונג.4) געזעלשאפ־
טען געהען פאָרוועערטס פון נידעריגערע צו העכערע פאָרמען פון
אָרגאניזאציע;5) דאָס ציעל אָבער פון דער דאָזיגער ענטוויקלונג,
דאָס הייסט, דער פּונקט צו וועלכען זי שטרעבט, איז „איינצופיהר־
רען די בעסטע בעדינגונגען, וואָס זאָלען געבען דאָס גרעסטע גליק
פון דער מענשהייט".6) דער ריכטיגער וועג צו דעם דאָזיגען ציעל
איז דאָס וואָס מיר רופען אָן פּראָגרעס.7) די מענשהייט קען
פאר א געוויסע צייט אָבטרעטען פון אָט דעם וועג, צום סוף אָבער
מוז זי ווידער געבראכט ווערען צו איהם צוריק.8)

אָבער אפילו דאָ קומט די עוואָלוציאָן ניט פאָר אָהן רעוואָ־
לוציאָנען. דאָס וואָס איז ריכטיג בנוגע צו א מענשען'ס מיינונ־
גען, בנוגע צו דעם קלימאט פון א לאנד און בנוגע צו די סמנים
פון די מינים, איז אויך ריכטיג בנוגע צו געזעלשאפטען: „זיי
ענטוויקלען זיך לאנגזאם, אָבער עס גיט אויך צייטען פון דער
שנעלסטער איבערענדערונג".9) וואָרים פערשיידענערליי אומ־

1) לע טאַן נואוואָ, ז. 12. 2) אנארכ. קאָמ. ז. 4. 3) רע־
וואָלוצ. סטודיען, ז. 24. 4) אנארכ. קאָמ. ז. 4. 5) דאָרט, ז.
7. 6) דאָרט, ז. 4. 7) די אנארכיע אין דער סאָציאל. רעוו. ז.
28. 8) ווערטער פון א רעוואָל. ז. 17. 9) לע טאַן נואוואָ, ז. 59.

שטאַנדרען קענען שטעהן אין וועג דעם שטרעבען פון די מענשליכע חברותא'ס צו גרייכען די מעגליך־גרעסטע מאָס פון גליק. „נייע געדאַנקען שפּראָצען ארויס אומעדום, זיי זוכען ארויסצוקומען אין דער ליכטיגקייט, צו געפינען אַן אָנווענדונג אין לעבען; זיי ווערען אָבער צוריקגעהאַלטען דורך די אינערציע פון יענע מענשען, וועל־כע זיינען פעראינטערעסירט אין אויפהאַלטען די אַלטע צושטאַנ־דען, זיי ווערען דערשטיקט אונטער דער לאַסט פון די בעיאָה־רענטע פאָראורטיילען און טראַדיציעם".1) „די פּאָליטישע, עקאָ־נאָמישע און סאָציאַלע אינסטיטוציעס צערפאַלען אויף חורבות, און די אונבעוואָהנבאר־געוואָרענע געביידע שטערט די ענטוויק־לונג פון די שפּראָצען, וואָס בעווייזען זיך אין איהרע שפּאַלטען און ארום איהר".2) דאַן בעדארף מען „גרויסע פּאַסירונגען וואָס זאָלען גראָבליך א ריס טון דעם פּאָדים פון דער געשיכטע, ארויס־שליידערן די מענשהייט פון איהרע אויסגעפאָהרענע שטעגען און אריינוואַרפען זי אין נייע וועגען".3) „די רעוואָלוציע ווערט א דרינגענדע נויטווענדיגקייט". 4) — „דער מענש האָט דערקענט זיין פּלאַץ אין דער נאַטור; ער האָט דערקענט, אַז זיינע אינסטי־טוציעס זיינען זיין אייגען ווערק און זיי קענען איבערגעמאַכט ווערען פון איהם אליין".5) „וואָס האָט די טעכניק ניט געוואַגט צו טון און וואָס וואַגט ניט היינטיגען טאָג די ליטעראַטור, די מאַהלער־קונסט, די דראַמא, די מוזיק!"6) אזוי מוזען מיר אויך, דאָרט וואו די אינסטיטוציעס שטערען דעם פּראָגרעס פון דער גע־זעלשאַפט, „וואַגען צו קעמפּפען, כדי צומאַכען מעגליך א רייך לע־בען אין איבערפלוס פאַר אַלעמען".7)

2. פון דעם ענטוויקלונגס געזעץ פון דער מענשהייט'ס פּראָגרעס פון א וועניגער גליקליכער ביז צו א העכסט־גליקליכער

---

1) ווערטער פון אַ רעוואָלוציאָנער, ז. 275-6. 2) דאָרט, ז. 277-8. 3) דאָרט, ז. 17. 4) דאָרט, ז. 275. 5) רעוואָלוצ. סטודיען, ז. 9. 6) דאָרט, ז. 10. 7) אַנאַרכ. מאָראַל, ז. 74.

עקזיסטענץ פיהרט קראפאטקין ארויס דאס געבאט פון גערעכטיג־
קייט און דאס געבאט פון ענערגיע.

אין דעם „קאמפף אום׳ס דאזיין" ענטוויקלען זיך די מענש־
ליכע געזעלשאפטען צו אזא צושטאנד וואו עס זיינען פאראן די
בעסטע בעדינגונגען אויף צו דערגרייכען דאס גרעסטע גליק פון
דער מענשהייט.1) ווען מיר בעצייכענען עפעס מיט דעם נאמען
„גוט", מיינען מיר דערמיט, אז עס העלפט צו גרייכען אט דעם
ציעל, ד. ה. עס איז לטובה פאר דער געזעלשאפט אין וועלכער
מיר לעבען; און ווען מיר רופען אן עפעס „שלעכט", מיינען מיר
דאס, וואס נאך אונזער מיינונג נאך הינדערט צו גרייכען דעם
ציעל, ד. ה. וואס עס איז שעדליך פאר דער געזעלשאפט אין וועל־
כער מיר לעבען.2)

גאנץ געוויס קענען זיך בייטען די מיינונגען מכח וואס עס
העלפט און וואס עס שטערט די איינפיהרונג פון די בעסטע בע־
דינגונגען אויף צו גרייכען דער מענשהייט׳ס גרעסטען גליק, און
בכן, וואס איז ניצליך אדער שעדליך פאר דער געזעלשאפט. איין
גרינדליכע פאדערונג אבער אויף צו דערגרייכען דעם דאזיגען
ציעל וועט ביי אלע פערשיידענהייטען פון די מיינונגען דאך מו־
זען אנערקענט ווערען. דאס קען צוזאמענגעפאסט ווערען אין דעם
זאץ: „טהו פאר אנדערע דאס וואס דו ווילסט עס זאל געטון
ווערען אין א עהנליכען פאל פאר דיר". אבער אט דער זאץ „איז דאס
אייגענע וואס דער פרינציפ פון גלייכהייט".3) גלייכהייט וויעדער
מיינט דאס אייגענע וואס יושר, סאלידאריטעט, גערעכטיגקייט.4)

עס איז אבער פאראן נאך א גאנץ קלארע גרונדפאדערונג וואס
מען מוז ערפילען כדי צו קענען גרייכען דאס ציעל. דאס איז
„עטוואס גרעסער, שעהנער און געוואלטיגער איידער די איינפא־
כע גלייכהייט; מען קען עס אויסדריקען אין דעם זאץ: זיי
שטארק; זאל פון דיר אריבערפליסען די ליידענשאפט פון גע־

1) אנארכ. קאמ. ז. 4. 2) דארט, ז. 30. 3) דארט, ז.
24-41. 4) ווערטער פון א רעוואלוציאנער, ז. 342,129.

דאנק און טהאט, בכדי אז דיין פערשטאנד, דיין ליעבע און דיין ענערגיע זאָל זיך אריינגיסען אין אנדערע מענשען".[1]

3. — געזעץ.

אויף דער נעכסטער שטופע פון'ם פּאָרטשריט פון דער מענשהייט פון א ווענינער גליקליכער ביז צו א העכסטגליקליכער עקזיסטענץ, וועט נאָך קראַפּאָטקין נאָך אמת טאקי ניט פערשווינדען דאָס רעכט, אָבער זיכער די געמאכטע געזעץ.

1. די געמאכטע געזעץ זיינען פאר דעם דאָזיגען פּאָרטשריט פון דער מענשהייט געוואָרען א שטערונג.

„זייט טויזענדער יאָהרען חזר'ן די רעגירער איבער אימער ווידער די ווערטער: אכטונג פאר'ן געזעץ!"[2]; „אין די היינטיגע שטאאטען בעטראכט מען א נייע געזעץ ווי א רפואה פאר אלע מכות".[3] אין אמת'ען אָבער „האָט דאָס געזעץ קיין תביעה ניט פאר וואָס מענשען זאָלען עס אכטען".[4] „עס איז א קונציגע געמישעכץ פון אזוינע געוועגהייטען, וועלכע זיינען ניצליך פאר דער געזעלשאפט און וואָלטען געשעצט ווערען אויך אָהן דעם געזעץ, און פון אנדערע וועלכע זיינען נור ניצליך פאר דער הערשענדער מינאָריטעט, בעת אָבער פאר די מאסען זיינען זיי שעדליך און ווערען פון זיי אָבגעהיט נור דורך שרעקען און מורא פאר די שטראָף".[5] „דאָס געזעץ וואָס האָט אין אָנהויב זיך בעוויעזען אלס א זאמלונג פון געוועגהייטען, וועלכע האָבען געדיענט דעם קיום פון דער געזעלשאפט, איז איצט נישט מעהר ווי א ווערקצייג אויפצוהאלטען די עקספּלואטאציע און די בעהערשונג פון די ארבייטענדע מאסען דורך די רייכע פוילענצער. עס האָט היינט שוין ניט מעהר קיין קולטורעלע אויפגאבע; זיין איינציגע

1) אנארכ. מאָראַל, ז. 61, 57. 2) ווערטער פון א רעוואָלוציאָנער ז. 215. 3) דאָרט, ז. 214. 4) דאָרט. ז. 227. 5) דאָרט.

אויפגאבע איז נור צו בעשיצען עקספלואטאציע".1) „אנשטאט פראגרעסיווע ענטוויקלונג ברייננט עס נור שטרענגע אונבעוועג־ליכקייט;2)„ עס העלפט נור שטארק צו פערפעסטיגען די געוועהניי־מען, וואס זיינען ניצליך פאר דער הערשענדער מינאריטעט".3)

„אז מען בעטראכט די מיליאנען געזעץ, וועלכע די מענש־הייט געהארכט, קען מען זיי איינטיילען אויף דריי גרויסע קלא־סען: די בעשיצונג פון אייגענטום, די בעשיצונג פון דער רעגי־רונג און די בעשיצונג פון פערזאנען. נעהמט מען אבער אונטער־זוכען אט די דריי קלאסען, קומט מען נויטווענדיג אומעדום צום רעזולטאט, אז דאס געזעץ האט קיין ווערטה ניט און איז נור שעדליך. וואס פאר א ווערדע די בעשיצונג פון אייגענטום האט, ווייסען די סאציאליסטען שוין צו־גוט. די געזעץ וועגען אייגענ־טום זיינען ניט געמאכט געווארען כדי צו זיכערן דער געזעלשאפט אדער די איינצעלנע די פולע הכנסה פון זייער ארבייט. אדרבה זיי עקזיסטירען נור כדי אוועקצורויבען ביים פראדוצירער א טייל פון זיין פראדוקט, און צו בעשיצען אייניגע אנדערע אין דעם גע־נוס פון דאס וואס זיי האבען אנגערויבט פון די איינצעלנע אר־בייטער אדער פון דער גאנצער געזעלשאפט".4) וואס עס בע־לאנגט ווייטער די געזעץ צו בעשיצען די רעגירונג, „ווייסען מיר וואהל, אז אלע רעגירונגען אהן אויסנאהמע האבען די אויפגאבע אויפצוהאלטען מיט געוואלט די פריווילעגיעס פון די בעזיצענדע קלאסען, — דער אדעל, די גייסטליכע און די בורזשואזיע. מען דארף נור אט די אלע געזעץ אונטערזוכען, מען דארף נור יעדען טאג בעמערקען ווי זיי ווירקען, וועט מען זיך איבערצייגען, אז קיין איינציג געזעץ איז ניט ווערטה א קיום צו האבען".5) פונקט אזוי „איבערפליסיג און שעדליך זיינען אויך די געזעץ צו בעשי־צען פערזאנען, צו בעשטראפען און פערהינדערן „פערברעכען". די מורא פאר'ן שטראף האט נאך קיין מערדער ניט צוריקגעהאלטען

1) ווערטער פון א רעוואלוציאנער, ז. 235. 2) דארט, ז. 219.
3) דארט, ז. 226. 4) דארט, ז. 236. 5) דארט, ז. 239.

פון צו בעגעהן א מאָרד. דער וואָס וויל טוידטען א מענשען פון
נקמה אדער פון נויט, צערברעכט זיך ניט דעם קאָפּ טראַכטענדיג
וועגען די פאָלגען פון זיין טהאט, און יעדער מערדער וואָס מיר
ווייסען ביז איצטער האָט אימער געהאט א פעסטע איבערצייגונג,
אז ער וועט קענען ענטלויפען פון דער שטראָף. ווען מען זאָל היינט
ערקלערן אז עס וועט קיין שטראף ניט זיין פאר מאָרד, וואָלט
די צאָהל פון מאָרדען ניט פערגרעסערט געוואָרען אויף איין איינ-
ציגען; עס וואָלט נאָך אדרבא עפּעס קלענער געוואָרען, אין דעם
ערך אויף וויפיעל היינטיגען טאָג ווערען בעגאנגען מאָרדען פון אַל-
טע פערברעכער, וועלכע זיינען פערדאָרבען געוואָרען אין גע-
פענגנים".1)

2. די ענטוויקלונגסשטופע, צו וועלכער די געמאַכטע גע-
זעץ געהערען, וועט באלד זיין פאר דער מענשהייט א זאך פון
דער פערגאנגענהייט.

„דאָס געזעץ איז פערהעלטניסמעסיג נאָך גאָר א יונגער בנין.
די מענשהייט האָט אָבגעלעבט א סך הונדערטע יאָהרען אָהן וועל-
כע עס איז געשריבענע געזעץ. דענסטמאָל זיינען די בעציהונגען
פון מענשען איינע צו די אנדערע גערעגעלט געווען דורך איינ-
פאכע געוועהנהייטען, מנהגים און זיטען, וועלכע זיינען געאַכטעט
געווארען צוליב זייער אַלטער און וועלכע יעדער איינער האָט זיי
אויסגעלערנט פון קינדהייז אָן, אויפ'ן זעלבען אופן ווי ער האָט
זיך אויסגעלערנט צו געהן אויף געיעג, צו האָדעווען פיה אָדער צו
בעארבייטען די ערד".2) „אזוי באלד אָבער ווי די געזעלשאַפט
האָט זיך אַלץ מעהר און מעהר איינגעטיילט אין צוויי פיינדליכע
קלאסען, פון וועלכע איין קלאָס האָט געוואָלט הערשען און דער
אַנדערער האָט ניט געוואָלט זיין בעהערשט, האָט דער קלאָס,
וואָס איז פאר דער צייט געווען דער זיעגער, געזוכט צו געבען
א קיום דעם אויסגעפיהרטען פאקט און פערהייליגען איהם דורך
אַלץ וואָס די בעזיעגטע האָבען געהאַלטען פאר עהרווירדיג. פער-

1) ווערטער פון אַ רעוואָלוצ. ז. 240-42. 2) דאָרט, ז. 221.

הייליגט פון פריסטער און בעשיצט פון דער שטארקער האנד פון מלחמה־פיהרער, האט זיך בעוויעזען דאס געזעץ".1)

זיינע טעג זיינען שוין אבער געצעהלטע. „אומעדום געפינען זיך רעבעלען, וועלכע ווילען ניט געהארכען דאס געזעץ, כל זמן זיי ווייסען ניט פון וואנען עס נעהמט זיך, וואס פאר־א נוצען עס בריינגט, מיט וואס פאר א רעכט עס פאדערט געהארכזאמקייט, און וואס איז דער שכל פאר וואס מען גיט עס אב כבוד. זיי ווארפען ארונטער אונטער זייער קריטיק א ל ץ וואס מען האט ביז אהער געאכטעט אלס דעם יסוד פון דער געזעלשאפט, קודם כל אבער דעם פעטיש, — דאס געזעץ"2). דער מאמענט פון זיין פערשוויג־דען, וואס כדי עס זאל שנעלער פארקומען מוזען מיר קעמפען,3) איז נאהענט; עס וועט קומען אפשר נאך צום סוף פון ניינצענטען יאהרהונדערט.4)

II. אויף דער נעכסטער שטופע פון ענטוויקלונג, וועל־כע די מענשהייט מוז באלד דערגרייכען, וועלען אמת טאקי ניט זיין קיין געמאכטע געזעץ, אבער געזעץ (רעכט) וועט דאן אויך זיין. די געזעצע וועלען אין גאנצען זיין אבגעשאפט"5) „די ניט־פערשריבענע געוועהנהייטען — מנהגים־רעכט, ווי די יו־ריסטען רופען זיי אן — וועלען זיין גענוג אויפצוהאלטען א ריכ־טיגע איינפערשטענדניס צווישען מענשען".6) אט די נארמען פון דער נעכסטער ענטוויקלונגסשטופע וועלען זיין בעגרינדעט אויף אן אלגעמיינעם ווילען; די פערזיכערונג אז זיי וועלען אבגעהיט ווערען האבען מיר גאנץ גענוג אין „די נויטיגקייט וואס יעדערער פיהלט אין מיטארבייטערשאפט, הילף און סימפאטיע",7) און אין דעם שרעק אויסגעשלאסען צו ווערען פון כלל; אין א נויט אבער וועט דאס פאלגען פון די דאזיגע נארמען געזיכערט זיין אויך

1) ווערטער פון א רעוואלוציאנער, ז. 226. 2) דארט, ז. 19־218. 3) אנארכ. מאראל, ז. 74. 4) ווערטער פון א רעוואלוצ. ז. 235. 5) דארט, ז. 227. 6) דארט, 221. 7) אנארכי קא־מוניזם, ז. 24.

דורך דאָס אריינמישען זיך פון דעם איינצעלנעם בירגער[1]) אָדער פון די מאַסען: זיי וועלען דעריבער זיין רעכטס־נאָרמען.

פון די רעכטס־נאָרמען פון דער נעכסטער ענטוויקלונגסשטו־פּע דערמאָנט קראָפּאָטקין ערסטענס די נאָרמע, אז אָבמאַכען מו־זען אָבגעהיט ווערען.[2])

נאָך א רעכטס־נאָרמע וועט נאָך קראָפּאָטקין נאָך זיין גילטיג, וועלכע וועט פעסטשטעלען, אז אלעס, ניט נור די פּראָדוק־ציאָנס־מיטלען, וועלען זיין געמיינשאַפטליך אייגענטום.[3])

און א ווייטערדיגע רעכטס־נאָרמע פון דער נעכסטער ענט־וויקלונגסשטופע וועט נאָך קראָפּאָטקין נאָך זיין די, וואָס וועט פעסטשטעלען, אז „יעדערער וועלכער ארבייט־מיט וויפיעל עס איז אין דער פּראָדוקציאָן האָט ראשית א רעכט צו לעבען, און דאן ווייטער, אויך א רעכט ב ע ק ו ו ע ם צו לעבען.[4])

4. — שטאַאט.

אין׳ם פאָרטשריט פון דער מענשהייט פון אַ וועניגער גליקליכער ביז צו אַ העכסט גליקליכער עקזיסטענץ, וועט דער שטאַאט, נאָך קראָפּאָטקין׳ס מיינונג, באַלד פער־שווינדען.

1. דער שטאַאט איז געוואָרען א שטערונג פאר דער ענטוויק־לונג פון דער מענשהייט אין איהר גאַנג צו א העכסט־גליקליכער עקזיסטענץ.

„צו וואָס דיענט אָט די אונגעהויערע מאַשין, וועלכע מיר רופען אָן שטאַאט? אפשר דערצו כדי ניט צו דערלאָזען די עקס־פּלואַטאַציע פון׳ם ארבייטער דורכ׳ן קאַפּיטאַליסט, פון בויער דורך דעם לאַנדאייגענטימער? אָדער כדי צו פערזיכערן אונז מיט אר־בייט? צו בעשיצען אונז אַנטקעגען די פּראָצענטניקעם? צו פער־שאַפען אונז שפּייז, ווען די מוטער האָט מעהר ניט ווי וואסער צו

1) רעוואָלוצ. שטודיען, ז. 30. 2) „לאַ קאָנקעט די פּען", ז. 169, 128, 129, 203, 205. 3) ווערטער פון אַ רעוואָלוציאָנער, ז. 136-7. 4) לאַ קאָנקעט די פּען, ז. 229.

געבען איהר קינד? ניין, טויזענד מאָל ניין!"1) דערפאר אָבער „מישט זיך דער שטאאט אין אונזערע אלע עסקים, ער נעהמט אונז ארום ווי מיט קלאַמערן פון וויעג ביז צום קבר. ער זאָגט אַ דעה איבער אונזערע אלע געשעפטען, ער ווארפט אויף אונז אָן בערג מיט געזעץ און תקנות, אין וועלכע אפילו דער אויסגעריבע־נער אדוואָקאט ווייס ניט וואו זיך א קעהר צו טון. ער בעשאַפט א מחנה בעאמטע, וועלכע זיצען ווי שפינען אין זייער נעץ און קוקען ארוים אויף די וועלט דורך די שמוציגע שויבען פון זייער קאַנצעלאַריע. די אונגעהויערע, שטענדיג־וואקסענדע סומען געלד, וואָס דער שטאאט פרעסט ארוים פון די פעלקער, זיינען קיינ־מאָל ניט גענוג; ער לעבט אויף די קאָסטען פון די קינפטיגע דורות, און טרייבט די שטייערן מיט אלע כחות ביז צום באנקראָטירען. „שטאאט" בעטייט דאָסזעלבע וואָס „מלחמה"; איין שטאאט זוכט דעם אנדערן אָבצו־שוואכען און צו רואינירען, כדי ארויפצוצווינ־גען אויף איהם זיין געזעץ, זיין פאָליטיקע און זיינע האנדעלס־אָבמאכען, און רייך צו ווערען אויף זיינע קאָסטען. דער קריעג איז היינט דער געוועהנליכער צושטאנד אין אייראפא; מען האָט שוין איצט אָנגעגרייט גענוג סבות אויף צו פיהרען קריעג פאר דרייסיג יאָהר שפעטער. און צוגלייך מיט דעם אויסערליכען קריעג שטורימט דער אינערליכער קריעג; דער שטאאט, וועלכער האָט לכתחילה געזאָלט זיין א בעשיצונג פאר אלעמען, ספעציעל פאר די שוואכע, איז היינט געוואָרען די כלי זיין פון די רייכע אנט־קעגען די עקספלואטירטע, פון די אייגענטימער אנטקעגען די אָריי־מעלייט".2)

אין דעם פרט איז קיין חילוק ניטאָ צווישען די פערשיידענע פאָרמען פון'ם שטאאט. „ארום דעם סוף פון פאָריגען יאָהרהונ־דערט (פון 18טען י. ה.) האָט דאָס פראנצויזישע פאָלק ארונטערגע־וואָרפען די מאָנארכיע און דער לעצטער זעלבסטהערשענדער קע־ניג האָט מכפר געוועזן פאר זיינע און זיינע עלטערנס זינד אויף

1) ווערטער פון אַ רעוואָלוציאָנער, ז. 14. 2) דאָרט, ז. 14־11.

דער גילאָטין".[1]) שפּעטער האָבען אלע לענדער פון'ם קאָנטינענט דורכגעמאַכט דיזעלבע ענטוויקלונג, זיי האָבען ארונטערגעוואָרפען זייערע מאָנארכיען און האָבען זיך אריינגעוואָרפען אין די אָרימס פון'ם פּארלאמענטאריזמוס".[2]) „איצטער זעהט מען שוין איין, אז דער פּארלאמענטאריזמוס, וואָס איז אויפגענומען געוואָרען מיט אזעלכע גרויסע האָפנונגען, איז אומעדום געוואָרען פאר א מיטעל פון אינטריגעס, פון אָנקלייבען עשירות, און פועל צו זיין אזוינע בעשטרעבונגען, וואָס געהען להיפך צו די אינטערעסען פון פּאָלק און פון ענטוויקלונג".[3]) „פּונקט ווי יעדער דעספּאָט, אזוי אויך די פאָלקספערטרעטונג — רופט עס פּארלאמענט, קאָנווענציע אָדער ווי איהר ווילט; זאָל עס בעשטימט ווערען פון די פּרעפעקטען פון א באָנאַפּארט, אָדער זאָל עס ערוועהלט ווערען מיט אלע מעגליכע פרייהייטען פון א רעוואָלוציאָנערער שטאָדט — וועט שטענדיג אָנווענדען כחות צו פערגרעסערן איהר ממשלה, צו פערשטאַרקען איהר מאַכט דורך אלערליי אריינמישונגען, און פערשטופּען די טהעטיגקייט פון דעם איינצעלנעם און פון דער גרופּע דורכ'ן געזעץ".[4]) „מען האָט געמוזט אָנפיהרען א פיערציגיעהריגע בעוועגונג, אין וועלכער עס זיינען ביי געלעגענהייט אויך פערברענט געוואָרען מאַיאָנטקעס, כדי צו קענען פועל'ן ביים ענגלישען פּארלאמענט ער זאָל פערזיכערן דעם ארענדאַר דעם ווערטה פון די פערבעסערונגען, וואָס ער האָט געשאַפען אין דער אָבגעדונגענער ערד. ווען עס האַנדעלט זיך אָבער מכח בעשיצען די אינטערעסען פון קאַפּיטאַליזמוס, וועלכע קענען שטעהן אין געפאַהר פון אַן אויפשטאַנד, אָדער אפילו נור דורך אַן אַגיטאַציע, אָה, דאַן, איז יעדע פאָלקספערטרעטונג גלייך גרייט אַם פּלאַץ; דאַן האַנדעלט זי מיט וועניגער איינזעהענים און א סך פייגער ווי א וועלכער עס איז דעספּאָט. די זעקסהונדערט קעפּיגע חיה אָהן א נאָמען האָט אריבערגעשטיגען לואי דעם עלפטען און איוואַן דעם פיערטען".[5])

---

1) ווערטער פון א רעוואָלוציאָנער, ז. 172. 2) דאָרט, ז. 173.
3) דאָרט, ז. 175. 4) דאָרט, ז. 181-2. 5) דאָרט, ז. 183-4

„דער פּאַרלאַמענטאַריזמוס עקעלט אָב יעדען איינעם, וואָס האָט זיך נאָהענט צוגעקוקט צו איהם“:1)

„די הערשאַפט פון מענשען, וועלכע האָבען זיך אליין א נאָמען געגעבען די „רעגירונג“, קען ניט געהן צוזאַמען מיט אַ מאָראַל וואָס איז בעגרינדעט אויף סאָלידאַריטעט“.2) דאָס צייגען אַם בעסטען „די זאָגענאַנטע בירגער־רעכט, וועמעס ווערטה און וויכטיגקייט די בורזשואַזע פּרעסע צערייסט זיך פאַר אונז לויבענדיג יעדען טאָג“.3) „זיינען זיי געמאַכט געוואָרען פאַר די, וועלכע האָבען זיי ווירקליך נויטיג? געוויס ניט. דאָס אַלגעמיינע שטים רעכט קען אינטער געוויסע אומשטענדען בעוואָרענען די בורזשואַזיע אנטקעגען אַן אָנגריף פון דער צענטראַלער אויטאָריטעט; עס קען אויך אַמאָל איינפיהרען אַ גלייכגעוויכט צווישען צוויי־ערליי אויטאָריטעטען און אָבהאַלטעןביידע צדדים פון צו דאַרפען געהן ווי אַמאָל מיט מעסערס איינע אויף די אַנדערע; עס האָט אָבער לגמרי קיין ווערטה ניט ווען עס האַנדעלט זיך וועגען ארונטערוואַרפען, אָדער אפילו נור צו בעגרעניצען די אויטאָריטעט. פאַר די הערשער איז עס אַן אויסגעצייכענט מיטעל ווי צו שליסען זייערע דיספּוטען, אָבער וואָסערע נוצען האָבען דערפון די בעהערשטע? דאָס איינגענע איז אויך מיט דער פּרעסע־פרייהייט. וואָס איז געווען לויט דער מיינונג פון דער בורזשואַזיע, דאָס בעסטע וואָס מען האָט געזאָגט וועגען דער פרייער פּרעסע? אז זי איז מ א כ ט ל אָ ז. „אָט גיט א קוק, זאָגט מען, אויף ענגלאַנד, די שווייץ, די פעראייניגטע שטאַאטען. דאָרטען איז די פּרעסע פריי און דענּנאָך איז די הערשאַפט פון קאַפּיטאַל אזוי גוט זיכער ווי אין יעדען אַנדער לאַנד“. דאָס איינענע טראַכטען זיי זיך וועגען דאָס רעכט פון פעראייניגונג. „וואָרום זאָלען מיר ניט ערלויבען די פולע פרייהייט פון פעראייניגונג?“ זאָגט די בורזשואַזיע. „אונזערע פּריווילעגיען וועט עס קיין שאָדען ניט ברייגנען. וואָס מיר האָבען יאָ מורא צו האָבען, איז פאַר די ג ע ה י י מ ע געזעלשאַפטען; די אָפענע

---

1) דאָרט, ז. 190. 2) דאָרט, ז. 19. 3) דאָרט, ז. 33.

פּעראיינען זיינען אדרבא דאָס בעסטע מיטעל זיי צו מאַכען אונ־שעדליך". „דאָס רעכט אויף זיכערקייט ביי זיך אין הויז? אָה, יא, דאָס מוזען מיר אויסשרייען אין דער הויך, דאָס מוזען מיר אריינשרייבען אין די געזעצביכער", זאָגען די ביטרע בורזשועז, „די פּאָליציי דאַרף אודאי ניט טאָרען איהר נאָז אריינשטעקען אין אונזערע טעפּלעך. ווען עס זאָל זיך מאַכען אמאָל עפּעס א ויהי, לאַכען מיר זיך אויס פון דעם הויז־רעכט, מיר וועלען זיי דורכ־זוכען פון אויבען ביז ארונטער און ארעסטירען די חברה אין זייערע בעטען, אויב עס וועט זיין נויטיג". „מען זאָל קיין בריף ניט עפענען? אודאי, שרייט אוים הויך אומעדום, אז מען טאָר אזא זאַך ניט טון, אונזערע קליינע סעקרעטלעך טאָרען אודאי ניט אויפגעדעקט ווערען. אויב מיר וועלען דערשמעקען עפּעס א קאָנספּי־ראציע אנטקעגען אונזערע פּריווילעגיען, דאַן וועלען מיר שוין קיין גרויסע צערעמאָניעם מיט זיי ניט מאַכען. און טאָמער שטעלט זיך ווער עס איז אנטקעגען, וועלען מיר איהם זאָגען וואָס אַן ענגלישער מיניסטער האָט ניט לאַנג צוריק געזאָגט מיט דער צושטימונג פון פּארלאמענט: יאַ, מיינע הערען, מיט א שווער הארץ און מיט גרוים ווידערווילען לאָזען מיר די בריף עפענען, אָבער דאָס פאַ־טערלאַנד (דאָס הייסט, די אריסטאָקראטיע און די בורזשואזיע) איז אין געפאהר!" אָט דאָס זיינען די פּאָליטישע רעכט. פּרעסע פרייהייט, פעראייניגונגס פרייהייט, די זיכערקייט פון וואָהנונג און אלע איבעריגע זאכען ווערען אָבגעהיט נור אזוי לאַנג, כל זמן דאָס פאָלק מאכט קיין געברויך ניט פון זיי אנטקעגען די פּריווילעגירטע קלאַסען. קומט נור דער טאָג ווען דאָס פאָלק הויבט אָן זיי צו גע־ברויכען אויף אונטערצוגראָבען די פּריווילעגיען, ווארפט מען די דאָזיגע אלע רעכט איבערן פּלאַנקען".1)

2. די ענטוויקלונגסשטופע צו וועלכער דער שטאַאט גע־הערט, וועט באלד בלייבען ליעגען הינטער דער מענשהייט. דער שטאַאט איז פעראורטיילט אונטערצוגעהן.2)

---

1) דאָרט, ז. 35-39. 2) די אנאַרכיע אין דער סאָצ. רעוו. ז. 30.

דער שטאאט איז „אויפגעוואקסען לפי ערך גאר ניט לאנג צוריק“.1) „דער שטאאט איז א היסטארישער געבוי, וואס האט אין א בעשטימטער צייט ביסלעכווייז פערנומען אין׳ם לעבען פון אלע פעלקער דאס פלאץ פון פרייע פעראייניגונגען. די קירך, דאס געזעץ, די מיליטערישע מאכט און דער רייכטום, וואס איז אנגע־הויפט געווארען דורך רויב, האבען פאר הונדערטער יאהרען גע־מאכט יד אחת, האבען דורך לאנגזאמע ארבייט ארויפגעלעגט א שטיין אויף א שטיין, איין אנגריף אויף דעם אנדערן, ביז זיי האבען אויף דעם אופן געשאפען די אונגעהויערע אינסטיטוציע, וועלכע האט זיך ענדליך פעסט ארייגעזעצט אין יעדען ווינקעל פון געזעלשאפט־ליכען לעבען — ניין, אפילו אין די געהירען און אין די הערצער פון די מענשען — און וועלכע מיר רופען אן דער שטאאט“.2)

איצט האט ער שוין אנגעהויבען צערפאלען צו ווערן. „די פעלקער — איבערהויפט די דאזיגע פון דער לאטיינישער ראסע — טראכטען שוין ווי צו צערשטערן זיין אויטאריטעט, וועלכע הינ־דערט נור זייער פרייע ענטוויקלונג. זיי ווילען די זעלבסטשטענדיג־קייט פון די פראווינצען, געמיינדען און ארבייטער־גרופען; זיי ווילען זיך ניט אונטערווארפען אונטער קיין הערשאפט, זיי ווי־לען פריי זיך פערבינדען איינע מיט די אנדערע“.3) „די אויפלע־זונג פון די שטאאטען טרעט פארווערטס מיט א שרעקליכער שנעל־קייט. זיי זיינען געווארען געבראכענע אלטינקע מיט א צורונצעל־טער הויט און שאקעלדיגע פיס, צערפרעסען פון אינערליכע קראנק־הייטען און האבען קיין השגה ניט פאר די נייע געדאנקען; זיי פערצעהרען דאס לעצטע ביסעל כחות וואס איז זיי נאך געבליבען; זיי לעבען אויף די קאסטען פון זייערע געצעהלטע יאהרען און זיי־נען מקרב זייער קץ מיט זייער אנפאלען איינע אויף די אנדערע ווי אלטע ווייבער“.4) דער אויגענבליק ווען דער שטאאט וועט

1) אנארכיס. קאמוניזם, ז. 7. 2) לע טאן נואווא, ז. 49-50.

3) ווערטער פון א רעוואלוציאנער, זייט 10. 4) דארט, זייט 9-10.

פערשווינדען שטעהט אלזאָ פאר אונז נאָהענט.1) קראָפּאָטקין זאָגט אין איין אָרט, אז דאָס דאָזיגער אויגענבליק וועט קומען אין עט־ליכע יאָהר;2) אין אנאנדער אָרט זאָגט ער ווידער, אז ער וועט קומען ביי'ן סוף פון 19טען יאָהרהונדערט.

II. אויף דער נעכסטער שטופע פון ענטוויקלונג, וועל־כע, ווי געזאָגט, די מענשהייט מוז באלד דערגרייכען, וועט דעם אָרט פון'ם שטאאט פערנעהמען א געזעלשאפטליך צו־זאמענלעבען פון מענשען, וואָס וועט זיין געבויט אויף דעם יסוד פון דער רעכטס־נאָרמע, אז אָבמאַכען מוזען אָבגעהיט ווערען. דער אנארכיזם איז די „אונפערמיידליך"3) „נעכסטע, העכערע ענטוויקלונגס פאָרם פון דער געזעלשאפט".4)

1. נאָך דער אָבשאפונג פון'ם שטאאט וועלען די מענשען אויף לעבען געזעלשאפטליך צוזאמען, אָבער זיי וועט ניט צוזאמענ־האלטען א רעגירונגס אויטאָריטעט, נור די געזעצליך־בינדענדע קראפט פון אָבמאַך. „פרייע אויסבילדונג פון איינצעלנע אין גרו־פען און פון גרופען אין אסאָציאציעס, פרייע אָרגאניזאציעס פון'ם איינפאכען צום פיעלפאכען לויט זייער בעדערפעניס און נייגונג"5) — דאָס וועט זיין די צוקינפטיגע געשטאלט פון דער געזעלשאפט.

מיר קענען היינטיגען טאָג זעהען א וואקסענדע אנארכיס־טישע בעוועגונג, דאָס הייסט, „א בעוועגונג אויף צו בעגרעניצען אלע מעהר און מעהר דעם קרייז פון דער רעגירונגס טהעטיגקייט. נאָכדעם ווי די מענשהייט האָט אויספּרובירט אלע סאָרטען רע־גירונגען, וויל זי איצטער פּרובירען אראָבוואַרפען אלע רעגירונגס בענדער, און אָברופען זיך אויף איהרע אָרגאניזאציאָנס־פאָדערונ־גען דורך א פרייע איינשטימונג צווישען איינצעלנע, וועלכע פער־פאָלגען דיזעלבע אלגעמיינע צוועקען".6) „פרייע פעראייניגונג הויבען אָן אוועקצונעהמען פאר זיך דאָס גאנצע פעלד פון מענש־

---

1) דאָרט, ז. 264-5. 2) דאָרט, ז. 139. 3) די אנאַרכיע אין דער סאָציאַלער רעוו. ז. 30. 4) אנאַרכי. קאָמ. ז. 7, 4. 5) די אנאַרכיע אין דער סאָצ. רעוו. ז. 26. 6) אנאַרכ. קאָמ. ז. 23.

ליכער טהעטיגקייט".1) „גרויסע ארגאניזאציעס, וועלכע זיינען אין גאנצען געבויט אויף פרייע איינשטימונג, וואקסען אלץ מעהר אין צאהל.ביישפיעלען זיינען, די אייזענבאהנען פון אייראפא, א פעראייניגונג פון אזויפיעל צעהנדליגע בעזונדערע געזעלשאפטען; די האלענדישע בורדען אדער פעראיינען פון גרויסע און קליינע שיפען אייגענטימער, וועלכע שפרייטען איצט אוים זייערע ארגאניזאציעס איבער די טייכען פון דייטשלאנד און נעהמען אריין אפילו דעם האנדעל אויף'ן באלטישען ים; די זעהר פיעלע פאבריקאנטען־פעראיינען און די פראנצויזישע סינדיקאטען. עס פעהלען אויך ניט קיין פרייע ארגאניזאציעס פאר נאבעלערע צוועקען: די געזעלשאפט צו רעטען די וואס ליידען פון שיפברוך, די ספיטאל־געזעלשאפטען און הונדערטע עהנליכע ארגאניזאציעס. איינע פון די מערקווירדיגסטע געזעלשאפטען, וואס איז ניט לאנג אויפגעוואקסען, איז די געזעלשאפט פון „רויטען קרייץ". אוים'הרג'נען מענשען אויף'ן שלאכטפעלד איז דעם שטאט'ם אויפגאבע, אבער אט דער זעלביגער שטאאט ערקלערט זיך פאר אונפעהיג צו העלפען זיינע פערוואונדעטע, און לאזט איבער די ארבייט אין א גרויסען טייל צו דער איניציאטיווע פון פריוואט פערזאנען".2) „די דאזיגע בעשטרעבונגען וועלען אנהויבען פריי וואקסען, וועלען געפינען נייע גרויסע פעלדער פאר זייער טהעטיגקייט און וועלען אויפבויען דעם פונדאמענט פון דער צוקינפטיגער געזעלשאפט".3)

„די איינשטימונג צווישען די הונדערטע קאמפאניעס, צו וועמען די אייראפעאישע אייזענבאהנען בעלאנגען, איז צושטאנדגעקומען דירעקט פון זיך אליין, אהן די אריינמישונג פון א וועלכער עס איז צענטראל־אויטאריטעט, וואס זאל זיי פארשרייבען געוויסע געזעץ. די פעראייניגונג האלט זיך דורך קאנגרעסען, אויף וועלכע עס קומען זיך צוזאמען דעלעגאטען כדי זיך צו בעראטען און פארלעגען פאר זייערע בעלי־בתים פלענער, ניט קיין געזעץ.

1)ווערטער פון א רעוו. ז. 117-8. 2) אנארכ. קאמ. ז. 27-25.
3) ווערטער פון א רעוו. ז. 118.

דאָס איז א נייע פּראָצעדורע, וועלכע איז לגמרי פערשיידען פון
יעדער רעגירונג סיי מאָנארכישע אָדער רעפּובליקאנישע, סיי אַב־
סאָלוטע אָדער קאָנסטיטוציאָנעלע. עס איז א נייע מעטאָדע, וועל־
כע דרינגט אריין פון אָנפאנג נור לאנגזאם אין די אייראָפּעאישע
זיטען, זי איז אָבער די, צו וועלכער עס געהערט די צוקונפט".1)

2. „ווי אזוי דאָס עפענטליכע לעבען וועט אין דער צוקונפט
זיך אויסבילדען בפרט — וועגען דעם זיך היינט דעם קאָפּ צערברע־
כען וואָלט געווען אַן אומזין. דאָך אָבער מוזען מיר שוין איצטער קו־
מען צו א פערשטענדניס מכח די גרונדשטריכען".2) „מיר טאָרען
ניט פערגעסען, אז אפשר שוין ניט מעהר ווי אין א יאָהר אָדער
צוויי וועלען מיר זיין גענויטיגט צו בעשליסען אלע פראגען פון
געזעלשאפטליכער אָרגאניזאציע".3)

געמיינדען וועלען אויך ווייטער עקזיסטירען, אָבער „אָט די
געמיינדען זיינען ניט קיין אָנהויפנוגען פון מענשען אויף א גע־
וויסער טעריטאָריע, זיי ווייסען ניט פון קיין צוימען און פון קיין
גרעניצען; די געמיינדע איז א גרופּירונג פון מענשען מיט איין
געדאנק, עס איז ניט קיין שטרענג-געשלאָסען גאנצעס. די פער־
שיידענע גרופּען פון איין געמיינדע (קאמונע) וועלען זיך פיהלען
צוגעצויגען צו עהנליכע גרופּען און אנדערע קאָמונען; זיי וועלען
זיך פונקט אזוי פעסט פערבינדען מיט יענע, ווי מיט זייערע מיט־
בירגער; און אויף דעם אופן וועלען פּאָרקומען אינטערעסען-גע־
מיינשאפטען, וועמעס מיטגליעדער עס וועלען זיין צושפרייט אי־
בער טויזענדער שטעדט און דערפער".4)

מענשען וועלען זיך צוזאמענשליסען אין אזוינע קאָמונען דורך
אָבמאכען. זיי וועלען „נעהמען אויף זיך התחיבות'ן צו דער גע־
זעלשאפט",5) וועלכע וועט פון איהר צד זיך מתחיב זיין צו
טון געוויסע זאכען פאר זיי.6) עס וועט ניט זיין נויטיג צו צווינ־

1) לאַ קאָנקעט די פּען, ז. 174. 2) רעוואָלוצ. שטודיען, ז. 25.
3) דאָרט, ז. 26. 4) ווערטער פון א רעוואָלוציאָנער, ז. 117.
5) לאַ קאָנקעט די פּען, ז. 145, 136, 128-9. 6) ז. 203-205.

גען אַבצוהיטען די דאָזיגע אָבמאַכען.1) מען וועט ניט דאַרפען האָבען קיין שטראָף און קיינע ריכטער.2) די אָבהיטונג וועט זיין גענוג געזיכערט דורך „די בעדערפענים וואָס יעדער איינער פיהלט צו געפינען מיטארבייט, הילף און סימפאטיע".3) ווער עס וועט ניט נאָכקומען זיינע התחיבות, דעם קען מען דאָך אויסשליסען פון מיטארבייטערשאַפט.4)

אין דער קאָמונע וועט יעדער איינער „אליין טון וואָס איז נויטיג, ניט ווארטענדיג אויף דעם אוקאז פון א רעגירונג".5) „די קאָמונע וועט פריהער ניט פערניכטען דעם שטאאט, כדי גלייך דערנאָך איהם וויעדער איינצופיהרען".6) „מען וועט איינזעהען, אז מען איז די פרייעסטע און גליקליכסטע, ווען מען האט ניט אי־בער זיך קיינע בעפאָלמעכטיגטע, און ווען מען פערלאָזט זיך פונקט אזוי וועניג אויף די חכמה פון פאָלקספערטרעטער, ווי אויף די השגחה העליונה".7) עס וועלען אויך ניט זיין קיין תפיסות אָדער אנדערע שטראָף־אינסטיטוציעס;8) „אנטקעגען די וועניגע אנטי־סאָציאַלע האנדלונגען, וואָס וועלען נאָך אפשר פאָרקומען, וועט דאָס בעסטע געגענמיטעל זיין — ליעבענדע בעהאַנדלונג, מאָראַ־לער איינפלוס און פרייהייט".9)

די קאָמונען פון זייער זייט וועלען זיך פעראייניגען איינע מיט די אנדערע דורך אָבמאַכען, פונקט אויף'ן זעלבען אופן ווי די מיטגליעדער צווישען זיך אין יעדער איינצעלנער קאָמונע.10) „די קאָמונע וועט קיין זאַך ניט אָנערקענען איבער זיך, א חוץ די אינטערעסען פון'ם פערבאנד וואָס זי האט אליין פריי געשלאָ־סען מיט אנדערע קאָמונען".11) „אזוי ווי אונזערע בעדערפעני־

---

1) אנארכי קאָמ. זייט 29-30. לא קאָנקעט די פען, זייט 188.
2) די טורמעס, ז. 49. 3) אנארכי קאָמ. ז. 24. 4) לא קאָנקעט די פען, ז. 202. 5) ווערטער פון א רעוואָל. ז. 139. 6) דאָרט, ז. 111. 7) ז. 175. 8) די טורמעס, ז. 49. 9) ז. 9-58.
10) לא קאָנקעט די פען, ז. 44-45. 11) ווערטער פון א רעוו. ז. 108.

סען זיינען פערשיידענארטיג, וועט זיך באלד ארויסווייזען, אז איין פערבאנד איז ניט גענוג; די קאמונע וועט פיהלען א נויטיגקייט אריינצוטרעטען אויך אין אנדערע פערבינ־דונגען, מיט דעם אדער מיט יענעם פערבאנד. פאר'ן צוועק צו שאפען לעבענסמיטעל איז זי שוין א מיטגליעד פון איין גרופּע; איצט מוז זי זיך אנשליסען אויך אן אנאנדער גרו־פּע, כדי צו בעקומען אנדערע זאכען וואס זי האט נויטיג, מעטא־לען, צום ביישפּיעל; דאן מיט א דריטער און א פיערטער גרופּע, וועלכע וועלען איהר ליפערן שטאפען און קונסטווערק. ווען מען נעהמט אין האנד אן עקאנאמישען אטלאס פון א וועלכען עס איז לאנד, זעהט מען אז עס זיינען ניטא קיין עקאנאמישע גרעניצען: די געגענדען פון פּראדוקציאן און אויסטויש פון די פערשיידענע ארטיקלען זיינען דורכגעמישט, פערצווייגט, ליעגען איינע אויף די אנדערע. אזוי וועלען אויך די פערבינדונגען פון די קאמונען, ווען זיי וועלען פאלגען זייער נאטירליכע ענטוויקלונג, זיך באלד דורכ־צווייגען אויפ'ן זעלביגען אופן און אויסבילדען א פיעל געדיכטערן נעץ און א גאנץ אנדערן סארט איינהייט, איידער די שטאאטען, וועמעס איינצעלנע טיילען ליעגען נאך אלעמען איינע לעבען די אנדערע, ווי די ריטער ארום דעם ליקטאר'ס (אזא געוועזענער רוימישער בעאמטער) האק"[1].

3. די צוקינפטיגע געזעלשאפט וועט גאנץ לייכט קענען ער־פיעלען די אויפגאבען, וואס דער שטאאט טהוט אויף היינט.

„אנגענומען עס איז נויטיג דורכצופיהרען א גאס. זעהר גוט, זאלען זיך די איינוואוהנער פון די שכני'שע קאמונען איינפער־שטענדיגען וועגען דעם, וועלען זיי די זאך בעסער מאכען איידער דער מיניסטער פון עפענטליכער ארבייט. אדער, לאמיר זאגען, מען ברויכט צו האבען אן אייזענבאהן. אין אזא פאל וועלען אויך די קאמונען, וואס זיינען פעראינטערעסירט אין דער זאך, שאפען עפעס, וואס וועט זיין גאנץ אנדערש איידער די ארבייט פון אונ־

1) ווערטער פון א רעוואלוציאנער, ז. 115-6.

טערנעהמער, וועלכע בויען גאנץ שלעכטע באהנען און מאכען דער־
ביי מיליאָנען. אָדער מען דארף האָבען שולען. מענשען וועלען קע־
נען איינריכטען זיי פאר זיך לכל הפחות אזוי גוט, ווי די העררן
אין פאריז. אָדער א פיינד בעפאלט דאָס לאנד. דאן וועלען מיר
זיך אליין פערטיידיגען, אנשטאָט צו פערלאָזען זיך אויף גענע־
ראלען, וועלכע וואָלטען אונז נור פערראטען. אָדער דער בויער
דארף האָבען ווערקצייג און מאשינען. דאן מאכט ער אָב מיט דעם
שטאָדטישען ארבייטער, ביי וועמען ער קריגט זיי פאר קאָסט־פרייז
אין אויסטויש פאר זיינע פערמער־פראָדוקטען, און דער הענדלער,
וועלכער בערויבט היינטיגען טאָג אי דעם פערמער, אי דעם אר־
בייטער, איז אין גאנצען איבערפליסיג".1) „אָדער עס קומט פאָר
א קליינער דיספוט, אָדער א שטארקערער, צ. ב. ש. זוכט צו אונ־
טערדריקען א שוואכערן. אין דעם ערסטען פאל וועט דאָס פאָלק
האָבען שכל גענוג צו שאפען א געריכט פון בוררים, און אין דעם
אנדער פאל וועט יעדער בירגער עס האלטען פאר זיין חוב אליין
איינצושטעלען זיך פאר'ן שוואכערן און ניט ווארטען אויף די פאָ־
ליציי: מען וועט פונקט אזוי וועניג נויטיג האָבען די פאָליציי
ווי די ריכטער און די געפענגנים־וועכטער".2)

5. — אייגענטום.

אין דעם פאָרטשריט פון א וועניגער גליקליכער ביז
צו א העכסט גליקליכער עקזיסטענץ וועט, נאָך קראָפּאָטקין
נאָך, דאָס אייגענטום אמת טאקי ניט פערשווינדען, אָבער
זיין איצטיגע פאָרם, דאָס פריוואטאייגענטום, וועט פער־
שווינדען גאנץ שנעל.

1. דאָס פריוואטאייגענטום איז געוואָרען א שטערונג פאר
דער ענטוויקלונג פון דער מענשהייט אין איהר גאנג צו שאפען
דאָס העכסטע גליק.

וואָס זיינען היינטיגען טאָג די ווירקונגען פון'ם פריוואט־

---

1) ווערטער פון א רעוו. ז. 166. 2) רעוו. שטודיען, ז. 30.

אייגענטום? „דער קריזיס, וועלכער איז פריהער געווען א שאר־
פער, איז איצט געוואָרען א כראָנישער. דער קריזיס אין באוויל־
האנדעל, דער קריזיס אין מעטאל־ארבייט, דער קריזיס אין אוהר־
מאכעריי — אלע קריזיסען בושעווען איצט צוזאמען און עס נעהמט
גאָר קיין סוף ניט. מען שאצט די וואָס געהען איצט ארום אָהן
ארבייט אין אייראָפּא אויף מעהרערע מיליאָנען; די וואָס געהען
ארום בעטלענדיג פון שטאָדט צו שטאָדט, אָדער וואָס נעהמען
זיך צונויף אין חברה'ס און שרייען מיט קולות „ארבייט אָדער
ברויט", שאצט מען אין צעהנדליגע טויזענדער. גרויסע צווייגען
פון אינדוסטריע זיינען צערשטערט; גרויסע שטעדט ווי שעפּפיעלד
זיינען פערלאָזען. אלעס שטעהט שטיל; אומעדום הערשט נויט
און עלענד: די קינדער זעהען אויס בלאַס, די פרוי איז אין איין
ווינטער עלטער געוואָרען אויף פינף יאָהר, קראַנקהייטען און דער
מלאך המות בושעווען אונטער די ארבייטער — און מענשען רע־
דען נאָך וועגען איבערפּראָדוקציאָן!"[1] מען וואלט אפשר גע־
קענט זאָגען, אז דאָס פּריוואטאייגענטום האָט א גוטע ווירקונג
לכל הפחות אין דעם גרונדבעזיץ פון די בויערן.[2] „אָבער די גר־
טע אלטע צייטען זיינען שוין פאר'ן קליינעם פערמער לאַנג אוועק־
געגאַנגען. היינטיגען טאָג וויים ער קוים ווי זיך דורכצושלאָגען.
ער ווערט פערזונקען אין חובות, ער איז א קרבן פון דעם פיה־
הענדלער, פון דעם לאַנד־ספּעקולאַנט, פון'ם פּראָצענטניק; וועקס־
לען און היפּאָטעקען רואינירען גאַנצע דערפער, נאָך מעהר אפילו
איידער די שטייערן, וואָס דער שטאאט און די געמיינדע לעגען
אויף זיי ארויף. די לאַגע פון די קליינע גוטסבעזיצער איז א פער־
צווייפעלטע; און אויב אפילו דער קליינער פערמער איז נאָך אין
נאָמען דער אייגענטימער, איז ער אין פאקט מעהר גאָר נישט ווי
א שכן וואָס צאָהלט רענט צו מלוות און פּראָצענטניקעס.[3]

דאָס פּריוואטאייגענטום אָבער האָט נאָך ווייטערע, אונדי־
רעקטע ווירקונגען. „כל זמן מיר האָבען א קלאַס פוילענצער, וועל־

1) ווערטער פון א רעוו. ז. 6־5.   2) ז. 322.   3) ז. 326.

כע לעבען אויף אונזער רעכענונג, מיט דעם אויסרייד אז מיר מו־
זען זיי האָבען פאר פיהרער, אזוי לאַנג וועלען אָט די פוילענצער
שטענדיג זיין א מגפה וואָס פערפעסטעט די אַלגעמיינע מאָראַל.
דער וואָס פיהרט א לעבען פון א פוילען לודער, וואָס לעגט זיך
אָב נור אויף צו זוכען נייע פערגעניגען, וואָס לויט דעם עצם גרונד
פון זיין לעבען קען ניט פיהלען קיין סאָלידאַריטעט, און וואָס
ענטוויקעלט מיט זיין גאַנצען לעבענס־גאַנג די נידעריגסטע איי־
גענאינטערעסען — דער וועט זיך אַלעמאָל אָבגעבען מיט די גרעב־
סטע תאוות פון גוף און וועט פערשמוצען אַלעס וואָס ארום איהם.
מיט א פולען זאַק טאָלערס און מיט זיינע טיערישע טריעבען
וועט ער געהן און שענדען פרויען און קינדער, פעראומווירדיגען
די קונסט, די דראַמע, די פרעסע, פערקויפען זיין פאָטערלאַנד
און זיינע פערטיידיגער, און ווייל ער איז א צו־גרויסער פייגלינג
צו מערדערן מיט זיינע אייגענע הענד, וועט ער דורך זיינע שלוחים
לאָזען אויס׳הרג׳נען די עדעלסטע פון זיין פאָלק, ווען ער וועט
מורא האָבען אז זיין געליעבטער געלדזאַק שטעהט איהם אין גע־
פאַהר“.[1] „יאָהר איין יאָהר אויס וואַקסען אויף טויזענדע קינ־
דער אין דעם פיזישען און מאָראַלען שמוץ פון אונזערע גרויסע
שטעדט צווישען א בעפעלקערונג וואָס איז פערדאָרבען דורך דעם
קאַמפף פאר דאָס טעגליכע שטיקעל ברויט, טעגליך צוזעהענדיג
אין דערזעלבער צייט די אויסגעלאַסענקייט, די פוילקייט, די פער־
שווענדונג און דעם גלאַנץ מיט וועלכע דיזעלביגע שטעדט זיי־
נען פול“.[2] „אָט אזוי ברענגט ארוים די געזעלשאַפט אָהן אַן
אויפהער בעשעפעניסען, וועלכע זיינען אונפעהיג צו פיהרען אַן
עהרליך, פלייסיג לעבען, און וועלכע זיינען פול פון אַנטי־סאָציאַלע
געפיהלען. זי בוקט זיך צו זיי ווען זייערע פערברעכען זיינען גע־
קרוינט פון ערפאָלג, און שיקט זיי אין געפענגנים ווען דאָס גליק
מיידט זיי אויס“.[3]

„די דאָס פריוואַטאייגענטום פערלעצט די גערעכטיגקייט.

---

1) דאָרט, ז. 24. 2) די טורמעס, ז. 47. 3) דאָרט, ז. 49.

ארבייט פון כלל האָט געשאַפען די אַלע אָנגעקליבענע רייכטי־
מער פון דעם איצטיגען דור, אזוי גוט ווי פון אַלע פריהערדיגע
דורות. דאָס הויז וואו מיר זיצען גראד איצטער אַלע צוזאַמען,
האָט אזא ווערדע נור דערפאַר, ווייל עס געפינט זיך אין פּאַריז,
אין אָט דער גלענצענדער שטאָדט וואו די ארבייט פון צוואַנציג
דורות ליעגען אָנגעלעגט איינע אויף די אַנדערע. ווען מען וואָלט
עס אריבערגעפיהרט אין די שנעע פעלדער פון סיביר, וואָלט עס
כמעט גאָר קיין ווערטה ניט געהאַט. אָט די מאַשין, וואָס דו האָסט
ערפונדען און פּאַטענטירט, ענטהאַלט אין זיך די ארבייט פון
פינף דורות; זי האָט א ווערדע נור אויף וויפיעל זי איז א טייל
פון דער גאַנצער זאַך, וואָס מיר רופען אָן די אינדוסטריע פון
19טען יאָהרהונדערט. טראָג אריבער דיין מאַשין וואָס מאַכט שפּי־
צען־געוועב צו די פּאַפּואַנער אין ניי־גווינעא און זי פערליערט
יעדען ווערטה".1) „וויסענשאַפט און אינדוסטריע, טעאָריע און
פּראַקטיקע, די ערפינדונג און איהר פערווירקליכונג, וועלכע פיהרט
ווידער צו נייע ערפינדונגען — אַלעס איז ענג פערבונדען צו־
זאַמען. יעדע ענטדעקונג, יעדער פּאָרטשריט, יעדע פערמעהרונג
פון אונזערע אוצרות שטאַמט אָב פון אַלע קערפּערליכע און גייס־
טיגע טהעטיגקייטען פון דער פערגאַנגענהייט און פון דער געגענ־
וואַרט. מיט וואָס פאַר א רעכט אַלזאָ קען ווער עס איז צו־נעהמען
פאַר זיך אפילו נור דאָס קלענסטע טיילכעל פון אָט דעם גרויסען
גאַנצען און זאָגען: דאָס געהערט צו מיר און ניט צו דיר?"2)
אָבער דאָס דאָזיגע אונגערעכטע אַוועקנעהמען פאַר זיך וואָס עס
געהערט צו אַלעמען איז פון דעסטוועגען א פאַקט. „אין משך פון
די ענדערונגען וואָס זיינען פּאָרגעקומען מיט דער צייט האָבען
אייניגע אוועקגענומען פאַר זיך אַלץ וואָס איז מעגליך געוואָרען
פאַר'ן מענשען צו האָבען דורך די פּראָדוקציאָן און די פערמעה־
רונג פון זיין פּראָדוקטיווער קראַפט. היינטיגען טאָג געהערט דאָס

---

1) די אַנאַרכיע אין דער סאָצ. רעוו. ז. 10. 2) לא קאָנקעט די
פּען, ז. 9-8.

לאנד, הגם עס האט צו פערדאנקען פאר זיין ווערטה די בעדערפע־
ניסען פון א שטענדיג וואקסענדער בעפעלקערונג, צו א מינארי־
טעט מענשען, וועלכע קען פערוועהרען דעם פאלק צו בעארבייטען
דאס לאנד, און וועלכע פערוועהרט איהם טאקי, אדער וועניגסטענס
לאזט איהם עס ניט בעארבייטען אויף אן אופן וואס פאסט זיך
בעסער צו די היינטיגע פאדערונגען. די מינען, וועלכע שטעלען
מיט זיך פאר די שווערע פראצע פון הונדערטער יאהרען, און ווע־
מעס ווערדע הענגט אין גאנצען אב פון די בעדערפעניסען פון
דער אינדוסטריע און די געדיכטקייט פון דער בעפעלקערונג, גע־
הערען אויך צו א קליינער צאהל מענשען, און אט די עטליכע פער־
זאנען קענען איינציהען דאס גראבען פון קויהלען אדער קענען עס
אין גאנצען אבשטעלען, ווען זיי געפינען אז זיי קענען מיט זייער
געלד מאכען בעסערע געשעפטען. די מאשינען זיינען אויך דאס
אייגענטום פון א הייפעל מענשען; און הגם עס איז גאר קיין ספק
ניט, אז דריי דורות ארבייטער האבען געבראכט די מאשין צו
איהר איצטיגען פאלקאמענעם צושטאנד, פון דעסטוועגען געהערט
זי נור צו עטליכע ארבייטגעבער. די באהנען, וועלכע אויב ניט די
אייראפעאישע געדיכטע בעפעלקערונג, די אינדוסטריע, דער האנ־
דעל און פערקעהר, וואלטען נישט מעהר ווערטה געהאט ווי אלטע
שטיקער אייזען, געהערען צו עטליכע אקציאנערען, וועלכע ווייסען
אפשר גארניט וואו עס לויפען די באהנען, פון וועלכע זיי ציהען
אזעלכע קעניגליכע הכנסות".1)

2. די מענשהייט וועט באלד האבען אריבערגעגאנגען די
שטופע פון ענטוויקלונג צו וועלכער פריוואטאייגענטום געהערט.
דאס פריוואטאייגענטום איז פעראורטיילט אונטערצוגעהן.2)

פריוואט אייגענטום איז א היסטארישעס געבוי: עס „האט
זיך ענטוויקעלט ווי א פאראזיט אין מיטען פון די פרייע אינסטי־
טוציעס פון אונזערע אורעלטערן",3) און טאקי אין דער ענגסטער

1) לא קקאנקעט די פען, ז. 9-10. 2) די אנארכיע אין דער
סאצ. רעוו., ז. 30. 3) אנארכ. קאמ. ז. 11.

פערבינדונג מיט'ן שטאאט. „דאָס פּאָליטישע געבוי פון א געזעל־
שאפט איז אלעמאָל דער אויסדרוק און אין דערזעלבער צייט אויך
די פערהייליגונג פון איהר עקאָנאָמישען געבוי".1) „דער אור־
שפּרונג פון'ם שטאאט און זיין עקזיסטענץ־בערעכטיגונג ליעגט אין
דעם פאקט, וואָס ער שטעלט זיך איין לטובה פון די בעזיצענדע
און לרעה פון די בעזיצלאָזע".2) „די אלמעכטיגקייט פון'ם שטאאט
שטעלט צונויף דעם פונדאמענט פון דער שטארקייט פון דער
בורזשואזיע".3)

אָבער פּריוואט אייגענטום האלט שוין ביי'ן אונטערגעהן.
„דער עקאָנאָמישער כאָאָס קען שוין לענגער ניט אָנהאלטען. דאָס
פאָלק איז שוין מיעד געוואָרען פון די קריזיסען, וועלכע די גיי־
ציגקייט פון די הערשענדע קלאסען רופט ארויס. עס וויל ארביי־
טען און לעבען, ניט פּלאגען זיך איין אָנהויב א פּאָר יאָהר פאר
א קארגען לוין, און דאן פאר יאָהרען און יאָהרען זיין אָן אָפּ־
פער פון נויט און א סוביעקט פאר די צדקה־אנשטאלטען. דער
ארבייטער זעהט די אונפעהיגקייט פון די הערשענדע קלאסען;
ער זעהט ווי זיי האָבען ניט בכח, ניט צו פערשטעהן זיינע בע־
שטרעבונגען, ניט צו פיהרען די פּראָדוקציאָן און אויסטויש פון
גיטער".4) דעריבער „איז איינער פון די הויפּטצייכען פון אונזער
יאָהרהונדערט דער וואוקס פון'ם סאָציאליזם און די שנעלע אויס־
שפּרייטונג פון סאָציאליסטישע אָנשויאונגען צווישען דעם אר־
בייטער קלאס".5) דער מאָמענט ווען פּריוואטאייגענטום וועט
פערשווינדען איז דעריבער נאָהענט; צי עס וועט געדויערן נור
אייניגע יאָהרען,6) צי עס וועט קומען צום סוף פון 19טען י. ה.,
יעדענפאלס וועט עס קומען באלד.7)

II. אויף דער נעכסטער ענטוויקלונגסשטופע, וועלכע,

1) ווערטער פון א רעוואָלוצ. ז. 169. 2) לע טאָן נואווא, ז. 45. 3) רעוואָלוציאָנערע שטודיען, ז. 17. 4) ווערטער פון א רעוואָלוציאָנער, ז. 7-8. 5) אנארכ. קאָמ. ז. 4. 6) ווער־טער פון א רעוואָלוציאָנער, ז. 139. 7) דאָרט, ז. 264-5.

ווי געזאָגט, מוז באַלד דערגרייכט ווערען, ווען דאָס איי־
גענטום אזוי אומגעענדערט ווערען, אז עס וועט נור זיין גע־
זעלשאַפטסאייגענטום. „די נעכסטע, העכערע ענטוויקלונגספאָרם
פון דער געזעלשאַפט"1) וועט ניט נור זיין „אונפערמיידליך"2)
דער אנארכיזם, נור עס וועט זיין דער אנארכיסטישער קאָמוניזם."3)
„דאָס שטרעבען נאָך עקאָנאָמישע פרייהייט און דאָס שטרעבען
נאָך פּאָליטישע פרייהייט זיינען ביידע דער אויסדרוק פון דעם
זעלבען בעדערפעניס פון גלייכהייט, וואָס עס ליעגט אין גרונד
פון אַלע קאַמפּפען אין דער געשיכטע".4) „אָט די ביידע מעכטיגע
געדאנקען־שטראָמען זיינען דער כאראקטערצייכען פון אונזער
יאָהרהונדערט."5)

אויף דעם אופן וועט יעדען מענשען, וואָס ווירקט־מיט ווי־
פיעל עס איז אין דער פּראָדוקציאָן, זיין גאראנטירט אן אנגע־
נעהם לעבען.

1. די נעכסטע ענטוויקלונגסשטופע פון דער מענשהייט וועט
ניט וויסען פון קיין אנדער אייגענטום אויסער געזעלשאַפטסאיי־
גענטום.

„אין היינטיגער צייט טרעט אַלץ שטארקער ארויס א קאָמו־
ניסטישע טענדענץ. עס פערשווינדט דער אָבצאָהל אויפ'ן בריק
און עס ווערען פרייע בריקען, עס פערשווינדט די ראָגאטקע און
עס ווערען פרייע גאסען. דערזעלביגער גייסט דרינגט דורך טוי־
זענדער אנדערע אינסטיטוציעס. מוזעען, פרייע ביבליאָטעקען,
קהל'שע שולען; פּארקען און שפּאציער־פּלעצער, געפּלאסטערטע
און בעלייכטעטע גאסען זיינען פריי פאר אַלעמען; וואסער ווערט
דורך רעהרען צוגעשטעלט אין פּריוואטע הייזער, און עס געהט
אַלץ מעהר דערצו אויפצוהערען זיך רעכענען וויפיעל יעדער איי־
נער פערברויכט; טראַמווייען און אייזענבאהנען האָבען שוין אָנ־
געפאנגען איינצופיהרען סעזאָן־בילעטען און איין־פּרייז טאַריפען,

1) אנארכ. קאָמ. ז. 4-7. 2) די אנארכיע אין דער סאָצ. רעוו. ז. 30. 3) דאָרט. 4) אנארכ. קאָמ. ז. 8. 5) דאָרט.

און וועלען געווים א סך ווייטער געהן אויף דעם וועג ווען זיי וועלען אויפהערען צו זיין פריוואטאייגענטום. אט די אלע זיינען סמנים וואס צייגען אויף וועלכער זייט מען קען דערוואַרטען דער פאָרטשריט זאָל געהן״.1)

אט אזוי וועט אויך די צוקינפטיגע געזעלשאפט זיין קאָמוניסטיש. „דער ערסטער אקט פון דער קאָמונע פון 19טען י. ה. וועט בעשטעהן אין דעם, וואָס זי וועט זיך בעמעכטיגען איבערן גאנצען געזעלשאפטסקאפיטאל, וואָס האט זיך אנגעקליבען אין איהר מיטען״.2) דאָס געהט אויף „די פערצעהרונגס מיטעל אזוי גוט ווי אויף די מיטעל פון פראָדוקציאָן״.3) „מען האט פרובירט מאכען חילוקים צווישען דעם קאפיטאל וואָס דיענט דער פראָדוקציאָן און דעם קאפיטאל וואָס דיענט צו בעפריעדיגען די נויטבעדערפענים פון לעבען, און מען האט געזאָגט, אז די מאשינען, די פאבריקען, די רויהע מאטעריאלען, די טראנספאָרטמיטלען און דער גרונד און באָדען זיינען בעשטימט צו ווערען דאָס אייגענטום פון כלל; דאגעגען אָבער די וואָהנונגען, די אויסגעארבייטע פראָדוקטען, קליידער און עסענוואַרג וועלען בלייבען פריוואטאייגענטום. אט דער חילוק איז א טעות און איז ניט פראַקטיש. דאָס הויז וואָס בעשיצט אונז, די קאָהלען און גאז וואָס מיר פערברענען, די נאהרונג וואָס אונזער קערפער פערצעהרט, די קליידער וואָס בעדעקען אונז און דאָס בוך פון וועלכען מיר לערנען זיך, אפילו דאָס פערגעניגען וואָס מיר געניעסען — אלע די זאכען זיינען בעצם וויכטיג פאר אונזער עקזיסטענץ און זיינען פונקט אזוי נויטיג פאר אַן ערפאָלגרייכער פראָדוקציאָן און פאר דער ווייטערער ענטוויקלונג פון דער מענשהייט, ווי מאשינען, פאבריקען, רויה־מאטעריאלען און אנדערע פאקטאָרען פון פראָדוקציאָן. מיט פריוואטאייגענטום אין יענע אלע זאכען וועלען אונגלייכהייט, אונטערדריקונג און עקספּלואטאציע בעשטעהן בליי־

1) אנארכ. קאָמ. ז. 21. 2) ווערטער פון א רעוואָלוציאָנער, ז. 100. 3) דאָרט, ז. 137.

בען ווי פריהער: א האַלבע אַבשאַפונג פון פריוואַטאייגענטום וואָלט שוין גלייך אין אַנהויב צו־קאַליעטשעט איהר ווירקונג".1)

עס איז ניטאָ וואָס מורא צו האָבען אז די קאָמוניסטישע געמיינדען וועלען לעבען אָבגעזונדערט.2) „ווען א גרויסע שטאָדט זאָל היינט פערוואַנדעלט ווערען אין א קאָמוניסטישע געמיינדע און זאָל איינפיהרען דעם געמיינשאַפטליכען געברויך פון די מאַטעריאַלען אי פאַר ארבייט, אי פאַר'ן געניס, וואָלטען באַלד אין איינע עטליכע טעג, סיידען די שטאָדט וואָלט בעלאַגערט געוועזען פון א פיינדליכער אַרמעע, זיך גענומען בעוויזען פוהרען און וועגענער אין די מערק, און רויה־מאַטעריאַלען וואָלטען אָנגעקומען פון ווייטע האַפענס; די אינדוסטריעלע פּראָדוקטען פון שטאָדט אָבער, נאָכדעם ווי די בעדערפעניסען פון דער בעפעלקערונג וואָלטען בעפריעדיגט געוואָרען, וואָלטען פונאַנדערגעשיקט געוואָרען נאָך אַלע עקען פון דער וועלט אויפצוזוכען פאַר זיך קונים; גאַנצע קאָמפּאַניעס פרעמדע וועלען אָנקומען פון נאָהענט און פון ווייט און וועלען נאָכהער דערצעהלען אין דער היים וועגען דעם וואונדערבאַרען לעבען פון דער פרייער שטאָדט, וואו אַלע ארבייטען, וואו עס זיינען ניטאָ קיין אָרימע און קיין אונטערדריקטע, וואו יעדער איינער געניעסט די פרוכט פון זיין ארבייט און קיינער שטערט דעריין ניט דעם אנדערן".3)

דער קאָמוניזם פון דער צוקינפטיגער געזעלשאַפט „וועט ניט זיין דער קלויסטער אָדער קאַזאַרמען־קאָמוניזם, ווי מען פלעגט אַמאָל פּרעדיגען, נור א פרייער קאָמוניזם, וועלכער גיט איבער די געמיינשאַפטליכע פּראָדוקטען צום געמיינשאַפטליכען געברויך, בעת אָבער ער לאָזט פאַר יעדען אינעם די פרייהייט צו געברויכען עס ווי ער וויל ביי זיך צו הויז.4) אמת, מאַכען זיך גאָר א קלאָרע אידעע וועגען יעדען פרט איז היינט נאָך ניט מעגליך;

---

1) ווערטער פון א רעוואָלוציאָנער, ז. 136. 2) דאָרט, ז. 114.
3) דאָרט, ז. 113-114. 4) די אַנאַרכיע אין דער סאָצ. רעוו. ז. 12.

„דאך מוזען מ׳ד איצטער שוין זיך איינינען לכל הפחות וועגען די גרונדפרינציפען״.1)

וואס פאר א פארם וועט אננעהמען די פראדוקציאן?

ערסטענס מוז געשאפען ווערען דאס, „וואס עס פאדערט זיך אויף צו בעפריעדיגען די נויטיגסטע בעדערפעניסען פון מענשען״.2) אויף דערויף איז גענוג, „אז אלע דערוואקסענע מענשען א חוץ פרויען בעת זיי זיינען בעשעפטיגט מיט דער ערציהונג פון זייערע קינדער, זאלען זיך אונטערנעהמען צו טון וועלכע עס איז (לויט זייער אייגענער בחירה) פון די ארבייט וואס מען האלט פאר נויטיג, פינף שטונדען א טאג פון דעם עלטער פון צוואנציג אדער צוויי און צוואנציג ביז פינף און פערציג אדער פונפציג יאהר״.3) „א געזעלשאפט, צ. ב. ש. וועט שליסען אונגעפעהר אט אזא אבמאך מיט יעדערן פון איהרע מיטגליעדער: „מיר וועלען דיר גאראנטירען דעם גענוס פון אונזערע הייזער, שפייכלערס, גאסען, טראנספארט וועגען, שולען, מוזעען און אזוי ווייטער, מיט דער בעדינגונג, אז דו זאלסט אבגעבען פינף שטונדען יעדען טאג פון דיין צוואנציגסטען ביז דעם פינף און פערציגסטען אדער פונפציגסטען יאהר פון דיין לעבען פאר א וועלכער עס איז ארבייט וואס איז נויטוועענדיג צום לעבען. דו קענסט יעדען אויגענבליק זיך אויסקלייבען די גרופען אן וועלכע דו ווילסט זיך אנשליסען, אדער דו קענסט זיך גרינדען א נייע גרופע, בתנאי אויב זי איז זיך מתחיב צו שאפען נויטיגע זאכען. אין די איבעריגע צייט קענסט זיך פעראייניגען מיט וועמען דו ווילסט פאר וויסענשאפטליכע אדער קונסט־צוועקען לויט דיין געשמאק. מיר פערלאנגען אלזא פון דיר נישט מעהר פון צוועלף ביז פונפצעהן הונדערט שטונדען ארבייט יעהרליך אין איינע פון די גרופען וועלכע פראדוצירען שפייז זאכען, קליידער אדער וואהנונגען, אדער וועלכע בעזארגען געזונדהייטס ארבייט, טראנספארט א. ד. ג., און דער־

1) רעוואל. שטודיען, ז. 25. 2) לא קאנקעט די פען, ז. 239.
3) דארט, ז. 9־128.

פאר פארזארגען מיר דיר מיט אלץ וואס די גרופען שאפען אדער האבען געשאפט".1)

עס וועט דעריבער זיין גענוג צייט צו שאפען אלץ וואס מען בעדארף אויף צו בעפריעדיגען אויך די וועניגער דרינגענדע פאָ־דערונגען. „ווען מען האט שוין אבגעטון די ארבייט אויפ'ן פעלד אדער אין פאבריק, וואס מען איז פערפליכטעט צו דער געזעלשאפט, קען מען די אנדערע העלפט פון טאג אדער פון דער וואך אדער פון יאהר אבגעבען אויף צו בעפריעדיגען די וויסענשאפטליכע אדער קינסטלערישע פאדערונגען".2) „דער ליעבהאבער פון מוזיק, וועלכער וויל האבען א פיאנא, וועט אריינטרעטען אין פעראיין פון מוזיקאלישע אינסטרומענטענמאכער; ער וועט אבגעבען אויף דעם א טייל פון זיינע האלבע טעג און וועט באלד האבען די גע־וויינשטע פיאנא. אדער דער ענטוזיאסט פון אסטראנאמיע וועט זיך אנשליסען אן דעם אסטראנאמישען פעראיין מיט זיינע פילאזאָ־פען, שטערן־זעהער, רעכענער, אפטיקער, געלעהרטע און ליעבהאָ־בער, און ער וועט בעקומען דעם געוויינשטען טעלעסקאפ, ווען ער וועט נור אבגעבען א טייל ארבייט פאר דער געמיינשאפטליכער זאך, ווארים עס איז פאראן א מאסע גראבע ארבייט אין אן אב־זערוואטאריום: מויערער'ס ארבייט, סטאלערשע ארבייט, מעטאל־גיסעריי, ארבייט פון א מאשיניסט — דעם לעצטען שלייף, פער־שטעהט זיך, קען געבען אזא איידעלען אינסטרומענט נור אן אר־טיסט. מיט איין ווארט, די פינף ביז זיעבען שטונדען וואס בלייי־בען יעדען איינעם נאכדעם ווי ער האט אבגעגעבען זיין בעשטימ־טע צייט אויף צו שאפען דאס נויטיגע, זיינען פאלקאם גענוג צו מאכען פאר איהם מעגליך אלערליי לוקסוסען".3)

„די אבזונדערונג, וואס איז איצט פאראן צווישען ערד אר־בייט און פאבריק ארבייט, וועט אויפהערען. דער פאבריק אר־בייטער וועט אין דערזעלביגער צייט זיין א פעלד־ארבייטער".4)

1) לא קאנקעט די פען, ז. 4־203. 2) דארט, ז. 136.
3) דארט, ז. 1־150. 4) דארט, ז. 96.

„די אגריקולטור וועלכע איז הויפּטזעכליך א פּעריאָדישע אינ־דוסטריע, וואָס פּאָדערט אין געוויסע צייטען (מעהר נאָך אפילו ביי דער אויסבעסערונגס־ארבייט איידער אין שניט־צייט) א גרויסען צו־וואקס אין קרעפטען, וועט זיין דער באנד צווישען דאָרף און שטאָדט".1) „עס וועט אויך נעהמען א סוף צו דער אָבזונ־דערונג וואָס איז פאראן צווישען די גייסטיגע און קערפּערליכע ארבייט".2) „די פּאָעטען און געלעהרטע וועלען מעהר נישט גע־פינען קיין אָרימע מייוואָלים, וואָס זאָלען זיי פערקויפען זייערע קרעפטען פאר א טעלער זופּ: זיי וועלען זיך מוזען צוזאמענ־נעהמען און דרוקען זייערע כתבים אליין. דענסטמאָל וועלען די מחברים און זייערע לעזער־פערעהרער סיי מענער, סיי פרויען, זיך אויסלערנען די קונסט פון א"ב־קאסטען און פון זעץ־הענטיל; זיי וועלען דערפיהלען דעם פערגניגען פון שאפען געמיינשאפטליך מיט זייערע אייגענע הענד א ווערק וועלכען זיי שעצען".3) „יע־דע ארבייט וועט זיין אנגענעהם".4)

„אויב עס איז היינט נאָך פאראן אונאנגענעהמע ארבייט, איז עס נור דערפאר ווייל די וויסענשאפטסמענער האָבען זיך קיינ־מאָל דעם קאָפּ ניט געבראָכען צו מאכען די ארבייט אנגענעהמער; זיי האָבען אַלעמאָל געוואוסט, אז עס זיינען פאראן גענוג הונ־גער־ליידענדע וועלכע וועלען פאר א פּאָר גראָשען אזוי אויך אר־בייטען".5) „פאבריקען, שמעלץ־הוטען, מינען, קענען פונקט אזוי גוט זיין סאניטאריש און שעהן, ווי די בעסטע לאבאראטאָריען פון אונזערע אוניווערזיטעטען; און וואָס פּאָלקאָמענער זיי וועלען זיין איינגעאָרדענט, אלץ מעהר הכנסה וועלען זיי ברייננגען".6) „דער פּראָדוקט פון אזעלכע ארבייט וועט זיין „אָהן א שיעור בעסער, און אויך פיעל גרעסער, איידער די מענגע פּראָדוקטען

---

1) ווערטער פון אַ רעוואָלוצ. ז. 330-1. 2) לאַ קאָנקעט די פּען, ז. 195-6. 3) דאָרט, ז. 137. 4) דאָרט, ז. 153. 5) אַנאַרכ. קאָמ. ז. 31. 6) לאַ קאָנקעט די פּען, ז. 156.

וואס זיינען ביז איצט געשאפען געווארען אונטער'ן בייטש פון שקלאפעריי, לייבאייגענשאפט און לוין־קנעכטשאפט".1)

ווי וועט אויסקומען די גיטער פערטיילונג?

יעדער איינער וואס האט בייגעטראגען זיין טייל צו דער פראדוקציאן, וועט אויך האבען זיין חלק פון די פראדוקטען. עס איז אבער גאר ניט געדרונגען, אז אט דער חלק אין פראדוקטען וועט שטימען מיט דעם אנטייל אין דער פראדוקציאן. „יעדערער לויט זיינע קרעפטען, יעדערן לויט זיינע בעדערפעניסען".2) „מען וועט די בעדערפענים שטעלען איבער די לייסטונג פון ארבייט; מען וועט אנערקענען, אז יעדער איינער וואס האט נור וויפיעל עס איז מיטגעווירקט אין דער פראדוקציאן האט ראשית א רעכט צו לעבען, און דאן ווייטער א רעכט גוט צו לעבען".3) „יעדער איינער, גאנץ גלייך ווי שטארק ער איז אדער ווי שוואך, ווי פעהיג אדער אונפעהיג ער איז, וועט האבען א רעכט צו לעבען, און אויך טאקי א רעכט אויף אן אנגענעהם לעבען, און וואס נאך מעהר, ער וועט האבען דאס רעכט אליין צו בעשטימען וואס עס געהערט צו אן אנגענעהם לעבען".4)

די גיטער־אוצרות פון דער מענשהייט קענען עם גאנץ גוט דערלאזען. „ווען מען בעטראכט פון איין זייט ווי שנעל עס פער־גרעסערען זיך די פראדוקטיווע קרעפטען פון די ציוויליזירטע פעלקער, און פון דער אנדער זייט די דירעקטע און ניט־דירעקטע בעגרעניצונגען וואס די היינטיגע אומשטענדען שטעלען דער פראדוקציאן, מוז מען קומען צום שלום, אז אפילו נור א וויפיעל עס איז פערשטענדיגע עקאנאמישע פיהרונג וואלט ערלויבט די ציוויליזירטע פעלקער אנקלייבען אזויפיעל ניצליכע זאכען, אז מיר וואלטען באלד מוזען אויסרופען: גענוג! גענוג קאהלען! גענוג ברויט! גענוג קליידער! לאמיר זיך אברוהען, לאמיר זיך ערהא־

1) לא קאנקעט די פען, ז. 193. 2) די אנארכיע אין דער סאצ. רעוו. ז. 12. 3) לא קאנקעט די פען, ז. 229. 4) דארט, ז. 28, 26.

לען, לאָמיר מאַכען א בעסערען געברויך פון אונזערע קרעפטען, לאָמיר פערוועגדען אונזער צייט אויף א בעסערן אופן!"1)

ווי וועט אָבער דאָך זיין, אויב אונזערע אוצרות וועלען ניט קלעקען פאר אלע בעדערפעניסען? די לעזונג איז — נעהמען פריי פון אלץ וואָס עס געפינט זיך אין איבערפלוס, און חלקים פון דאָס, אין וואָס עס קען זיין א דוחק: חלקים לויט יעדען איי־נעמס בעדערפענים, אלעמאָל אָבגעבענדיג דעם יתרון די קינדער, די אלטע לייט און בכלל די שוואכע. שוין איצטער אפילו טהוט מען אזוי אויפ'ן לאנד. וועלכע געמיינדע דענקט גאָר צו בעגרע־ניצען דעם געברויך פון די לאָנקעס, כל זמן עס איז נור פאראַן גענוג? וועלכע געמיינדע וועט שטערען איהרע מיטגליעדער צו נעהמען וויפיעל זיי ווילען בעזים־ריטער און קאַשטאַנען, כל זמן עס איז פאראַנען דערפון די והותר? און וואָס פיהרט דער פויער איין ווען דאָס ברען־האָלץ האַלט ביין ווערען ווייניג? חלקים איינטיילונג".2) —

6. — פערווירקליכונג.

די ענדערונג, וועלכע מען דאַרף דערוואַרטען אַז עס וועט באַלד אָנקומען אין'ם לויף פון דער מענשהייט'ס פאָרט־שריט פון אַ ווענינער גליקליכער ביז צו אַ העכסט גליק־ליכער עקזיסטענץ — די פערשווינדונג, הייסט עס, פון'ם שטאַאַט, די אומענדערונג פון געזעץ און אייגענטום און דאָס אָנקומען פון דעם נייעם צושטאַנד — וועט, נאָך קראַפּאָטקין נאָך, אויסגעפיהרט ווערען דורך אַ סאָציאַלע רעוואָלוציאָן; דאָס הייסט דורך אַ געוואַלטיגען צוזאַמענברוך פון דער אַל־טער אָרדנונג, וועלכער וועט קומען פון זיך אליין, אָבער דאָך איז עס די אויפגאַבע פון די, וועלכע זעהען פאָראויס

1) לאַ קאָנקעט די פּען, ז. 20. 2) די אַנאַרכיע אין דער סאָצ. רעוו. ז. 13.

דעם גאנג פון דער ענטוויקלונג, פארצוברייטען די מענשענס געדאנקען דערויף.

מיר וויסען, אז מיר ווילען ניט דערגרייכען דעם צוקינפטי־גען צושטאנד „אהן גאנץ שטארקע אויפציטערונגען".1) „כדי די גערעכטיגקייט זאל קענען מנצח זיין און די נייע געדאנקען זאלען ווערען ווירקליכקייטען, מוז מען האבען א שרעקליכען שטורם וועטער וואס זאל אבוואשען די גאנצע פערפוילטקייט, וואס זאל מיט זיין אטהעם אריינגעבען לעבען אין די פער'חלש'טע נשמות, און זאל צוריקברייגען די געפיהלען פון אויפאפפערונג, זעלבסט־פערלייקענונג און העלדענמוט אין אונזער אלטער, שוואכער און צערקראכענער געזעלשאפט".2) מען מוז האבען א „סאציאלע רעוואלוציאן: דאס מיינט, דאס פאלק מוז זיך בעמעכטיגען איבער דעם גאנצען אוצר פון די געזעלשאפטליכע גיטער און מוז אבשאפען אלע אויטאריטעטען".3) „די סאציאלע רעוואלוציאן שטעהט פאר'ן טהיר",4) זי שטעהט אונז פאר ביין סוף פון אט דעם יאהר־הונדערט",5) „אין עטליכע יאהר וועט זי דא זיין".6) זי איז „אונזער היסטארישע אויפגאבע",7) אבער „סיי מיר ווילען זי, סיי ניט, זי וועט קומען אונאבהענגיג פון אונזער ווילען".8)

1. „די סאציאלע רעוואלוציאן וועט ניט זיין אן אויפשטאנד פון עטליכע טעג; מיר ווילען האבען דורכצומאכען א רעוואלוציאנס־פעריאדע פון דריי, פיער אדער פינף יאהר, ביז די אומענדערונג פון דער געזעלשאפטליכער און עקאנאמישער לאגע וועט זיין פערענדיגט".9) „וואס מיר האבען געזעעט וועט אין משך פון

1) די אנארכיע אין דער סאצ. רעוו. ז. 28. 2) ווערטער פון א רעוואלוציאנער, ז. 280. 3) דארט, ז. 261. 4) לא קאנקעט די פען, ז. 22. 5) די אנארכיע אין דער סאצ. רעוו. ז. 28. 6) ווערטער פון א רעוואלוציאנער, ז. 139. 7) דארט. 8) די אנארכיע אין דער סאציאלער רעוואלוציאן, ז. 29. 9) ווערטער פון א רעוואלוציאנער, ז. 90; רעוו. שטודיען, ז. 23.

דער צייט אויפגעהן און טראַגען פרוכט; און ווער עס איז איצ־טער נאָך גלייכגילטיג, וועט מיט דער צייט ווערען אַן איבער־צייגטער אַנהענגער פון דער נייער לעהרע"1). די סאָציאַלע רע־וואָלוציאָן וועט אויך ניט זיין בעשרענקט אויף איין ענגען געביעט. „גאַנץ געוויס קען מען ניט אַננעהמען, אַז זי וועט אויסברעכען אין גאַנץ אייראָפּא גלייך"2). „דייטשלאַנד שטעהט נעהענטער צו דער רעוואָלוציאָן איידער מען דענקט"3); „אָבער סיי זי וועט זיך אַנהויבען אין פראַנקרייך, סיי אין דייטשלאַנד, שפּאַניען אָדער רוסלאַנד, צום סוף וועט זי אַלץ זיין אַ אייראָפּעאישע רעוואָלו־ציאָן. זי וועט זיך אויסשפּרייטען אַזוי שנעל ווי די רעוואָלוציע פון אונזערע פאָרגעגנער, די העלדען פון 1848, און וועט אָנצינ־דען אַ פייער אין גאַנץ אייראָפּא"4).

2. דער ערסטער אַקט פון דער סאָציאַלער רעוואָלוציאָן וועט זיין אַן ארבייט פון צערשטערונג5). „דער צערשטערונגס טריעב, וועלכער איז אַזוי נאַטירליך און בערעכטיגט, ווייל ער איז אין דערזעלביגער צייט אויך אַ טריעב פון בענייאונג, וועט האָבען זיין פולע בעפריעדיגונג. אַ שעהן ביסעל אַלטע שמאַטעס איז דאָ אוועקצורוימען! מוז מען דען ניט אַלץ איבערענדערן, די הייזער, די שטעדט, די מאַנופאַקטור־געשעפטען און די לאַנד ארבייט — קורץ, אַלע איינריכטונגען פון דער געזעלשאַפט?"6) „אַלץ וואָס דאַרף אָבגעשאַפט ווערען, מוז גלייך צערשטערט ווערען: די שטראָף־אַנשטאַלטען, די תפיסות, די פעסטונגען וועלכע שטעהען צו אַטאַקירען די שטעדט, די אומגעזונדטע קוואַרטאַלען, וועמעס פערפעסטעטע לופט מען האָט אַזוי לאַנג געאָטעמט"7).

דאָך וועט די סאָציאַלע רעוואָלוציאָן ניט זיין קיין הערשאַפט פון טעראָר. „עס פערשטעהט זיך, דער קאַמפּף וועט פאָדערן זיינע

---

1) ווערטער א. ז. וו. ז. 1–90. 2) לאַ קאָנקעט די פּען, ז. 87. 3) די אַנאַרכיע, איהר פילאָזאָפיע און אידעאַל, ז. 26. 4) די אַנאַרכיע אין דער סאָצ. רעוו. ז. 9–28. 5) ווערטער א. ז. וו. ז. 263. 6) דאָרט, ז. 342. 7) דאָרט.

קרבנות. מען קען פערשטעהן פאר וואס דאס פאלק פון פאריז, איידער עס איז געלאפען צום גרעניץ אויף מלחמה מיט'ן שונא, האט גע'הרג'ט די אריסטאקראטען וואס זיינען געזעסען אין די תפיסות, ווייל זיי האבען געפלאנירט מיט'ן פיינד צו פערניכטען די רעוואלוציע. ווער עס וואלט זיי דערפאר טאדלען, דעם דארף מען פרעגען: האסטו געליטען מיט זיי און אזויפיעל ווי זיי? אויב נים, שעם זיך און שוויינ".1) דאס פאלק אבער וועט קיינמאל ניט ערהויבען דעם טעראר, ווי די קעניגע און צארען, אין א סיסטעם. „דאס פאלק האט מיטלייד מיט די קרבנות, עס איז צו־גוטהער־ציג עס זאל איהם ניט אנהויבען באלד צו גרוילען פון דער אכזריות. דער פראקוראר, די גילאטין און דער קברות־מאן רופען שנעל ארוים אן עקעל. מען זעהט זיך באלד ארום, אז אזא טעראר־הער־שאפט מאכט נור גרייט דעם וועג פאר א דיקטאטור, און די גי־לאטין ווערט אבגעשאפט".2)

די ערסטע זאך וועט מען אראבווארפען די רעגירונג. „מען דארף קיין מורא ניט האבען פאר איהר גבורה. רעגירונגען זעהען נור אוים אזוי שרעקליך; דער ערסטער צוזאמענשטוים מיט דעם אויפגעשטאנענעם פאלק לעגט זיי צו גרונד; ניט איינע איז שוין איינגעפאלען גלייך אין די ערסטע פאר שטונדען".3) דאס פאלק שטעלט זיך נור אויף און די שטאאט מאשין בלייבט שוין שטיל; די בעאמטע ווערען צוטומעלט און ווייסען שוין ניט וואס צו טון, די ארמעע פערלירט איהר פערטרויען אין איהרע פיהרער".4)

אבער דערמיט אליין איז ניט גענוג. „אין דעם אייגענעם טאג, ווען דאס פאלק וועט האבען אויסגערוימט די רעגירונגען, וועט עס אויך, ניט ווארטענדיג אויף קיינע בעפעהלען פון אויבען, אבשאפען דאס פריוואטאייגענטום דורך א געוואלטיגע עקספרא־פריאציע".5) „די בויערן וועלען פערטרייבען די גרויסבעזיצער פון

---

1) די טורמעס, ז. 57. 2) רעוו. שטודיען, ז. 16. 3) ווער־טער פון א רעוואלוצ. ז. 166. 4) דארט, ז. 246. 5) ז. 134.

לאַנד און וועלען זייערע גיטער דערקלערען פאַר געמיינשאַפט־ליכען אייגענטום; זיי וועלען אָבשאַפען די היפּאָטעקען און פּראָ־קלאַמירען אַן אַלגעמיינע שולדען־פרייהייט“.[1] אין די שטעדט „וועט דאָס פאָלק נעהמען אין בעזיץ אַלע רייכטימער וואָס האָ־בען זיך דאָרט אָנגעקליבען, ארונטערזעצען די בעלי בתים פון די פאַבריקען, און אליין איבערנעהמען די פיהרונג פון דער אר־בייט“. „די עקספּראָפּריאַציע וועט זיין אַן אַלגעמיינע; נור אַזעל־כע וועט קענען אריינברייגען די אומענדערונג פון דער געזעל־שאַפט; אַן עקספּראָפּריאַציע אויף אַ קליינעם מאָסשטאַב וואָלט אויסזעהען ווי פּשוט׳ע רויבעריי“.[2] דאָס וועט געהן ניט נור אויף די פּראָדוקציאָנסמיטלען, נור אויך אויף די מיטלען פון קאָנ־סומפּציאָן; „דאָס ערסטע וואָס דאָס פאָלק טהוט, נאָכדעם ווי עס וועט ארונטערוואַרפען די רעגירונגען, איז צו פערשאַפען זיך מיט געזונדע וואָהנונגען און גענוג שפּייז און קליידונג“.[3] — דאָך וועט די עקספּראָפּריאַציע אויך „האָבען איהרע גרעניצען“.[4] „אָנ־גענומען אַז דורך קאַרגען און שפּאָרען האָט זיך אַ וועלכער עס איז אָרימער טייפעל דערשלאָגען צו אַן אייגען הייזעל, וואו ער האַלט זיך אויף מיט זיין פאַמיליע. וועט מען איהם ארויסוואַרפען אויפ׳ן גאַס? געווים ניט! אויב דאָס הייזעל איז אַקוראַט גרויס גענוג פאַר איהם מיט זיין פאַמיליע, זאָל ער עס האַלטען, און זאָל ער אויך ווייטער בעאַרבייטען דאָס גערטענדיל אַנטקעגען זיינע פענסטער. אין אַ שעת הדחק וועלען איהם נאָך אונזערע בחורים אַביסעל צו־העלפען אויך. אויב אָבער ער האָט אַ צימער פערדונגען צו אַנאַנדערן, וועט דאָס פאָלק זאָגען צו דעם דאָזי־גען שכן זיינעם: ווייסטו, פריינד, אַז דו ביסט דעם אַלטען גאָר ניט שולדיג? האַלט דיין צימער אומזיסט, פאַר דעם געריכטס־בעאַמטען דאַרפסטו מעהר קיין מורא ניט האָבען, מיר האָבען שוין די נייע געזעלשאַפט!“[5] „די עקספּראָפּריאַציע וועט נור געהן

---

1) ווערטער פון אַ רעוו. ז. 167. 2) דאָרט, ז. 337. 3) לאַ קאָנקעט די פּען, ז. 63. 4) דאָרט, ז. 56. 5) דאָרט, ז. 109.

אויף אזוינע זאכען, וואס העלפען ווענען עס איז צו קענען דער־
מיט עקספלואטירען פרעמדע ארבייט".1)

3. „נאך דער ארבייט פון צערשטערונג וועט קומען די אר־
בייט פון איבערבויען".2)

דאס רוב מענשען שטעלען זיך פאר די רעוואלוציע „מיט א
רעוואלוציאנערער רעגירונג",3) פון א צווייפאכיגען סארט. איי־
ניגע פערשטעהען אונטער דעם א וואהל־רעגירונג. „מען שלאגט
פאר צו רופען דאס פאלק צו די וואהלען, אויף שנעל אויסוועהלען
א רעגירונג און איהר פערטרויען די ארבייט, וואס יעדער איינער
פון אונז דארף טון פון זיין איינענעם געפיהל".4) „יעדע רעגירונג
אבער, וועלכע אן אויפגעשטאנען פאלק בעקומט דורך וואהלען,
מוז נויטיגערווייז ליגען ווי א בלייענע מאסע אויף זיינע פיס,
ובפרט נאך אין א צייט פון אזא אונגעהויער גרויסער עקאנאמי־
שער, פאליטישער און מאראלער רעארגאניזאציע, ווי די סאציאלע
רעוואלוציאן".5) אנדערע ווידער זעהען דאס איין און „דעריבער־
גיבען זיי אויף דעם געדאנק פון א „געזעצליכער" רעגירונג, לכל
הפחות פאר דער צייט פון דעם אויפשטאנד געגען אלע געזעץ,
און פרעדיגען א „רעוואלוציאנערע דיקטאטור". „די פארטיי וועל־
כע האט ארונטערגעווארפען די רעגירונג", זאגען זיי, „וועט מיט
געוואלט זיך ארויפזעצען אויף איהר פלאץ. זי וועט פערכאפען
די מאכט און נעהמען האנדלען רעוואלוציאנער. פאר יעדען איי־
נעם וואס וועט זי ניט וועלען אנערקענען — די גילאטין; דער
וואס וועט זי ניט וועלען געהארכען — אויף די גילאטין". אט
אזוי רעדען די קליינע ראבעספיערס. מיר אנארכיסטען אבער
ווייסען, אז אט דער געדאנק איז מעהר גארנישט ווי אן אומגע־
זונדטע פרוכט פון דעם רעגירונגס־פעטישיזם, און אז יעדע איינע

---

1) לא קאנקעסט די פען, ז. 56. 2) ווערטער פון א רעוואלו־
ציאנער ז. 263. 3) דארט, ז. 246. 4) דארט, ז. 248-9.
5) דארט, ז. 253.

דיקטאטור, אפילו די וואָס האָט די בעסטע אָבזיכטען, איז דער טויט פון דער רעוואָלוציאָן".1)

„מיר ווע‍לען אליין טון וואָס עס איז נויטיג און ניט ווארטען אויף די בעפעהלען פון א רעגירונג".2) „איינמאָל הויבט נור אָן דער שטאאט בטל צו ווערען, הערט נור איינמאָל אויף די אונ־טערדריקונגס מאשין צו ארבייטען, ווע‍לען זיך מאַכען פרייע פער־איינינגונגען גאנץ פון זיך אליין. לאָמיר זיך נור דערמאָנען די פרייוויליגע פעראיינען פון דער בעוואָפענטער בורזשואזיע אין דער צייט פון דער גרויסער רעוואָלוציע. לאָמיר זיך דערמאָנען די געזעלשאפטען, וואָס האָבען זיך פרייוויליג פאָרמירט אין שפּאניען, און האָבען פערטיידיגט די אונאָבהענגיקייט פון לאַנד, בעת דער שטאאט איז געווען צו־טרייסעלט פון פונדאמענט אויס דורך נאפּאָלעאָן׳ס ארמעען. אזוי באַלד ווי דער שטאאט צווינגט ניט מעהר צוזאמען צו ווירקען, שאפען גלייך די נאטירליכע פאָ־דערונגען א פרייוויליג צוזאמען־ווירקען גאָר פון זיך אליין. איז נור דער שטאאט געפאלען, דאַן וועט זיך אויף זיינע חורבות באַלד אויפהעבען די פרייע געזעלשאפט".3)

„די רעאָרגאניזאציע פון דער פּראָדוקציאָן וועט ניט קענען געשאפען ווערען אין עטליכע טעג,4) „בפרט אז די רעוואָלוציע וועט משמעות ניט אויסברעכען אין גאנץ אייראָפּא אויף איין מאָל".5) דאָס פאָלק וועט דעריבער מוזען אָננעהמען דערוויילינע מיטלען כדי פריהער פאר אלץ זיך צו פערזיכערן מיט עסען, קליי־דער און וואָהנונגען. ערסטענס וועט די בעפעלקערונג פון די אויפ־שטענדיגע שטעדט פערנעהמען אין איהר רשות די עסענווארג וואָס די הענדלער האלטען אויף לאגער, אויך די שפּייכלערס תבואה און די שלאַכטהייזער. וואָלונטיאָרען ווע‍לען מאַכען אַן אינווענטאר פון די געפונענע עסענווארג און ווע‍לען פערשפּרייטען געדרוקטע

---

1) ווערטער פון אַ רעוואָלוציאָנער, ז. 253-55. 2) דאָרט, ז. 139. 3) דאָרט, ז. 116-117. 4) לאַ קאָנקעט די פּען, ז. 75. 5) דאָרט, ז. 85.

טאבעלען וועגען דעם אין די מיליאָנען. דאן וועט מען פון אלץ, וואָס איז פאראן אין איבערפלוס, נעהמען פריי וויפיעל איינער וויל, און פון דאָס וואָס מען מוז אויסמעסטען, וועט מען נעהמען חלקים, שטענדיג געבענדיג דעם פאָרצוג די קראנקע און די שוואַ־כע. דאָס וואָס וועט פעהלען, וועט מען ממלא זיין דורך אריינ־פיהרונגען פון לאנד (עס וועט אריינקומען בשופע, אויב מיר וועלען שאפען די זאכען, וואָס די פערמער האָבען נויטיג און מיר וועלען עס שטעלען פריי צו זייער דיענסטען), און אויך דורך דעם וואָס די איינוואָהנער פון שטאָדט וועלען זיך נעהמען בעארבייטען די הערשאפטליכע גערטנער און לאָנקעס פון דעם ארומיגען גע־גענד.1) אויפ׳ן זעלביגען אופן וועט דאָס פאָלק נעהמען אין זיין רשות די וואָהנונגען. די וואָלונטיאָרען וועלען ווידער מאכען רייס־טערס פון אלע וואָהנונגען וואָס מען קען בענוצען און וועלען זיי פערשפרייטען. מען וועט זיך צוזאמענקומען לויט די גאסען, קוואר־טאלען און בעצירקען און מען וועט זיך אייניגען מכח דער פער־טיילונג פון די וואָהנונגען. די דחקות אָבער וואָס מען וועט פון אָנ־הויב נאָך מוזען פערליידען, וועט באלד אָבגעשאפט ווערען; די האנדווערקער וועלען נור דארפען ארבייטען עטליכע שטונדען א טאָג און באלד וועלען די משונה׳דיג־גרויסע הייזער איבערגעבויט ווערען אויף א פערשטענדיגען אופן, און מוסטער־הייזער וועלען אויפגעבויט ווערען פון גאָר נייע סאָרטען.2) פונקט אזוי וועט מען זיך בעגעהען בנוגע צו קליידער. דאָס פאָלק נעהמט אין זיין בעזיץ די גרויסע קליידער־קראָמען און וואָלונטיאָרען מאכען רשימות פון דאָס וואָס זיי געפינען. פון וואָס עס איז פאראן אַן איבערפלוס נעהמט יעדערער פריי, פון וואָס עס איז נור פראן א בעשרענקטע צאָהל, נעהמט מען אין חלקים. וואָס עס פעהלט, דאָס ווערט אין דער קירצעסטער צייט צוגעשטעלט פון די פאבריקען מיט זייערע פאָלקאָמענע מאשינען.3)

---

1) לאַ קאָנקעט די פען, ז. 76-96. 2) דאָרט, ז. 104-107.
3) דאָרט, ז. 114-116.

II. „פאָרצובערייטען די מענשענס געדאַנקען" צו דער אָנקו־מענדיגער רעוואָלוציאָן, איז די אויפגאַבע פון אַלע די, וואָס זעהען אין פאָראויס דעם גאַנג פון דער ענטוויקלונג. דאָס איז ספּעציעל „די אויפגאַבע פון די געהיימע געזעלשאַפטען און רעוואָלוציאָנע־רע אָרגאַניזאַציעס".1) עס איז די אויפגאַבע „פון דער אַנאַרכיס־טישער פּאַרטיי".2) די אַנאַרכיסטען „זיינען היינט נור אַ מינאָ־ריטעט, זייער צאָהל אָבער ווערט וואָס פון טאָג גרעסער, ווערט שטענדיג וואַקסען אַלץ מעהר און ערב דער רעוואָלוציע ווערט זי ווערען אַ מאַיאָריטעט".3) „וואָס פאַר אַ טרויעריגען אָנבליק פראַנקרייך האָט געהאַט עטליכע יאָהר פאַר דער גרויסער רעוואָ־לוציאָן, ווי שוואַך איז געווען די מינאָריטעט פון יענע, וועלכע האָ־בען געטראַכט וועגען אָבשאַפען דאָס קעניגטום און דעם פעאָדאַ־ליזם; און דאָך וואָס פאַר אַן ענדערונג עס איז געקומען דריי אָדער פיער יאָהר שפּעטער: די מינאָריטעט האָט אָנגעפאַנגען די רעוואָלוציע און האָט מיטגעצויגען מיט זיך די מאַסען".4) — ווי אָבער גרייט מען צו די געדאַנקען פון מענשען צו דער רעוואָלוציע?

1. פריהער פאַר אַלץ מוז מען אַלגעמיין בעקאַנט מאַכען דאָס ציעל פון דער רעוואָלוציע. „מען דאַרף עס פּראָקלאַמירען דורך וואָרט און טהאַט ביז עס ווערט אומעדום אין גאַנצען פּאָפּולער, אַזוי אַז אין דעם טאָג פון אויפשטאַנד איז עס ביי יעדען אין מויל. די דאָזיגע אויפגאַבע איז אַ סך גרעסער און וויכטיגער ווי מען מיינט אין אַלגעמיין; וואָרים אויב אפילו דאָס ציעל איז איצ־טער שוין גענוג קלאָר פאַר אַ קליינע צאָהל מענשען, שטעהט די זאַך אָבער גאַנץ אַנדערש מיט די מאַסען, אויף וועלכע עס ווירקט נאָכאַנאַנד די בורזשואַזנע פּרעסע".5)

דאָס אַליין איז אָבער ניט גענוג. „מען מוז דערוועקען דעם גייסט פון אויפשטאַנד, עס מוז אויפוואַכען דאָס געפיהל פון אונ־אָבהענגיקייט און פון ווילדער מוטהיגקייט, אָהן וועלכע קיין רע־

1) ווערטער פון אַ רעוואָלוציאָנער, ז. 260. 2) דאָרט, ז. 254, 99. 3) דאָרט, ז. 90. 4) דאָרט, ז. 92-95. 5) דאָרט, ז. 312.

װאָלוציע קען ניט פאָרקומען".1) „צװישען די פריערדליכע װיכוחים מכח די שלעכטע צושטענדען און דעם אויפרוהר און אויפשטאנד ליעגט אַן אַבגרונד — דערזעלביגער אַבגרונד װאָס טיילט אָב ביי דעם גרעסערן טייל פון דער מענשהייט די איבערלעגונג פון דער טהאט, דעם געדאנק פון װילען".2)

2. דאָס מיטעל װי אזוי צו גרייכען די ביידע רעזולטאטען איז „אַ ק צ י אָ ן — שטענדיגע, אונאויפהערליכע אַקציאָן פון די מינאָריטעטען. מוט, איבערגעבענהייט, זעלבסטאויפאָפּפערונג זיינען פּונקט אזוי אָנשטעקיג װי פייגהייט, אונטערטעניגקייט און פחד".3)

„װאָס פאר־א פאָרמען זאָל די פּראָפּאגאנדא אָננעהמען? יעדע פאָרם װאָס די זאַך־לאגע, די געלעגענהייט און דעם מענשענס נייגונג שרייבט איהם פאָר. די פאָרם מעג צו מאָל זיין ערנסט, צו מאָל שפּאַסהאַפטיג, אָבער אַלעמאָל מוטהיג. אמאָל מעג זי ארויסקומען פון א רבים, אמאָל פון א יחיד. זי טאָר קיינמאָל ניט לאָזען קיין מיטעל אונבענוצט, קיין פאַקט פון עפענטליכען לעבען אונבעטראַכט, כדי צו האַלטען די געדאַנקען געשפּאַנט, צו געבען נאהרונג און אַן אויסדרוק צו דער אונצופריעדענהייט, אויפצורװעקען א שנאה צו די עקספּלואטאטאָרס, צו מאַכען לעכערליך די רעגירונג און אויפװייזען איהר אונמאַכט. װיכטיגער פאַר אַלץ אָבער מוז זי, כדי צו װעקען דעם מוטה און דעם גייסט פון אויפשטאַנד, אַלעמאָל פּרעדיגען דורך ביישפּיעלען".4)

„מענער פון מוטה, װעלכע װילען ניט נור רעדען, נור טון; ריינע כאַראַקטערען, װעלכע ציהען פאָר געפענגנים, פערשיקונג און דעם טויט איידער א לעבען װאָס װידערשפּרעכט זייערע פּרינציפּען; מוטיגע נאַטורען, װעלכע װייסען אז מען מוז װאגען כדי צו געװינען — אָט די זיינען דער אװאַנגאַרד, װעלכע עפענען אויף דעם קאַמפף א צייט פריהער איידער די מאַסען זיינען רייף אָפען

1) װערטער פון אַ רעװאָלוציאָנער, ז. 285. 2) דאָרט, ז. 283.
3) דאָרט, ז. 284. 4) דאָרט.

אויפצוהעבען די פאָהן פון אויפשטאַנד, און מיט די וואפען אין די הענד צו זוכען זייערע רעכט. אין מיטען פון דעם קלאָגען־זיך, פון די פוסטע רייד און די דיסקוסיאָנען קומט פון איינעם אָדער מעהרערע אַן אויפריהרערישע טהאַט וועלכע פערקערפּערט אַלע־מענס וואונש".1)

„אין אָנפאַנג בלייבט נאָך אפשר די מאַסע גלייכגילטיג און גלויבט די חכמים, וועלכע האַלטען די טהאַט פאַר „משוגע"; באַלד אָבער לויבט זי דעם משוגענעם אין דער שטיל און טהוט איהם נאָך. בעת די ערסטע פיעלען אַן די תפיסות, קומען שוין אַנדערע און זעצען פאָרט זייער ארבייט. עס פערמעהרען זיך די קריעגס־ערקלערונגען געגען די היינטיגע געזעלשאַפט, די אויפריהרערישע טהאַטען, די אַקטען פון ראַכע. די אַלגעמיינע אויפמערקזאַמקייט ווערט אויפגעוואַכט; דער נייער געדאַנק דרינגט אריין אין די קעפּ און געווינט די הערצער. איין איינציגע טהאַט מאַכט אין עט־ליכע טעג מעהר פּראָפּאַגאַנדאַ איידער א טויזענד פּאַמפלעטען. די רעגירונג פערטיידיגט זיך, זי בושעוועט אָהן רחמנות; זי פועל'ט אָבער נור דורך דעם עס זאָלען בעגאַנגען ווערען אַנדערע טהאַטען פון איינעם אָדער מעהרערע פּערזאָנען, און טרייבט די אויפגע־שטאַנענע צו העלדענמוט. איין טהאַט געבעהרט אַנאַנדערע; אפילו געגנער שליסען זיך אַן אַן דעם אויפשטאַנד; די רעגירונג ווערט אונאייניג צווישען זיך; איהר שטרענגקייט פערשאַרפט דעם שטרייט; די הנחות קומען צו־שפּעט; די רעוואָלוציע ברעכט אוים".2)

3. כדי נאָך קלערער צו מאַכען די מיטלען דורך וועלכע דאָס ציעל פון דער רעוואָלוציע קען געמאַכט ווערען אַלגעמיין בעקאַנט און דער גייסט פון אויפשטאַנד קען אויפגעוועקט ווערען, דער־צעהלט קראָפּאָטקין איניגע זאַכען פון דער פאָרגעשיכטע פון דער רעוואָלוציע פון 1789.

ער דערצעהלט ווי אין יענער צייט האָבען טויזענדער פּאַסקווי־

1) ווערטער פון א רעוואָלוצ. ז. 285. 2) דאָרט, ז. 285-288.

לען בעקאנט געמאכט דאס פאלק מיט די חטאים פון הויף; ווי א גאנצע מאסע סאטירישע ליעדלעך האבען געשטאכען די גע־קרוינטע קעפ און אויפגעוועקט א האס אנטקעגען דעם אדעל און די גייסטליכע. ער גיט איבער ווי מען פלעגט אין פלאקאטען דעם קעניג, די קעניגין און די גענעראל־פעכטער שטראשען, בעשימ־פען און אויסלאכען; ווי מען פלעגט די פיינד פון׳ם פאלק אין עפפיזשי (דאס הייסט, ניט ממש זיי אליין, נור זייערע בילדער) הענגען אדער פערברענען אדער פיערטלען. ער שילדערט ווי אזוי די אויפגעשטאנענע פלעגען דאס פאלק געוועהנען צונויפצוקלייבען זיך אויף די גאסען און ווי זיי האבען זיי געלערנט צו שטעלען זיך אנטקעגען די פאליציי, די מיליטער און די קאוואלעריע. מיר דער־פאהרען פון איהם ווי די געהיימע ארגאניזאציעס, די „זשאקען", פלעגען אין די דערפער אונטערצינדען דעם פריץ׳ס שייערן, פער־ניכטען זיינע שניט־פעלדער אדער זיינע ווילד־טיערען, איהם אליין דער׳הרג׳נען און שטראשען מיט׳ן טוידט די וואס ווען מאהנען און די וואס וועלען צאהלען די גרונד־רענט. ער דערקלערט אונז ווי אין איין שעהנעם טאג זיינען דאן איינגעבראכען געווארען די שפייכלערס, אבגעשטעלט געווארען די פוהרען אויפ׳ן וועג, פער־ברענט געווארען די ראגאטקעס, אויסגע׳הרגט געווארען די בע־אמטע, די שטייער־ליסטען, די רעכענונגס־ביכער און די שטאדט־ארכיווען זיינען אוועק מיט׳ן רויך, און די רעוואלוציע האט אויס־געבראכען אויף אלע זייטען".1)

„וואס פאר־א שלוסען מען קען פון דעם ציהען",2) האלט קראפאטקין אז עס איז פאר איהם ניט נויטיג צו דערקלערען. ער בענוגענט זיך דערמיט, וואס ער רופט אן די פאקטען וועלכע ער האט איבערגעגעבען, „א זעלטען־טייערע לעהרע פאר אונז".3)

1) ווערטער פון א רעוואלוציאָנער, ז. 293-304. 2) דארט, ז. 292. 3) דארט, ז. 304.

אַכטער קאַפּיטעל.

טאָקער׳ס לעהרע.

1. — אַלגעמיינעס.

בעניאַמין ב. טאָקער איז געבוירען געוואָרען אין 1854, אין סאוטה דארטמוט, לעבען ניו בעדפאָרד, מאססאטשוסעטס. פון 1870 ביז 1872 האָט ער שטודירט טעכנאָלאָגיע אין באָסטאָן. דאָרט האָט ער זיך בעקאַנט מיט ישוע וואָררען אין 1872. אין 1874 האָט ער ארומגערייזט ענגלאַנד, פראַנקרייך און איטאַליען.

אין 1877 האָט טאָקער איבערגענומען די צייטווייליגע רע־דאַקציע פון דעם „וואָרט", וואָס איז ערשיענען אין פּרינסטאָן, מאסס. אין 1878 האָט ער ארויסגעגעבען די פיערטעל יעהרליכע שריפט „דהי ראַדיקאַל רעוויו" אין ניו בעדפאָרד, פון וועלכער עס זיינען ערשיענען נור פיער נומערן. אין 1881 האָט ער גע־גרינדעט אין באָסטאָן די האַלבמאָנאַט שריפט „ליבערטי", פון וועלכער עס איז ערשיענען פאר א קורצער צייט א דייטשע אויס־גאַבע אונטער דעם נאָמען „ליבערטאַס". ער איז אויך געוועזען פאר צעהן יאָהר מיטארבייטער אין דער רעדאַקציע פון „גלאָוב" אין באָסטאָן. זייט 1892 וואָהנט ער אין ניו יארק, און גיט ארויס „ליבערטי" אלס א וואָכענשריפט.*)

2. טאָקער׳ס לעהרע איבער געזעץ, שטאַאט און אייגענטום געפינט זיך איבערהויפּט אין זיינע אַרטיקלען אין „ליבערטי". ער האָט אָבגעדרוקט א זאַמלונג פון די דאָזיגע אַרטיקלען אונטער

---

*) „ליבערטי", ערשיינט זעהר ניט רעגעלמעסיג; אין 1908 איז עס ארויס איינמאָל אין צוויי מאָנאַט; זייט דאַן נאָך זעלטענער. — מ.

דעם נאָמען: „אנשטאָט א בוך, פון א מענשען וואָס איז צו־בע־שעפטיגט צו שרייבען א בוך. אן עקספּאָזיציע אין בעזונדערע שטיקער פון דעם פילאָזאָפישען אנארכיזם". (1893).

3. טאָקער רופט אָן זיין לעהרע אנארכיזם. „אומשטאַנדען האָבען זיך פעראייניגט מיך צו מאכען געוויסערמאַסען בעקאַנט אלס פערטרעטער פון דער טעאָריע פון'ם מאָדערנעם אנארכיזם".[1] אנארכיע בעטייט ניט פשוט דער געגענזאַץ צום „ארכאָס" אָדער פּאָליטישען פיהרער. עס בעטייט דער געגענזאַץ צו „ארכע". גאָר צוערסט מיינט „ארכע" אָנפאַנג, אורשפּרונג. דער־נאָך האָט עס געקריגען די בעטייטונג גרונדזאַץ, עלעמענ־טאַר־גרונד; דאַן די ערסטע שטעלע, העכסטע קראַפט, הערשאַפט, רעגירונג, אויבער־בע־פעהל, אויטאָריטעט; און צולעצט א העכסטע הער־שאַפט, א קייזערטום, א קעניגטום, א מאַ־גיסטראַט־אַמט, א רעגירונגס־שטעלע. עטימאָ־לאָגיש קען דעריבער דאָס וואָרט אנארכיע האָבען פערשיידענע בע־דייטונגען. אָבער דאָס וואָרט אנארכיע אלס א פילאָזאָפישער אויסדרוק, און דאָס וואָרט אנארכיזם אלס דער נאָמען פון א פּי־לאָזאָפישער ריכטונג האָט מען פון אָנהויב אָן אָנגענומען אין דעם זין פון געגענזאַץ צו הערשאַפט און אויטאָריטעט: דער זין האָט שוין דעריבער א חזקה־רעכט, און יעדער אַנדער געברויך פון דעם וואָרט איז ניט־רעכט און ברייגנט אריין פערווירונגען.[2]

2. — גרונדלאַגע.

טאָקער בעטראַכט די אייגען־נוצען אלס דאָס געזעץ, וואָס האָט די העכסטע גילטיגקייט פאַר יעדען איינעם פון אונז; און דערפון פיהרט ער ארוים דאָס געזעץ פון גלייכער פרייהייט.

1. פאַר יעדען מענשען איז די אייגעננוצען דאָס העכסטע

1) טאָקער, ז. 21. 2) ז. 112.

געזעץ. די אַנאַרכיסטען זיינען ניט בלויז אוטיליטאַריאַנער, נור עגאָיסטען אין ווייטסטען און פולסטען זין פון וואָרט".(1)

וואָס מיינט אייגענוצען? מיין אינטערעס איז אַלץ וואָס דיענט מיינע צוועקען.(2) ער פאַסט אום ניט נור די נידעריגסטע, נור „אויך די העכערע פאָרמען פון זעלבסטזוכט".(3) אייגענטליך איז אויף דעם אופן דער אינטערעס פון דער געזעלשאַפט אין דערזעלביגער צייט אויך דער אינטערעס פון יעדען איינצעלנעם; „איהר לעבען קען ניט אָבגעטיילט ווערען פון די לעבענס פון די איינצעלנע; מען קען איינס ניט צערשטערען, ניט צערשטערענדיג אויך דאָס אַנדערע".(4)

דער אייגענער אינטערעס איז דאָס העכסטע געזעץ פאַר'ן מענשען. „די אַנאַרכיסטען פערוואַרפען גאָר אין גאַנצען דעם גע־דאַנק פון מאָראַלער התחיבות, פון נאַטירליכע רעכט און פליכ־טען".(5) „וואָס איז נוגע נאַטירליכע רעכט, איז די איינציגע מאָס — די מאַכט. יעדער מענש, סיי זיין נאָמען איז ביל סייקס, סיי אַלכסנדר ראָמאַנאָוו, און יעדע חברותא פון מענשען, סיי אַ בי־נעזישער געהיים־בונד, סיי דער קאָנגרעס פון די פעראייניגטע שטאַאַטען, האָבען דאָס רעכט, אויב זיי האָבען די מאַכט, צו טוידטען און אונטערדריקען אַנדערע מענשען, און צו מאַכען אַז די גאַנצע וועלט זאָל דיענען זייערע צוועקען".(6) „דער היינטי־גער אַנאַרכיזם בעשטעטיגט דאָס רעכט פון דער געזעלשאַפט צו צווינגען דעם איינצעלנעם און דאָס רעכט פון דעם איינצעלנעם צו צווינגען די געזעלשאַפט — יע נאָכדעם ווי דער אָדער יענע האָט די נויטיגע מאַכט דערצו".(7)

2. פון אָט דעם העכסטען געזעץ פיהרט טאַקער אַרויס „דאָס געזעץ פון דער גלייכער פרייהייט פאַר אַלעמען".(8) דאָס געזעץ פון גלייכער פרייהייט איז בעגרינדעט אויף יעדען איינצעלנעמס אייגענוצען. וואָרים „פרייהייט איז די גרונדבעדינגונג פון מענש־

---

1) ז. 24. 2) ז. 64,24. 3) ז. 64. 4) ז. 35.
5) ז. 24 6) דאָרט. 7) ז. 132. 8) ז. 42.

ליכען גליק און איז דעריבער די וויכטיגסטע זאך אויף דער וועלט, און איך וויל האבען אזויפיעל פרייהייט וויפיעל איך קען נור קריגען".1) פון דער אנדער זייט „איז די מענשליכע גלייכהייט א נויטיגער בעדינג פון א געזעלשאפט וואס האט א פעסטען קיום",2) און דאס לעבען פון דער געזעלשאפט „קען ניט אבגעטיילט ווערען פון די לעבענס פון די איינצעלנע".3) בכן פאדערט יעדען איינעמס אייגעננוצען די גלייכע פרייהייט פון אלעמען.

„די גלייכע פרייהייט מיינט — די גרעסטע סומע פרייהייט וואס קען געהן צוזאמען, מצד פון די איינצעלנע וועלכע לעבען אין דער געזעלשאפט, מיט גלייכהייט און געגענזייטיגער אכטונג פאר יעדען איינעמס קרייז פון טהעטיגקייט".4) „קימער זיך פאר דיינע אייגענע עסקים" איז דאס איינציגע מאראלע געזעץ פון דעם אנארכיסטישען סדר".5) „עס איז אונזער פליכט צו אכטען די רעכט פון אנדערע, אנגענומען אז דאסווארט „רעכט" ווערט געברויכט אין דעם זין פון דעם גרענץ, וואס דער פרינציפ פון גלייכער פרייהייט שטעלט לאגיש אוועק אויף דער מאכט".6) אויפ'ן געזעץ פון גלייכער פרייהייט איז בעגרינדעט „דער אונטערשייד צווישען אנגריף און ווידערשטאנד, צווישען רעגירונג און פערטיידיגונג. אט דער אונטערשייד איז א גרונד־וויכטיגער; אהן איהם איז קיין גילטיגע געזעלשאפטס־פילאזאפיע ניט מעגליך".7)

„אונטער „אנגריף" מיין איך — אן אנגריף אויף דעם יחיד'ס געביעט, וועלכער געפינט זיך אויף דער אינעווייניגסטער זייט פון דער גרעניץ־ליניע, וואו זיין פרייהייט פון טהאט שטערט ניט קיין אנדערענס פרייהייט פון טהאט".8) אט די גרעניץ־ליניע איז טיילווייז קלאר גענוג און מען קען וועגען איהר קיין טעות ניט האבען; צום ביישפיעל, בנוגע צו א דראהונג (און אקט פון אנשרעקען יענעם, אנסטראשען), איז קיין ספק ניט, אז עס איז ניט

1) ז. 41 2) ז. 64 3) ז. 35 4) ז. 65 5) ז. 15 6) ז. 59 7) ז. 23 8) ז. 67

קיין אָנגריף, אויב דער אקט גופא וועלכען מען דראָהט צו טון, איז ניט קיין אָנגריף; „א מענש האָט א רעכט צו סטראַשען דאָס, וואָס ער האָט א רעכט אויסצופיהרען מכח אל הפועל".[1] די דאָזיגע גרעניץ־ליניע קען אָבער אמאָל יאָ זיין צווייפעלהאַפטיג; צום ביישפיעל, „מיר קענען ניט זאָגען אויף זיכער צו דאָס בע־שטראָפען וואָס די עלטערן בעשטראָפען א קינד, איז אַן אָנגריף אויף די פרייהייט פון א דריטער פּערזאָן, צי ניט".[2] „די ער־פאַהרונג העלפט אונז צו קענען ציהען די גרעניץ־ליניע וואָס ווייטער אלץ שאַרפער".[3] „דער עצם פון אַן אָנגריף בלייבט דער־זעלביגער, סיי ער ווערט בעגאַנגען פון איין מענשען אויף דעם אַנדערן, אויף דעם אופן פון א געמיינעם פערברעכער, סיי פון איין מענשען אויף אלע אַנדערע מענשען, אויף דעם אופן פון אַן אבסאָלוטען מאָנאַרך, אָדער פון אַלע מענשען אויף איין מענשען, אויף דעם אופן פון א מאָדערנער דעמאָקראַטיע".[4]

„פון דער אַנדער זייט ווידער, דער וואָס שטעלט זיך אַנט־קעגען אַנאַנדערן, וועלכער וויל געוועלטיגען, איז אליין ניט קיין אָנגרייפער, בעראויבער אָדער רעגירער, נור איינפאַך א פערטיידי־גער, א בעשיצער".[5] „דער איינצעלנער האָט דאָס רעכט אָבצו־שטויסען אַן אָנגריף אויף זיין קרייז פון טהעטיגקייט".[6] „דער אַנאַרכיזם בערעכטיגט די אָנווענדונג פון געוואַלט אַנטקעגען אָנ־גרייפער";[7] „די איינציגע פראַגע איז, צי עס וועט פיהרען צום ציעל, צי ניט".[8] „פערטיידיגונגס־גזעצלשאַפטען, וועלכע האַנדלען לויט דעם אַנאַרכיסטישען פּרינציפּ, וואָלטען ניט נור פאָדערן שאָדען־ערזאַץ פאַר אָנגרייפס־אַקטען, נור זיי וואָלטען אלע אַזוינע קלאָרע אַקטען פערבאָטען. דאַגעגען אָבער וואָלטען זיי ניט פער־באָטען קיינע ניט־אָנגרייפענדע האַנדלונגען, ווען אפילו אַזוי־נע האַנדלונגען שאַפען מעהר געלעגענהייטען פאַר אָנגרייפענדע פּערזאָנען צו בעגעהן אָנגריפען, ווי דהיינו דעם פערקויף פון

1) ז. 153. 2) ז. 135. 3) ז. 78. 4) ז. 23.
5) דאָרט. 6) ז. 59. 7) ז. 81. 8) ז. 80.

שטארקע געטרענס״.1) „בנוגע צו דעם עצם פון ווידערשטאנד, איז עס אלץ איינס, סיי איין מענש געברויכט ווידערשטאנד אנט־קעגען אן אנדערן, ווי למשל, ווען איינער וועהרט זיך אנטקעגען אן אנפאל פון א פערברעכער, סיי איין מענש שטעלט זיך אנט־קעגען אלע אנדערע מענשען, ווען איינער ענטזאגט זיך צו פאל־גען א טיראניש געזעץ, אדער ווען אן אונטערדריקט פאלק שטעלט זיך אויף אנטקעגען א דעספאט, אדער ווען די מיטגליעדער פון א געמיינדע פעראייניגען זיך פרייוויליג צו מאכען אונשעדליך א פערברעכער.2)

3 — געזעץ.

געגען דאס געזעץ איז נאך טאקער׳ן נאך, פון׳ם שטאנד־פונקט פון אייגענגוצען און גלייכע פרייהייט, ניטא וואס איינצו־ווענדען. געזעץ־נארמען דארפען זיין גילטיג; דאס הייסט, נארמען וועלכע זיינען בעגרינדעט אויף אן אלגעמיינעם ווילען,3) און וועלכע מען מעג צווינגען צו פאלגען, אויב נויטיג, מיט אלע מיטלען,4) אפילו מיט געפענגניס, מיט אנטון יסורים און מיט טוידט־שטראף.5) דאס געזעץ אבער „מוז זיין אזוי בויגיק אז עס זאל זיך צופאסען צו יעדען פאל און זאל ניט נויטיג האבען קיין ענדערונג. און דאס געזעץ זאל דאן בעטראכט ווערען פאר גע־רעכט לויט׳ן ערך פון זיין בויגיקייט, ניט ווי איצט לויט׳ן ערך פון זיין שטייפקייט״.6) דאס מיטעל דערצו איז, „די געשווא־רענע געריכטען זאלען אורטיילען ניט נור וועגען די פאקטען, נור אויך וועגען די גערעכטיגקט פון׳ם געזעץ״;7) דאן וועט קיין מאשינעריע אויף צו ענדערן דאס געזעץ ניט זיין נויטיג.8) — בפרט אבער, דארפען אנערקענט ווערען די פאלגענדע רעכטס־נארמען, די ריכטיגקייט פון וועלכע טאקער זוכט ארויסצופיהרען פון דעם געזעץ פון גלייכער פרייהייט:

---

1) ז. 167. 2) ז. 23. 3) ז. 60, 52, 158, 104, 167. 4) ז. 25. 5) ז. 60. 6) ז. 312. 7) דארט. 8) דארט.

ערסטענס, א רעכטס־נאָרמע, דורך וועלכע די פערזאָן דאַרף זיין געשיצט אנטקעגען פערלעצונגען. „מיר זיינען די שטרענגסטע שונאים פון אָנגריפען אויף דער פערזאָן, און הגם אונזער הויפט־צוועק איז אָבצושאפען די אורזאכען פון אָנגרייפונגען, פון דעסט־וועגען שרעקען מיר זיך ניט אָב פאר קיינע געוואַלטיגע מיט־לען, מיט וועלכע צו בעהאנדלען זייערע דירעקטע ערשיינונגען, לויט ווי די אומשטאנדען און דער שכל קענען אונז דיקטירען".1) די טוידט־שטראָף געהט גאָר ניט להיפך צו דער בעשיצונג פון דער פערזאָן אנטקעגען פערלעצונגען, וואָרים זי איז אין עצם ניט קיין אקט פון פערלעצונג, נור אן אקט פון פערטיידיגונג.2)

צווייטענס, דאַרף אָנערקענט ווערען א רעכטס־נאָרמע, אין קראַפט פון וועלכער עס זאָל עקזיסטירען „אייגענטום אויף׳ן יסוד פון ארבייט".3) „אַט די פאָרם פון אייגענטום פערזיכערט יעדען איינעם דעם בעזיץ פון זיינע אייגענע פּראָדוקטען און די פּראָדוק־טען פון אנדערע מענשען, וועלכע ער האָט לחלוטין ערוואָרבען, ניט בענוצענדיג דערביי קיין שום בעטרוג אָדער געוואַלט".4) „מען קען זעהען פון אַט דער דעפיניציאָן, אז דאָס אנארכיסטישע איי־גענטום בעציהט זיך נור אויף פּראָדוקטען. א פּראָדוקט איז אָבער אַלץ, אויף וואָס עס איז אָנגעווענדעט געוואָרען מענשליכע ארבייט. דערצו מוז בעמערקט ווערען, אז אין פרט פון לאַנד אָדער פון אנדע־רע מאַטעריאַלען, וואָס געפינען זיך אין אזא בעשרענקטער מאָס, אז ניט אַלע קענען האָבען פון זיי וויפיעל זיי ווילען, נעהמט זיך דער אנאַרכיזם ניט אונטער צו בעשיצען קיינע אנדערע אייגענטומס־רעכט, א חוץ די וואָס זיינען בעגרינדעט אויף׳ן יסוד פון ווירק־ליכען בעזיץ און געברויך".5) וואו עס האנדעלט זיך מכח פער־לעצונגען פון אייגענטום, ווי מכח פערלעצונגען פון דער פערזאָן, שרעקט זיך דער אנאַרכיזם ניט אָב „פאר קיינע געוואַלטיגע מיט־

1) ז. 52 2) ז. 156-7. 3) ז. 131. 4) ז. 60.
5) ז. 61.

לען, וועלכע די אומשטאנדען און דער שכל קענען דיקטירען צו
געברויכען“.[1]

וויימער, דארף אנערקענט ווערען די רעכטס־נארמע, אז אב־
מאכען מוזען אבגעהיט ווערען. „ווען איינער נעהמט אן בעוואוסט־
זיניג און פריי א ה ת ח י ב ו ת“,[2] דאן ווערט דורכדעם גע־
שאפען א פ ל י כ ט; און דער אנדער צד קריגט א ר ע כ ט“.[3]
די בינדענדע קראפט פון אן אבמאך האט גאנץ געוויס איהרע
גרעניצען. „אן אבמאך איז א זעהר ניצליכעס און העכסט וויכטי־
געס ווערקצייג; זיין ניצליכקייט האט אבער אויך איהרע גרעני־
צען. קיינער קען עס ניט געברויכען אויף אבצוזאגען זיך פון זיין
מענשליכקייט“.[4] „די ארגאניזאציע פון א פעראיין, אין וועלכען
יעדעס מיטגליעד זאגט זיך אב פון זיין רעכט ארויסצוטרעטען פון
פעראיין, וואלט דעריבער זיין נישט מעהר ווי א פוסטע פארם“.[5]
א חוץ דעם קען קיינער ניט געברויכען אן אבמאך, וואס האט דעם
צוועק אנצוגרייפען דריטע פערזאנען; דעריבער איז א צוזאג ניט
גילטיג, „אויב זיין ערפיעלונג בעשטעהט אין אנגרייפען דריטע
פערזאנען“.[6] — „איך בעטראכט דאס האלטען א פערשפרעכען
פאר אזא וויכטיגע זאך אז איך וואלט נור אין עקסטרעמע פא־
לען איינגעשטימט אויף זיי עובר צו זיין. עס איז אזוי גרינדליך
וויכטיג, דאס די מיטגליעדער פון א פעראיין זאלען זיך קענען
פערלאזען איינער אויף דעם אנדערן, אז עס איז דאס בעסטע מען
זאל קיינמאל ניט טון קיין זאך וואס קען אבשוואכען דאס דא־
זיגע פערטרויען, סיידען אויב דאס פאדערט זיך צוליב א נאך־
וויכטיגערן צוועק“.[7] „דער מענש וואס האט געקריגען א צו־זאג,
וועלכען דער צו־זאגער האט ניט געהאלטען, איז דורכדעם געווא־
רען בעשווינדעלט, אנגעגריפען, בערויבט פון א טייל פון זיין פריי־
הייט געגען זיין ווילען“.[8] „עס איז ביי מיר קיין ספק ניט, אז
יעדער מענש, ווען מען האט געמאכט א פערשפרעכען צוליב

---

1) ז. 52. 2) ז. 24. 3) ז. 146, 350. 4) ז. 48.
5) דארט. 6) ז. 158. 7) ז. 51. 8) ז. 158.

עפּעס אַן אויסרעכענונג, האָט דאָס רעכט צו פאָדערן אפילו דורך געוואַלט, אז דאָס פערשפּרעכען זאָל ערפיעלט ווערען, בתנאי אויב דאָס דאָזיגע פערשפּרעכען ענטהאַלט ניט קיין אַנגריף אויף דריטע פערזאָנען. און אויב דער וואָס האָט געקריגען דאָס פערשפּרעכען האָט אַ רעכט אַליין צו געברויכען געוואַלט פאַר דעם צוועק, האָט ער אויך אַ רעכט זיך צו פעראייניגען מיט אַנדערע, בכדי זיי זאָלען איהם העלפען, ווי וויים זיי זיינען מושוה, צו געברויכען געוואַלט אַנטקעגען דעם פערשפּרעכער. יענע וויעדער פון זייער זייט האָבען אַ רעכט צו בעשליסען, וואָס פאַר אַ סאָרט פערשפּרעכען זיי וועלען איהם בעהילפיג זיין אויפצומאָהנען פון'ם פערשפּרעכער. ווען עס האַנדעלט זיך וועגען אזא בעשלוס, געהט עס דאַן נישט מעהר ווי אום אַ פראַגע פון צוועקמעסיגקייט; און העכסט וואהרשיינליך וועט מען אויסגעפינען, אז דער בעסטער וועג ווי אזוי צו פערזיכערן דאָס האַלטען פון פערשפּרעכען, איז צו געבען אפריהער קלאָר צו פערשטעהן אז קיין צוואַנג וועט אויף דעם ניט זיין"‏.(1

4. — שטאַאַט.

אין אַנבעטראַכט פון יעדען איינעמס אייגענונוצען, ספּעציעל אויפ'ן יסוד פון'ם געזעץ פון גלייכער פרייהייט, פערוואָרפט טאַקער דעם שטאַאַט, און טאַקי בכלל, ניט נור פאַר בעזונדערע אומשטאַנדען וואָס הענגען אָב פון צייט און אָרט. וואָרים „דער שטאַאַט איז די פערקערפּערונג פון דעם אַנגרייפונגס־פּרינציפּ"‏.(2

1. „אלע אינסטיטוציעס, וועלכע מען האָט ווען עס איז גע־געבען דעם נאָמען שטאַאַט, האַלטען אין זיך איין צוויי עלעמענ־טען: ערסטענס, אַנגריף"‏(3 — „פערלעצונג, אַנגריף, הערשאַפט זיינען בעזונדערע אויסדרוקען פאַר איין זאַך"‏(4 — „דאָס איז די אַנאַרכיסטישע דעפיניציאָן פון רעגירונג: די אונטערוואָרפונג

---

1) ז. 8־ 157. 2) ז. 25. 3) ז. 22. 4) ז. 23.

פון דעם ניט־אנגרייפענדען יחיד אונטער א פרעמדען ווילען"(1.
און „צווייטענס, דאס בעמעכטיגען זיך מיט אויטאריטעט איבער
א געוויסען געביעט און איבער אלץ וואס געפינט זיך אויף דעם גע־
ביעט, וואס ווערט אין אלגעמיין געטון צוליב דעם דאפעלטען
צוועק, כדי פאלשטענדיגער צו אונטערדריקען די אונטערטאנען
און וואס מעהר אויסצושפרייטען די גרעניצען פון'ם געביעט.
דעריבער „איז די אנארכיסטישע דעפיניציאן פון'ם שטאאט —
די פערקערפערונג פון דעם אנגרייפונגס־פרינציפ אין אן איינצעל־
נעם אדער אין א פערבאנד פון איינצעלנע, וועלכע נעהמען זיך דאס
רעכט צו האנדלען אלס די פערטרעטער אדער די בעלי בתים פון
דעם גאנצען פאלק וואס געפינט זיך אויף א בעשטימטען גע־
ביעט"(2.

יעדע הערשאפט איז א צרה, און איז א האר ניט בעסער
דערמיט וואס זי איז מאיאריטעט־הערשאפט"(3. „דער טעאקרא־
טישער דעספאטיזם פון קעניגע אדער דער דעמאקראטישער דעס־
פאטיזם פון מאיאריטעטען דארפען ביידע גלייך פערווארפען ווע־
רען"(4. „וואס איז דער שטימצעטעל? ער איז ניט מעהר און ניט
ווייניגער ווי א פאפירענער פערטרעטער פון דער פיקע, דער בר־
לאווע און דעם קויל. עס איז אן ארבייט־שפאריגע ערפינדונג
אויף אויסצוגעפינען אויף וועלכער זייט עס ליעגט די מאכט און
וואו מען מוז זיך בויגען ווען מען קען ניט העלפען. די שטימע פון
דער מאיאריטעט פערשפארט בלוטפערגיסונג, עס איז אבער דער
אויסדרוק פון מאכט ניט א האר ווייניגער איידער דער אוקאז
פון דעם אבסאלוטסטען דעספאט, וועלכער האט הינטער זיך די
מעכטיגסטע ארמעע"(5.

2. „אלע אקטען פון רעגירונג זיינען ערסטענס אונדירעקטע
אנגרייפונגען, ווייל זיי זיינען געבויט אויף דעם אנפאנגליכען אנ־
גריף, וועלכער הייסט בעשטייערונג"(6. „דער גאנץ ערסטער אקט

1) ז. 23. 2) דארט. 3) ז. 169. 4) ז. 115.
5) ז. 426-7. 6) ז. 57.

פון דעם שטאאט, דאָס ארויפלעגען און אויפמאָנען שטייערן אי־
בער געוואלט, איז שוין אן אָנגריף, א פערלעצונג פון דער גליי־
כער פרייהייט, און אלס אזעלכער פערדארבט ער אויך יעדע ווײ־
טערדיגע האנדלונג פון׳ם שטאאט, אפילו אזוינע האנדלונגען,
וועלכע וואָלטען געווען ריינע פערטיידיגונגס־ אקטען, אויב מען
וואָלט נור געדעקט זייערע קאָסטען דורך פרייוויליגע בייטרעגע.
ווי אזוי קען מען סאנקציאָנירען לויט דעם געזעץ פון גלייכער
פרייהייט דאָס קאָנפיסקירען פון א מענשען׳ס פערדיענסטען אויף
צו צאָהלען פאר בעשיצונג, וועלכע ער האָט ניט געבעטען און
וועלכע ער וויל גאָר ניט האָבען?"(1)

„און אויב דאָס אליין איז שוין א געוואלדטהאט, איז ווי
זאָלען מיר אָנרופען יענע קאָנפיסקאציע, וועלכע גיט נאָך איהר
קרבן א שטיין אנשטאָט ברויט, אונטערדריקונג אנשטאָט בעשי־
צונג? צווינגען א מענשען ער זאָל נאָך בעצאָהלען פאר די פער־
לעצונג פון זיין פרייהייט, הייסט באמת, צוגעבען נאָך א בעליי־
דיגונג אויף צום שאָדען וואָס מען טהוט איהם. און דאָס איז פונקט
וואָס דער שטאאט טהוט."(2) וואָרים „אין צווייטען פאַל, זיינען
גאָר דער גרעסטער טייל פון די רעגירונגס־אקטען טאַקי דירעקטע
אָנגרייפונגען, ווייל זייער צוועק איז ניט אָבצוהאַלטען אָנגרייפער,
נור אוועקצונעהמען די פרייהייט פון פאָלק אין זיין אינדוסטרי־
עלען, קאָמערציעלען, געזעלשאפטליכען, הויזליכען און פערזענלי־
כען לעבען."(3)

„וואָס פאר אן אונזין עס איז דעריבער צו בעהויפטען, אז
דער היינטיגער שטאאט טראָגט א ריין פערטיידיגונגס־כאראק־
טער!"(4) פערטיידיגונג איז אן ארבייטס־לייסטונג אזוי גוט ווי
יעדע אַנדער ארבייטס־לייסטונג. עס איז אי א נוציגע, אי א גע־
ווינשטע ארבייט, און בכן אן עקאָנאָמישע סחורה, וואָס איז אונ־
טערוואָרפען דעם געזעץ פון אָנבאָט און נאָכפראגע. אין א פרייען
מארק וואָלט מען אָנגעבאָטען די דאָזיגע סחורה לויט די קאָס־

1) ז. 25. 2) ז. 25-26. 3) ז. 57. 4) ז. 26.

מען פון איהר פראָדוקציאָן. איצט איז די פּראָדוקציאָן און דער פערקויף פון אָט דער סחורה מאָנאָפּאָליזירט פון שטאאט. דער שטאאט, ווי כמעט אלע מאָנאָפּאָליסטען, רעכענט אונגעהויערע פּרייזען. ווי כמעט אלע מאָנאָפּאָליסטען גיט ער אן ארטיקעל, וואָס האָט קיין ווערטה ניט אָדער גאָר א קנאַפּען ווערטה. פּונקט ווי דער מאָנאָפּאָליסט פון א שפּייז־פּראָדוקט גיט אָפּט סם אנ־שטאָט נאהרונג, אזוי בענוצט אויך דער שטאאט זיין מאָנאָפּאָל פון פערטיידיגונג צו געבען אָנגרייפונגען אנשטאָט בעשיצינג. פּונקט ווי די קונדען פון יענעם מאָנאָפּאָל צאָהלען פאר וואָס מען סמ'ט זיי, אזוי אויך צאָהלען די קונדען פון דעם מאָנאָפּאָל פאר וואָס מען פערשקלאָפּט זיי. און דער שטאאט שטייגט נאָך אריבער אלע זיינע חברים־מאָנאָפּאָליסטען אין דעם ערך פון נידערטרעכ־טיגקייט, דערמיט וואָס ער בעזיצט דאָס בעזונדערע פּריווילעגיום צו צווינגען אלע מענשען זיי זאָלען קויפען זיין פּראָדוקט, צי זיי ווילען עס, צי ניט".1)

3. מען קען ניט מלמד זכות זיין אויפ'ן שטאאט, אז ער איז נויטיג אלס מיטעל צו בעקעמפּפען פערברעכען.2) „דער שטאאט איז אליין דער גרעסטער פערברעכער וואָס עס גיט נור. ער פאבריצירט פערברעכער א סך שנעלער ווי ער בעשטראָפט זיי".3) „אונזערע תפיסות זיינען אָנגעפּיעלט מיט פערברעכער וועל־מען דער פרומער שטאאט האָט געמאכט צו זיין דאָס וואָס זיי זיינען דורך זיינע אומגערעכטע געזעץ, זיינע דריקענדע מאָנאָפּאָ־לען און די שרעקליכע געזעלשאפטליכע לאגע וואָס קומט דערפון ארויס. מיר פיהרען איין א סך געזעץ, וועלכע פאבריצירען פער־ברעכער, און דאן עטליכע אנדערע, וועלכע בעשטראָפען זיי".4)

פונקט אזוי ווענ׳ג קען מען פערענטפערן דעם שטאאט אויפ'ן גרונד וואָס ער איז נויטיג צו העלפען די ליידענדע. „דער שטאאט גיט איצטער הילף די ליידענדע און פערהונגערטע קרבנות פון דער מיסיסיפּי פערפלייצונג. מילא, מיר גיבען צו אז אזעלכע ארבייט

---

1) ז. 33. 2) ז. 54. 3) ז. 53. 4) ז. 26-27.

איז בעסער איידער שמידען נייע קייטען צו האַלטען דאָס פאָלק אין קנעכטשאַפט; עס איז אָבער ניט ווערטה דעם פּרייז וואָס מען צאָהלט פאַר איהם. דאָס פאָלק קען זיך ניט לאָזען פערשקלאַפּען כדי צו זיין סעקורירט. ווען עס וואָלט קיין אַנדער אויסוועג ניט געווען, וואָלט שוין בכלל זיין בעסער צו ריזיקירען די געפאַהרען פון דער נאַטור און אויסשטעהן איהרע פּורעניות'ן אַזוי גוט ווי מען קען. די פרייהייט אָבער שאַפט אַנאַנדער אויסוועג און גיט בעסערע סעקוראַנץ אויף ביליגערע מקחים. געגענזייטיגע סעקוראַנץ דורך די אָרגאַניזאַציע פון די ריזיקעס וועט טון אַלעס מעגליכע צו לינדערן און אויסגלייכען די ליידען, וואָס קומען פון דער צופעליגער פערניכטונג פון גיטער"1).

II. די אייגעננוצען פון יעדען מענשען און דערהויפּט די גלייכע פרייהייט פאָדערט אויפ'ן אָרט פון'ם שטאַאַט אַ געזעלשאַפטליך צוזאַמענלעבען פון מענשען, וואָס זאָל זיין געבויט אויפ'ן יסוד פון דער רעכטס-נאָרמע, אַז אָבמאַכען מוזען אָבגעהיט ווערען. „די פרייוויליגע פעראייניגונג פון מענשען וואָס שליסען צווישען זיך אָבמאַכען"2), זאָל פערנעמען דעם פּלאַץ פון שטאַאַט.

1. די אַנאַרכיסטען האָבען ניט די כונה און ניט דעם וואונש אָבצושאַפען די געזעלשאַפט. זיי ווייסען אַז מען קען ניט אָבטיילען דאָס לעבען פון דער געזעלשאַפט פון די לעבענס פון די איינצעלנע; אַז מען קען ניט פערניכטען די איינע ניט פערניכטענדיג די אַנדערע"3). „די געזעלשאַפט איז געוואָרען דעם מענשען'ס טייערסטער פערמעגען. ריינע לופט איז א גוטע זאַך, קיינער וויל עס אָבער איינער אליין לאַנג ניט אָטעמען. אונאָבהענגיקייט איז גוט, אָבער לעבען ביחידות איז צו-טייער בעצאָהלט דערפאַר"4).

די מענשען דאַרף אָבער ניט צוזאַמענהאַלטען אין געזעלשאַפט א מגושם'דיגע העכסטע געוואַלט, נור בלויז די געזעצ-

1) ז. 158-9.   2) ז. 44.   3) ז. 35.   4) ז. 321.

ליך־ בינדענדע קראפט פון אבמאך.1) די פארם פון דער געזעל־
שאפט דארף זיין די „פרייוויליגע פעראייניגונג",2) און איהר
„קאנסטיטוציע"3) — מעהר גאר נישט ווי אן אבמאך.

2. וואס פאר א כאראקטער זאל אבער די פרייוויליגע פער־
אייניגונג טראגען בפרט?

ערסטענס, קען זי ניט בינדען איהרע מיטגליעדער אויפ'ן
גאנצען לעבען. „די קאנסטיטוציע פון א פעראיין, אין וועלכען
איטליכער מיטגליעד זאגט זיך אב פון דאס רעכט צו מעגען ארויס־
טרעטען פון איהם, וואלט ניט מעהר זיין ווי א פוסטע פארם, און
קיין אנשטענדיגער מענש וואלט זיך אויף א רגע ניט פערטראכטען
עובר צו זיין די דאזיגע פארם און טרעטען זי מיט די פיס, אזוי
שנעל ווי ער וואלט איינגעזעהן זיין אונגעהויערע דומהייט. אב־
זאגען זיך אויף שטענדיג פון צו מעגען ארויסטרעטען, הייסט זיך
אליין מאכען פאר א שקלאף. קיינער קען אבער ניט זיך אליין
מאכען פאר אזא שקלאף, וואס פערלירט אין גאנצען דאס רעכט
צו דערקלערען זיך ווידער פריי".4)

צווייטענס, קען דער פרייוויליגער פעראיין אלס אזעלכער
קיין הערשאפט ניט האבען איבער א געוויסען געביעט. „גאנץ
געוויס וואלט אזא פרייוויליגער פעראיין געהאט דאס רעכט צו
צווינגען אבצוהיטען אלע רעגעלן, צו וועלכע די מיטגליעדער הא־
בען איינגעשטימט, אין די גרעניצען פון דעם שטיק לאנד, אדער
פון זיינע בעזונדערע טיילען, וועלכע זיינען אריינגעבראכט גע־
ווארען אין דעם פעראיין פון די מיטגליעדער אלס איינצעלנע
איינענטימער; און קיין פרעמדער, וועלכער איז ניט איינגעגאנ־
גען מיט זיי אויף אן אבמאך, וואלט ניט האבען קיין רעכט אריינ־
צוקומען אדער פערבלייבען אין דעם דאזיגען געביעט, סיידען
אויף די תנאים וואס דער פעראיין וואלט איהם שטעלען. אויב
אבער ערגעץ וואו אין מיטען פון אט די לאנד־שטיקער וואלט גע־
לעבט, איידער דער פעראיין האט זיך געבילדעט, א געוויסע פער־

1) ז. 32. 2) ז. 44. 3) ז. 342. 4) ז. 48.

זאָן אין זיין אייגענער היים אויף זיין אייגען פעלד, וועלכער וואָלט ניט געוואָלט צוליב וועלכען עס איז קלוגען אָדער נארישען טעם אריינטרעטען אין דעם דאָזיגען פעראיין, דאַן וואָלטען די פעראיין־מיטגליעדער קיין רעכט ניט געהאַט איהם ארויסצוזעצען, צווינגען איהם ווערען אַ מיטגליעד, מאַכען ער זאָל בעצאָהלען פאר די מעגליכע נוצען וואָס ער קען ציהען פון די שכינות פון פעראיין, אָדער אַוועקנעהמען ביי איהם אַ געוויסען רעכט וואָס ער האָט פריהער געהאַט, כדי איהם ניט צו דערלאָזען הנאה האָבען פון די דאָזיגע נוצען. און אזוי ווי אַ פרייוויליגער פעראיין שליסט נויטיגערווייז איין דאָס רעכט ארויסצוטרעטען פון איהם, וואָלט איטליך ארויסגעטראָטענער מיטגליעד נאַטירליכערווייז זיך צוריק־געשטעלט אויף דער פּאָזיציע און אויף דיזעלבינע רעכט, אויף וועלכע עס שטעהט דער איינצעלנער וואָס מיר האָבען פריהער בעשריבען, וועלכער האָט לכתחילה גאָר ניט געוואָלט אריינטרע־טען. דאָס איז אלעס וואָס מען קען זאָגען בנוגע צו דער האלטונג פון דעם איינצעלנעם לגבי וועלכען עס איז אַרומיגען פרייווילי־גען פעראיין; און עס פערשטעהט זיך, אז זיין שטיצע פאר'ן פער־איין העננט אָב פון דעם, צי זיינע צוועקען געפעלען איהם, צי ניין, צי ער דענקט אז דער פעראיין וועט קענען מקיים זיין די צוועקען וואָס ער האָט זיך געשטעלט, און ווי ער קוקט אויף די נוצען אָדער דעם שאָדען פון ווערען אַ מיטגליעד, פון ארויסטרע־טען, אָדער פון גאָר ניט אריינטרעטען".(1)

די מיטגליעדערשאַפט פון אַ פרייוויליגען פעראיין לעגט ארויף אויף די מיטגליעדער אלערליי התחיבות'ן. דער פעראיין קען פאָדערן אלס אַ בעדינגונג פון מיטגליעדערשאַפט דאָס אָנ־נעהמען־זיך צו טון געוויסע עבודות, ווי למשל „דיענען אלס גע־שוואָרענער" (אָננעהמען די ארבייט פון אַ בורר, אַ „זשורי־מאַן").(2) און היות ווי די אַנארכיסטישע פעראיינען אָנערקענען דאָס רעכט ארויסצוטרעטען, וועלען זיי זיך קענען בענוצען אויך מיט'ן שטימ־

---

1) ז. 44-45. 2) ז. 56.

צעטעל, אויב זיי וועלען עס האלטען פאר א פאסיגע מעטאָדע. אויב די פראגע וואָס איז בעשלאָסען געוואָרען דורכ'ן שטימצע־טעל איז אזא לעבענסנויטיגע, אז די מינאָריטעט וועט האלטען פאר וויכטיגער אויסצופיהרען איהרע אייגענע מיינונגען איידער צו ארבייטען צוזאמען, קען זי זיך צוריקציהען. א מינאָריטעט, ווי קליין זי זאָל ניט זיין, קען אויף קיין פאל ניט רעגירט ווע־רען אָהן איהר איינוויליגונג"1.) דער פרייוויליגער פעראיין איז בערעכטיגט צו צווינגען זיינע מיטגליעדער נאָכצוקומען זייערע פליכטען. „ווען א מענש מאכט עפּעס אָב מיט אַנדערע מענשען, מעגען זיי זיך פעראייניגען כדי צו צווינגען איהם האלטען וואָרט"2;) א פרייוויליגער פעראיין איז דעריבער „בערעכטיגט צו צווינגען אָבהיטען אלערליי רעגעלן, אויף וועלכע די מיטגליעדער האָבען איינגעשטימט"3.) אודאי מוז מען דערביי געדענקען, אז „העכסט וואהרשיינליך דער בעסטער וועג ווי צו זיכערן דאָס האלטען פון א צו־זאָג איז צו געבען אפריהער צו פערשטעהן, אז מען וועט ניט צווינגען צו האלטען וואָרט"4.)

צווישען אלע התחיבות'ן פון די מיטגליעדער פון א פרייווי־ליגען פעראיין איז די התחיבות צו צאָהלען שטייערן פון ספּע־ציעלער וויכטיגקייט; אזוי ווי אָבער די שטייער איז בעגרינדעט אויף אַן אָבמאַך, איז זי פרייוויליג5.) „פרייוויליגע נאָלאָגען (בע־שטייערונגען) וועלען ניט אָנהויבען שאָדען דעם פעראיין'ס קרע־דיט, נור אדרבא וועלען איהם שטאַרקען"6;) וואָרים ערסטענס וועט דער פעראיין, מחמת דער איינפאכקייט פון זיינע עובדות, זעהר זעלטען אָדער אפשר גאָר ניט דאַרפען באָרגען; צווייטענס, קען ער ניט, ווי דער היינטיגער שטאאט אויפ'ן יסוד פון צוואנג־שטייער, זיך אָבזאָגען צו צאָהלען זיינע חובות און פון דעסטוועגען טון ווייטער געשעפטען; און דריטענס, וועט ער נויטיגערוויז גי־כער זעהן אויפצוהאלטען זיין קרעדיט אָבהיטענדיג צו צאָהלען

1) ז. 56-57. 2) ז. 24. 3) ז. 44. 4) ז. 157-8.
5) ז. 32. 6) ז. 36-37.

זיינע חובות, איידער דער שטאַאט, וועלכער מאַכט געצוואונגענע נאַלאַגען״.1) און אויסערדעם האָט די פּריווּויליגקייט פון די שטייערן נאָך די מעלה, וואָס „דער פערטיידיגונגס פעראיין וועט זיך שטענדיג אָבהאַלטען פון צו ווערען אַן אַנגרייפונגס־פעראיין, מורא האָבענדיג אז די פּריווּויליגע בייטרעגע ווּעלען אָבפאַלען; ער וועט האָבען אָט דעם שטענדיגען מאָטיוו צו זעהן האַלטען זיך מיט׳ן פאָלק׳ס פערלאַנגען״.2)

„א כמעט־פאָלקאָמענע אַנאַרכיסטישע אָרגאַניזאַציע, אויף אזא גרויסען מאַסשטאַב וואָס איז ביז איצט נאָך ניט געזעהען געוואָרען, איז די אירלאַנדישע לאַנד־ליגע. אַן אונגעהייער גרויסע צאָהל אָרטיגע גרופּען זיינען צושפּרייט איבער גרויסע לאַנד־טיי־לען פון צוויי קאָנטינענטען, וואָס זיינען אָבגעטיילט מיט דריי טויזענד מייל ים. יעדע גרופּע איז אויטאָנאָמיש, פריי. יעדערע בעשטעהט פון א פערשיידענער צאָהל מענשען פון יעדען אַלטער, פוןביידע געשלעכטער, פון אַלערליי ראַסען, וועלכע זיינען אַלע גלייך אויטאָנאָמיש און פריי. יעדערע איז דורכגעדרונגען פון אַן אַלגעמיינעם, צענטראַלען צוועק. יעדערע האַלט זיך אויף אין גאַנצען אויף פּריווּויליגע בייטרעגע. יעדערע האַנדעלט לויט איהר אייגענער מיינונג; זי העלפט זיך אין דער אויסבילדונג פון איהר מיינונג און אין דעם בעשלוס ווי זיך צו פיהרען, מיט די עצות פון א צענטראַל־ראַטה פון געקליבענע מענשען, וועלכער האָט קיין מאַכט ניט ארויפצו־צווינגען זיינע בעפעהלען, א חוץ די קראַפט וואָס ליעגט אין דער איבערצייגענדער לאָגיק פון די טעמים אויף וועלכע ער בעגרינדעט זיינע בעפעהלען. אַלע זיינען זיי צוזאַמענ־געבונדען און פעדערירט אויף דעם איינפאַכסטען אופן, ניט אָפּ־פערענדיג מיט זייערע זעלבסטשטענדיגקייט, אין איין גרויסע פעראייניגונג, פאַר וועמעס זעלטענע מאַכט די טיראַנען ציטערן, און געגען וועלכער די אָרמעען האָבען קיין בעטרעף ניט״.3)

3. צווישען די אָנגעזעהענע פעראיינען פון דער נייער גע־

---

1) ז. 37. 2) ז. 43. 3) ז. 414.

זעלשאפט זיינען די געגענזייטיגע פערזיכערונגס־געזעלשאפטען און די געגענזייטיגע באנקען,1) און איבערהויפט די פערטיידיגונגס־פעראיינען.

„נאך דער אבשאפונג פון׳ם שטאאט וועט אויף זיין פלאץ אויפטרעטען א פערטיידיגונגס־פעראיין“,2) וועלכער וועט געבען בעשיצונג אנטקעגען אזוינע, „וועלכע טרעטען איבער דאס געזעלשאפטליכע געזעץ, אנגרייפענדיג זייערע נאכבארען“.3) גאנץ געוויס וועט דער דאזיגער שוץ־פעראיין זיין נויטיג נור אויף דערווייל. „מיר האפען אז עס וועט קומען א צייט, ווען עס וועט פערשווינדען די נויטיגקייט פון געוואלט אפילו פאר דעם צוועק פון אונטערדריקען פערברעכען“.4) „די נויט זיך צו פערטיידיגען אנטקעגען איינצעלנע אנגרייפער קומט גרעסטענטיילס, און אפשר ענדליך בעטראכט גאר אין גאנצען, פון די אונטערדריקונגען פון דעם אנגרייפיגען שטאאט. ווען דער שטאאט וועט זיין געפאלען, וועלען די פערברעכער אנהויבען צו פערשווינדען“.5)

עטליכע פערטיידיגונגס־פעראיינען וועלען קענען עקזיסטירען איינע לעבען די אנדערע. „עס זיינען פאראן א סך מעהר איידער פינף אדער זעקס פערזיכערונגס־געזעלשאפטען אין ענגלאנד, און עס איז גאר ניט קיין אונגעוועהנליכע זאך פאר די מיטגליעדער פון דערזעלביגער פאמיליע צו סעקורירען זייער לעבען אדער זייערע זאכען פון אן אומגליק אדער א פייער אין פערשיידענע געזעלשאפטען. פאר וואס זאל אויך ניט זיין א היבשע צאהל פערטיידיגונגס־געזעלשאפטען אין ענגלאנד, אין וועלכע מענשען, און אפילו מיטגליעדער פון דערזעלביגער פאמיליע, זאלען קענען סעקורירען זייער לעבען און זייערע זאכען פון מערדער אדער פון גנבים? בעשיצונג איז אן ארבייטס־לייסטונג ווי יעדע אנדער ארבייטס־לייסטונג“.6) אונטער דעם איינפלוס פון קאנקורענץ וועט דער בעסטער און בילעגסטער בעשיצער, אקוראט ווי דער בעסטער

1) ז. 159. 2) ז. 25. 3) דארט. 4) ז. 52. 5) ז. 40. 6) ז. 32.

און ביליגסטער שניידער, אַהן צווייפעל מאַכען די בעסטע געשעפ־
טען. מען קען זיך דענקען, אז אזעלכער וועט פערכאַפּען אַלע קונ־
דען. אויב ער וועט אָבער אריינקריגען אַלע קונדען, וועט ער עס
האָבען אַלס בעשיצער, ניט צוליב זיין מאַכט אַלס טיראַן. ער
וועט שטענדיג זיין געצוואונגען צו טון זיין בעסטעס, צוליב די
מעגליכקייט פון קאָנקורענץ פאַר וועלכער ער וועט מורא האָבען;
און דער מקור פון דער מאַכט וועט זיך אַלעמאַל געפינען, ניט ביי
איהם, נור ביי זיינע קונדען, וועלכע קענען זי געברויכען, ניט
דורך פערבאַלאָטירען איהם, אָדער מיט געוואַלט אריינזעצען אַנאַנ־
דערן אויף זיין פּלאַץ, נור פּשוט אָבציהענדיג פון איהם זייער
קונדשאַפט".1) אויב אָבער דער אַנגרייפער און דער אַנגעגריפע־
נער געהערן צו פערשיידענע פערטיידיגונגס־פעראיינען, וועט ניט
ענטשטעהן צווישען זיי א שטרייט? „האָבענדיג די מעגליכקייט
פון אזעלכע שטרייטען אין אויג, וועט מען וואהרשיינליך שליסען
אָבמאַכען צווישען זיך, אָדער גאָר איינפיהרען בונדס־געריכטען,
אַלס געריכטען פון לעצטער אינסטאַנציע, דורך די מיטווירקונג
פון פערשיידענע פעראיינען, אויף דיזעלביגע פריינוויליגע פּרינ־
ציפּען, אויף וועלכע די פעראיינען גופא זיינען אָרגאַניזירט".2)

„פריוויליגע פערטיידיגונגס־פעראיינען, וועלכע ווירקען לויט
דעם אַנאַרכיסטישען פּרינציפּ, וועלען ניט נור פאָדערן שאָדען־
ערזאַץ, נור וועלען אויך ניט דערלאָזען עס זאָל קומען צו אָפענע
אַנגרייפונגען".3) כדי צו ערפילען אָט די אויפגאַבע וועלען זיי
זיך קענען אויסקלייבען וועלכע עס איז געהעריגע מיטלען, און
עס וועט ניט הייסען אז זיי איבען אויס דערביי א הערשאַפט.
„רעגירונג הייסט אונטערוואַרפען דעם ניט־אַנגרייפיגען איינ־
צעלנעם אונטער א פרעמדען ווילען. די אונטערוואַרפונג פון דעם
א נ ג ר י י פ י ג ע ן איינצעלנעם איז ניט קיין רעגירונג, נור ווי־
דערשטאַנד אַנטקעגען רעגירונג און בעשיצונג פון איהר".4) —
„דער אַנאַרכיזם אַנערקענט דאָס רעכט צו ארעטירען, משפט'ן,

1) ז. 326-7. 2) ז. 36. 3) ז. 167. 4) ז. 39.

פער׳משפט׳ן און בעשטראָפען פאַר אַן אונגערעכטע טהאַט״.1)
„דער אנאַרכיזם האָט בדעה אָבצושאַפען אזויפיעל פון דעם אַנגריי־
פער׳ס אייגענטום, וויפיעל עס וועט קלעקען צו דערזעצען דעם
שאָדען וואָס זיין אַנגריף האָט געמאַכט״.2) „אויב ער וועט ניט
קענען געפינען קיין בעסער מיטעל פון ווידערשטאַנד אנטקעגען
אַנגרייפונגען, וועט דער אנאַרכיזם זיך בענוצען מיט תפיסות״.3)
ער לאָזט אויך צו די טוידט־שטראָף. „די געזעלשאַפט וועלכע
וועגדט אָן די טויט־שטראָף, בעגעהט ניט קיין מאָרד־טהאַט. מאָרד
איז אַן אַנגרייפונגס־אַקט. מען קען דעם אויסדרוק גערעכטמעסיג
ניט אָנווענדען אויף וועלכען עס איז פערטיידיגונגס־אַקט. עס איז
ניטאָ גאָר נישט הייליגעס אין דעם לעבען פון אַן אַנגרייפער, און
עס איז ניטאָ קיין גוט־בעגרינדעטער פּרינציפּ פון געזעלשאַפט־
ליכען לעבען, וואָס זאָל פערבאָטען די אַנגעגריפענע זיך צו בע־
שיצען אויף וועלכען עס איז אופן וואָס זיי קענען.4) אַנגרייפער
מעג מען אפילו בעשטראָפען מיט יסורים־אַנטון. אויב אָבער די
„גוטע״ מענשען זיינען ניט קיין טייוואָלים, וועלען זיי מסתמא
זיך ניט כאַפּען פאַר יסורים־אַנטון, ביז וואַנען זיי וועלען האָבען
אויסגעפונען, אַז די שטראָף פון טויט און פון ערטרעגליכער פער־
האַפטונג האָבען קיין פּעולה ניט״.5) — „אַלע דיספּוטען וועלען
איבערגעגעבען ווערען צו געשוואָרענע געריכטען״.6) „לויט מיין
פּערזענליכער מיינונג, דאַרפען די געשוואָרענע אויסגעקליבען ווע־
רען על פּי גורל־וואַרפען, אַרויסציהענדיג צוועלף נעמען פון אַ
קעסטיל אין וועלכער עס געפינען זיך די נעמען פון אַלע בירגער
פון דער געמיינדע״.7) „די געשוואָרענע וועלען ענטשיידען ניט
נור די פאַקטען, נור אויך דאָס געזעץ, די גערעכטיגקייט פון גע־
זעץ און זיין אָנווענדבאַרקייט אויף דעם געוויסען פאַל, ווי אויך
די שטראָף אָדער דעם שאָדענערזאַץ וואָס מען דאַרף צו־פּסק׳נען
פאַר עובר זיין אויף איהם״.8)

---

1) ז. 55. 2) ז. 56. 3) דאָרט. 4) ז. 156-7.
5) ז. 60. 6) ז. 312. 7) ז. 56. 8) ז. 312.

5. — אייגענטום.

I. נאָך טאָקער'ן נאָך איז פון'ם שטאַנדפּונקט פון יע־דען איינעמס אייגעננוצען און פון דער גלייכער פרייהייט פון אַלעמען גאַר נישטאָ וואָס איינצו־ווענדען געגען דאָס אייגענטום. טאָקער פערוואָרפט נור די צוטיילונג פון אייגענטום אויפ'ן יסוד פון מאָנאָפּאָל, ווי עס עקזיסטירט אומעדום און אַלע־מאָל אין'ם שטאַאט. אז דער עצם פון שטאַאט איז אָנגריף, צייגט זיך ארויס פון די געזעץ, וועלכע שרייבען פאָר, ניט נור ווי מען זאָל זיך פערזענליך אויפפיהרען, נור, וואָס עס איז נאָך ערגער, זיי שאַפען און האַלטען אויף מאָנאָפּאָלען"1) און מאַכען דאַדורך מעגליך די וואוכעריי.2)

1. וואוכעריי — דאָס איז צונעהמען דעם מעהרווערטה.3) „דעם ארבייטער'ס פּראָדוקט איז דער גרעסערער ווערטה פון דעם געגענשטאַנד וואָס ער גיט איבער דעם פערברויכער דורך זיין אר־בייט".4) „דער ארבייטער קריגט ניט דעם דאָזיגען פּראָדוקט, ווע־ניגסטענס ניט אַלס ארבייטער; ער קריגט דורך זיין ארבייט קוים גענוג צום לעבען".5) „ווער עס איז אָבער קריגט דאָך אָט דעם מעהרווערטה. ווער איז ער?"6) „דער וואוכערער".7)

„עס זיינען פאַראַן דריי פאָרמען פון וואוכעריי: צינזען פון געלד, רענט פון לאַנד און הייזער, און פּראָפיט פון האַנדעל. ווער עס ציהט איינס פון די דריי, איז א וואוכערער. און ווער איז ניט? עס איז קוים דאָ איינער וואָס איז ניט. דער באַנקיער איז א וואוכערער, דער פאַבריקאַנט איז א וואוכערער, דער סוחר איז א וואוכערער, דער גרונדבעזיצער איז א וואוכערער, און דער ארבייטער וועלכער לעגט אוועק זיינע פאָר גראָשען אויף פּראָ־צענט, אויב ער האָט וואָס אָבגעשפּאָרט, אָדער ער נעהמט רענט פאר זיין הויז אָדער לאַנד, אויב ער האָט וועלכע, אָדער ער נעהמט

1) ז. 26. 2) ז. 178. 3) ז. 177. 4) ז. 241.
5) ז. 177. 6) דאָרט. 7) ז. 178.

מעהר פאר זיין ארבייט איידער עס האט דעם ווערטה — איז ער אויך א וואוכערער. קיינער איז ניט פריי פון דער זינד פון וואוכעריי, און אלע פראגען אויף זיך די פערצענטו׳ארטליכקייט פון דעם. ניט אלע אבער פראפיטירען דערפון. די גרעסטע מאיאריטעט ליידעט. נור די הויפט־פראצענטניקעס ווערען רייך: אין אגריקולטורנע און געדיכט־בעפעלקערטע לענדער, — די גרונד־בעזיצער; אין אינדוסטריעלע און קאמערציעלע לענדער — די באנקיערען. זיי זיינען עס, וועלכע שלינגען איין דעם מעהר־ווערטה".1)

2. „פון וואנען נעהמען זיי אבער זייער מאכט? פון דעם מאנאפאל וואס דער שטאאט האלט אויף. די וואוכעריי איז געבויט אויף איהם".2) און „פון די פערשיידענע מאנאפאלען וואס עקזיסטירען היינטיגען טאג, זיינען פאראן פיער הויפט וויכטיגע".3)

„דער ערסטער אין די וויכטיגקייט פון זיין שעדליכען איינפלוס שטעהט דאס געלד־מאנאפאל. עס בעשטעהט דעריין, וואס די רעגירונג גיט געוויסע פערזאנען, אדער אזעלכע פערזאנען, וואס פערמעגען א געוויסען סארט אייגענטום, דאס פריווילעגיום צו שאפען דאס צירקולאציאנס־מיטעל — א פריווילעגיום וואס זי שטיצט דא אין לאנד דורך א נאציאנאל־שטייער פון 10 פראצענט, וועלכען זי האט ארויפגעלעגט אויף אלע אנדערע פערזאנען וואס ווילען שאפען א צירקולאציאנס מיטעל, און דורך שטאאט־געזעצע, וועלכע מאכען עס פאר א קרימינאל־אקט ארויסצוגעבען באנק־נאטען אלס געלד. מען קען בעהויפטען, אז די וואס האבען דאס דאזיגע פריווילעגיום, קאנטראלירען די צינז־ראטען, די הויך פון דער רענט אויף הייזער און געביידען און דעם פרייז פון וואארען — דאס ערסטע דירעקט, דאס צווייטע און דריטע אונדירעקט. ווארים ווען דאס באנק־געשעפט וואלט געשטאנען פריי פאר אלעמען, וואלטען זיך אליין מעהר און מעהר מענשען גענומען פאר איהם, ביז די קאנקורענץ וואלט געווארען אזוי

1) ז. 178. 2) דארט. 3) ז. 11.

שארף, אז זי וואָלט ארונטערגעזעצט דעם פּרייז פון פערלייהען געלד ביז צו דעם ערך פון די קאָסטען פון דער ארבייט וואָס שטעקט אין דעם, וואָס, ווי די סטאַטיסטיק צייגט, בעטרעפט וועניגער ווי דריי פערטיל פון איינם פּראָצענט".1) „דאַן וואָלט גלייך ארונטערגעפאַלען די רענט פון הייזער. וואָרים קיינער, וועלכער קען באָרגען געלד אויף לאַנד אויף איינם פּראָצענט, מיט וואָס צו בויען א הויז פאַר זיך, וועט ניט מרוצה זיין צו צאָהלען א לאַנד־בעזיצער א העכערע רענט".2) שליסליך, „וועלען ארונטערקומען אויך די פּראָפיטען. וואָרים די סוחרים, אנשטאָט צו קויפען אויף קרעדיט און צאָהלען הויכע פּרייזען, וועלען באָרגען געלד פון די באַנקען אויף וועניגער ווי איינם פּראָצענט, קויפען פאַר מזומן צו נידעריגע פּרייזען, און ארונטערלאָזען לפי ערך די פּרייזען פון זייערע וואַארע צו די קונים".3)

„דאָס צווייטע אין וויכטיגקייט קומט דאָס לאַנד־מאָנאָפּאָל. זיינע שלעכטע ווירקונגען זעהט מען דערהויפּט אין די אויסשליסליך אגריקולטור־לענדער, ווי אירלאַנד. דאָס דאָזיגע מאָנאָפּאָל בעשטעהט דעריין, וואָס די רעגירונג שטיצט דאָס רעכט אויף לאַנד, ניט אויפ'ן יסוד פון פּערזענליכען בעזיץ און בעארבייטונג".4) „גרונד־רענט עקזיסטירט נור דערפאַר, ווייל דער שטאַאט שטעהט דערביי די רענט איינצומאָהנען און צו בעשיצען די לאַנד־רעכט, וואָס זיינען איינגעוואָרצעלט אין געוואַלט אָדער בעטרוג".5) „אזוי שנעל ווי מען וואָלט אויפהערען בעשיצען אנדערע רעכט א חוץ פון פּערזענליכען בעזיץ און בעארבייטונג פון לאַנד, וואָלט די לאַנד־רעכט פערשווינדען, און די וואוכעריי וואָלט געהאַט מיט איין פּוס וועניגער אויף וואָס זיך צו שטיצען".6)

דעם דריטען און פערטען פּלאַץ פערנעהמען די מאָנאָפּאָלען פון טאַריף און פּאַטענטען.7) „דאָס טאַריף־מאָנאָפּאָל בעשטעהט דעריין, וואָס מען שטיצט די פּראָדוקציאָן אויפ'ן יסוד פון הויכע

---

1) ז. 11. 2) ז. 12. 3) דאָרט. 4) דאָרט. 5) ז. 178. 6) ז. 12. 7) דאָרט.

פרייזען און אונטער ניט־גינסטיגע אומשטאנדען, דורכדעם וואס מען לעגט ארויף א שטייער־שטראף אויף די וואס פאטראניזירען די פראדוקציאן אויפ'ן יסוד פון נידעריגע פרייזען און אונטער גינסטיגע אומשטאנדען. די צרה וואס דאס מאנאפאל רופט ארויס, קען מען ריכטיגער אנרופען מיסגעברויך פון וואוכעריי איידער ריכטיגע וואוכעריי, ווייל עס צווינגט די ארבייטער צו צאהלען, ניט אקוראט פאר דעם געברויך פון קאפיטאל, נור אדרבא פאר דעם מיסברויך פון קאפיטאל"‏.1) דאס פאטענטען־מאנאפאל בע־שיצט ערפינדער און פערפאסער פון קאנקורענץ פאר א געוויסע צייט, וואס איז לאנג גענוג זיי צו לאזען ארויסרייסען פון פאלק א שכר, וועלכער איז אונגעהייערליך צופיעל לפי ערך פון דער ארבייט וואס ליעגט אין זייערע לייסטונגען. אין אנדערע ווער־טער, עס גיט געוויסע מענשען פאר א צאהל יאהרען אן אייגנ־טומס־רעכט אויף נאטור־געזעצע און נאטור־פאקטען, און א מאכט ארויסצופרעסען פון אנדערע מענשען אן אבצאהל פאר דעם גע־ברויך פון א נאטירליכען רייכטום, וועלכער דארף זיין פריי פאר אלעמען". פראפיטען אין מסחר איז בעגרינדעט גלייך נאך דעם געלד־מאנאפאל אויף דעם טאריף און פאטענטען־מאנאפאל. ווען זיי וואלטען אבגעשאפט געווארען צוזאמען מיט'ן געלד־מאנאפאל, וואלט פערשווינדען דער מסחר־פראפיט‏.2)

II. יעדען איינעמס אייגעננוצען, און איבערהויפט די גלייכע פרייהייט פון אלעמען, פאדערט אזא אייגענטום־פערטיילונג, וואו יעדען איינעם איז גאראנטירט דער פרא־דוקט פון זיין ארבייט‏.3)

1. „גלייכע פרייהייט אויפ'ן געביעט פון אייגענטום בע־טייט אזא גלייכגעוויכט צווישען די פרייהייט צו נעהמען און די פרייהייט פעסטצוהאלטען, אז די ביידע פרייהייטען זאלען קענען בעשטעהן איינע לעבען די אנדערע אהן א צוזאמענשטויס אדער אנגריף"‏.4) „די איינציגע פארם פון אייגענטום וועלכע ענט־

1) ז. 12. 2) ז. 12, 13, 178. 3) ז. 60, 59. 4) ז. 67.

שפּרעכט די דאָזיגע פאָדערונג, איז דאָס אייגענטום וואָס איז בעגרינדעט אויף ארבייט" ;(1 „אנשטאָט וואָס זיי האָבען נור א גאַנץ קליינעם טייל פון די רייכטימער פון דער וועלט, זאָלען די ארבייטער האָבען אלע רייכטימער".(2 אָט די פאָרם פון אייגענ־טום „פערזיכערט יעדען איינעם דעם בעזיץ פון זיינע אייגענע פּראָדוקטען, אָדער די פּראָדוקטען פון אנדערע מענשען, וועלכע ער האָט לחלוטין ערוואָרבען, ניט בענוצענדיג דערביי קיין שום בעטרוג אָדער געוואַלט, און עס גאַראַנטירט איהם אויך אלע רעכט אויף אזוינע פּראָדוקטען, וועלכע ער קען האַלטען אין קראַפט פון א פרייען אָבמאַך מיט אנדערע".(3

„מען קען זעהן פון דער דאָזיגער דעפיניציאָן, אז דאָס אנאַר־כיסטישע אייגענטום בעציהט זיך נור אויף פּראָדוקטען. א פּראָ־דוקט איז אָבער אלץ, אויף וואָס עס איז אָנגעווענדעט געוואָרען מענשליכע ארבייט, סיי עס איז א שטיק אייזען, אָדער א שטיק לאַנד, („מען מוז אָבער דערצו בעמערקען, אז אין פּרט פון לאַנד אָדער פון אנדערע מאַטעריאַלען, וועלכע געפינען זיך אין אזא בעשרענקטער מאָס, אז ניט אלע קענען האָבען פון זיי וויפיעל זיי ווילען, נעהמט זיך דער אנאַרכיזם ניט אונטער צו בעשיצען קיינע אנדערע אייגענטומס־רעכט א חוץ די וואָס זיינען בעגרינ־דעט אויפ'ן יסוד פון ווירקליכען בעזיץ און געברויך".)(4

א פערטיילונג פון אייגענטום וואו יעדען איינעם איז גאַ־ראַנטירט דער פּראָדוקט פון זיין ארבייט מיינט נור, אז די גלייך־כע פרייהייט זאָל אָנגעווענדעט ווערען אויף יענע געביעטען, אי־בער וועלכע עס הערשט נאָך איצטער דאָס שטאַאט־מאָנאָפּאָל.(5

„ערסטענס מוז זיין געלד־פרייהייט".(6 „אונטער געלד־פריי־הייט פערשטעה איך עס זאָל לגמרי קיין בעשרענקונג ניט זיין אין ארויסגעבען אמת'ע, ניט קיין שווינדלערישע געלד".(7 „דאָס ארויסגעבען פון געלד דארף זיין אזוי פריי ווי דאָס פאַבריצירען

1) ז. 131. 2) ז. 185. 3) ז. 60. 4) ז. 61.
5) ז. 178. 6) ז. 273. 7) ז. 274.

פון שיף".1) דאָס געלד ווערט דאָ אָנגענומען אין דעם ברייטסטען זין; עס מיינט „אי וואארען־געלד, אי קרעדיט־געלד",2) און בשום אופן ניט נור מינצען. „ווען מען וואָלט אמאָל געקענט ארויסשלאָגען פון די מענשען'ס קעפּ דעם געדאנק וועגען דעם קעניגטום פון גאָלד און זילבער, און זיי וואָלטען אמאָל געקענט פערשטעהן, אז פון דער נאטור איז קיין בעזונדער מין וואארע ניט געשאפען געוואָרען צו דיענען די צוועקען פון געלד, וואָלטען זיי אָבגע־פּטר'ט די פראגע אין א מינוט".3) „עס זיינען פאראן גענוג גרויסע און קליינע אייגענטימער, וועלכע וואָלטען שטארק וועלען, ווען זיי זאָלען נור האָבען די פרייהייט דאָס צו טון, ארויסגעבען געלד און בעזאָרגען א סך א גרעסערע סומע איידער עס איז נויטיג".4) „ווען עס וואָלט געווען ערלויבט צו עפענען באנקען אויף ארויס־צוגעבען פּאפּירגעלד געגען וועלכען עס איז אייגענטום, וואָס די בירגער וואָלטען מרוצה געווען אָנצונעהמען אלס משכון; די באנק זאָל דערביי אפשר גאָר קיין מינצען ניט בעזיצען און זאָל ניט זיין גענויטיגט אויסצולייזען איהר פּאפּירגעלד מיט מינצען; די קונדען פון דער באנק זאָלען זיך געגענזייטיג פערפּליכטען אָנ־צונעהמען איהרע נאָטען לויט'ן געשריבענעם ווערטה אנשטאָט גאָלד אָדער זילבער מינץ, און די נאָטען זאָלען ווערען אויסגע־לייזט ערסט יעמאָלט, ווען די ערבות־נאָטען אויף די פער'משכון'טע גיטער ווערען פעליג, פּשוט אומקעהרענדיג די באנק־נאָטען און קריגענדיג דערפאר א בעפרייאונג פון די ערבות — ווען דאָס וואָלט זיין ערלויבט, וואָלט דאָס פאָלק מוזען זיין זעהר נאריש זיך ניט אָנצוכאפּען פאר אזא אונשאצבארע פרייהייט".5) „די קאָנקורענץ וואָלט דאן ארונטערגעזעצט די קאפּיטאל־צינזען ביז צום ערך וואָס דארף קאָסטען דאָס אָנפיהרען פון'ם באנקגעשעפט, וועלכער בעטרעפט א סך ווייניגער איידער איינס פּראָצענט; וואָ־רים עס וועט דאָך קיינעם ניט איינפאלען צאָהלען דעם קאפּיטאַ־ליסט צינזען, ווען ער קען אין באנק קריגען דאָס געלד אויף איינ־

1) ז. 374. 2) 272. 3) 198. 4) 248. 5) 226.

צוקויפען די מיטלען צו בעטרייבען זיין געשעפט גאָר אָהן צינ־זען".1) דאָסגלייכען „וואָלט די רענט פאַר הייזער כמעט אין גאַנצען דירעקט אָבגעשאַפט געוואָרען",2) און „די פּראָפיטען אין מסחר וואָלטען ארונטערגעפאַלען צום ערך פון א גערעכטען לוין פאַר דער ארבייט פון׳ם פאַבריקאַנט אָדער סוחר",3) — „סיידען נור אין אזעלכע געשעפטען, וואָס זיינען בעשיצט פון טאריף אָדער פּאַטענטען־געזעץ".4) אָט די לייכטקייט צו בעקומען קאַ־פּיטאַל וואָלט א הויב געטון די געשעפטען גאָר גרויסאַרטיג.5) „ווען די באַנק־פרייהייט וואָלט נישט מעהר געווען ווי א קליינטשינ־קע פּראָבע פועל צו זיין א מעהר גערעכטע פערטיילונג פון דער קליינער סומע רייכטימער וואָס ווערען איצט געשאַפען, וואָלט איך קיין מינוט ענערגיע אויף דעם ניט פערבראַכט".6)

צווייטענס מוז זיין לאַנד־פרייהייט. „דאָס לאַנד פאַר׳ן פאָלק", מיינט לויט דעם בעגריף פון פרייהייט, אז אלע מענשען וועלכע ווילען בעאַרבייטען די ערד, זאָלען בעשיצט ווערען אין דעם בעזיץ פון וויפיעל לאַנד זיי קענען פּערזענליך בעאַרבייטען, אָהן אונטערשיעד צי זיי געהערען צו די היינטיגע קלאַסען פון לאַנד אייגענטימער, פּאַכטער אָדער ארביימער; און די מאַכט וואָס זאָל זיי בעשיצען דאַרף גאַנץ בעשטימט זיך אָבזאָגען צו העלפען אויפמאָהנען פון זיי וועלכע עס איז רענט".7) „אזא סיס־טעם פון בעזיץ־אייגענטום, מיט וועלכען עס געהט ניט קיין גע־זעצליכע מאַכט איינצומאָהנען רענט, נור עס איז פערקעהרט נאָך בעגלייט מיט אַן אָבשאַפונג פון דעם שטאַאַט־גאַראַנטירטען געלד־מאָנאָפּאָל, וואָס דורכדעם וואָלט צו יעדער צייט געווען לייכט צו קריגען קאַפּיטאַל, — אזא סיסטעם וואָלט אָבגעשאַפט די גרונד־רענט און וואָלט פערטיילט דעם צו־געקומענעם ווערטה אויף א נאַ־טירליכען און פריעדליכען אופן צווישען זיינע בערעכטיגטע איי־גענטימער".8)

---

1) ז. 287. 2) ז. 274. 3) ז. 287. 4) ז. 178.
5) ז. 11. 6) ז. 243. 7) ז. 299. 8) ז. 325.

דריטענס און פיערטענס איז נויטיג עס זאָלען זיין האַנדעלס־פרייהייט און פרייהייט פון גייסטיגען שאפען.1) ווען אָט די פריי־הייטען וואָלטען צוגעקומען צו דער געלד־פרייהייט, „וואָלטען די סוחר׳ישע פּראָפיטען געוואָרען נישט מעהר ווי די שכירות פאר דעם סוחר׳ס ארבייט".2) די האנדעלס פרייהייט „וואָלט מיטגע־בראכט א גרויסען אראָבפאַל אין די פּרייזען פון אלע ארטיקלען, אויף וועלכע עס איז דאָ א טאַריף; און די אָבשאַפונג פון דעם פּאַטענט־מאָנאָפּאָל וואָלט אָנגעפיעלט די הערצער פון די וואָס זיי־נען נהנה פון איהם מיט א געהעריגע מורא פאר קאָנקורענץ, און וואָלט זיי מיטגעבראַכט צו בענוגענען זיך מיט אזא לוין פאר זיי־ערע לייסטונגען, ווי אנדערע ארבייטער קריגען פאר זייערע".3)

ווען גלייכע פרייהייט זאָל ווערען פערווירקליכט אויף אָט די אלע פיער געביעטען, דאַן וואָלט זי שוין פון זיך אליין זיך פער־ווירקליכט אויפ׳ן געביעט פון אייגענטום; דאָס הייסט, עס וואָלט מקוים ווערען א פערטיילונג פון אייגענטום, וואו יעדען איינעם איז גאַראַנטירט דער פּראָדוקט פון זיין ארבייט".4) „מיט דער אָבשאַפונג פון פּאָליטישער טיראַניי מוזען די עקאָנאָמישע פּרי־ווילעגיען פון זיך אליין פערשווינדען".5) אין א געזעלשאַפט וואו עס איז מעהר ניטאָ קיין הערשאַפט פון מענשען איבער מענשען, קענען ניט עקזיסטירען אזעלכע זאכען ווי צינזען, רענט און פּראָ־פיטען: 6) יעדען איינעם איז גאַראַנטירט דאָס אייגענטום פון דעם ערטראַג פון זיין ארבייט. „מיר זאָגען ניט: „דו זאָלסט ניט גנב׳נען!", מיר זאָגען: ווען אלע מענשען וועלען האָבען פריי־הייט, „וועסטו ניט גנב׳נען".7)

3. „די פרייהייט וועט אָבשאַפען אלע וועגען ווי אזוי דער ארבייטער קען בערויבט ווערען פון א טייל פון זיין פּראָדוקט; זי קען אָבער ניט אָבשאַפען די בעגערניצטע אונגלייכהייט צווי־שען איין ארבייטער׳ס ערטראַג און אַנאַנדער ארבייטער׳ס ער־

---

1) ז. 12-13. 2) ז. 178, 474. 3) ז. 13. 4) ז. 403.
5) דאָרט. 6) ז. 470. 7) ז. 362.

טראַג"1.) „עס וועט בלייבען א לייכטע אונגלייכהייט אין די
פּראָדוקטען צוליב די חלוקים אין דעם גראַד פון פעהיגקייט און
אין דער קוואַליטע פון׳ם באָדען. אָבער אפילו אָט די אונגלייכ-
הייט וועט באַלד אָנהויבען ווערען וואָס ווייטער וועניגער. אונ-
טער די נייע עקאָנאָמישע בעדינגונגען און פערגרעסערטע געלעגענ-
הייטען, וואָס די קרעדיט און לאַנד-פרייהייט וועט מיטבריינגען,
וועלען די קלאַסען-אונטערשיידען ביסלעכווייז פערשווינדען; עס
וועלען זיך ניט ענטוויקלען קיין גרויסע פעהיגקייטען ביי א קליי-
נער צאָהל מענשען אויפ׳ן חשבון פון פערקריפּעלטע פעהיגקייטען
פון דער גרויסער מעהרצאָהל. די פרייהייט צו בעוועגען זיך וועט
ווערען א סך גרעסער; די ארבייטער וועלען מעהר ניט זיין צו-
געשמידט אין אזוינע גרויסע מאַסען צו די היינטיגע צענטערן פון
קאָמערציע און פערשקלאַפּט ווערען דורכדעם צו די שטאָדטיגע
הויזבעזיצערס; לענדער און קוואַלען, וועלכע זיינען פריהער ניט
בענוצט געוואָרען, וועט מען לייכט גרייכען און ענטוויקלען. אונ-
טער אָט די אַלע איינפלוסען וועט די פריהער-דערמאָנטע אונ-
גלייכהייט אראָבפאַלען ביז צו א מינימום"2.)

„אין גאַנצען וועט זי וואהרשיינליך קיינמאָל ניט פערשווינ-
דען"3.) „דערפאַר וואָס די פרייהייט קען דאָס ניט טון, זיינען
פאַראַן מענשען וואָס זאָגען: „מיר ווילען ניט קיין פרייהייט,
וואָרים מיר מוזען האָבען אַבסאָלוטע גלייכהייט". איך געהער
ניט צו זיי. אויב איך קען דורכמאַכען מיין לעבען פריי און רייך,
וועל איך ניט קלאָגען פאַרוואָס מיין נאָכבאַר, וועלכער איז פּונקט
אזוי פריי, איז רייכער פאַר מיר. די פרייהייט וועט צום סוף
אַלעמען מאַכען רייך; זי וועט אָבער ניט מאַכען אַלעמען גלייך
רייך. די אויטאָריטעט קען אפשר (און אפשר ניט) מאַכען אַלע
זאָלען זיין גלייך רייך אין בייטעל; זי וועט זיי אָבער זיכער אַלע-
מען מאַכען גלייך אָרים אין אַלץ וואָס עס מאַכט דאָס לעבען
אַם בעסטען ווערטה צו לעבען"4.)

1) ז. 348. 2) ז. 332-3. 3) דאָרט. 4) ז. 348.

6. — פערווירקליכונג.

די ענדערונג, וואס פאדערט זיך לויט דעם פרינציפ פון יעדען איינעמס אייגענגוצען, וועט נאך טאקער'ס מיינונג קומען דורכדעם, וואס אלע די וועלכע האבען איינגעזעהען די ווארהייט, וועלען צוערסט איבערצייגען א גענוגענדע צאהל מענשען ווי נויטיג די דאזיגע ענדערונג איז פאר זייערע אייגענע אינטערעסען, און דאן, אויפהערענדיג צו זיין געהארכזאם, וועלען זיי אבשאפען דעם שטאאט, אומענדערן געזעץ און אייגענטום, און אויף אזא אופן איינפיהרען די נייע ארדנונג.

I. ערסטענס דארפען א גענוגענדע צאהל מענשען ווערען איבערצייגט, אז זייערע אייגענע אינטערעסען פאדערן די ענדערונג.

1. „כדי עס זאל ווירקליך קענען עקזיסטירען אן אנארכיסטיש סיסטעם, מוז דאס פאלק אפריהער ערצויגען ווערען אין די אנארכיסטישע פרינציפען".1) „יעדער איינצעלנער מוז ווערען דורכגעדרונגען פון דעם אנארכיסטישען געדאנק און מען מוז איהם אויסלערנען צו רעבעלירען".2) „מען מוז אהן אן אויפהער פערשפרייטען די לעהרע פון גלייכער פרייהייט, כדי די מאיאריטעט זאל ענדליך איינזעהען בנוגע צו די היינטיגע פארמען פון אנגרייפונגען, וואס זי האט שוין איינגעזעהען בנוגע צו די אלטע, אבגעלעבטע פארמען — דאס איז, אז זייער ציעל איז לגמרי ניט די גלייכע פרייהייט פאר אלעמען, נור פשוט די אונטערוואַרפונג פון אלע אנדערע מענשען אונטער זיך אליין".3) „די אירלאנדישע לאנד־ליג איז אונטערגעגאנגען, ווייל די פויערים האבען ניט גע־האנדעלט ציעלבעוואוסט לויט זייער איינענעם שכל, נור זיינען נאכגעגאנגען בלינד זייערע פיהרער, וועלכע האבען זיי פערראטען אין רעכטען קריטישען מאמענט. ווען דאס פאלק וואלט

1) ז. 104. 2) ז. 114. 3) ז. 77-78.

דערקענט זיין מאַכט און וואָלט פערשטאַנען די עקאָנאָמישע לאַגע, וואָלטען זיי ניט גענומען ווידער צאָהלען רענט אויף פאַרנעל׳ס בעפעהל, און וואָלטען שוין אפשר היינט געוועזען פריי. די אנאַרכיסטען האָבען ניט בדעה צו מאַכען דעמזעלבען פעהלער. דערפאַר גיבען זיי זיך אין גאַנצען אָב מיט דער פערשפּרייטונג פון זייערע פּרינציפּען, און ספּעציעל די עקאָנאָמישע פּרינציפּען. פערפאָלגענדיג אָט די מעטאָדע מיט א פעסטען בעשלוס און ניט לאָזענדיג זיך פערפיהרען פון דעם ליארם, לעגען זיי אוועק א זיכערן פונדאַמענט פאַר׳ן ערפאָלג פון דער רעוואָלוציאָן״.[1]

2. די מיטלען ווי צו פערשפּרייטען דעם אנאַרכיסטישען געדאַנק, זיינען נאָך טאָקער׳ן, „די מינדליכע און שריפטליכע פּראָפּאַגאַנדאַ״.[2] — וואָס זאָל מען אָבער טון אויב די רעדע און פּרעסע פרייהייט ווערט אונטערדריקט? דאַן איז מען בערעכטיגט צו געברויכען געוואַלט.[3]

אָבער די געוואַלט דאַרף מען געברויכען ווי א לעצטער מיטעל״.[4] „ווען א דאָקטאָר זעהט אז זיין פּאַציענט ווערט אזוי אָבגעשוואַכט פון די שטאַרקע שמערצען וואָס ער ליידט, אז ער קען שטאַרבען פון דער דאָזיגער אָבשוואַכונג איידער די אָנגעווענדטע מעדיצינישע מיטלען וועלען האָבען א געלעגענהייט צו קורירען די קראַנקהייט, פערשרייבט ער איהם א בעטויבונגסמיטעל. א גוטער דאָקטאָר טוט עס אָבער אלע מאָל זעהר ניט ווילענדיג, וואָרים ער וויים אז איינע פון די ווירקונגען פון דעם בעטויבונגסמיטעל איז אזוינע, וואָס שטערט און האַלט אָב די ווירקונג פון דעם מעדיצינישען פּראָצעס גופא. דאָס אייגענע איז אויך מיט דעם געברויך פון געוואַלט, סיי פון דעם המון, סיי פון׳ם שטאַאט, אויף א קראַנקער געזעלשאַפט. ניט נור די וואָס פערשרייבען עס אָהן אן אויסרעכענונג אלס א רפואה בדוקה און א שטענדיגער קרעפטיגונגס מיטעל, נור אלע וואָס פערשרייבען עס איבערהויפּט אלס א היילמיטעל, און אפילו די וואָס וואָלטען

1) ז. 416. 2) ז. 413, 397. 3) ז. 413. 4) ז. 397.

זיך ווען עס איז דערמיט בענוצען לייכטפערטיג, ניט אלס א קאָ־ראַציע, נור אלס א צייטווייליג מיטעל, זיינען געזעלשאפט־ליכע קאָנאַוואלען".1)

דעריבער „דאַרף מען נור דאַן אָנווענדען געוואלט אנטקע־גען די אונטערדריקער פון דער מענשהייט, ווען זיי האָבען לחלוטין אונמעגליך געמאכט יעדע איינציגע פריעדליכע מעטאָדע פון אגי־טאַציע".2) בלוטפערגיסונג פאר זיך אליין איז א ריינער פערלוסט. ווען אָבער מיר מוזען האָבען אגיטאַציאָנס פרייהייט און מען קען עס אויף קיין אַנדער אופן ניט קריגען סיידען דורך בלוטפערגי־סונג, דאַן איז בלוטפערגיסען פערנינפטיג".3) כל זמן די רעדע און פרעסע פרייהייט איז ניט אָבגעהאַקט, טאָר מען זיך ניט נעהמען פאר דער פיזישער געוואלט אין'ם קאמפף אנטקעגען אונ־טערדריקונג. דערפון וואָס מיר זאָגען, אז עס איז ראטזאם צו געברוי־כען געוואלט כדי צו געווינען רעדע פרייהייט, איז נאָך ניט גע־דרונגען אז עס איז רעכט צו מאכען א בלוטבאָד, וויבאלד נור די רעדע פרייהייט איז אָבגעשניטען געוואָרען אין איינעם, א צעהנדליג אָדער א הונדערט פאלען. נור דאַן ווען זי איז פאָלשטענדייג אונ־טערדריקט געוואָרען, קען מען זיך נעהמען פאר דעם לעצטען מיטעל, דעם געברויך פון געוואלט".4) „דער טעראָר איז צוועקמעסיג אין רוסלאנד און ניט־צוועקמעסיג אין דייטשלאַנד און ענגלאנד".5) — אויף וועלכען אופן זאָל מען אָנווענדען געוואלט? „די צייט פון בעוואָפענטע רעוואָלוציעס זיינען שוין אוועקגעגאַנגען; מען קען זיי צו־לייכט אונטערדריקען".6) „טעראָר און אטענטאַנטען"7) זיינען נויטיג, זיי וועלען אָבער זיך מוזען אויסדריקען אין א רייה אינדיווידועלע אקטען דורך דינאמיט".8)

3. אָבער א חוץ די מינדליכע און שריפטליכע זיינען נאָך פאַראַן אַנדערע מעטאָדען פון פּראָפּאגאַנדא. איין מעטאָדע אזעל־כע איז — „יעדער איינצעלנער בעזונדער זאָל זיך ענטזאָגען צו

---

1) ז. 428. 2) דאָרט. 3) ז. 439. 4) ז. 397.
5) ז. 428. 6) ז. 440. 7) ז. 428. 8) ז. 440.

צאָהלען שטייערן".1) „לאָמיר זאָגען, א געוויסען יאָהר, ווען איין אנארכיסט פיהלט גראָד בעזונדערס שטארק און אונאָבהענגיק, ווען זיין אויפפיהרונג קען ניט שאַדען קיין ערנסטע פערזענליכע התחיבות, ווען, אין אלגעמיין בעטראַכט, וואָלט איהם ניט אזוי שטארק געארט „אָבצוזיצען" אביסעל, און ווען זיין פערמעגען איז פון אזא סאָרט וואָס מען קען עס גוט פערבעהאלטען — לאָז ער דאן אָנגעבען פאר'ן בעאַמטען וויפיעל זיין פערמעגען איז ווערטה, אָבער ווען דער שטייערן-קאָלעקטאָר קומט, ניט געבען א סענט. אָדער, אויב ער האָט ניט קיין אייגענטום, זאָל ער זיך ענטזאָגען צאָהלען דעם קאָפּ-שטייער. דער שטאַאט וועט דאן מוזען אויסשפּיעלען זיינע טרומפען. ער קען טון איינס פון דיביידע: אָדער ער וועט איהם לאָזען צורוה, דאן וועט דער אנארכיסט קענען דערצעהלען די גאנצע מעשה זיינע נאכבארען, וועלכע וועלען נעכסטען יאָהר אליין אויך אָנהויבען שפּירען א גרויסען חשק איינצוהאלטען זייערע געלד ביי זיך אין די בייטלען; אָדער ער וועט איהם ארייננזעצען. אין דעם אנדערן פאל וועט ער אויך א געזעצליכען אופן פאָדערן און בעקומען אלע רעכט פון א ציוויל-געפאנגענעם און וועט זיך אָט אזוי לעבען אַן אָנשטענדיג רוהיג לעבען, ביז וואנען דעם שטאַאט וועט מיאוס ווערען איהם אויסצוהאלטען, ווי אויך אויסצוהאלטען די וואקסענדע צאָהל פון די אנדערע מענשען, וועלכע וועלען איהם נאָכטון. עס קען אָבער געבען, אז דער שטאַאט, אין פערצווייפלונג, וועט זיך בעשליסען שטרענגער צו מאכען די געזעץ וועגען האלטען אין געפענגנים די וואָס צאָהלען ניט קיין שטייערן. איז דאָן, אויב אונזער אנארכיסט איז אַן ענטשלאָסענער מענש, וועלען מיר אויסגעפינען ווי ווייט א רעפּובליקאנישע רעגירונג, „וועלכע בעקומט איהר גערעכטע מאכט פון דער צושטימונג פון די רעגירטע", איז פערטיג צו געהן, כדי צו פערשאפען זיך די דאָזיגע „צושטימונג" — צי זי וועט געהן נור אזוי ווייט ביז צו איינצעל-פערשפּארונג אין א

---

1) ז. 45.

פינסטערן קאמער, אדער זי וועט, אין איינעם מיט'ן רוסישען צאר זיך נעהמען אנטון יסורים דורך עלעקטריציטעט. וואס ווייטער זי וועט געהן, אלץ מעהר טובה וועט זי טון דעם אנארכיזם, ווי דאס וויים גאנץ גוט יעדערער וואס האט געלערנט די געשיכטע פון רעפארמען. ווער קען אבשאצען דעם ווערטה פאר דער פראפאגאנדא פון א פאר אזעלכע ביישפיעלען און בפרט, ווען עס ווערט נאך געשטיצט פון א גוט-ארגאניזירטער חברה אגיטאטארען פון דרויסען פון די געפענגנים-מויערן?"[1]

אנאנדער מעטאדע פון פראפאגאנדא בעשטעהט אין „שאפען א פראקטישע פראבע פון די אנארכיסטישע פרינציפען".[2] אבער דאס קען ניט געשעהן אין אבגעזונדערטע געמיינדען, נור „אין רעכטען הארץ פון היינטיגען אינדוסטריעלען און געזעלשאפטליכען לעבען".[3] „ווען אין א װעלכער עס איז גרויסער שטאדט, וואס שטעלט מיט זיך פאר די פערשיידענארטיגע אינטערעסען און כאראקטערשטריכען פון אונזער פערשיידענאארטיגער ציווילי־זאציע, וואלטען א גענוג גרויסע צאהל פון ערנסטע און אינטעלי־גענטע אנארכיסטען, וועלכע זיינען בעשעפטיגט אין אלערליי מלאכות און פראפעסיאנען, זיך פעראייניגען אנצופיהרען זייער פראדוקציאן און דיסטריבוציאן לויט דעם קאסט-פרינציפ",[4] און „צום טראץ פון אלע געזעצליכע פערבאטונגען"[5] „עפענען א באנק, וועלכע וועט זיי געבען א באנק-געלד אהן צינזען אויף אנצופיהרען זייערע געשעפטען, און וועט פערוועגדען זייערע אנ־געקליבענע קאפיטאלען אין פרישע אונטערנעהמונגען, — די נוצען פון דעם דאזיגען סיסטעם זאלען זיין אפען פאר אלעמען, וועלכע ווילען זיך בעטייליגען דעריין — וואס וואלט זיין דער רעזולטאט דערפון? דער רעזולטאט וואלט זיין, אז די גאנצע כל המינים'דיגע בעפעלקערונג, די קלוגע און די נאראנים, די גוטע און די שלעכטע און די אינדיפערענטע, וואלטען באלד זיך פער־

1) ז. 412. 2) ז. 423. 3) דארט. 4) דארט.
5) ז. 27.

אינטערעסירט מיט דאָס וואָס קומט פאָר ביי זיי גלייך אויף די אויגען, וואָלטען אלץ מעהר און מעהר זיך ווירקליך בעטייליגט אין דעם, און אין עטליכע יאָהר — אזוי ווי יעדער איינער וואָלט געהאט דעם פולען ערטראג פון זיין ארבייט און קיינער וואָלט ניט געקענט לעבען ווי א פּריץ אויף דער הכנסה פון זיין קאַ־פּיטאַל, — וואָלט די גאנצע שטאָדט געוואָרען ווי א גרויסער ביענשטאָק פון אנארכיסטישע ארבייטער, פון פרייע און גליק־ליכע מענשען״.1)

II. ווען א גענוגענדע צאָהל מענשען זיינען איבערצייגט, אז זייערע אייגעננוצען פאָדערן די ענדערונג, דאן איז די צייט אָבצושאפען דעם שטאאט, אומענדערן די געזעצע און דאָס אייגענ־טום און איינפיהרען דעם נייען צושטאנד דורך די „סאָציאלע רע־וואָלוציאָן״, ד. ה. דורך אזא ווי מעגליך־אלגעמיינעם אָבזאָגען־זיך פון פאָלגען. דער שטאאט איז „א פשוטע טיראַניי און בע־זיצט ניט קיינע רעכט וועלכע דער איינצעלנער איז מחויב צו שיצען; אדרבא, יעדער איינצעלנער וועלכער פערשטעהט זיינע רעכט און ווייס צו שעצען זיין פרייהייט, וועט טון אלעם מעג־ליכע איהם צו פערניכטען״.2)

1. א סך גלויבען, אז „דער שטאאט קען ניט פערשווינדען ביז וואנען דער איינצעלנער וועט ניט ווערען פאָלקאָמען.

דאָס וואָלט הייסען, אז די אנארכיע וועט ווערען מעגליך נור נאָכדעם ווי משיח וועט קומען. עס איז אודאי אמת, אז אויב דער מענש וואָלט געקענט ווערען פאָלקאָם, בעת עס שטעהען איהם אויפ׳ן וועג אלע מניעות פון פאָלקאָמענהייט, וואָלט דער שטאאט נאָכדעם געווים פערשוואונדען געוואָרען. ווען א מענש וואָלט זיך אליין געקענט אויפהעבען פאר די האָר, וואָלט ער אפשר דעם הימעל אויך קענען דערלאנגען״.3) „בוליאָן דענקט, אז ציוויליזאציע בעשטעהט אין לערנען מענשען ווי זיך אליין צו רע־גירען, און דאן זיי לאָזען דאָס טון. מען דארף נור מאכען א גאנץ

1) ז. 423-4. 2) ז. 45. 3) ז. 114.

קליינע ענדערונג אין אַט דעם נארישען זאַץ, כדי עס זאָל פון איהם ווערען א גאַנץ ריכטיגער געדאַנק, אזוי צו זאָגען: ציוויליזאציע בעשטעהט אין לערנען מענשען ווי זיך אליין צו רעגירען, דורכדעם וואָס מען לאָזט עס זיי טון".1) דעריבער איז עס נויטיג „אַבצושאַפען דעם שטאַאט" דורך „די סאָציאַלע רעוואָלוציאָן וואָס דאַרף באַלד געשעהען".2)

2. אנדערע האָבען די „פאַלשע אידעע, אז די אנארכיע קען איינגעפיהרט ווערען דורך געוואַלט".3)

אויף וועלכען וועג זי קען יאָ איינגעפיהרט ווערען, איז דורכאוים א פראַגע פון צוועקמעסיגקייט.4) „בעשימפּפען די טאַקטיק פון טעראָר און אַטענטאַנטען אלס אונמאָראַליש, איז לעכערליך. די „פרייהייט" שטעלט זיך ניט אונטער צו בעגרעניצען דאָס רעכט פון אַן אָנגעגריפענעם מענשען אויסצוקלייבען זיך זיינע איינענע מעטאָדען פון פערטיידיגונג. דער אָנגרייפער, סיי א יחיד, סיי א רעגירונג, קען קיינע תביעות פון איינזעהענים ניט האָבען אויף דעם אָנגעגריפענעם. אַט די וואַרהייט איז אונאָבהענגיק פון'ם כאַראקטער פון דעם אָנגריף. עס מאַכט קיין אונטערשיעד ניט אויף וועלכען אופן דער יחיד זעהט איין אז זיין פרייהייט איז מוטוויליג בעגרעניצט געוואָרען; ער האָט א רעכט אָבצורעכענען זיך דערפאַר אין יעדען פאַל, און ער וועט זיין גערעכטפערטיגט ווען ער רעכענט זיך אָב מיט יעדען מיטעל וואָס שטעהט איהם צו דער האַנד".5)

„דאָס רעכט צו וועהרען זיך אנטקעגען אונטערדריקונג מיט געוואַלט־מיטלען איז קלאָר אָהן א שום ספק. אָבער דאָס בענוצען זיך מיט דעם רעכט וואָלט זיין ניט קלוג, סיידען נור ווען די אונטערדריקונג פון פרייען געדאַנק, פון פרייע רעדע און פרייע פּרעסע ווערט אויסגעפיהרט אזוי שטרענג, אז עס איז קיין אנדער מיטעל ניט געבליבען ווי זי ארונטערצוּוואַרפען".6) „ווען די

1) ז. 158. 2) ז. 487. 3) ז. 427. 4) ז. 429.
5) ז. 428-9. 6) ז. 439.

רעגירונג זאָל פלוצלונג אין גאַנצען אַבגעשאַפט ווערען מאָרגען, וואָלט וואַהרשיינליך פאָרגעקומען א רייהע פון פיזישע שטרייטען וועגען לאַנד און א סך אַנדערע זאַכען, וועלכע וואָלטען זיך גע־ענדיגט אין א רעאַקציע און די אַלטע טיראַניי וואָלט ווידער אָב־געלעבט. ווען אָבער די אַבשאַפונג פון רעגירונג זאָל פאָרקומען ביסלעכווייז, וועלען צוגלייך מיט איהר אַלע מאָל מעהר אָנגע־נומען און פערשפרייט ווערען געזעלשאַפטליכע וואַרהייטען".1)

3. די סאָציאַלע רעוואָלוציאָן וועט קומען דורך דעם פאַ־סיווען ווידערשטאַנד; ד. ה. דורך ענטזאַגען זיך געהאָרכזאַם צו זיין.2)

„דער פאַסיווער ווידערשטאַנד איז די מעכטיגסטע וואַפען וואָס מענשען האָבען ווען עס איז געהאַט אַנטקעגען די אונטער־דריקונג".3) „דער פאַסיווער ווידערשטאַנד, האָט אַמאָל לאַסאַל געזאָגט מיט אַן עכט דייטשער טעמפּעקייט, איז א ווידערשטאַנד וואָס ווידערשטעהט ניט". עס איז קיינמאָל קיין גרעסערער טעות ניט געווען. עס איז דער איינציגער ווידערשטאַנד, וועלכער, ביי היינ־טיגע צייטען פון מיליטערישער דיסציפּלין, קען נאָך פיהרען צו וועלכע עס איז רעזולטאַטען. אין דער גאַנצער היינטיגער ציוויליזירטער וועלט איז ניטאָ א טיראַן וועלכער וואָלט ניט געטון אַלעס מעגליכע ליעבער אויפצורייצען א בלוטיגע רעוואָלוציע, איידער צו זעהען ווי א גרויסער טייל פון זיינע אונטערטאַנען שטעהען איהם אַנטקעגען פעסט ענטשלאָסען ניט צו פאָלגען. אַן אויפ־שטאַנד קען מען לייכט דערשטיקען, אָבער קיין אַרמעע וויל ניט און קען ניט אָנשטעלען איהרע קאַנאָנען אויף פריעדליכע מענשען, וועלכע קלייבען זיך ניט אויף אפילו אין רעדלאַך אויפ'ן גאַס, נור בלייבען צו הויז און בעשטעהען אויף זייערע רעכט".4)

„די געוואַלט לעבט אויף איהר רויב, און שטאַרבט ווען איה־רע קרבנות לאָזען זיך ניט מעהר בערויבען. מען קען די געוואַלט ניט רעדען צו טוידט, מען קען זי ניט שטימען צו טוידט, מען

---

1) ז. 329. 2) ז. 413. 3) ז. 415. 4) ז. 413.

קען זי ניט שיסען צו טוידט; מען קען זי אָבער אַלעמאָל פער־הונגערן אויף טוידט. ווען אַ געוויסע גרופּע ענטשלאָסענע מענשען, וועלכע זיינען גענוג שטארק אין צאָהל און אין כאראקטער ארויס־צורופען צו זיך רעספּעקט און צו געבען צו פערשטעהן, אז עס איז ריזיקאליש צו נעהמען און אריינזעצען זיי אין געפענגנים, וואָלטען אָבגעמאכט צווישען זיך צו־פערמאכען גאנץ רוהיג די טירען פאר דעם שטייערן־קאָלעקטער און דעם רענט־מאָהנער, און וואָלטען אין דערזעלבער צייט געפייפט אויפ'ן געזעצליכען פער־באָט און ארויסגעגעבען זייער אייגען געלד און אויפגעהערט צו צאָהלען דעם געלד־זאק זיינע צינזען — דאן וואָלט די רעגירונג, מיט אלע איהרע פּריווילעגיען וואָס זי שענקט אוים, און מיט אלע מאָנאָפּאָלען וואָס זי האלט אויף, באלד געמוזט געהן איבער'ן פלאנקאן".1)

בעטראכט „די אונגעהויערע און גאנץ אונווידערשטעהליכע קראפט פון אַ גרויסער און פערשטענדיגער מינאָריטעט, וועלכע כאפּט ארום, לאָמיר זאָגען, איין פינפטעל פון דער בעפעלקערונג פון וועלכען עס איז אָרט", ווען זי ענטזאָגט זיך צו צאָהלען שטייערן.2) „איך וויל נור אויפמערקזאם מאכען אויף די וואונ־דערבאר־בעלעהרענדע געשיכטע פון דער לאנד־ליגע בעוועגונג אין אירלאנד — די שטארקסטע, און אין ווירקונג די שנעלסטע, רע־וואָלוציאָנערע קראפט, וואָס די וועלט האָט ווען עס איז געזעהן, כל זמן זי האָט זיך געהאלטען ביי איהר ערסטער טאקטיק פון „צאָהל ניט קיין רענט"; וועלכע אָבער האָט גלייך פערלאָרען כמעט איהר גאנצע מאכט דעם אייגענעם טאָג ווען זי האָט די דאָזיגע טאקטיק אויפגעגעבען. זי האָט אָבער זיך געהאלטען ביי איהר טאקטיק לאנג גענוג צו בעווייזען, אז די בריטישע רעגירונג איז אין גאנצען געווען מאכטלאָז אנטקעגען איהר; און עס איז נאָך מיין מיינונג גאָר ניט צופיעל צו זאָגען, אז אויב זי וואָלט גע־בליבען ביי דער טאקטיק, וואָלט היינט קיין איינציגער לאנד־

1) ז. 415-6. 2) ז. 412.

לאָרד אין אירלאנד ניט געווען. עס איז לייכטער צו שטעלען זיך דערווידער די שטייערן דאָ אין לאנד, איידער צו שטעלען זיך דער־ווידער די רענט אין אירלאנד; און די טאַקטיק וואָלט דאָ געהאט אַ גרעסערע ווירקונג, לפי ערך וואָס דאָס פאָלק איז דאָ מעהר אינ־טעליגענט — אָבער אלץ בתנאי אויב איהר קענט צוציהען אַ גע־נוגענדע צאָהל פון ערנסטע און ענטשלאָסענע מענער און פרויען. ווען איין פינפטעל פון פאָלק וואָלטען זיך געשטעלט אנטקעגען דעם שטייערן־אָבצאָהל, וואָלט געקאָסט מעהר אויפצומאַהנען די שטייערן, אָדער נור פּרובירען אויפמאָהנען, איידער די אנדערע פיער פינפטעל וואָלטען ווילינ געווען אויסצוגעבען דערויף״.1)

1) ז. 412-413.

ניינטער קאַפּיטעל.

טאָלסטאָי'ס לעהרע.

1. — אַלגעמיינעס.

1. לעוו ניקאָלאַיעוויטש טאָלסטאָי איז געבאָרען געוואָרען אין'ם יאָהר 1828, אין יאסנאיא פּאָליאַנא, טולער גובערניע. פון 1843 ביז 1846 האָט ער שטודירט אין קאַזאַן, צוערסט אָריענטאַלישע שפּראַכען, דאַן יוריספּרודענץ; פון 1847 ביז 1848 האָט ער שטודירט יוריספּרודענץ אין פּעטערבורג. נאָכדעם ווי ער האָט פערוויילט א לענגערע צייט אין יאסנאיא פּאָליאַנא, האָט ער אין 1851 אריינגעטראָטען אין אַן ארטילעריע־רעגימענט אויף קאווקאַז; ער איז געוואָרען אַן אָפיציער, איז פערבליבען דאָרטען ביז 1853, האָט דורכגעמאַכט די קרימער מלחמה און האָט פערלאָזען די ארמעע אין 1855.

טאָלסטאָי האָט דאַן זיך בעזעצט צוערסט אין פּעטערבורג. אין 1857 האָט ער אונטערנומען א לענגערע רייזע דורך דייטשלאַנד, פראַנקרייך, איטאַליען און די שווייץ. נאָך זיין צוריקקומען האָט ער ביז 1860 געלעבט מעהרסטענטיילס אין מאָסקווע. אין 1860־1 האָט ער ארומגערייזט אין דייטשלאַנד, פראַנקרייך איטאַליען, ענגלאַנד און בעלגיען; אין בריסעל האָט ער זיך בעקאַנט מיט פּרודאָן'ען.

זינט 1861 האָט טאָלסטאָי געלעבט כמעט אָהן א הפסקה אין יאסנאיא פּאָליאַנא אלס לאַנדווירטה (פּאָמיעסטשיק) און שריפטשטעלער.

טאָלסטאָי האָט פערעפענטליכט א גרויסע צאָהל שריפטען; זיינע ווערק ביז 1878 זיינען דאָס רוב נאָוועלען, פון וועלכע די

ראָמאַנען „קריעג און פריעדען" און „אננא קארעניניא" זיינען די בעריהמטעסטע; זיינע שפּעטערע שריפטען זיינען מעהרסטענטהיילס פון א פילאָזאָפישען אינהאַלט.

2. פאר טאָלסטאָי'ס לעהרע איבער געזעץ, שטאַאט און אייגענטום זיינען פון הויפּט וויכטיגקייט די שריפטען „מיין ווידוי" (1879), „דער עוואַנגעליום בקיצור" (1880), „אין וואָס איך גלויב" (1884), „וואָס זאָלען מיר איצט טון?" (1885) „מכח דעם לעבען" (1887) „דאָס רייך גאָטעס איז אין אייך, אָדער דאָס קריסטענטום אלס א נייע אויפפאסונג פון לעבען, ניט אלס מיסטישע לעהרע" (1893).

3. טאָלסטאָי רופט ניט אָן זיין לעהרע איבער געזעץ, שטאַאט און אייגענטום אנארכיזם. ער בעצייכענט יענע לעהרע אלס אנארכיזם, וועלכע שטעלט ארויס אלס איהר ציעל א לעבען אָהן רעגירונג און וואָלט עס וועלען האָבען פערווירקליכט דורך די אָנווענדונג פון געוואַלט.1)

2. — גרונדלאַגע.

אונזער העכסטעס געזעץ איז נאָך טאָלסטאָי נאָך די ליעבע; דערפון פיהרט ער ארויס דאָס געבאָט ניט צו שטעלען זיך מיט געוואַלט אנטקעגען דאָס שלעכטע.

1. טאָלסטאָי נעהמט דאָס קריסטענטום פאר זיין יסוד;2) ער פערשטעהט אָבער אונטער דעם קריסטענטום ניט די לעהרע פון וועלכער עס איז קריסטליכער קירכע, ניט די אָרטאָדאָקסישע, קאַטוילישע אָדער פּראָטעסטאַנטישע,3) נור די ריינע לעהרע קריסטוסעס.4)

„ווי זאָנדערבאר דאָס זאָל ניט קלינגען, די קירכען זיינען

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 325, 315, 280,, 244-5. 2) דאָרט, ז. 263, 285, עוואַנגעל. בקיצור, ז. 25. רעליגיאָן און מאָראַל, ז. 14. 3) אין וואָס בעשטעהט מיין גלויבען, ז. 251. 4) עוואַנגעל. בקיצור, ז. 16-17, 13-14.

אלעמאל ניט נור פרעמד געווען צו קריסטוס׳ לעהרע, נור גאר פשוט פיינדליך צו איהם, און זיי מוזען נויטיגערווייז טאקי זיין אזוי. די קירכען זיינען ניט, ווי פיעלע דענקען, אינסטיטוציעס וואס זייענען בעגרינדעט אויף א קריסטליכען אורשפרונג, נור זיי זיינען אביסעל אראב פון׳ם דרך הישר; די קירכען אלס אזעלכע, אלס חברות וועלכע בעהויפטען אז זיי זיינען אונפעהלבאר, זיינען אנטי־קריסטליכע אינסטיטוציעס. די קריסטליכע קירכען און דאס קריסטענטום האבען צווישען זיך גאר נישט געמיינשאפטליכעס א חוץ דעם נאמען; אין אמת׳ן זיינען זיי גאר לגמרי פערקעהרטע און פיינדליכע עלעמענטען. די קירכען זיינען גאוה, נצחון, געוואלט, שטייפקייט, טוידט; דאס קריסטענטום איז עניוות, חרטה, אונטערטעניגקייט, פארטשריט, לעבען״.(1) „די קירכע, כדי צו געפעלען דער וועלט, האט אזוי איבערגעענדערט קריסטוס׳ לעהרע, אז עס קומען שוין ניט מעהר ארוים פון איהר קיינע פאדערונגען, און די מענשען קענען זיך ווייטער אזוי לעבען ווי זיי האבען ביז־אהער געלעבט. די קירכע האט נאכגעגעבען דער וועלט, און איינמאל האט זי איהר נאכגעגעבען, איז זי שוין נאכגעגאנגען נאך איהר. די וועלט האט געטון אלץ וואס זי האט געוואלט און האט איבערגעלאזען פאר דער קירכע נאכצוטאנצען פון הינטען מיט איהרע לעהרען מכח דעם זין פון לעבען. די וועלט האט אין אלץ און אלעמען געפיהרט א לעבען להיפך צו קריסטוס׳ לעהרע, און די קירכע האט אויסגעשפיצט אלערליי פלפולים צו בעווייזען, אז לעבענדיג להיפך צו קריסטוס׳ געזעץ, לעבען די מענשען גאר אין הארמאניע מיט איהם. דער סוף איז געווארען, אז די וועלט האט אנגעהויבען פיהרען א לעבען אז ערגערן ווי פון געצענדיענער, און די קירכע האט ניט נור גערעכטפערטיגט אזא לעבען, נור זי האט נאך אפילו געוואגט צו בעהויפטען, אז עס איז אקוראט איינשטימיג מיט קריסטוס׳ לעהרע״.(2)

---

1) דאס רייך גאטעס ז. 96-97. 2) אין וואס בעשטעהט מיין גלויבען, ז. 247-8.

ספּעציעל פערשיעדען פון קריסטוס לעהרע איז די קירכליכע „אמונה", ד. ה. דער גאנצער פּאַק פון לגמרי אונפערשטענדליכע און דעריבער נוצלאָזע דאָגמען.1) „מכח א גאָט, אָן אויסערליכען שעפּער, א סבה כל הסבות, הויבען מיר ניט אָן צו וויסען".2) „גאָט איז דער גייסט אין מענשען",3) „זיין געוויסען",4) „די דער־קענטניס פון לעבען".5) „יעדער מענש דערקענט אין זיך א פריייען, פערנינפטיגען, פון גוף אונאָבהענגיקען גייסט: אָט דער גייסט איז עס וואָס מיר רופען אָן גאָט".6) קריסטוס איז געוועזן א מענש,7) „דער זון פון אָן אונבעקאַנטען פאָטער; און אזוי ווי ער האָט זיין פאָטער ניט געקענט, האָט ער אין זיין קינדהייט גאָט אָנגערופען זיין פאָטער";8) און ער איז געוועזן גאָט'ס א זון לויט זיין גייסט נאָך, ווי יעדער מענש איז א זון פון גאָט:9) ער האָט פערקער־פערט אין זיך „דעם מענשען, וועלכער דערקענט זיך אלס גאָט'ס זון".10) די וועלכע „בעהויפּטען, אז קריסטוס האָט ערקלערט ער וועט מיט זיין בלוט אויסקויפען די מענשהייט וואָס איז געפאַ־לען מיט אדם הראשון; אז גאָט איז א דריי איינינגקייט; אז דער הייליגער גייסט האָט זיך ארונטערגעלאָזען אויף די אַפּאָסטאָלען, און אז ארויפלעגענדיג די האנד געהט דער גייסט איבער אויף די פּריסטער; אז זיעבען סודות זיינען נויטיג צו ווערען אויסגעלייזט פון זינד, און אזוי ווייטער, — פּרעדיגען לעהרען, וועלכע זיינען קריסטוס'ן לגמרי פרעמד".11) קריסטוס האָט קיינמאָל ניט בעשטע־טיגט מיט קיין איינציגען וואָרט ניט די פערזענליכע תחית המתים, ניט די אונשטערבליכקייט פון מענשען אויף יענער זייט פון קבר,12) וואָס איז ווירקליך „א זעהר נידעריגע און גראָבע פאַר־

1) אין וואָס בעשטעהט מיין גלויבען, ז. 196. 2) דאָס עוואנג. בקיצור, ז. 30, 29, 51. 3) דאָרט, ז. 47. 4) קריסטענטום און פּאַטריאָטיזם, ז. 118. 5) דאָס עוואַנגעל. בקיצור, ז. 29. 6) ז. 50. 7) מכח דעם לעבען, ז. 214. 8) דאָס עוואנג. בקיצור, ז. 31. 9) ז. 32, 40, 112. 10) אין וואָס א. ז. וו. ז. 164. 11) דאָס עוואַנג. בקיצור, ז. 21. 12) אין וואָס א. ז. וו. ז. 160, 174

שטעלונג".1) די מעשיות פון געהן אין הימעל און פון תחית המתים געהערען צו „די אַבשטויסיגסטע מופתים".2)

פאר טאָלסטאָי גילט קריסטוס׳ לעהרע ניט אויפ׳ן גרונד פון גלויבען אין א גאָט־ענטפּלעקונג, נור דורכאוים ווייל זי איז פערנינפטיג. דער גלויבען אין א גאָט־ענטפּלעקונג „איז געווען די הויפּטאורזאך פאר וואס די לעהרע איז צוערסט פאַלש אויפגעפאסט געוואָרען און שפּעטער שוין גאר אין גאנצען צוקאַליעטשעט געוואָרען".3) דער גלויבען אין קריסטוס איז ניט „א צוטרויען צו עפּעס וואָס האָט א שיכות מיט קריסטוס, נור די דערקענטניס פון ווארהייט".4)

„עס איז פאראן א געזעץ פון ענטוויקלונג, דעריבער מוז מען לעבען נור אן אייגען פערזענליך לעבען, און דאָס איבעריגע דארף מען איבערלאָזען דעם געזעץ פון ענטוויקלונג" — דאָס איז דאָס לעצטע וואָרט פון דער פערפיינערטער קולטור פון אונזער צייט, און אויך פון יענער פערטונקעלונג פון בעוואוסטזיין, פון וועלכער עס ליידען אונזערע געבילדעטע קלאַסען".5) אָבער „דאָס מענשליכע לעבען פון אין דער פריה ווען ער שטעהט אויף, ביז ביי נאכט ווען ער געהט שלאָפען, איז איין ניט אונטערבראָכענע רייה פון טהאטען; דער מענש מוז יעדען טאָג זיך אויסקלייבען פון הונדערטע מעגליכע טהאטען יענע מעשים וועלכע ער וויל טון; דער מענש קען דעריבער ניט לעבען אָהן א ריכטשנור, וואָס זאָל איהם העלפען אויסוועהלען זיינע מעשים".6) נור דער שכל אליין קען זיין דער דאָזיגער מורה דרך. „דער שכל איז דאָס אָנערקענטע געזעץ, לויט וועלכען דאָס מענשליכע לעבען דארף דורכגעפיהרט ווערען".7) „ווען קיין העכערער שכל איז ניטאָ — אזעלכער איז ניטאָ, און קיין זאך קען ניט בעווייזען אז ער איז פאראן — דאן

---

1) אין וואָס בעשטעהט מיין גלויבען, ז. 166. 2) וידוי, ז. 92. 3) דאָס רייך גאָטעס, ז. 79, 77, 75. 4) דאָרט, ז. 72-3, עוואַנג. בקיצור, ז. 5. 5) דאָס רייך גאָטעס, ז. 234. 6) פּבח דעם לעבען, ז. 48. 7) דאָרט, ז. 72, 66.

איז מיין שכל דער העכסטער ריכטער פון מיין לעבען".1)
"די אימער גרעסערע אונטערוואַרפונג"2) פון "דער טיערישער פערזענליכקייט אונטער דעם פערנינפטיגען בעוואוסטזיין"3) איז "דאָס אמת'ע לעבען", דאָס איז "לעבען", אין געגענזאַץ צו דעם פשוט'ען עקזיסטירען".4)

"פריהער פלעגט מען זאָגען: "חכמה זיך ניט, גלויב נור אין די פליכטען וואָס מיר האָבען דיר פאָרגעשריבען; דער שכל וועט דיך אָבנאַרען, נור דער גלויבען וועט דיר ברייגגען דאָס אמת'ע גליק אין לעבען". און דער מענש האָט אָנגעווענדט זיינע כחות אויף צו גלויבען, און האָט געגלויבט. דער פערקעהר אָבער מיט אנדערע מענשען האָט איהם בעוויזען, אז אין פיעל פרטים האָבען אנדערע מענשען געגלויבט אין עפּעס גאַנץ אנדערעס און האָבען בעהויפּטעט, אז יענער אנדערער גלויבען פערשאַפט דאָס העכסטע גליק. עס איז אונבעדינגט נויטיג געוואָרען צו ענטפערן אויף דער פראַגע, וועלכער פון די פיעלע גלויבענס איז דער ריכטיגער; די פראַגע קען אָבער נור דער שכל בעשליסען".5) "ווען דער בודהיסט, נאָכדעם ווי ער איז בעקאַנט געוואָרען מיט'ן איסלאַם, בלייבט אלץ א בודהיסט, איז ער שוין ניט מעהר קיין בודהיסט לויט'ן גלויבען, נור לויט'ן שכל. וויבאַלד נור עס שטעלט זיך אויף פאַר איהם אנאַנדער גלויבען און בעת מעשה אויך די פראַגע צי ער זאָל אוועקוואַרפען זיין גלויבען, צי יענעם גלויבען, קען איהם נור דער שכל געבען אַן ענטפער אויף דעם. אויב ער האָט קענען געלערנט דעם איסלאַם און איז פון דעסטוועגען געבליבען א בודהיסט, דאַן איז איהם צוגעקומען א פערנינפטיגע איבערצייגונג אנשטאָט דעם פריהערדיגען בלינדען גלויבען אין בודהא".6) "דער מענש דערקענט די וואַרהייט דורכ'ן שכל, ניט דורכ'ן גלויבען".7)

"דאָס געזעץ פון שכל בעווייזט זיך פאַר'ן מענשען ביסלעב-

1) ווידוי, ז. 54 2) מכח דעם לעבען, ז. 101. 3) דאָרט, ז. 100. 4) דאָרט. 5) דאָרט, ז. 262-3. 6) דאָרט. 7) דאָרט.

וויין".1) „אכטצעהן הונדערט יאהר צוריק האט זיך בעוויזען אין מיטען פון דער געצענדינעריש־רוימישער וועלט א מערקווירדיגע נייע לעהרע, וועלכע האט ניט געקענט פערגליכען ווערען מיט קיי־נע פון די פריהערדיגע לעהרען, און וועלכע מען האט צוגעשרי־בען צו א מאן, וואס האט זיך גערופען קריסטוס".2) די דאזיגע לעהרע ענטהאלט „די העכסט שטרענגסטע, ריינסטע און פאלקא־מענסטע אומפאסונג פון'ם געזעץ פון שכל, צו וועלכער דער מענש־ליכער גייסט האט ביז היינט זיך ערהויבען".3) „קריסטוס' לעה־רע איז דער שכל אליין";4) זי מוז אנגענומען ווערען פון די מענ־שען, ווייל זי אליין גיט יענע רעגעלן פון לעבען, „אהן וועלכע קיין מענש האט קיינמאל ניט געלעבט און קיינמאל ניט געקענט לעבען, אויב ער האט געוואלט לעבען ווי א מענש, ד. ה. מיט שכל".5) דער מענש האט „אויפ'ן גרונד פון'ם שכל קיין רעכט ניט זיך אבצוזאגען פון איהם".6)

2. קריסטוס לעהרע שטעלט אויף פאר אונז די ליעבע אלס דאס העכסטע געזעץ.

וואס איז די ליעבע? „דאס, וואס די מענשען וועלכע פער־שטעהען ניט דאס לעבען רופען אן ליעבע, איז נור דער פארצוג, דער יתרון, וואס זיי גיבען צו געוויסע בעדינגונגען פון זייער פער־זענליכען פערגעניגען, איידער צו וועלכע עס איז אנדערע. ווען דער מענש, וועלכער פערשטעהט ניט דאס לעבען, זאגט אז ער האט ליעב זיין ווייב, זיין קינד, אדער זיין פריינד, זאגט ער דערמיט נור, אז זיין ווייב'ס, זיין קנד'ס, אדער זיין פריינד'ס אנוועזענ־הייט אין זיין לעבען דערהעבט זיין פערזענליכען פערגעניגען".7)

„די אמת'ע ליעבע איז אלעמאל די פערלייקענונג פון דעם אייגענעם פערזענליכען פערגעניגען"8) פון דעם נאכבאר'ס וועגען. די אמת'ע ליעבע „איז א צושטאנד פון ווינשען אלעמען גו־

---

1) רעל. און מאראל, ז. 21-22. 2) דאס רייך גאטעס, ז. 71.
3) דאס עוואנג. בקיצור, ז. 25. 4) מיין גלויבען, ז. 138-9. 5) ז. 268. 6) ז. 148. 7) מכח דעם לעבען, ז. 159-60. 8) ז. 165.

טעם, וועלכער כאראקטעריזירט געוועהנליך קינדער; ביי דערוואקסענע מענשען אָבער קען ער נור פאַרקומען דורך זעלבסט-פערלייקענונג".[1] „וועלכער לעבעדיגער מענש קען ניט יענעם גליקליכען געפיהל, אויב ער האָט עס אפילו נור איין מאָל געפיהלט, (און אין די מייסטע פאַלען אויך נור אין זיין פריהערסטער קינדהייט), פון אזא געמיטה-בעוועגונג, ווען עס ווילט זיך אַלעמען ליעב האָבען: די נאכבארען, דעם פאָטער און מוטער, די ברידער און די שלעכטע מענשען, און די שונאים, און דעם הונט, דעם פערד און די גראָז; ווען עס ווילט זיך נור איין זאַך — עס זאָל אַלעמען גוט געהן, אלע זאָלען גליקליך זיין; און עס וואָלט זיך נאָך מעהר וועלען, אז מען זאָל אליין בכח זיין אלעמען גליקליך מאכען; עס ווילט-זיך אליין מקריב זיין, דאָס גאנצע לעבען אוועקגעבען, כדי אַלעמען זאָל זיין גוט און זיי זאָלען אלע הנאה האָבען. פונקט אָט דאָס, און נור אָט דאָס אליין, איז יענע ליעבע, אין וועלכער דאָס לעבען פון מענשען בעשטעהט".[2]

די אמת'ע ליעבע איז „ א אידעאַל פון א גאנצער, אונענדליכער, געטליכער, פאָלקאָמענהייט".[3] „די געטליכע פאָלקאָמענהייט איז דער אידעאַל פון מענשליכען לעבען, צו וועלכען זי שטרעבט נאָכאנאנד און דערנעהנטערט זיך, אָבער וועלכען מען קען דערגרייכען נור אין דער אונענדליכקייט".[4] „דאָס אמת'ע לעבען בעשטעהט לויט די פריהערדיגע לעהרען אין דער ערפיעלונג פון געבאָט, פון'ם געזעץ; נאָך קריסטוס לעהרע בעשטעהט עס אין דער גרעסטער דערנעהנטערונג צו דער אָנגעציייגטער און פון יעדען מענשען אין-זיך געפיהלטער געטליכער פאָלקאָמענהייט".[5]

די ליעבע איז לויט קריסטוס' לעהרע אונזער העכסטעס געזעץ. דאָס געבאָט פון ליעבע איז דער אויסדרוק פון רעכטען עצם פון דער לעהרע".[6] עס זיינען פאראַן דריי, און ניט מעהר ווי

---

1) דאָרט, ז. 164. 2) ז. 1-170. 3) דאָרט. 4) דאָרט, 5) דאָרט. 6) דאָס רייך גאָטעס, ז. 37., מיין גלויבען ז. 15.

דריי, לעבענס אויפפאסונגען: ערסטענס די פערזענליכע אָדער טיערישע, צווייטענס די געזעלשאפטליכע אָדער געצענדינערי־שע"(1, „דריטענס די קריסטליכע אָדער געטליכע".(2 דער מענש פון דער טיערישער לעבענס־אויפפאסונג, „דער ווילדער, דערקענט דאָס לעבען נור אין זיך; די טרייבקראפט פון זיין לעבען איז דער פערזענליכער גענוס. דער געצענדינערישער, געזעלשאפטליכער מענש דערקענט דאָס לעבען שוין ניט מעהר אין זיך אליין, נור אין א געמיינשאפט פון פערזאָנען, אין זיין שטאם, אין דער פאַמיליע, אין דעם געשלעכט, אין'ם שטאאט: די טרייבקראפט פון זיין לעבען איז כבוד. דער מענש פון דער געטליכער לעבענס־אויפפאסונג דערקענט דאָס לעבען שוין ניט מעהר אין זיין פערזענליכקייט, און אויך ניט מעהר אין דער געמיינשאפט פון פערזאָנען, נור אין דעם אורקוואל פון דעם אייביגען, קיינמאָל ניט שטארבענדען לעבען — אין גאָט: די טרייבקראפט פון זיין לעבען איז די ליעבע".(3

וואָס לויט קריסטוס לעהרע איז די ליעבע אונזער העכסטעס געזעץ, בעטייט ניט אנדערש ווי אז דאָס איז דאָס געזעץ פון שכל. שוין אין 1852 האָט טאָלסטאָי ארויסגעזאָגט דעם געדאנק אז „ליעבע און גוטס טון איז אמת און גליק — דער איינציגער אמת און דאָס איינציג מעגליכע גליק אויף דער וועלט"(4; און פיעל שפּעטער, אין 1887, רופט ער אָן די ליעבע „די איינציגע פערנינפטיגע טהעטיגקייט פון'ם מענשען".(5 די וואָס „פערענטפערט אלע ווידערשפּרוכען פון לעבען".(6 די ליעבע מאכט א סוף צו דער אונזיניגער, געמאַטערטער טהעטיגקייט, וואָס בעשעפטיגט זיך נור מיט אָנפיעלען די פאָס אָהן א דעק פון אונזער טיערישער פערזענליכקייט;(7 זי שאפט אָב דעם נארישען קאמפף פון

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 32. 2) רעליגיאָן און מאָראל, ז. 9.
3) דאָס רייך גאָטעס, ז. 32-33. 4) דער פריהמאָרגען פון א גוטס־בעזיצער, ז. 66. 5) מכח דעם לעבען, ז. 105. 6) דאָרט.
7) דאָרט, ז. 89, 96-97, 124-125.

ברואים וואָס שטרעבען נאָך פערזענליכען גליק;1) זי גיט דעם לעבען, וועלכעס אָהן איהר וואָלט זינלאָז פערגאַנגען וואַרטענדיג אויפ'ן טויט, א זין וואָס איז ניט אָבהענגיק פון צייט און רוים".2)

3. פון'ם געזעץ פון ליעבע פיהרט קירסטוס' לעהרע ארויס דאָס געבאָט ניט צו שטעלען זיך אַנטקעגען דאָס בייזע מיט גע־וואַלט. „ניט שטעל זיך אַנטקעגען דאָס בייזע, מיינט דו זאָלסט ק י י נ מ אָ ל זיך ניט שטעלען אַנטקעגען דאָס בייזע: ד. ה. טהו קיינעם ניט אָן קיין געוואַלט; ד. ה. בעגעה קיינמאָל ניט אזא טהאַט, וואָס איז להיפך צו דער ליעבע".3)

קריסטוס האָט ארויסגעפיהרט דאָס געבאָט אויסדריקליך פון דעם געזעץ פון ליעבע. ער האָט געגעבען מעהרערע געבאָט, און בעזונדערס פינף געבאָט אין זיין דרשה אויפ'ן בארג; „די ־אָ־זיגע געבאָט שטעלען ניט צונויף די לעהרע, זיי שטעלען נור צונויף איינע פון די צאָהללאָזע שטופען פון דער דערנעהענטע־רונג צו פאָלקאָמענהייט".4) „זיי זיינען אלע נעגאַטיווע, און בע־וויזען נור וואָס מענשען אויף א געוויסער שטופע פון ענטוויק־לונג האָבען שוין די מעגליכקייט ניט צו טון".5) דאָס ערסטע פון די פינף געבאָט פון דער בארג־דרשה זאָגט: „לעב אין פריע־דען מיט אַלעמען",6) און „אויב דער פריעדען איז צושטערט גע־וואָרען, גיב אָב אלע דיינע כחות אויף אויפצושטעלען איהם פון דאָס ניי".7) דאָס צווייטע געבאָט זאָגט: „דער מאַן זאָל נעהמען נור איין פרוי און די פרוי נור איין מאַן, און פערלאָזט ניט איי־נער דעם אַנדערן אונטער קיין אויסרייד ניט".8) דאָס דריטע גע־באָט איז: „טהו זיך קיין נדר ניט";9) דאָס פיערטע: „פערטראָג א בעליידיגונג און צאָהל ניט אָב מיט שלעכטס פאַר שלעכטס"10)

1) מכח דעם לעבען, ז. 88, 109. 2) ז. 26, 89, 141-2. 3) אין וואָס בעשטעהט מיין גלויבען, ז. 15. 4) דאָס רייך גאָטעס, ז. 38. 5) דאָרט, ז. 37. 6) מיין גלויבען, ז. 97. 7) דאָרט. 8) דאָרט. 9) דאָרט. 10) דאָרט, ז. 98.

דאָס פינפטע געבאָט: „ברעך ניט דעם פריעדען מיט קיינעם צו־ליב די טובה פון דיין פאָלק".1) פון אַט די געבאָט איז דאָס פיערטע דאָס וויכטיגסטע. עס איז געשריבען אין פינפטען קאפּי־טעל מאַטיוס, פון פּסוק 38 ביז 39: איהר האָט געהערט ווי מען האָט אייך געזאָגט, אַן אויג פאר אַן אויג, אַ צאָהן פאר אַ צאָהן. אָבער איך זאָג אייך: ניט שטעלט זיך אנטקעגען דאָס בייזע".2) — טאָלסטאָי דערצעהלט ווי אַט דאָס פּלאַץ איז געוואָרען פאר איהם „דער שליסעל פון אַלץ".3) „איך האָב נור געדאַרפט פער־שטעהן די דאָזיגע ווערטער פּשוט און גלייך, ווי זיי זיינען גע־זאָגט געוואָרען, און באַלד איז מיר אין דער גאַנצער לעהרע קריס־טוס, אין אַלע עוואַנגעליען, ניט נור אין דער דרשה אויף'ן באַרג, אַלץ פערשטענדליך געוואָרען וואָס עס איז פריהער געווען פער־דרעהט, אַלץ האָט געשטימט וואָס עס האָט זיך פריהער ווידער־שפּראָכען, און די הויפּטזאַך, אַלץ וואָס האָט זיך אויסגעוויזען איבעריג, איז געוואָרען נויטיג. אַלעס האָט זיך צונויפגעגאָסען אין איין גאַנצעס, און איין זאַך האָט אונצווייפעלהאַפטיג בעשטעטיגט די אַנדערע, אַקוראַט ווי די שטיקלעך פון אַ צערבראָכענער סטאַ־טוע ווען מען שטעלט זיי ריכטיג צוזאַמען".4) דער פּרינציפּ פון ניט שטעלען זיך אַנטקעגען דאָס בייזע „איז דער גרונדזאַץ וואָס בינדט צונויף די גאַנצע לעהרע אין איין גאַנצעס, אָבער נור דאַן, ווען ער איז ניט בלויז אַ שפּרוך־וואָרט, נור ער איז אַ געזעץ".5) „ער איז ווירקליך אַ שליסעל וואָס שליסט אַלץ אויף, אָבער נור דאַן ווען ער דרינגט אריין טיעף אין שלאָס".6)

דאָס געבאָט פון ניט שטעלען זיך אַנטקעגען דאָס בייזע קומט נויטיגערווייז ארויס פון'ם געזעץ פון ליעבע; וואָרים דאָס דאָ־זיגע געזעץ פאָדערט ענטוועדער מען זאָל אויסגעפינען אַ זיכערען, ניט בעשטרייטבאַרען דערקענצייכען פון דאָס בייזע, אָדער מיר זאָלען זיך אָבזאָגען פון יעדען ווידערשטאַנד מיט געוואַלט אַנט־

1) מיין גלויבען, ז. 98. 2) דאָרט, ז. 11. 3) דאָרט.
4) דאָרט, ז. 14. 5) דאָרט, ז. 19. 6) דאָרט.

קעגען דאָס בייזע".1) „ביז אהער האָט געהאַט צו בעשטימען אי־
בער דאָס וואָס איז בייזעס און אַנטקעגען וואָס מען דאַרף זיך
שטעלען מיט געוואַלט אַמאָל דער פּאַפּסט, אַמאָל דער קיסר אָדער
דער קעניג, אַמאָל א פערזאַמלונג פון געוועהלטע און אַמאָל דאָס
גאַנצע פאָלק. אָבער עס האָבען זיך תמיד געפונען מענשען אי
אין דעם שטאַאט, אי אויסער דעם שטאַאט, וועלכע האָבען ניט
אָנערקענט אלס א חיוב פאַר זיך, ניט די בעשטימונגען וואָס האָ־
בען זיך ארויסגעגעבען אלס געטליכע געבאָט, ניט די בעשטימונ־
גען פון מענשען וואָס זיינען געווען פערוויקעלט אין הייליגטום,
און אויך ניט די אינסטיטוציעס וואָס האָבען געזאָלט פאָרשטע־
לען מיט זיך דעם ווילען פון פאָלק: אזוינע מענשען, וועלכע האָבען
געהאַלטען פאַר גוט דאָס, וואָס די בעשטעהענדע אויטאָריטעטען
האָבען געהאַלטען פאַר שלעכט, און וועלכע האָבען אַנטקעגען דער
געוואַלט פון די דאָזיגע אויטאָריטעטען אויך אָנגעווענדעט אזא
געוואַלט. מענשען וועלכע זיינען געווען אָנגעטון אין א מאַנטעל
פון הייליגקייט, האָבען געהאַלטען פאַר שלעכט דאָס, וואָס די
מענשען און אינסטיטוציעס וועלכע זיינען געווען אָנגעקליידט אין
דער וועלטליכער מאַכט, האָבען געהאַלטען פאַר גוט, און אומ־
געקעהרט: און דער קאַמפף איז געוואָרען אַלץ שאַרפער און שאַר־
פער. אָט אזוי איז עס געקומען צו דאָס, וואָס מיר זיינען איצטער
געקומען — צו דער פאָלשטענדיגער קלאָרקייט פון אָט דעם פונקט,
אז קיין אויסערליכע בעשטימונג פון שלעכטס וואָס זאָל זיין א
חיוב פאַר אַלעמען אָנצונעהמען, איז ניטאָ און עס קען ניט זיין".2)
דערפון נעהמט זיך די נויטווענדיגקייט אָנצונעהמען די בעשטי־
מונג פון דער דאָזיגער פראַגע, וועלכע קריסטוס האָט געגעבען.3)

לויט טאָלסטאָי נאָך דאַרף די לעהרע פון ניט שטעלען זיך
אַנטקעגען ניט פערשטאַנען ווערען „אזוי ווי זי וואָלט פערבאָטען

---

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 18. 2) דאָרט, ז. 71. 3) דאָרט, זייט 73.

יעדען קאַמפּף אנקעגען דאָס בייזע".1) זי פערבאָט נור צו בענו־צען זיך מיט געוואַלט אין דעם קאַמפּף אנטקעגען דאָס בייזע.2) אָבער דערפאַר פערבאָט זי די געוואַלט אָהן שום תנאים. און דער פערבאָט בעציהט זיך ניט נור אויף דאָס בייזע וואָס ווערט געטון געגען אונז, נור אויך אנטקעגען דאָס בייזע וואָס ווערט געטון צו אונזערע מיטמענשען.3) ווען פּעטער האָט דעם כהן גדול'ס קנעכט אָבגעהאַקט אַן אויער, האָט ער פערטיידיגט „ניט זיך, נור זיין גע־ליעבטען, געטליכען לעהרער. קריסטוס אָבער האָט דאָס איהם גלייך פערבאָטען און האָט געזאָגט: ווער עס העבט אויף דעם שווערד אויף אנאַנדערן, דער וועט פון'ם שווערד אליין אומקומען".4) דער דאָזיגער פערבאָט זאָגט אויך ניט, אז נור איין טייל פון די מענשען איז מחויב „צו פאָלגען אָהן ווידערשטאַנד אַלץ וואָס געוויסע אוי־טאָריטעטען שרייבען איהם פאָר";5) נור עס פערבאָט „יעדען איי־נעם, הייסט עס, אויך די (און טאַקי ספּעציעל די) וועלכע בעזי־צען די מאַכט, ניט צו געברויכען קיין געוואַלט אנטקעגען קיינעם ניט און אויף קיין פאַל ניט".6)

3. — געזעץ.

אין דעם נאָמען פון ליעבע, ד. ה. אויפ'ן גרונד פון'ם גע־באָט ניט צו שטעלען זיך אנטקעגען דאָס בייזע מיט גע־וואַלט, פערוואַרפט טאָלסטאָי דאָס געזעץ, אמת טאַקי ניט אונבעדינגט, אָבער יעדענפאַלס פאַר די העכערע ענטוויקעל־טע פעלקער פון אונזער צייט. ער רעדט אפילו נור וועגען גע־זעץ, ער מיינט אָבער אַלע רעכט, וואָרים ער פערוואַרפט פּרינצי־פּיעל יעדע נאָרמע, וועלכע איז בעגרינדעט אויפ'ן ווילען פון מענ־שען",7) וואָס ווערט אויפגעהאַלטען דורך געוואַלט,8) און דער־

---

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 17. 2) דאָרט, ז. 69-70, מיין גלוי־בען, ז. 15-17. 3) דאָס רייך גאָטעס, ז. 13. 4) דאָרט. 5) דאָרט, ז. 70. 6) דאָרט. 7) דאָרט, ז. 78-9, 69. 8) דאָרט, ז. 94.

הויפט דורך די געריכטען,1) וועלכע קענען זיך אָבנייגען פון דעם מאָראַלען געזעץ,2) קענען זיין פערשיידען אין פערשיידענע לענ־דער, 3) און קענען צו יעדער צייט מוטווילינ געענדערט ווערען.4)

אפשר איז ווען עס איז אַמאָל געווען בעסער עס זאָלען זיין געזעץ איידער עס זאָלען ניט זיין קיינע געזעץ. דאָס געזעץ ווערט אויפגעהאַלטען דורך געוואַלט, דערפאַר אָבער פערהיט עס די גע־וואַלט פון איינצעלנע מענשען איינער אַנטקעגען דעם אַנדערן; עס קען זיין „אַז עס איז אַמאָל געווען א צייט, ווען די געוואַלט פון שטאַאט איז געווען ווענינער איידער די געוואַלט פון די איינ־צעלנע איינער אַנטקעגען דעם אַנדערן".5) איצט איז יעדענפאַלס די צייט פאַר אונז שוין אַוועקגעגאַנגען; די זיטען זיינען געוואָרען מילדער, די מענשען פון אונזער צייט „גלויבענדיג אין די געבאָט פון מענשענליעבע און פון מיטלייד מיט דעם נעכסטען, פערלאַנ־גען נור די מעגליכקייט פון א רוהיגען און פריעדליכען לעבען".6)

דאָס געזעץ געהט להיפך צום געבאָט זיך ניט צו שטעלען אַנטקעגען דאָס בייזע מיט געוואַלט.7) דאָס האָט שוין קריסטוס ארויסגעזאָגט. די ווערטער: „משפט ניט, וועט איהר ניט ווערען גע'משפט" (מאַטיוס VII, 1), „פער'משפט ניט, וועט איהר אויך ניט ווערען פער'משפט" (לוקאַס, VI, 37) בעטייטען: ניט נור זאָלט איהר ניט משפט'ן אייער נעכסטען אין ווערטער, נור אויך: פער'־משפט איהם ניט אין טהאַט — משפט ניט אייערע נעכסטע דורך אייערע מענשליכע געזעץ — דורך אייערע געריכטען".8) דאָ רעדט ניט קריסטוס בלויז „פון יעדען איינעמס פערזענליכע בע־ציהונג צום געריכט, נור ער פערוואַרפט די געריכט־אינסטיטוציע גופא".9) „ער זאָגט: איהר מיינט, אז אייערע געזעץ ווערען אויס־בעסערען דאָס בייזע — זיי וועלען עס אָבער נור פערגרעסערן.

---

1) מיין גלויבען, ז. 24, 27. 2) דאָס רייך גאָטעס, ז. 5-45, 94-5. 3) דאָרט, ז. 45. 4) דאָרט, ז. 79. 5) דאָרט, ז. 62. 6) דאָרט, ז. 66. 7) מיין גלויבען, ז. 24. 8) דאָרט. 9) דאָרט, ז. 27.

עס איז פאראן נור איין וועג ווי אבצושטעלען דאס בייזע — טון גוטס פאר שלעכטס אלעמען אהן א שום חילוק"1.) און דאס־זעלבע וואס קריסטוס זאגט, זאגט מיר „מיין הארץ און מיין שכל"2.)

אבער דאס איז נאך ניט אלעס וואס מען קען פארברייגגען אנטקעגען דאס גזעץ. „די געוואלט פערוואָרפט און פערדאמט אין דער אונבעוועגליכער פארם פון'ם געזעץ דאס, וואס גרעסטענ־טיילס איז שוין פערוואָרפען און פערדאמט געווארען א סך פריי־הער פון דער געזעלשאפטליכער מיינונג, מיט דעם אונטערשייד נור, וואס די געזעלשאפטליכע מיינונג פערוואָרפט און פערדאמט אלע מעשים וועלכע געהען להיפך צום מאראלען געזעץ, אומפאסענדיג אין איהר פערדאמונג אלערליי מעגליכע פארמען; בעת דאס גע־זעץ וואס האלט זיך אויף דער געוואלט, פערדאמט און פערפאָלגט נור א בעשטימטען, זעהר ענגען קרייז פון האנדלונגען, און דער־מיט רעכטפערטיגט עס געוויסערמאסען אלע האנדלונגען וואס גע־הערען אויך צו דעמזעלבען מין, נור געהען ניט אריין אין דעם דאזיגען קרייז. די געזעלשאפטליכע מיינונג זינט משה רבינו'ס צייטען האלט די גייציגקייט, אויסגעלאסענקייט און הארטהער־ציגקייט פאר שלעכטס און פערדאמט עס. און זי פערוואָרפט און פעראורטיילט י ע ד ע פארם פון גייציגקייט — ניט נור דאס אוועקנעהמען פרעמד אייגענטום דורך געוואלט, בעטרוג און שווינ־דעל, נור אויך אלע אונעהרליכע וועגען פון בענוצען־זיך מיט'ן איי־גענטום. זי פעראורטיילט יעדע פארם פון אויסגעלאסענקייט, סיי מיט א קעפסווייב, סיי מיט א שקלאפין, סיי מיט א גע'גט'ע, סיי אפילו מיט דער אייגענער פרוי. זי פעראורטיילט יעדע גרוי־זאמקייט וואס דריקט זיך אויס אין שלאגען, לאזען פערהונגערן אדער הרג'נען ניט נור מענשען, נור אפילו טיערען. דאס געזעץ אבער וואס איז בעגרינדעט אויף געוואלט פערפאָלגט נור געוויסע פארמען פון גייציגקייט, ווי גניבה און בעטרוג, און געוויסע פאר־

1) מיין גלויבען, ז. 37. 2) דארט, ז. 25.

כּען פון אויסגעלאָסענקייט און גרויזאַמקייט, ווי אונטרייקייט אין עהע, מאָרד און פערוואונדונג; און דעריבער קומט עס אוים אזוי ווי עס וואָלט דערלאָזען אַלע אַנדערע פאָרמען פון גייציגקייט, אויסגעלאַסענקייט און גרויזאַמקייט, וועלכע געהען ניט אריין אין דער ענגער, פאַלש-אויסגעטייטשטער בעשטימונג".(1

„עס איז לייכט געוועזען די יודען צו פאָלגען די געזעץ פון זייער תורה, ווען זיי האָבען קיין ספק ניט געהאַט, אז די געזעץ זיינען געשריבען געוואָרען מיט גאָט'ס האַנד; אָדער די רוימער, ווען זיי האָבען געמיינט אז די געטין עגעריאַ האָט געשריבען זייערע געזעץ; און איבערהויפּט ווען מענשען האָבען געגלויבט, אז די פירסטען וועלכע האָבען געגעבען די געזעץ, זיינען געווען געזאַלבטע פון גאָט, אָדער ווען מען האָט לכל הפחות געמיינט, אז די געזעצגעבענדע פערזאַמלונגען האָבען אי דעם גוטען ווילען, אי די פעהיגקייט צו מאַכען די בעסטע געזעץ".(2 אָבער, שוין אין דער צייט ווען דאָס קריסטענטום האָט זיך בעוויזען, האָבען מענשען אָנגעהויבען צו פערשטעהן, אז מענשליכע געזעץ ,וועלכע ווערען ארויסגעגעבען פאַר געטליכע, זיינען געשריבען געוואָרען פון מענשען; אז מענשען קענען ניט זיין אונפעהלבאַר, ווי זיי זאָלען ניט זיין בעדעקט מיט אַן אויסערליכען גלאַנץ, און אז מענשען וואָס קענען זיך טועה זיין ווערען ניט אונפעהלבאַר דורכדעם וואָס זיי קלייבען זיך צונויף און רופען זיך אַן סענאַט, אָדער מיט א וועלכען עס איז אַנדער נאָמען".(3 „מיר ווייסען דאָך אָבער ווי געזעץ ווערען געמאַכט, מיר זיינען אַלע געווען הינטער די קוליסען, מיר אַלע ווייסען, אז די געזעץ זיינען די שאַפונגען פון אייגענ־נוצען, פון בעטרוג, פון פאַרטיי-מחליקות; אז עס איז ניטאָ אין זיי און עס קען אין זיי ניט זיין קיין אמת'ע גערעכטיגקייט".(4 דעריבער, איז „די אָנערקענונג פון וועלכע עס איז בעזונדערע גע־זעץ א צייכען פון דער גרעבסטער אונוויסענהייט".(5

---

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 94-5. 2) ז. 45. 3) ז. 69-70.
4) ז. 45. 5) מיין גלויבען, ז. 120 (נאָך עלטצבאַכער'ס ציפער).

II. די ליעבע פאָדערט, אַז אַנשטאַט דאָס רעכט זאָל זי אַליין זיין דאָס געזעץ פאר'ן מענשען. דערפון פאָלגט אז מיר דארפען זיך נוהג זיין ניט לויט'ן געזעץ, נור לויט די גע־באָט פון קריסטוס.1) „דאָס אָבער איז דאָס רייך גאָטעס אויף דער ערד“.

„ווען דער טאָג און די שטונדע פון גאָטעסרייך וועט ערשיי־נען, העננגט אין גאנצען אָב פון דעם מענשען אַליין“,2) „מען דארף נור יעדער איינער זאָל אָנהויבען צו טון וואָס מען דארף טון, און זאָל אויפהערען צו טון וואָס מען דארף ניט טון, כדי עס זאָל גלייך אָנקומען דאָס פערשפּראָכענע רייך גאָטעס“.3) „זאָל נור יעדער מענש שוין איצט מודה זיין לויט זיינע כחות די וואר־הייט וועלכע ער וייס, אָדער לכל הפּחות זאָל ער ניט פערטיי־דיגען אלס ווארהייט די אונווארהייט, אין וועלכער ער לעבט, ווע־לען גלייך, נאָך אין היינטיגען יאָהר, מקוים ווערען אזוינע אומ־ענדערונגען פאר דער בעפרייאונג פון מענשען און דער אויפ־שטעלונג פון ווארהייט אויף דער ערד, וועלכע מיר וואגען ניט צו טרוימען אפילו פאר איבער הונדערט יאָהר“.4) „נור נאָך איין קליינע אָנשטרענגונג און דער גאַליליער האָט געזיעגט“.5)

דאָס רייך גאָטעס איז „ניט אין דער אויסערליכער וועלט, נור אין דעם מענשען'ס זעעלע“.6) „און דאָס רייך גאָטעס וועט ניט קומען מיט א קול פון א שופר, און מען וועט ניט זאָגען: אָט איז עס דאָ, אָדער אָט איז עס דאָרט. דען זעהט: דאָס רייך גאָטעס איז אינעווענינג אין אייך“. (לוקאס, 20, XVII) גאָטעס רייך איז קיין אַנדער זאַך ניט ווי די ערפיעלונג פון קריסטוס גע־באָט, און דערהויפּט פון די געבאָט פון דער בארג־דרשה, וועלכע זאָגען אונז ווי מיר דארפען זיך נוהג זיין אויף דער איצטיגער שטופע פון אונזער ענטוויקלונג, כדי אונזער אויפפיהרונג זאָל

---

1) מיין גלויבען, ז. 96. 2) דאָרט, ז. 142. 3) דאָרט, ז. 96, דאָס רייך גאָטעס, ז. 103. 4) דאָרט. 5) רוסישע קריסטען־פערפאָלגונגען, ז. 47. 6) עוואַנגעל. בקיצור, ז. 44.

איינשטימען וואָס מעהר מיט דעם אידעאַל פון ליעבע; און וועל־כע הייסען אונז לעבען אין פריעדען מיט אַלעמען, און אויב דער פריעדען איז צערשטערט, אָנוועגדען אַלע כחות איהם ווידער אויפצושטעלען, זיין געטריי איינער דעם אַנדערן אין עהע־לעבען, ניט טון זיך קיינע נדרים און שבועות, מוחל זיין אויף בעליידי־גונגען און ניט אָבצאָהלען מיט שלעכטס פאַר שלעכטס, און ענד־ליך ניט צערשטערן דעם פריעדען מיט קיינעם ניט אין נאָמען פון די אינטערעסען פון פאָלק.1)

ווי אבער וועט צונויפגעשטעלט ווערען דאָס אויסערע לעבען ווען גאָטעס רייך וועט מקוים ווערען? „קריסטוס תלמיד וועט זיין אָרים; דאָס הייסט, ער וועט ניט וואָהנען אין שטאָדט, נור אויפ'ן דאָרף, ער וועט ניט זיצען צו הויז, נור ער וועט ארבייטען אין וואַלד און אויפ'ן פעלד, און וועט זעהען דאָס ליכט פון דער זון, וועט זעהען די ערד, דעם הימעל, די טיערען; ער וועט זיך ניט פערטראַכטען וואָס ער זאָל עסען כדי ארויסצורופען אַן אַפּעטיט, און וואָס ער זאָל טון כדי בעסער צו פערדייען, נור ער וועט זיין הונגעריג דריי מאָל א טאָג; ער וועט זיך ניט קייקלען אויף ווייכע קיסענס און אַלץ קלערען ווי ווערט מען פּטור פון דער שלאָפ־לאָזיגקייט, נור ער וועט שלאָפען. קראַנק זיין, ליידען און שטאַר־בען וועט ער פּונקט אזוי ווי אַלע — די אָרימע וועלכע זיינען קראַנק און שטאַרבען, מאַכען עס דורך, ווי עס שיינט, לייכטער איידער די רייכע —; ער וועט לעבען אין א פרייער חברותא מיט אַלע מענשען".2) „גאָטעס רייך אויף דער ערד איז דער פריעדען פון אַלע מענשען צווישען זיך. אזוי האָט זיך גאָטעס רייך פאָר־געשטעלט אַלע יודישע נביאים, און אזוי האָט עס זיך פאָרגעשטעלט און עס שטעלט זיך פאַר יעדען מענשליכען הארצען".3)

4. — שטאַאַט.

מיט'ן געזעץ מוז טאָלסטאָי נויטווענדיג פערוואָרפען

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 38, 37. 2) מיין גלויבען, ז. 177. 3) דאָרט.

פאר די העכער־ענטוויקעלטע פעלקער פון אונזער צייט אויך די אינסטיטוציע פון'ם געזעץ — דעם שטאאט.

„אויב עס איז אמאל געווען א צייט, ווען צוליב דעם נידעריגען מצב פון זיטליכקייט און דער אלגעמיינער געוויינטקייט פון מענשען צו בעגעהן זיך מיט געוואלט איינער אנטקעגען דעם אנדערן, איז די עקזיסטענץ פון א מאכט, וואס האט איינגעצוימט יענע געוואלטהאטען, געווען ניצליך; ד. ה. ווען די שטאאטליכע געוואלט איז געווען א וועניגערע איידער די געוואלט פון די איינצעלנע איינער אנטקעגען דעם אנדערן, איז עס אונמעגליך ניט איינצוזעהען, אז דער יתרון פון שטאאט איבער שטאאטלאזיגקייט האט ניט געקענט זיין קיין שטענדיגער. וואס מעהר עס האט זיך פערקלענערט די נייגונגען פון די איינצעלנע צו בעגעהן געוואלט, וואס מילדער עס זיינען געווארען די זיטען, און וואס מעהר פערדארבען די שטאאט־מאכט איז געווארען מחמת איהר אונבעשרענקטקייט, אלץ וועניגער איז געווארען דער דאזיגער יתרון. אין אט דער פערענדערונג פון די פערהעלטניסע צווישען די זיטליכע ענטוויקלונג פון די מאסען און די פערדארבענקייט פון די רעגירונגען, בעשטעהט איינענטליך די גאנצע היסטאריע פון די לעצטע צוויי טויזענד יאהר".1) „איך קען ניט בעווייזען, ניט די אלגעמיינע נויטווענדיגקייט, ניט די אלגעמיינע שעדליכקייט פון'ם שטאאט; איך ווייס נור, אז פון איין זייט איז פאר מיר דער שטאאט שוין מעהר ניט נויטיג, און אז פון דער אנדער זייט קען איך מעהר ניט טון יענע זאכען, וועלכע זיינען נויטיג פאר דעם שטאאט'ס עקזיסטענץ".2)

„דאס קריסטענטום לויט זיין אמת'ער בעטייטונג צערשטערט דעם שטאאט".3) עס צערשטערט יעדע הערשאפט.4) דער שטאאט איז סותר די ליעבע, דערהויפט דעם געבאט ניט צו שטעלען זיך מיט געוואלט אנטקעגען דאס בייזע.5) מעהר ווי דאס, דער

1) דאס רייך גאטעס, ז. 62. 2) דארט, ז. 88. 3) דארט, ז. 87. 4) דארט, ז. 55. 5) מיין גלויבען, ז. 18.

שטאאט, אויפבויענדיג א הערשאפט, זינדיגט דערמיט אויף אנט־קעגען דעם בעגריף אז „אלע מענשען זיינען גאָט'ס זיהן און אנט־קעגען די מענשליכע גלייכהייט, וואָס איז געדרונגען פון דעם געזעץ פון ליעבע".1) דעריבער, א חוץ דעם וואָס אלס אינסטי־טוציע פון געזעץ רוהט דער שטאאט אויף געוואלט, זיינען נאָך פאראן אנדערע טעמים פאר וואָס מען דארף איהם פערוואַרפען. „אומזיסט זאָגט מען אונז, אז די קריסטליכע לעהרע האָט נור א שייכות צו דער פערזענליכער ערלייזונג און איז גאָר ניט שייך צו אלגעמיינע שטאאטליכע פראגען. דאָס איז נור א געוואגטע און ניט־בעגריגדעטע בעהויפטונג".2) „פאר יעדען אויפריכטיגען, ערנסטען מענשען פון אונזער צייט מוז זיין גאנץ קלאָר, אז דאָס אמת'ע קריסטענטום — די לעהרע פון עניוות, פערצייהונג און ליעבע — קען ניט געהן צוזאמען מיט דעם שטאאט און זיין גדלות, זיינע געוואלדטהאטען, טויטשטראָפען און מלחמות".3) דער שטאאט איז אן אָבגאָט";4) ער דארף פערוואָרפען ווערען אָהן אונטערשיעד פון וואָס פאר א פאָרם ער בעשטעהט: אן אבסאָ־לוטע מאָנארכיע, א קאָנוועגט, א קאָנסולאט, אן אימפעריע פון איינעם אָדער פון'ם אנאנדערן נאפּאָלעאָן, אָדער גאָר פון א בור־לאנזשע, א קאָנסטיטוציאָנעלע מאָנארכיע, א קאָמונע אָדער א רעפּובליק".5) — טאָלסטאָי ענטוויקעלט אָט דעם געדאנק אין אלע זיינע פּרטים.

1. דער שטאאט איז די הערשאפט פון די שלעכטע געפיהרט ביז צום העכסטען פּונקט.

דער שטאאט איז הערשאפט. די רעגירונג אין'ם שטאאט איז „א פעראייניגונג פון מענשען, וועלכע טהוען אָן געוואלט אנדערע מענשען".6) „אלע רעגירונגען, די דעספּאָטישע ווי די ליבעראלע, זיינען היינטיגע צייטען געוואָרען, ווי הערצען האָט זיי אזוי טרע־

---

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 43. 2) מיין גלויבען, ז. 22. 3) דאָס רייך גאָטעס, ז. 87. 4) מיין גלויבען, ז. 41. 5) דאָס רייך גאָטעס, ז. 63 112. 6) דאָרט, ז. 54.

פענד אַנגערופען, טשינגים־כאַנען מיט טעלעגראַפען".1) מענשען וועלכע בעזיצען די מאַכט „טהוען אַב געוואַלדטהאַטען שוין ניט מעהר אין נאָמען פון קאַמפף אַנטקעגען דאָס בייזע, נור פּשוט צוליב זייערע אייגענע נוצען אָדער קאַפּריזען; און די אַנדערע אונטערוואַרפען זיך אונטער זייער געוואַלט, ניט דערפאַר ווייל זיי רעכענען, אז מען בעגעהט אַנטקעגען זיי געוואַלדטהאַטען כדי צו בעפרייען זיי פון שלעכטס, און פון זייער טובה וועגען, נור פּשוט דערפאַר, ווייל זיי קענען פון דער געוואַלט ניט פּטור ווע־רען. ניט דערפאַר איז ניצצע אַנגעהעריג צו פראַנקרייך, לאָטע־רינגען צו דייטשלאַנד, בעהמען צו עסטרייך; ניט דערפאַר איז פּוילען צוטיילט; ניט דערפאַר זיינען אירלאַנד און אינדיען אונ־טערוואָרפען אונטער ענגלאַנד'ס יאָך; ניט דערפאַר פיהרט מען מלחמה מיט כינא און מען הרג'ט אויס די אַפריקאַנער, ניט דער־פאַר טרייבען די אַמעריקאַנער ארויס די כינעזען און די רוסישע רודפ'ן די יודען — ווייל דאָס איז גוט, נויטיג און ניצליך פאַר די מענשען, נור פּשוט דערפאַר, ווייל די וואָס האָבען אין זייערע הענד די מאַכט ווילען עס זאָל אזוי זיין".2)

דער שטאַאט איז די הערשאַפט פון די שלעכטע. „די פער־ניכטונג פון דער שטאַאטליכער מאַכט וועט נור פּועל'ן אז די שלעכטע זאָלען געוועלטיגען איבער די גוטע", זאָגען די פערטיי־דיגער פון דעם היינטיגען שטייגער פון לעבען. אָבער ווען די מאַכט אין א שטאַאט געהט איבער פון די הענד פון אייניגע פער־זאָנען אין אַנדערע הענד, געהט זי דען אַלעמאָל איבער אין בע־סערע הענד? ווען לודוויג דער 16טער איז ארונטערגעוואָרפען גע־וואָרען און די מאַכט איז איבערגעגאַנגען פריהער צו ראָ־בערספיער און נאָכהער צו נאַפּאָלעאָן, איז זי איבערגעגאַנגען אין בעסערע אָדער אין ערגערע הענד? און ווען האָבען די בעסערע געוועלטיגט, בעת די ווערסאַלער אָדער בעת די קאָמונאַרען האָ־בען געהאַט די מאַכט? ווען בראש פון דער רעגירונג איז געווען

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 71. 2) דאָרט, ז. 70.

קאַרל דער ערסטער, אָדער קראָמוועל? בעת פּיאָטר דער דריטער איז געווען צאַר, אָדער ווען מען האָט איהם גע'הרג'ט און אין איין טייל פון רוסלאַנד איז עקאַטערינא געווען א צארינע און אין אַנאַנדער טייל האָט געהערשט פּוגאַטשעוו? ווער איז דעמאָלסט געווען דער שלעכטער און ווער דער גוטער? אלע מענשען, וועל־כע האַלטען די לייצעס, בעהויפּטען, אַז זייער געוועלטיגונג איז נויטיג כדי די שלעכטע זאָלען ניט איבערמעכטיגען די גוטע, און האַלטען עס פאַר זעלבסטפערשטענדליך, אַז זיי זיינען דאָס די אמת'ע גוטע, וועלכע בעשיצען אַנדערע גוטע אַנטקעגען די שלעכ־טע".1) אין אמת'ן אָבער, די וועלכע פערכאַפּען און האַלטען די מאַכט, קענען בשום אופן ניט זיין די בעסערע. „כדי ארייננצוכאַ־פּען און איינהאַלטען די מאַכט, מוז מען זי ליעבען. די מאַכט־ליעבע אָבער קומט ניט צוזאַמען מיט גוטסקייט, נור מיט די איי־גענשאַפטען וועלכע געהען להיפך צו דער גוטסקייט: מיט שטאָלץ, רמאות און האַרטהערציגקייט. אָהן זיך צו דערהויבען און די אַנ־דערע צו דערנידעריגען, אָהן פאַלשקייט און בעטרוג, אָהן תפיסות, פעסטונגען, שטראָפען, טויטען, קען ניט אויפקומען און ניט אויפ־האַלטען זיך קיין הערשאַפט ניט".2) „עס איז גאָר לעכערליך צו רעדען וועגען קריסטען־געוועלטיגער".3) א חוץ דעם, „דער בעזיץ פון מאַכט פערדאַרבט די מענשען וואָס בעזיצען זי".4) „מענשען, וועלכע בעזיצען מאַכט, קענען ניט זי ניט־מיסברויכען, זיי קענען ניט בלייבען ניט־בערוישט פון אזא אונזיניגער, שרעקליכער מאַכט".5) „וויפיעל מיטלען מענשען האָבען ניט אויסגעטראַכט אויף אָוועקצונעהמען די מעגליכקייט פון די וואָס שטעהען ביי דער מאַכט ארונטערצוזעצען די כלל אינטערעסען אונטער זייערע אייגענע — האָבען זיך אלע מיטלען ארויסגעוויזען און ווייזען זיך איצטער ארויס אלס ניט קיין ריכטיגע. אלע ווייסען, אַז מענשען וואָס האָבען די מאַכט — סיי זיי זיינען קיסרים, מיניסטאָרען, סיי פּאָליציימייסטער אָדער פּאָליציסטען — זיינען, נור דערפאַר

---

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 89. 2) דאָרט. 3) דאָרט.
4) דאָרט, ז. 63. 5) קריסטענטום און פּאַטריאָטיזם, ז. 58.

ווייל זיי האָבען די מאַכט, מעהר געגייגט צו אונזיטליכקייט, ד. ה. נידעריגער צו שטעלען די כלל־אינטערעסען פאר זייערע אייגענע, איידער מענשען וועלכע האָבען ניט די מאַכט; און עס קען גאָר טאקי אנדערס ניט זיין".1)

דער שטאַאט איז די הערשאַפט פון די שלעכטע געבראַכט ביז צו דער העכסטער שטופע. „די אויסגערעכענטע און אפילו די אונבעוואוסטזיניגע שטרעבונג פון די פערגוואַלטיגער וועט שטענדיג בעשטעהן אין דעם, צו זעהען אז די פערגוואַלטיגטע זאָלען זיין וואָס שוואכער; וואָרים וואָס שוואכער זיי זיינען, אלץ וועניגער אָנשטרענגונג פאָדערט זיך זיי צו האַלטען אונטערדריקט".2) „איין געביעט פון מענשליכער טהעטיגקייט איז היינט נאָך געבליבען, וועלכע די רעגירונגס מאַכט האָט ניט פערכאַפּט — דאָס געביעט פון דער פאַמיליע, פון פּריוואַט לעבען, פון דער עקאָנאָמיע און ארבייט. און אפילו דאָס געביעט, צו פערדאַנקען דעם קאַמפּף פון די קאָמוניסטען און די סאָציאַליסטען, ווערט שוין ביסלעכווייז אויך אריינגעכאַפּט פון די רעגירונגען, און ארבייט און רוה, וואָהנונג, קליידונג און שפּייז, אויב עס זאָלען מקוים ווערען די פערלאַנגען פון די רעפאָרמאַטאָרען, וועלען ווערען בעשטימט און רעגולירט פון די רעגירונגען".3) „די שרעקליכסטע, גרויזאַמסטע רויבערבאַנדע איז ניט אזוי שרעקליך ווי אזא שטאַאטליכע אָרגאַניזאַציע. יעדער רויבער־אַטאַמאַן איז אויך בעשרענקט לפי ערך וואָס די מענשען וועלכע שטעלען צונויף זיין באַנדע, האַלטען פאַר זיך לכל הפּחות א טייל פון זייער מענשליכער פרייהייט, און קענען זיך אָבזאָגען צו בעגעהן אזעלכע טהאַטען וואָס זיינען צו־ווידער זייער געוויסען".4) אין שטאַאט אָבער זיינען אזעלכע בעשרענקונגען ניטאָ; „עס זיינען ניטאָ קיינע שרעקליכע פערברעכען, וועלכע די מענשען וואָס זיינען א טייל פון דער רעגירונג

---

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 62. 2) דאָרט, ז. 63. 3) דאָרט, ז. 73. 4) דאָרט, ז. 115.

און דער ארמעע, וואָלטען ניט אָבגעטון לויט דעם ווילען פון דעם, וואס שטעהט צופעליג (א בולאנזשע, א פוגאטשעוו, א נאפאָלעאָן) איבער זיי"1).

2. די הערשאפט אין'ם שטאאט איז בעגרינדעט אויף פיזישער געוואלט.

יעדע רעגירונג שטיצט זיך אויף דער ארמעע, ד. ה. אויף בעוואָפענטע מענשען, וועלכע זיינען גרייט אויסצופיהרען דעם ווילען פון דער רעגירונג דורך פיזישע געוואלט: אויף א קלאס מענשען „וועלכע ווערען דערויף ערצויגען צו דער'הרג'נען אלע יענע, וועמען זייערע איבערהערשער הייסען דער'הרג'נען"2). אזעלכע מענשען זיינען „די פאָליציי, און דערהויפט אָבער די ארמעע"3). „די ארמעע איז מעהר גאָרנישט ווי א באנדע דיסציפלינירטע מערדער, איהר בילדונג בעשטעהט אין אויסלערנען זיך מאָרדען, איהרע נצחונות זיינען מאָרדטהאטען"4). „די ארמעע איז אלעמאָל געווען און איז איצט דער פונדאמענט פון דער הערשאפט. די מאכט געפינט זיך אלעמאָל אין די הענד פון די, וועלכע בעהערשען די ארמעע, און אלע הערשער — פון די רוימישע צעזארען ביז די רוסישע און דייטשע אימפעראטאָרען — האָבען אלעמאָל מעהר פאר אלץ זיך געזאָרגט וועגען דער ארמעע"5).

די ארמעע דיענט ערסטענס צו בעשיצען די הערשאפט פון דער רעגירונג אנטקעגען אן אָנפאל פון אויסערליכע פיינד. זי דערלאָזט ניט די דערבייאיגע רעגירונגען אריינכאפען די מאכט אין זייערע הענד.6) א מלחמה איז מעהר גאָרנישט ווי א געשלעג צווישען די רעגירונגען פאר דער הערשאפט איבער זייערע אונטערטאנען. „דעריבער וועט צווישען די פעלקער ניט קענען געגרייכט

---

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 116. 2) רוסישע קריסטענפערפאָלגונגען, ז. 41. 3) דאָס רייך גאָטעס, ז. 62,68. 4) קריסטענטום און פאטריאָטיזם, ז. 75. 5) דאָס רייך גאָטעס, ז. 62. 5) דאָרט, ז. 64-5.

ווערען קיין פריעדען דורך פערשטענדיגע אַבמאַכען און אויסגלייכונגען, כל זמן עס וועלען עקזיסטירען די אונזיניגע און פערדארבליכע אונטערוואַרפונג פון די פעלקער אונטער די רעגירונגען".1) מחמת דער דאָזיגער בעטייטונג פון דער אַרמעע, „פיהלט זיך יעדער געגוויטיגט אריבערצושטייגען יעדען אנדער שטאאט מיט דער גרויס פון זיין אַרמעע. די דאָזיגע פערגרעסערונג איז אַנשטעקיג, ווי מאַנטעסקיו האָט דאָס שוין בעמערקט מיט הונדערט און פופציג יאָהר צוריק".2)

די אָבער, וועלכע מיינען, אַז די אַרמעען ווערען אויפגעהאַלטען פון די רעגירונגען נור כדי צו פערהיטען פון אַן אַנפאַל פון דרויסען, פערגעסען אַז „פריהער פאר אַלץ זיינען די אַרמעען נויטיג פאר די רעגירונגען כדי זיך צו בעשיצען פון זייערע אונטערדריקטע און פערשקלאַפטע אונטערטאַנען".3) דאָ ניט לאַנג האָט דער רייכס-קאַנצלער אין'ם דייטשען רייכסטאַג גאַנץ אָפען געענטפערט אויף דער אַנפראַגע, פאר וואָס מען דאַרף אויסגעבען געלד צו פערגרעסערן די שכירות פון די אונטעראָפיציערען, אַז מען מוז האָבען צופערלאָזיגע מענשען כדי צו קענען קעמפפען אנטקעגען דעם סאָציאַליזם. קאַפריווי האָט נור ארויסגעזאָגט בקול רם דאָס, וואָס אַלע ווייסען, הגם מען נעהמט זיך די מיה צו פערבאָרגען דאָס פון די פעלקער: ער האָט דערמיט געזאָגט, פאר וואָס שווייצערישע און שאָטלענדישע גוואַרדיע האָבען זיך פערדונגען צו די פראַנצויזישע קעניגע און צו די פאַפסטען; פאר וואָס מען גיט זיך אזויפיעל מיה אין רוסלאַנד דורכצומישען די רעקרוטען אזוי, אַז די פאָלקען וואָס שטעהען אין די צענטראַלע גובערניעס זאָלען צונויפגעשטעלט ווערען פון רעקרוטען פון די גרעניץ-געגענדען, און די פאָלקען אין די גרעניץ-געגענדען, פון מענשען פון צענטער פון רוסלאַנד. קאַפריווי האָט אגב אורחא געזאָגט דאָס, וואָס יעדער איינער וויים גאַנץ גוט, און אויב איינער

---

1) קריסטענטום און פאַטריאָטיזם, ז. 57-8. 2) דאָס רייך גאָטעס, ז. 64-5. 3) דאָרט.

ווייס ניט, פיהלט ער עס, אז די היינטיגע אָרדנונג איז אזוינע ווי זי איז, ניט ווייל זי דארף נאטירליך זיין אזוי, ווייל דאָס פאָלק וויל זי זאָל זיין אזוינע, נור דערפאר ווייל די געוואלט פון די רעגירונגען האלט איהר אזוי אויף, דורך די אַרמעע מיט איה־רע אונטערגעקויפטע אונטעראָפיציערען, אָפיציערען און גענע־ראלען".1)

3. די הערשאפט אין שטאאט האלט זיך אויף דער פיזישער געוואלט, וואָס ווערט אויסגעפיהרט פון די בעהערשטע גופא. „עס איז איינע פון די אייגענשאפטען פון רעגירונגען, וואָס זיי פאָ־דערן אז די בירגער אליין זאָלען זיי שאפען די געוואלט, אויף וועלכער זיי שטיצען זיך; און אזוי איז עס געוואָרען, אז אין שטאאט „זיינען אלע בירגער די טיראנען איבער זיך אליין".2) די רעגירונג פאָדערט פון די בירגער אי אַן אקטיווען טיילנעה־מען אין דער געוואלט, אי זייער הסכמה אויף געוואלט. צו דעם ענין געהערען: די שבועה וואָס אין רוסלאנד זיינען אלע מחויב אָבצוגעבען בעת אויפ'ן כסא המלוכה קומט ארויף א נייער צאר, וואָרים דורך די שבועה פערשפּרעכט מען צו פאָלגען די געוועל־טיגער, ד. ה. די מענשען, וועלכע גיבען זיך אָב מיט דער גע־וואלט; די התחיבות אָבצוצאָהלען די שטייערן, וואָרים די שטייערן ווערן פערווענדט אויף געוואלט־זאכען; דער פאספּאָרטען־סיסטעם, וואָרים דער מענש וואָס נעהמט ארויס א פאספּאָרט אָנערקענט דערמיט זיין אָבהענגיקייט פון שטאאט, וועלכער לעבט דורך גע־וואלט; די התחיבות צו זיין אַן עדות אין געריכט און נעהמען א טייל אין געריכט גופא אלס געשוואָרענער, וואָרים יעדעס געריכט איז נור מקיים די געבאָט פון נקמה; די התחיבות פון אלע פויערים אין רוסלאנד צו טון פּאָליציי־ארבייט, וואָרים בעת מען טהוט אזא ארבייט קומט אויס אָנצו־ווענדען געוואלט און פייניגונג אנטקעגן אייגענע ברידער; דערהויפּט אָבער געהערט דערצו דער אַל־געמיינער מוז צו דיענען אין סאָלדאטען, ד. ה. די התחיבות צו

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 64. 2) דאָרט, ז. 65, 111.

ווערען א תליון און צוגרייטען זיך צו דער ארבייט פון א תליון".1)
אין דעם אלגעמיינעם מוז צו דיענען אין סאלדאטען ווארפט זיך
אין די אויגען מעהר בולט ווי אומעדום דער ווידערשפרוך צווי־
שען קריסטענטום און שטאאט. „יעדער מענש איז מחויב צו נעה־
מען אין די הענד די געוועהר פון מארד, א ביקס, א מעסער, און
אויב ניט הרג'נען, מוז ער אנלאדען דעם ביקס און אנשארפען דאס
מעסער, ד. ה. זיין גרייט צו הרג'נען".2)

ווי אזוי אבער קומט עס וואס די בירגער ערפיעלען די פא־
דערונגען פון דער רעגירונג, ניט קוקענדיג אויף דעם וואס זי האלט
זיך דאך נור אויף דער דאזיגער ערפיעלונג, אזוי אז סוף כל סוף
אונטערדריקען דאך די בירגער אליין איינער דעם אנדערן? דאס
איז נור מעגליך „צוליב דער ניט־נאטירליכער ארגאניזאציע, וואס
איז געשאפען געווארען מיט דער הילף פון די וויסענשאפטליכע
פארטשריטען, וואו אלע מענשען זיינען ארייגעכאפט געווארען אין
א קרייז פון געוואלט, פון וועלכען עס איז קיין מעגליכקייט ניטא
זיך ארויסצורייסען. דער דאזיגער קרייז ווערט איצט צונויפגע־
שטעלט פון פיער מיטלען ווי צו ווירקען אויף מענשען. די אלע
מיטלען זיינען צווישען זיך פערבונדען און האלטען אויף איינע
די אנדערע ווי די רינגען פון א קייט".3) דאס ערסטע מיטעל
קען אם בעסטען כאראקטעריזירט ווערען ווי „א היפנאטיזירונג
פון'ם פאלק".4) די היפנאטיזירונג איז גורם די מענשען „ארויס־
צופיהרען דעם פאלשען געדאנק, אז די היינטיגע ארדנונג קען ניט
איבערגעביטען ווערען, און דעריבער דארף מען זי אויפהאלטען.
בעת עס איז קלאר אז די מעשה איז אקוראט פערקעהרט: די
ארדנונג קען דערפאר ניט איבערגעביטען ווערען, ווייל זיי האל־
טען זי אויף".5) די דאזיגע היפנאטיזירונג קומט ארויס דורך די
פערשפרייטונג פון צוויי ערליי אבערגלויבענס, דעם רעליגיעזען און
דעם פאטריאטישען, וועלכע הויבען אן זייער ווירקונג פון קינדווייז

---

1) דאס רייך גאטעס, ז. 82־86. 2) מיין גלויבען, ז. 23.
3) דאס רייך גאטעס, ז. 71. 4) דארט, ז. 72. 5) דארט, ז. 110.

אַז און ווירקען אויף די מענשען ביז'ן טויט".1) „קוקענדיג אויף דעם פון אזא שטאַנדפּונקט קען מען זאָגען, אז די שטאַאטליכע מאַכט איז געבויט אויף אַ אַ שווינדעל, וועלכער ברייננט אין פערווירונג די עפענטליכע מיינונג".2) „דאָס צווייטע מיטעל בעשטעהט אין אונטערקויפען; ד. ה. מען נעהמט אוועק ביים ארבייטער־פאָלק זיין רייכטום דורך שטייערן און מען פערטיילט עס צווישען די בעאַמטע, וועלכע מוזען פאַר דעם לוין אויפהאַלטען און פער־שטאַרקען די פערשקלאַפונג פון'ם פאָלק".3) די בעאַמטע „גלוי־בען אין די אונפערמיידליכקייט פון דער היינטיגער אָרדנונג דער־הויפּט צוליב דעם, ווייל זי איז גוט פאַר זיי".4) קוקענדיג פון אָט דעם שטאַנדפּונקט, קען מען זאָגען, אז די שטאַאטליכע מאַכט איז געבויט אויף דעם עגאָיזם פון די, ועמען זי פערשאַפט אַ גו־טע שטעלע.5) דאָס דריטע מיטעל איז „די אַנשרעקונג. עס בע־שטעהט אין דעם, וואָס מען שטעלט פאַר די עקזיסטירענדע שטאַאטליכע אָרדנונג (וועלכע זי זאָל ניט זיין — אַ פרייע רע־פּובליקאַנישע, אָדער אַ העכסט־ווילדע דעספּאָטישע) אלס עטוואָס היילינעס און אומפערמיידליכעס, און מען בעשטראָפט דעריבער מיט די גרויזאַמסטע שטראָף יעדען פערזוך זי צו ענדערן".6) און צולעצט דאָס פיערטע מיטעל בעשטעהט דעריין, וואָס „מען קלייבט אויס פון אַלע מענשען, וועמען מען האָט פערדולט און געבונדען דורך די פריהערדיגע מיטלען, איין געוויסען טייל מענשען און מען אונטערוואַרפט זיי ספּעציעל אונטער גאָר אַ שטאַרקער פער־דולונג, כדי זיי זאָלען דיענען ווי ווערקצייג וואָס האָבען ניט קיין אייגענעם ווילען די ברוטאַלע און גרויזאַמע צוועקען, וועלכע קע־נען צוניץ קומען דער רעגירונג".7) דאָס ווערט געטון אין דער אַרמעע, אין וועלכער עס געהען אריין היינטיגע צייטען, צוליב דעם אַלגעמיינעם חוב פון סאָלדאטען־דיענסט, אַלע יונגע לייט פון

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 72. 2) קריסטענטום און פּאַטריאָטיזם, ז. 8-27, 64-67. 3) דאָס רייך גאָטעס, ז. 72. 4) דאָרט, ז. 110. 5) דאָרט, ז. 71-72. 6) דאָרט. 7) דאָרט, ז. 72.

פאלק.1) „מיט אט דעם מיטעל, איז דער קרייז פון געוואלט גע־
שלאסען. די אנשרעקונג, דער אונטערקויף, די היפנאטיזירונג
ברייגגען־מיט די מענשען צו געהן אין סאלדאטען. די סאלדאטען
ווידער גיבען די מעגליכקייט אי צו בעשטראפען מענשען, אי זיי
צו בערויבען (און אונטערקויפען די בעאמטע פאר דעם אנגערויב־
טען געלד), אי צו היפנאטיזירען זיי און מאכען זיי זאלען אליין
ווערען די סאלדאטען, וועלכע גיבען דער רעגירונג די מעגליכקייט
דאס אלעס צו טון".2)

II. די ליעבע פאדערט, אז דער שטאאט זאל פערבי־
טען ווערען אויף א געזעלשאפטליכע ארדנונג, וואס איז אין
גאנצען געבויט אויפ'ן יסוד פון איהרע געבאט. „יעדער ווי־
פיעל־ניט־איז דענקענדער מענש זעהט שוין איצט איין די אונ־
מעגליכקייט ווייטער אזוי צו לעבען, און די נויטיגקייט פעסטצו־
שטעלען וועלכע עס איז נייע לעבענס פארמען".3) „די קריסטליכע
מענשהייט פון אונזער צייט מוז אונבעדינגט זיך אבזאגען פון די
געצענדיענערישע פארמען פון לעבען וועלכע זי פערדאמט, און
מוז אויפבויען א ניי לעבען אויף די קריסטליכע גרונדלאגען פון
וועלכע זי האלט".4)

1. מענשען וועלען לעבען געזעלשאפטליך נאך דעם אבשאַ־
פען פון שטאאט אויך. וואס וועט זיי אבער צוזאמענהאלטען אין
דער נייער געזעלשאפט?

יעדענפאלס ניט קיין צוואנג אדער אבמאך. קריסטוס האט
אונז געבאטען „מיר זאלען זיך קיין נדר ניט טון", „מיר זאלען
קיין מענשען גארנישט צוזאגען".5) „א קריסט קען ניט פערשפרע־
כען צו טון אדער ניט צו טון א געוויסע זאך אין א בעשטימטער
שטונדע, ווייל ער קען ניט וויסען וואס אין יענער שטונדע וועט
פון איהם פאדערן דאס געבאט פון ליעבע, וועלכען ער מוז גע־
הארכען, ווייל דעריין בעשטעהט דער זין פון זיין לעבען".6) אבער

---

1) דאס רייך גאטעס, ז. 72. 2) דארט. 3) דארט, ז. 4-133. 4) דארט, ז. 49. 5) דארט, ז. 37. 6) דארט, ז. 79.

נאָך פיעל וועניגער קען ער „פערשפרעכען צו ערפיעלען אַנאַנדערען׳ס ווילען, ניט וויסענדיג וואָס יענער ווילען וועט פון איהם פאָדערן“; וואָרים דערמיט וואָלט ער „געגעבען צו דערקענען, אז דאָס אײ־ גערליכע גאָט׳ס געזעץ איז שוין ניט מעהר דאָס איינציגע געזעץ פון זיין לעבען: קיין צוויי בעלי־בתים קען מען ניט דיענען“.1)

אין דער צוקונפט דארף די מענשען צוזאַמענהאַלטען אין איין געזעלשאַפטליך גאַנצעם דער גייסטיגער איינפלוס, וואָס מענשען, וועלכע האָבען אריבערגעיאָגט די אַנדערע אין דער דערקענטניס פון ווארהייט, האָבען אויף די וועניגער ענטוויקעלטע מיטגליעדער פון דער געזעלשאַפט. „דער גייסטיגער איינפלוס האָט אזא ווירקונג אויפ׳ן מענשען, אז עס ענדערן זיך אין איהם זיינע אייגענע פערלאַנגען און זיי ווערען עהנליך מיט דאָס וואָס מען פאָדערט פון איהם. א מענש וואָס לאָזט זיך לענקען פון א גייסטיגען איינ־ פלוס האַנדעלט לויט זיינע אייגענע פערלאַנגען“.2) די קראַפט, דורך וועלכע מענשען קענען לעבען אין געזעלשאַפטען ליעגט אין דעם גייסטיגען איינפלוס וואָס די מענשען, וועלכע האָבען ארי־ בערגעיאָגט די איבעריגע אין די דערקענטניס פון דער ווארהייט, האָבען אויף די הינטערשטעליגע, און „אין דעם כאַראַקטער פון די וועניגער־דענקענדע מענשען צו האָרכען די רייד פון די, וועל־ כע שטעהען אויף א העכערער שטופע פון דערקענטניס“.3) צו־ ליב דער דאָזיגער אייגענשאַפט „פאָלגען מענשען איינע און דיזעל־ בע גרונדפרינציפען: די מינאָריטעט — בעוואוסטזיניג, ווייל די דאָזיגע פרינציפען שטימען איין מיט די פאָדערונגען פון איהר אייגענעם שכל; די מאַיאָריטעט — אונבעוואוסטזיניג און נור דערפאַר, ווייל זיי זיינען געוואָרען די עפענטליכע מיינונג“.4) „אין אָט דער געהאָרכזאַמקייט ליעגט נישט קיין אוננאַטירליכקייט, אָדער עפּעס וואָס איז זיך סותר“.5)

2. אויף וועלכען אופן אָבער וועלען אין דער צוקינפטיגער

---

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 79. 2) דאָרט, ז. 61. 3) דאָרט, ז. 121. 4) דאָרט. 5) דאָרט, ז. 120.

געזעלשאפט ערפיעלט ווערען יענע אויפגאבען, וועלכע ווערען היינטיגען טאג ערפיעלט פון'ם שטאאט? דערביי האט מען גע־וועהנליך אין זין דרייערליי אויפגאבען.1)

ערסטענס מכח דער בעשיצונג אנטקעגען די שלעכטע מענ־שען וואס געפינען זיך צווישען אונז.2) „ווער אבער זיינען די שלעכטע מענשען צווישען אונז, וואס דער שטאאט איז דאס אונז שומר ומציל פון זייערע אנפאלען און פון זייער געוואלט? אויב עס זיינען געווען אזעלכע דריי, פיער הונדערט יאהר צוריק, ווען מענשען האבען זיך נאך בעריהמט מיט זייער קריעג־פיהרונגס קונסט און מיט זייערע כלי זיין; ווען הרג'נען מענשען האט זיך גערעכענט פאר א גלענצענדע ארבייט — זיינען דאך אזעלכע מענשען היינט שוין ניטא: היינט טראגט קיינער ניט קיין וואפען, אלע גלויבען אין די געבאט פון מענשענליעבע. אויב אבער אונטער די מענשען, פון וועמען דער שטאאט דארף אונז בע־שיצען, פערשטעהען מיר די פערברעכער, ווייסען מיר, אז זיי זיינען ניט קיין ברואים פון א בעזונדער מין, ווי דער וואלף צווי־שען די שעפסען, נור זיי זיינען פונקט אזעלכע מענשען ווי מיר אלע, און האבען פונקט אזוי ווייניג ליעב צו בעגעהן פערברעכען, ווי די מענשען אנטקעגען וועלכע זיי בעגעהען די פערברעכען. מיר ווייסען איצטער, אז די טהעטיגקייט פון די רעגירונגען מיט זייע־רע גרויזאמע אופנים פון בעשטראפען, וועלכע פאסען שוין ניט מעהר פאר דעם היינטיגען מצב פון דער מאראל — מיט זייערע תפיסות, קאטארגעס, תליות, גילאטינען — העלפען גיכער צו פערגרעבען די פעלקער איידער זיי מילדער צו מאכען, און דע־ריבער גיכער צו פערמעהרען איידער צו פערמינדערן די צאהל פון די שלעכטסטוער".3) אויב מיר זיינען קריסטען און „האנדלען לויט אונזער גלויבען אז אונזער לעבען איז אויף צו דיענען אנדערע מענשען, וועט דאך קיינער ניט זיין אזוי דום אוועקצונעהמען די חיונה אדער הרג'נען די מענשען וועלכע דיענען איהם. מיקלוכא־

---

1) דאס רייך גאטעס, ז. 66. 2) דארט. 3) דארט, ז. 67־66.

מאָקליי האָט זיך בעזעצט צווישען די ברוטאַלסטע ווילדע, ווי מען האָט געזאָגט, און זיי האָבען איהם ניט נור ניט גע׳הרג׳ט, נור זיי האָבען איהם ליעב געקריגען און האָבען איהם געפאָלגט נור דער־פאַר, ווייל ער האָט זיך פאַר זיי ניט געשראָקען, האָט פון זיי גאָר נישט פערלאַנגט און האָט זיי געטון גוטעס״.1)

צווייטענס, פרעגט מען, וועד וועט אונז בעשיצען אין דער צוקינפטיגער געזעלשאַפט פון אויסערליכע פיינד.2) „מיר ווייסען דאָך אָבער, אַז אַלע אייראָפּעאישע פעלקער גלויבען אין דיזעלבי־גע פּרינציפּען פון פרייהייט און ברידערליכקייט, און דאַרפען דע־ריבער קיין בעשיצונג ניט איינער אַנטקעגען דעם אַנדערן. אויב מען רעדט וויעדער וועגען אַ בעשיצונג געגען באַרבאַרען, איז גע־נוג אַ טויזענדער טייל פון די אַרמעען וועלכע שטעהען איצט אונ־טער וואַפען. ניט נור קען אונז די שטאַאט געוואַלט ניט מציל זיין פון דער געפאַהר פון אַן אָנפאַל פון פיינד, נור אדרבא זי אַליין רופט ארויס די געפאַהר פון אַן אָנפאַל״.3) „ווען עס זאָל אָבער זיין אַ געזעלשאַפט פון קריסטען, וועלכע טהוען קיינעם קיין שלעכטס ניט, און אַלץ וואָס עס בלייבט זיי פון זייער ארבייט גיבען זיי אַוועק אַנדערע, דאַן וואָלטען קיינע פיינד — ניט קיין דייטשען, ניט קיין טערקען, ניט קיין ווילדע — זיך ניט גענומען הרג׳נען אָדער פייניגען אַזעלכע מענשען. מעהר וואָלט מען דאָך ביי זיי ניט געקענט אַוועקנעהמען וויפיעל זיי אַליין וואָלטען אַוועקגעגעבען אָהן אונטערשיעד צווישען רוסען, דייטשען, טער־קען אָדער ווילדע״.4)

דריטענס פרעגט מען, אויף וועלכען אופן וועלען אין דער צוקינפטיגער געזעלשאַפט מעגליך זיין די אינסטיטוציעס פון פער־קעהר, פון ערציהונג און בילדונג, פון רעליגיאָן און אַנדערע פאָ־דערונגען. „אויב עס איז אמאָל געוועזען אַ צייט ווען מענשען האָ־

1) מיין גלויבען, ז. 228. 2) דאָס רייך גאָטעס, ז. 7-66.
3) דאָרט, ז. 67. 4) דאָרט, ז. 227.

בען געלעבט אזוי אָבגעזונדערט צווישען זיך, ווען די מיטלען נע־
הענטער צונויפצוקומען זיך און בייטען זיך מיט די געדאַנקען זיי־
נען געווען אזוי ניט ענטוויקעלט, אז אָהן דעם צענטער פון שטאַאט
האָבען זיי ניט געקענט איינשטימען אין קיין כלל־זאַך, ניט אין
האַנדעל, ניט אין ווירטשאַפט און ניט אין בילדונג, — איז שוין
איצט אזא אָבזונדערונג ניטאָ. די שטאַרק־ענטוויקעלטע פערקעהרס־
מיטלען און געדאַנקען־אויסטויש האָבען אזויפיעל אויפגעטון, אז
די מענשען פון אונזער צייט קענען ניט נור גאַנץ גוט אויסקומען
אָהן דער רעגירונג צו בילדען געזעלשאַפטען, פעראיינען, קאָרפּאָ־
ראַציעס, קאָנגרעסען, עקאָנאָמישע און פּאָליטישע אינסטיטוציעס,
נור פאַרקעהרט, די רעגירונגען שטערען מעהרסטענטיילס מעהר
איידער זיי העלפען דערגרייכען די דאָזיגע צוועקען".1)

3. וואָס פאַר אַ געשטאַלט וועט אָבער דאָס געזעלשאַפטליכע
לעבען אין דער צוקונפט אָננעהמען בפרט? „די צוקונפט וועט זיין
אזוי, ווי די אומשטענדען און די מענשען וועלען זי מאַכען".2)
ביי דער צייט זיינען מיר ניט אימשטאַנד זיך אָבצוגעבען אַ פּאָל־
שטענדיג־קלאָרען חשבון וועגען דעם.3)

„מענשען זאָגען: ווי אזוי און אין וואָס וועלען בעשטעהן
די נייע אָרדנונגען, וועלכע וועלען פערנעהמען דאָס פּלאַץ פון די
איצטיגע? כל זמן מיר וועלען ניט וויסען וואָס פאַר אַ פּנים אונ־
זער לעבען וועט האָבען אין דער צוקונפט, וועלען מיר ניט געהן
פאָרווערטס, מיר וועלען זיך ניט ריהרען פון אָרט".4) „ווען קאָ־
לומבוס וואָלט זיך אזוי געטראַכט, וואָלט ער קיינמאָל זיך ניט
געריהרט פון אַנקער. אַ משוגעת איז עס געווען זיך אַוועקלאָזען
אויפ'ן ים ניט וויסענדיג דעם וועג, אויף אַ ים, אויף וועלכען קיי־
נער איז ניט געפאָהרען, שווימען צו אַ לאַנד, וועגען וועלכען עס
איז געווען אַ פראַגע צי עס עקזיסטירט גאָר. דורך אזא משוגעת

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 67. 2) דאָרט, ז. 133. 3) רוסי־
שע קריסטענפערפאָלגונגען, ז. 46־47. 4) דאָס רייך גאָטעס,
זייט 97.

האָט ער ענטדעקט א נייע וועלט. געוויס וואָלט עס געווען פיעל בעקוועמער, ווען די פעלקער וואָלטען נור געדאַרפט אריבערציהען פון איין האָטעל אין אַנאַנדערן, א בעסערן; די צרה איז אָבער וואָס עס איז ניטאָ ווער עס זאָל צוקלייבען די נייע קוואַרטירען".1)

אָבער, ווען מענשען זוכען זיך פאַרצושטעלען די לעבענס-בעדינגען אין דער צוקינפטיגער געזעלשאַפט, איז עס ניט אַזויפיעל די פראַגע, „וואָס וועט זיין?" וועלכע עס בעאונרוהיגט זיי. „זיי דרעהט דעם קאָפּ די פראַגע, ווי וועט מען לעבען אָהן די אַלע צו־געוועהנטע בעדינגונגען פון אונזער עקזיסטענץ, וועלכע מיר רופען אָן וויסענשאַפט, קונסט, ציוויליזאַציע, קולטור? גוט, אָבער אַט די אַלע זאַכען זיינען דאָך נישט מעהר ווי פערשיידענע ערשיי־נונגען פון דער וואַרהייט. די ענדערונג וועלכע דאַרף קומען קען דאָך נור זיין אַ דערנעהענטערונג צו דער וואַרהייט, אַ פערווירק־ליכונג פון דער וואַרהייט. היינט ווי אַזוי קענען דורך אַ דער־נעהענטערונג צו דער וואַרהייט בטל ווערען די ערשיינונגען פון וואַרהייט? זיי וועלען זיין אַנדערע, בעסערע, העכערע, אָבער זיי וועלען אויף קיין פאַל ניט בטול ווערען. חרב וועט נור ווערען דאָס פאַלשע וואָס איז אין זיי געווען, דאָס אָבער וואָס עס איז געווען אמת, וועט נאָך מעהר זיך פונאַנדערבליהען און נאָך שטאַר־קער ווערען".2)

„ווען אַן איינצעלנעם מענשען וואָלט פאַלשטענדיג זיין בע־קאַנט זיין לעבען ביי'ן איבערגאַנג פון איין אַלטער-שטופע צו אַנאַנדערער, וואָלט ער קיין גרונד ניט געהאַט פאַר וואָס צו לע־בען: אַזוי איז עס אויך מיט'ן לעבען פון דער מענשהייט. ווען די מענשהייט אריינטרעטענדיג אין אַ נייעם לעבענסאַלטער וואָלט געהאַט פאַר זיך אַ פערטיג פּראָגראַם, וואָלט דאָס גופא געווען דער בעסטער סמן, אַז זי לעבט ניט מעהר, אַז זי בעוועגט זיך ניט פאָרווערטס, נור אַז זי שאָקעלט זיך אַרום אויף איין אָרט. די פּרטים פון אַ נייער לעבענסאָרדנונג קענען אונז ניט זיין בע־

---

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 133. 2) דאָרט, ז. 134.

קאנט, זיי מוזען פון אונז גופא אויסגעארבייט ווערען. נור אין דעריין בעשטעהט טאקי דאס לעבען, צו דערקענען דאס אונבע־וואוסטע און ברייגען אונזערע מעשים אין איינקלאנג מיט דער נייער דערקענטניס. דעריין בעשטעהט דאס לעבען פון יעדען איינ־צעלנעם, און דעריין בעשטעהט אויך דאס לעבען פון מענשליכע געזעלשאפטען און פון דער מענשהייט".1)

5. — אייגענטום.

I. צוזאמען מיט'ן געזעץ מוז טאלסטאי אונפערמייד־ליך פערווארפען אויך די אינסטיטוציע פון אייגענטום פאר די פעלקער פון אונזער צייט, וועלכע שטעהען אויף א הוי־כער שטופע פון ענטוויקלונג.

אפשר איז ווען עס איז געווען אזא צייט, ווען די געוואלט וואס מען האט געדארפט אויף צו בעשיצען דעם איינצעלנעם אין זיין בעזיץ פון געוויסע גיטער, איז געווען א קלענערע איידער די געוואלט וואס וואלט פארגעקומען אין אן אלגעמיינע רייסעריי וועגען דעם בעזיץ פון די דאזיגע גיטער, און דעריבער איז דאס זיין פון רעכט אויף אייגענטום יעמאלט בעסער געווען איידער דאס ניט זיין. יענע צייט איז אבער יעדענפאלס שוין איצט פאר־איבער; „די היינטיגע ארדנונג האט שוין אבגעלעבט איהר צייט".2) ווען עס וואלט מעהר ניט געווען קיין רעכט אויף אייגענטום, וואלט צווישען די היינטיגע מענשען שוין ניט מעהר זיך פונאנ־דערגעבערענט קיין ווילדער קאמפף פאר דעם בעזיץ פון גיטער. ווארים „אלע גלויבען דאך אין די געבאט פון מענשענליעבע",3) אלע ווייסען, אז „אלע מענשען האבען גלייכע רעכט אויף די גיטער פון דער וועלט",4) און עס געפינען זיך אפילו „אייניגע רייכע לייט, וועלכע האבען אזא פיינעם געפיהל פאר דער נייער

1) דאס רייך גאטעס, ז. 97. 2) דארט, ז. 135. 3) דארט, ז. 66. 4) דארט, ז. 43.

עפענטליכער מיינונג, אז זיי זאָגען זיך אָב פון זייער גע׳ירשנ׳טען פערמעגען.1)

אייגענטום קען ניט געהן צוזאמען מיט דער ליעבע, דערהויפט מיט׳ן געבאָט ניט צו שטעלען זיך מיט געוואַלט אנט־קעגען דאָס בייזע.2) מעהר ווי דאָס: דאָס אייגענטום וואָס שאַפט א הערשאַפט פון די רייכע איבער די אָרימע זינדיגט אנטקעגען די גלייכהייט פון אַלע מענשען און אנטקעגען דעם געדאַנק אז אַלע מענשען זיינען גאָט׳ס קינדער, וועלכער פליסט ארויס פון׳ם געבאָט פון ליעבע".3) דעריבער מוז דאָס אייגענטום, א חוץ וואָס אַלס רעכטס־אינסטיטוציע רוהט עס אויף געוואַלט, פערוואָרפען ווערען אויך צוליעב די אַנדערע טעמים. „די רייכע זיינען שוין דערמיט אליין שולדיגע פאר וואָס זיי זיינען רייך".4) דאָס „וואָס עס געפינען זיך אין מאָסקווע צעהנדליגע טויזענדער הונגעריגע, פערפראָרענע און טיעף ערנידעריגטע מענשען, בעת איך און אנ־דערע טויזענדע עסען טייערע שפייזען צו מיטאָג און בעדעקען די פערד און די פּאָדלאָגעס מיט טייערן געוואַנט און טעפּיכער, — איז א פערברעכען".5) „איך וועל ניט אויפהערען זיך פיהלען ווי א מיטשולדיגער אין די שטענדיג־בעגאַנגענע פערברעכען כל זמן איך האָב אַן איבעריג שטיקעל ברויט, בעת עס איז פאַראַן איינער וואָס האָט גאָר קיין ברויט ניט, כל זמן איך האָב צוויי קליידער און אנאַנדערער האָט אפילו איינס אויך ניט",6) — טאָלסטאָי ענטוויקעלט דעם דאָזיגען געדאַנק אין זיינע פּרטים.

1. דאָס אייגענטום בעטייט די הערשאַפט פון די רייכע אי־בער די אָרימע.

דאָס אייגענטום איז דאָס אויסשליסליכע רעכט צו הערשען איבער געוויסע זאכען, גאַנץ גלייך צי מען בענוצט זיי אין דער ווירקליכקייט, צי ניט.7) טאָלסטאָי לאָזט רעדען דאָס פערד לייג־

---

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 98. 2) מיין גלויבען, ז. 18. 3) דאָס רייך גאָטעס, ז. 43. 4) דאָרט, ז. 71. 5) מיין לע־בען, ז. 14. 6) דאָרט. 7) געלד, ז. 12—11.

וואנדמעסער די פאָלגענדע רייד: „אַ סך פון די מענשען וועלכע האָבען מיך אָנגערופען זייער פערד האָבען אויף מיר קיינמאָל ניט געריטען, געריטען אויף מיר האָבען גאָר אַנדערע. זיי האָבען מיך ניט געפיטערט, מיך האָבען גאָר אַנדערע געפיטערט. בעוויזען גוטס האָבען מיר אויך ניט די, וועלכע האָבען מיך אָנגערופען זייער פערד, נור קוטשער, וועטערינאַרען און איבערהויפּט פרעמדע מענשען. שפּעטער, ווען דער קרייז פון מיינע בעאָבאַכטונגען איז גרעסער געוואָרען, האָב איך מיך איבערצייגט, אַז דער בעגריף „מיין", וועלכער האָט ניט קיין אַנדער יסוד אַ חוץ דעם נידעריגען און טיערישען טריעב פון מענשען וואָס זיי רופען אָן אייגענטום־געפיהל אָדער אייגענטומס־רעכט, ווערט אָנגעווענדעט ניט נור בנוגע צו אונז פערד אליין. דער מענש זאָגט: „דאָס הויז איז מיין", און וואָהנט דאָרט קיינמאָל ניט, ער קימערט זיך נור וועגען דעם בוי און דעם אויסהאַלטען פון הויז. דער סוחר זאָגט: „מיין קראָם, מיין שניט־קראָם", און טראָגט אפילו ניט אליין די בעסטע שטאָפען וואָס ער האָט אין זיין קראָם. עס זיינען פאַראַן מענשען, וועלכע רופען אָן אַ שטיק לאַנד „מיין", און האָבען דאָס דאָזיגע שטיק לאַנד קיינמאָל ניט אָנגעזעהען און ניט געטראָטען אויף דעם. די מענשען טראַכטען ניט אין זייער לעבען צו טון דאָס וואָס זיי האַלטען פאַר גוט, נור זיי טראַכטען רק וואָס מעהר זאַכען צו קענען אָנרופען „מיין".[1]

די בעדייטונג פון אייגענטום בעשטעהט אָבער דעריין, וואָס דער אָרימער וועלכער האָט ניט קיין אייגענטום, איז אָבהענגיק פון דעם רייכען וועלכער האָט. כדי צו בעקומען די זאַכען וועלכע ער בעדאַרף האָבען צום לעבען, וועלכע געהערען אָבער אַנאַנדערן, מוז ער טון וואָס יענער וויל, דאָס הייסט, ער מוז פאַר איהם ארבייטען. דאָס אייגענטום טיילט אויף דעם אופן איין די מענשען אין „צוויי קלאַסען: אַן ארבייטענדער, אונטערדריקטער קלאַס, וועל־

---

1) לייננוואַנדמעסער, ווערק 3. ז. 3־602. (עלטצבאַכער'ס ציטער. דער רוסישער איבערזעצער האָט דעם אויסצוג גאָר אויסגעלאָזען)

בער דאַרבט און לײדט, און א קלאַס פון אונטערדרוקער און פוי־לענצער, וועלכער געניעסט און לעבט אין איבערפלוס".1) „מיר זײנען אלע ברידער, און פון דעסטוועגען טראָגט מײן ברודער אָדער מײן שוועסטער יעדען פריהמאָרגען ארויס מײן טעפּיל. מיר זײנען אלע ברידער, אָבער איך מוז יעדען פרימאָרגען האָבען מײן ציגאַר, מײן צוקער, מײן שפּיעגעל און נאָך אזוינע זאכען, אויף וועלכער אַרבײט געזונדע ברידער און שוועסטער פון מײן גלײכען האָבען פערלאָרען און פערלירען נאָך איצטער זײער געזונד".2) „איך פערברײנג מײן גאַנץ לעבען אויף אָט דעם אופן: איך עס, רײד און הער; עס, שרײב און לעז, דאָס מײנט ווידעראמאָל איך רײד און הער; איך עס און שפּיעל; איך עס, רײד און הער ווידער; איך עס און לעג זיך שלאָפען; און אזוי געהט עס אײן טאָג ווי דער אנדערער. איך קען ניט און פערשטעה ניט קײן אנ־דער זאך. און כדי איך זאָל דאָס קענען טון, מוזען אַרבײטען פון פריהמאָרגען ביז שפּעט אין דער נאַכט דער הויזקנעכט, דער פויער, די קעכין, דער קוכער, דער לאַקײ, דער קוטשער, די וואש־פרוי: שוין ניט צו רעדען וועגען דער אַרבײט פון אנדערע מענ־שען, וועלכע איז נויטיג כדי יענע קוטשער, קוכער, לאַקײען א. ז. וו. זאָלען האָבען וואָס זײ בעדאַרפען בעת זײ אַרבײטען פאַר מיר — די העק, פעסלאַך, בערשטלעך, געשיר, מעבעל, וואקס, שוה־וואקס, קעראָסין, הײ, האָלץ, רינדפלײש. און די אלע מענ־שען אַרבײטען שווער א גאַנצען טאָג און יעדען טאָג, כדי איך זאָל קענען רעדען, עסען און שלאָפען".3)

„די דאָזיגע בעדײטונג פון אײגענטום טרעט איבערהויפּט ארויס קלאָר בײ יענע זאכען, וועלכע זײנען נויטיג פאַר דער פּראָדוקציאָן, דאָס הײסט, בײ'ן גרונד און באָדען און בײ די פּראָדוקציאָנסמיטלען".4) „עס קען ניט זײן קײן ערדאַרבײטער אָהן ערד וועלכע ער בעאַרבײט און אָהן שנײד־אײזענס, וועגען

1) דאָס רײך גאָטעס, ז. 43. 2) דאָרט, ז. 44. 3) וואָס איז צו טון? ז. 92. 4) געלד, ז. 11-12.

און פערד; עס קען ניט זיין קיין שוסטער אהן א הויז אויף דער ערד, אהן וואסער און לופט און אהן די געוועדקצייג מיט וועלכע ער ארבייט. דאס אייגענטום אבער בעטייט, אז ביין פויער איז ניטא קיין ערד, ניט קיין פערד און שניידאייזענס, ביין שוסטער איז ניטא קיין הויז, קיין וואסער און קיין אהל; און דאס בע־טייט, אז ווער עס איז האט איהם אוועקגעטריבען פון דער ערד און האט אוועקגענומען אדער אויסגענארט ביי איהם דעם שנייד־אייזען, דעם וואגען, דאס פערד און די אהל".1) דער פועל יוצא פון דעם איז, אז „פאר א געוויסען טייל פון די דאזיגע ארביי־טער זיינען צערשטערט געווארען די נאטירליכע בעדינגען פון פראדוקציאן; זיי מוזען זיך בענוצען מיט פרעמדע פראדוק־ציאנסמיטלען, און דער אייגענטימער פון די דאזיגע מיט־לען קען זיי צווינגען צו ארבייטען, ניט פאר זיך, נור פאר א בעל־הבית".2) „דער ארבייטער הארעוועט דעריבער ניט אויף זיך, לויט זיין אייגענעם וואונש, נור געצוואונגען, און פאר אנדערע, פאר לעדיג־געהער און לעבע־מענשען בכלל, און בפרט פאר א קאפי־טאליסט, דעם אייגענטימער פון א פאבריק".3) אויף דעם אופן בעטייט דאס אייגענטום — די עקספלואטאציע פון'ם ארבייטער דורך די, צו וועמען עס געהערט די ערד און די פראדוקציאנס־מיטלען; עס בעטייט, אז „די „פראדוקציאן פון דער מענשליכער ארבייט געהט אלץ מעהר און מעהר אריבער פון די מאסען פון'ם ארבייטענדען פאלק צו דעם ניט־ארבייטענדען".4)

די בעדייטונג פון אייגענטום אלס א מיטעל צו מאכען די ארימע אבהענגיק פון די רייכע טרעט קלערער ווי אלץ ארויס ביי דעם געלד. „געלד איז א ווערטה־זאך, וועלכע בלייבט זיך אימער גלייך, וועלכע גילט אימער אלס ריכטיג און געזעצמעסיג".5) „אויף רוסיש זאגט מען: די וועלכע האבען געלד, קענען פלעכטען שטריק פון די וועלכע האבען ניט".6) „געלד איז א נייע פארם פון שקלא־

---

1) געלד, ז. 8. 2) דארט, ז. 10. 3) דאס רייך גאטעס, ז. 43. 4) וואס איז צו טון? ז. 90. 5) ז. 98. 6) געלד, ז. 4.

ווערייַ, וועלכע אונטערשיידט זיך פון דער אַלטער פאָרם פון שקלאַווערייַ נור דורך איהר אונפּערזענליכקייט, ד. ה. דורך דעם וואָס זי איז פרייַ פון אַלע מענשליכע בעציהונגען צום שקלאַף";(1
„וואָרים דער עצם פון יעדער שקלאַווערייַ איז דאָס בענוצען זיך מיט פרעמדער ארבייט, און עס איז אַלץ איינס צי די דאָזיגע אויס־נוצונג איז בעגרינדעט אויף מיין אייגענטומס־רעכט איבער'ן שקלאַף, צי איבער'ן געלד, אָהן וועלכען דער אנדערער קען ניט לעבען".(2

„אויף אַן אמת גערעדט, וואָס איז דאָס פאַר אַ געלד מיינס, און ווי אזוי איז עס געקומען צו מיר? אַ טייל פון דעם האָב איך געקריגען פאַר די ערד, וואָס איך האָב גע'ירש'נ'ט פון מיין פאָטער. דער פויער האָט פערקויפט זיין לעצט שעפּסיל, זיין לעצטע קוה, כדי מיר אָוועקצוגעבען דאָס געלד. אַנאַנדער טייל איז דאָס געלד וואָס איך האָב געקריגען פאַר מיינע שריפטען, פאַר די ביכער. אויב אָט די ביכער מיינע זיינען שעדליכע, האָב איך נור פערפיהרט די וואָס האָבען זיי געקויפט, און דאָס געלד וואָס איך קריג דערפאַר, איז געלד וואָס איז בעקומען געוואָרען אויף אַ שלעכ־טען אופן; אויב פערקעהרט, מיינע ביכער זיינען ניצליך פאַר די מענשען, דאַן איז די זאַך נאָך שלימער. איך גיב זיי ניט די מענ־שען וועמען זיי קענען זיין נוצליך, נור איך זאָג צו זיי: גיט מיר 17 רובל, דאַן וועל איך זיי אייך געבען. און אזוי ווי דאָרטען פער־קויפט דער פויער זיין לעצט שעפּסיל, אזוי דאָ רייסט אָב פון זיך דער שטודענט, דער לעהרער אָדער אַנאַנדער אָרימאַן דאָס לעצטע, כדי מיר אָוועקצוגעבען דאָס געלד. און אָט האָב איך אָנ־געקליבען אַ גרויסע סומע פון אזוינע געלדער, און וואָס טהו איך דערמיט? איך ברייַנג די געלדער אין שטאָדט און גיב זיי אָב די אָרימע נור דאַן, ווען זיי וועלען דערפיעלען מיינע געלוסטען און וועלען קומען דאָ אין שטאָדט רייניגען פאַר מיר די טראָטואַרען, די לאָמפּען, די שיך, און וועלען ארבייטען פאַר מיר אין די פאַברי־

1) וואָס איז צו טון? ז. 98. 2) דאָרט, ז. 103.

קען. און פאר די געלדער האנדעל איך אוים ביי זיי אלץ וואס איך קען, ד. ה. איך זעה זיי צו געבען וואס ווייניגער און צו קריי־גען פון זיי וואס מעהר. און דאן מיט אמאל, גאר אונערוואַרטעט, הויב איך אן גלאט אזוי, פשוט אומזיסט אוועקצוגעבען דאס געלד אט די אייגענע אָרימע לייט — ניט אלעמען פון זיי, נור די ווע־מען מיר פאלט איין".1) דאס מיינט, מיט איין האנד אוועקנעה־מען ביי די אָרימע לייט טויזענדער רובעל, און מיט דער אנדער האנד אָבגעבען אייניגע פון זיי עטליכע קאָפּיקעס.2)

2. די הערשאפט פון די רייכע איבער די אָרימע, וואס איז פערבונדען מיט דעם אייגענטום, רוהט אויף דער פיזישער גע־וואלט.

„ווען די אונגעהויערע רייכטימער, וועלכע די ארבייטער האָ־בען צונויפגעזאמעלט, געהערען ניט אלעמען, נור אייניגע אוים־דערוועהלטע פערזאָנען; ווען די מאכט צונויפצונעהמען שטייערן פון דער ארבייט און פערברויכען דאס געלד אויף וואס זיי גע־פינען פאר נויטיג, געפינט זיך אין די הענד פון אייניגע מענשען — קומט עס אלעס פאָר, ניט דערפאר ווייל דאס פאָלק וויל עס, און ווייל בטבע דארף עס אזוי זיין, נור דערפאר ווייל די רעגי־רונגען און די הערשענדע קלאסען ווילען עס צוליב זייערע אייגענע נוצען, און קענען עס פועל'ן דורך די געוואלט וואס זיי בעזי־צען".3) דאס אלעס רוהט „אויף געוואלט, אויף מאָרד און אויף די פערקריפּלונג פון מענשען".4) „ווען מענשען, וועלכע האלטען עס פאר אן אונרעכט, (ווי עס האלטען איצט אזוי אלע ארביי־טער) גיבען אָב דעם גרעסטען חלק פון זייער ארבייט דעם קאפּי־טאליסט און דעם ערד־אייגענטימער, טהוען זיי דאס נור דערפאַר, ווייל זיי ווייסען, אז מען וועט זיי שלאָגען און ממית'ן אויב זיי וועלען עס ניט טון".5) „מען קען גאנץ זיכער זאָגען, אז אין אונ־זער געזעלשאפט, וואו אויף יעדען וואָהלהאָבענדען, גביר'יש־לע־

---

1) וואס צו טון, ז. 86-7. 2) דאָרט, ז. 87. 3) דאס רייך גאָטעס, ז. 64. 4) דאָרט, ז. 106. 5) דאָרט.

בענדרען מענשען געפינען זיך צעהן אויסגעמאטערטע, פערדריסלי־כע, זשעדנע, אָדער גאָר פשוט הונגערליידענדע ארבייטער־פאַ־מיליען, זיינען אלע העכערע שטעלונגען פון די רייכע, זייער גאַנ־צער לוקסוס און איבערפלוס, אלץ מיט וואָס זיי בענוצען זיך אנטקעגען דעם מיטעלען ארבייטער, ערוואָרבען און געזיכערט נור דורך פייניגונג, געפענגנים און תליות".1)

דאָס אייגענטום ווערט אויפגעהאלטען דורך די פּאָליציי און דורך די ארמעע.2) „מיר קענען ניט זיך מאכען ניט זעהענדיג ־עם פּאָליצייסקען, וועלכער געהט ארויף און אראָב פארביי אונזערע פענסטער מיט א געלאָדענעם רעוואָלווער אונז צו בעשיצען בעת מיר עסען א טייערען מיטאָג אָדער זעהען א נייע פּיעסע; מיר קענען ניט זיך מאכען ניט וויסענדיג פון די סאָלדאטען, וועלכע זיינען יעדע רגע גרייט ארייצופאָהרען מיט פולווער און בליי אי־מעדום וואו מען וויל נור אָנריהרען אונזער אייגענטום. מיר ווייסען דאָך גאַנץ גוט, אז אויב מיר ענדיגען בשלום אונזער מאָהל־צייט און קוקען זיך אָן די נייע פּיעסע, אויב מיר פאָהרען רוהיג שפּאַצירען, געהען אויף א יאַגד אָדער קענען פערברייגגען אויף א באָל, אן אבענד, א פאָרשטעלונג, האָבען מיר עס צו פערדאַנ־קען דעם קויל אין פּאָליצייסקען רעוואָלווער און דעם ביקס פון סאָלדאט, וועלכע זיינען גרייט דורכצולעכערן דעם בויך פון דעם אָרימען הונגערליידער, וועלכער שטעהט אין ווינקעל און בעלעקט זיך צוקוקענדיג אונזערע פערגעניגענס, און וואָלט זיי די מינוט צערשטערן, ווי נור פּאָליציע מיט'ן רעוואָלווער וואָלט אוועקגעהן, אָדער עס וואָלטען קיינע סאָלדאטען מעהר ניט געשטאַנען אין די קאזארמעס פערטיג אָנצוקומען גלייך ווי מען טוט זיי א רוף".3)

3. די הערשאפט פון די רייכע איבער די אָרימע וואָס ליעגט אין דעם אייגענטום, רוהט אויף דער פיזישער געוואלט פון די בעהערשטע.

---

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 107. 2) דאָרט, ז. 129,117.
3) דאָרט, ז. 3-492. (עלצבאַכער'ס ציפער.)

די איינענע מענשען גופא פון די אָרימע קלאסען, וועלכע זיינען דורך דאָס אייגענטום אָבהענגיק פון די רייכע, מוזען טון די פּאָליציי־ארבייט, דיענען אין דער ארמעע און צאָהלען די שטייערן, פון וואָס מען האלט אוים די פּאָליציי און די ארמעע; אויף דעם אופן נעהמען זיי אליין ענטוועדער א דירעקטען אָנ־טייל אין דער פיזישער געוואלט, דורך וועלכע דאָס אייגענטום ווערט אויפגעהאלטען, אָדער זיי שטיצען זי אינדירעקט דורך די שטייערן וואָס זיי צאָהלען.1) „וואָרים ווען עס וואָלטען ניט גע־ווען אָט די מענשען, וועלכע זיינען גרייט אויף'ן בעפעהל פון די וועמען זיי געהאָרכען, צו פערוואונדען און דער'הרג'נען יע־דען איינעם וואָס מען הייסט זיי, דאַן וואָלט קיינער קיינמאָל ניט געוואגט צו בעהויפּטען, וואָס די ניט־ארבייטענדע ערד־בעזיצער בעהויפּטען מיט אזא זיכערקייט, אז די ערד וואָס רינגעלט ארום די פּויערים, וועלכע שטארבען פון ערד־הונגער, איז דאָס איי־גענטום פון א מענשען וואָס ארבייט ניט אויף איהר“.2) „עס וואָלט דאַן דעם גוטסבעזיצער קיינמאָל אין קאָפּ ניט געקומען אוועקצונעהמען ביי די פּויערים דעם וואלד, וועלכער איז אויס־געוואקסען אויף זייערע אויגען; און קיינעם וואָלט ניט איינגע־פאלען צו זאָגען, אז די אוצרות פון תבואה וואָס זיינען אָנגע־קליבען געוואָרען דורך בעטרוג מוזען ליגען ניט־אָנגעריהרט אין מיטען פון א בעפעלקערונג וואָס שטארבט פון הונגער, דערפאר ווייל דער סוחר מוז מאכען זיינע ריווחים“.3)

II. די ליעבע פאָדערט, אז אויף'ן אָרט פון אייגענ־טום זאָל אויפטרעטען אזא פערטיילונג פון גיטער, וועל־כע איז געבויט נור אויף'ן גרונד פון איהרע געבאָט. „די אונמעגליכקייט אזוי ווייטער צו לעבען און די נויטווענדיגקייט איינצופיהרען נייע לעבענספאָרמען“4) פיהלט זיך אויך אויף'ן געביעט פון דער גיטער פערטיילונג. „די אָבשאפונג פון אייגענטום

---

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 128-9. 2) דאָרט, ז. 111.
3) דאָרט. 4) דאָרט, ז. 133.

און זיין איבערבייט אויף א נייער פאָרם פון פערטיילונג איז איינע פון די פראגען, וועלכע שטעהען איצט אויף דער רייה".1)

לויט דעם געזעץ פון ליעבע דארף יעדער מענש, וועלכער ארבייט וויפיעל ער קען, האָבען אזויפיעל, און נישט מעהר, וויפיעל ער בעדארף.

1. אז יעדער מענש, וועלכער ארבייט לויט זיינע קרעפטען, זאָל האָבען וויפיעל ער בעדארף און נישט מעהר, נעהמט זיך פון צוויי געבאָט, וועלכע קומען ארויס פון דעם געזעץ פון ליעבע.

דאָס ערסטע פון די געבאָט זאָגט: „דער מענש זאָל קיין ארבייט ניט פערלאנגען פון דעם אנדערן, נור ער זאָל אדרבה אליין אָבגעבען זיין גאנץ לעבען אויף ארבייטען פאר אנדערע. א מענש לעבט ניט כדי אנדערע זאָלען ארבייטען אויף איהם, נור כדי ער אליין זאָל ארבייטען אויף אנדערע".2) „ער טאָר זיך ניט רעכענען מיט אנדערע פאר זיין ארבייט און מיינען, אז וואָס גרעסער זיין ארבייט איז, אלץ מעהר לעבענסמיטעל קומט איהם".3) די ערפיעלונג פון דעם געבאָט פערשאפט יעדען מענשען אלץ וואָס ער בעדארף. דאָס געהט ערסטענס אויף א געזונדען דערוואקסענעם מענשען. „ווען א מענש ארבייט, דערנעהרט ער זיך פון דער ארבייט. און ווען אנאנדערער נעהמט צו פאר זיך די ארבייט פון אָט דעם מענשען, וועט ער איהם אויך דערנעהרען, טאקי דערפאר וויil ער בענוצט זיך מיט זיין ארבייט".4) „א מענש פערזיכערט זיין חיונה ניט דערמיט וואָס ער נעהמט עם אוועק פון אנאנדערן, נור דורכדעם וואָס ער מאַכט זיך ניצליך און נויטווענדיג פאר דעם אנדערן. וואָס ניצליכער ער איז פאר אנדערע, אלץ זיכערער איז ער מיט זיין עקזיסטענץ".5) די ערפיעלונג אָבער פון דעם דאָזיגען געבאָט צו דיענען אנדערע מענשען פערשאפט אויך דערנעהרונג די קראנקע, די אלטע און די קינדער. „מענשען

1) מיין גלויבען, ז. 196. 2) דאָרט, ז. 180-179.
3) דאָרט. 4) דאָרט, ז. 178. 5) דאָרט, ז. 180.

הערען ניט אויף קאָרמען אַ פּיה אָדער אַ הונד ווען עס ווערט קראַנק; זיי דער׳הרג׳נען ניט אפילו אן אלטען פערד, נור זיי גי־בען איהם אַ לייכטע ארבייט לויט זיינע כחות. זיי קאָרמען גאַנ־צע פאַמיליען פון יונגע שעפּסעלעך, חזירים און הינטלעך, ווייל זיי דערוואַרטען פון זיי אַ נוצען — היינט ווי זאָלען זיי ניט דער־נעהרען אַ קראַנקען מענשען, וועלכער איז זיי נויטווענדיג? ווי זאָלען זיי ניט געפינען אַ פּאַסיגע ארבייט פאַר אַלטע און יונגע? ווי אזוי וועלען זיי ארויסוואַרפען מענשען, וועלכע וועלען קענען פאַר זיי וויעדער ארבייטען?"[1]

דאָס צווייטע געבאָט, וואָס קומט ארויס פון׳ם געזעץ פון ליעבע און פאָדערט, אַז יעדער מענש וועלכער ארבייט נאָך זיי־נע קרעפטען, זאָל האָבען וויפיעל, און ניט מעהר וויפיעל, ער בעדאַרף, זאָגט: „טייל זיך וואָס דו האָסט מיט אנדערע, זאַמעל ניט אָן קיין רייכטימער".[2] „ווען זיינע צוהערער האָבען איהם געפרעגט, וואָס זיי זאָלען טון, האָט זיי יאָהאַן דער טויפער (יוחנן המטביל) געענטפערט פשוט, קורץ און קלאָר: ווער עס האָט צוויי קליידער, זאָל געבען דעם וואָס האָט קיינס, און דער וואָס האָט עסענוואַרג, זאָל אויך אזוי טון". (לוקאס, III, 10.) און דאָס איי־גענע, נור נאָך קלערער און דייטליכער, האָט קריסטוס אליין עט־ליכע מאָל ארויסגעשפּראָכען. ער האָט געזאָגט: „געבענשט זיינען די אָרימע און וועה איז צו די רייכע". ער האָט געזאָגט, אַז מען קען ניט אין איין צייט דיענען אי גאָט אי מאַמאָן. ער האָט פער־באָטען זיינע תלמידים, ניט נור צו נהעמען געלד, נור אויך צו האָבען צוויי קליידער. ער האָט געזאָגט דעם רייכען בחור, אַז ער קען דערפאַר ניט ארייננגעהן אין גאָט׳ס רייך, ווייל ער איז רייך, און גיכער וואָלט אַ קאַמעל קענען דורכגעהן דאָס אויערל פון אַ נאָדעל, איידער אַ רייכער וואָלט קענען ארייננקומען אין הימעל. ער האָט געזאָגט, ווער עס קען ניט אַלץ פערלאָזען — זיין הויז, זיינע קינדער, זיין אקער־ערד — כדי צו געהן מיט איהם, דער־

---

1) מיין גלויבען, ז. 181. 2) דאָס רייך גאָטעס, ז. 136.

קען ניט זיין תלמיד זיין. ער האָט דערצעהלט זיינע צוהערער דעם משל פון א רייכען מאַן, וועלכער האָט קיין בייז ניט געטון, נור נישט מעהר ער האָט — ווי אונזערע רייכע — זיך געקליידט אין טייערען געוואַנט און זיך געשפּייזט פון די געשמאַקסטע מאכלים און געטרענק, און דערמיט אליין האָט ער פערדאָרבען זיין נשמה; און פון דעם אָרימען לאַזארוס, וועלכער האָט קיין גוטס ניט גע־טון און איז נור דערפאַר אליין אריינגעגאַנגען אין הימעל, ווייל ער איז געווען א בעטלער".1)

2. וואָס פאַר א געשטאַלט קען אָבער אזא גיטערפערטיי־לונג אַננעהמען בפרט?

דאָס ציינען אונז אַם בעסטען „די רוסישע קאָלאָניסטען. די קאָלאָניסטען קומען אָן אויף א שטיק ערד, בעזעצען זיך אויף איהר און הויבען אָן ארבייטען, און קיינעם פון זיי קומט גאָר אין קאָפּ ניט אריין, אז א מענש וועלכער בענוצט זיך ניט מיט דער ערד זאָל קענען האָבען אויף איהר וועלכע עס איז רעכט; אין געגענטייל די קאָלאָניסטען האַלטען די ערד לכתחילה פאַר דאָס אייגענטום פון כלל און בעטראַכטען עס פאַר גאַנץ גערעכט אז יעדער איינער זאָל אַקערן און שניידען וואו און וויפיעל ער וויל. די קאָלאָניסטען פיהרען איין ווערקציינ אויף צו בעאַרבייטען די ערד, אויף אויסלעגען גערטנער, אויף בויען הייזער, און אויך דער־ביי פאַלט קיינעם ניט איין, אז די דאָזיגע ווערקציינ קענען פאַר זיך אליין ווערען עס איז ברייננען א ריוח, נור אים געגענטייל, זיי בעטראַכטען יעדען פּראָפּיט פון די ארבייטס־מיטעל, יעדען צינז פאַר געליהענע תבואה א. ד. ג. אלס אַן אונגערעכטיגקייט. זיי ארבייטען אויף פרייע ערד מיט אייגענע אָדער אָהן צינזען־ענטליהענע געווערקציינ יעדערער פאַר זיך, אָדער אלע צוזאַמען אויפ'ן חשבון פון כלל".2)

„ווען איך רייד פון אזעלכע געמיינשאַפטען, דערצעהל איך ניט קיין פאַנטאַזיעס, נור איך בעשרייב וואָס עס איז אַלעמאָל

1) מיין לעבען, ז. 102. 2) געלד, ז. 7.

פאַרגעקומען און וואָס עס קומט איצט פאָר, ניט נור ביי די רו־סישע קאָלאָניסטען, נור אומעדום וואו דער נאַטירליכער צושטאַנד פון מענשען איז צוליב וועלכע עס איז סבות נאָך ניט געשטערט געוואָרען. איך בעשרייב דאָס, וואָס יעדען איינעם זעהט אוים נאַטירליך און פערנינפטיג. מענשען בעזעצען זיך אויף דער ערד און נעהמען זיך יעדערער פאר זיין פאַך; פערפערטיגען זייערע ארבייטסגעצייג און טהוען זייערע ארבייט. אויב עס איז זיי בעקוועמער צו ארבייטען צוזאמען, גרינדען זיי אן ארטעל, אן אר־בייטס־פעראיין".1) „סיי אָבער זיי ארבייטען בעזונדער, סיי אין פעראיין — קען ניט דאָס וואסער, ניט די ערד, ניט די קליידער, ניט דער אַקער־אייזען געהערען ווענען עס איז, אויסער טאַקי דעם ווער עס טרינקט דאָס וואסער, טראָגט די קליידער און אר־בייט מיט'ן אַקעראייזען; וואָרים אָט די אלע זאכען זיינען נוי־טיגערווייז נור פאר דעם, ווער עס געברויכט זיי".2) א מענש קען אָנרופען „זיין אייגענס נור זיין ארבייט", דורך וועלכע ער האָט אזויפיעל, וויפיעל ער בעדאַרף".3)

6. — פערווירקליכונג.

די ענדערונג וואָס פאָדערט זיך לויט די געבאָט פון ליעבע וועט נאָך טאָלסטאָי נאָך קומען דורכדעם, וואָס אַלע די וועלכע האָבען איינגעזעהן די וואַרהייט, וועלען איבער־צייגען וואָס מעהר אַנדערע מענשען ווי נויטווענדיג פון דער ליעבע וועגען עס איז די ענדערונג, און אויפהערענדיג צו זיין געהאָרכזאם וועלען זיי אָבשאַפען געזעץ, שטאַאט און אייגענטום, און העלפען איינפיהרען די נייע אָרדנונג.

I. פריהער פאר אַלץ איז נויטווענדיג, אז די מענשען, וועל־כע האָבען דערקענט די וואַרהייט, זאָלען איבערצייגען אזויפיעל אַנדערע מענשען וויפיעל מעגליך, אז די ליעבע פאָדערט עס זאָל קומען די ענדערונג.

---

1) געלד, ז. 7. 2) דאָרט. 3) ווערק, טייל XII, ז. 190.

1. „כדי אז אויף דעם אָרט פון דער לעבענסאָרדנונג, וועל־כע איז דערווידער דעם מענשענ'ס בעוואוסטזיין, זאָל אויפטרע־טען אנאנדערע, וועלכע שטימט מיט איהם, מוז אפריהער די איצ־טיגע, שוין אָבגעלעבטע עפענטליכע מיינונג, פערביטען ווערען אויף א נייע, א לעבעדיגע".1)

די גרעסטע און בעדייטענדסטע ענדערונגען אין מענשליכען לעבען זיינען גאָר ניט די רעזולטאטען פון געוויסע טהאטען: „מען דארף אויף דעם ניט אויסשטאטען מיליאָנען סאָלדאטען, ניט בויען נייע וועגען און מאשינען, ניט מאכען אויסשטעלונגען, ניט גרינדען קיין ארבייטער־פעראייניגונגען, ניט קיין רעוואָלוציע, ניט קיינע באריקאדען, ניט קיינע עקספּלאָזיאָנען, ניט קיין ער־פינדונגען פון לופטשיפען א. ד. ג. נור וואָס מען דארף יאָ, איז אן איבערענדערונג פון דער עפענטליכער מיינונג".2) די בע־פרייאונג קען נור קומען דורך „אן ענדערונג אין אונזער אויפפאַ־סונג פון לעבען";3) „אלעס העננט אָב פון דער קראפט מיט וועל־כער יעדער איינצעלנער מענש ווערט בעוואוסטזיניג פון דער קריסטליכער לעהרע":4) „אָנערקענט די וואהרהייט וועט די וואר־הייט אייך פריי מאכען".5) „די בעפרייאונג מוז נויטגערווייז קו־מען דורכדעם, וואָס דער קריסט אָנערקענט אז דאָס געזעץ פון ליעבע, וואָס זיין לעהרער האט פאר איהם ענטדעקט, איז פאָל־שטענדיג גענוג פאר אלע מענשליכע פערהעלטניסען, און האלט דעריבער יעדע געוואלט פאר איבעריג און אונגעזעצליך".6)

אריינפיהרען אָט די אומענדערונג פון דער עפענטליכער מיי־נונג ליעגט אין די הענד פון מענשען, וועלכע האָבען דערקענט די וואהרהייט.7) „כדי עס זאָל ווערען און אויסוואקסען אן עפענטלי־כע מיינונג דארף ניט נעהמען קיין הונדערטער און טויזענדער יאָהרען; זי האט די איינענשאפט צו ווירקען אָנשטעקענד און

1) קריסטענטום און פאַטריאָטיזם, ז. 74. 2) דאָרט, ז. 69.
3) דאָס רייך גאָטעס, ז. 70. 4) דאָרט, ז. 124. 5) דאָרט, ז. 79.
6) דאָרט. 7) קריסט. און פאַטריאָטיזם, ז. 4-73.

שנעל ארומצוכאפען א גרויסע צאהל מענשען".1) „אזוי ווי עס איז אמאל געגוג איין קליינער שטוים צו מאכען אז א פליסיגקייט וואס איז אנגעזעטיגט מיט זאלץ זאל אין א רגע ווערען קריסטאליזירט, אזוי איז שוין איצטער אפשר געגוג צו מאכען די קלענסטע אנשטרענגונג, בכדי אז די ענטדעקטע ווארהייט זאל ארומכאפען הונדערטער, טויזענדער, מיליאנען מענשען — עס זאל זיך איינשטעלען אן עפענטליכע מיינונג, וואס שטימט מיט זייער בעוואוסטזיין, און דורכדעם זאל זיך איבערבייטען די גאנצע ארדנונג פון היינטיגען לעבען. און עס הענגט אב פון אונז צו מאכען אט די אנשטרענגונג".2)

2. דאס בעסטע מיטעל ווי אזוי אריינצוברייגען די נויטיגע ענדערונג פון דער עפענטליכער מיינונג בעשטעהט דעריין, אז די מענשען וועלכע האבען די ווארהייט דערקענט, זאלען בעווייזען די ווארהייט דורך זייערע טהאטען.

„דער קריסט וויים די ווארהייט נור פאר דעם צוועק, כדי עדות צו זאגען וועגען איהר פאר אנדערע, וועלכע וויסען זי נאך נים; און נים אנדערם ווי נור דורך טהאטען".3) „די ווארהייט גיט זיך איבער די מענשען נור דורך טהאטען פון ווארהייט. טהאטען פון ווארהייט לויכטען אויף יעדען מענשען'ם בעוואוסטזיין, און אזוי צערשטערען זיי די קראפט פון בעטרוג".4) דעריבער פאדערט זיך אייגענטליך, „ווען דו ביזט א גוט־בעזיצער, זאלסטו גלייך אבגעבען דיין ערד צו די ארימע; ווען דו ביסט א קאפיטאליסט, זאלסטו דיין געלד אדער דיין פאבריק גלייך אבגעבען די ארבייטער; ווען דו ביסט א הערשער, א מיניסטער, א בעאמטער, א ריכטער אדער א גענעראל, זאלסטו זיך גלייך אבזאגען פון דיין שטעלע, און ווען דו ביזט א סאלדאט, זאלסטו נים קוקען אויף קיין געפאהר און גלייך זיך ענטזאגען צו פאלגען" 5) „עס פערשטעהט זיך, עס איז זעהר מעגליך אז דו ביסט נים

---

1) דאס רייך גאטעס, ז. 94. 2) דארט, ז. 133. 3) מיין גלויבען, ז. 228. 4) דארט, ז. 230. 5) רייך גאטעס, ז. 187;

שטאַרק גענוג דאָס צו טון: דו האָסט פערבינדונגען, פאַמיליע, מענשען וואָס געפינען זיך אונטער דיר, מענשען וואָס דו געפינסט זיך אונטער זיי; דער נסיון איז גרויס און דיינע כחות זיינען קליין".1)

3. עס איז אָבער פאַראַן נאָך אַ מיטעל, אויב אפילו ניט אַזא ווירקזאַמער, ווי אַזוי אַריינצופיהרען דעם נויטיגען איבער־בייט פון דער עפענטליכער מיינונג, און אָט דאָס מיטעל „קענסטו אָנווענדען צו יעדער צייט".2) עס בעשטעהט אין דעם, אַז די מענ־שען וועלכע האָבען דערקענט די וואַרהייט, זאָלען זי „קלאָר אַרויסזאָגען".3)

„ווען די מענשען, אָדער ווען נישט מעהר אפילו ווי איינִי־גע מענשען, זאָלען דאָס וועלען טון, וואָלט גאָר פון זיך אַליין באַלד אַוועקפאַלען די אָבגעלעבטע עפענטליכע מיינונג, און עס וואָלט אויפטרעטען אַ יונגע, לעבעדיגע, היינטיגע".4) „קיינע מיליאָר־דען רובעל, קיינע מיליאָנען סאָלדאַטען, קיינע אינסטיטוציעס, מלחמות און רעוואָלוציעס קענען ניט פועל זיין דאָס, וואָס עס קען אויפטון די איינפאַכע דערקלערונג פון אַ פרייען מענשען וואָס ער האַלט פאַר רעכט און וואָס ער האַלט פאַר אומרעכט. ווען אַ פרייער מענש זאָגט עהרליך אַרויס וואָס ער דענקט און פיהלט אין מיטען פון אַ מסיבה פון טויזענדער מענשען, וועלכע פערטרעטען גאָר דעם היפך פון דעם אין וואָרט און אין טהאַט, וואָלט מען דאָך גקענט מיינען, אַז ער וועט בלייבען אַליין מיט זיין מיינונג. געוועהנליך איז אָבער די זאַך גאָר אַנדערש: אַלע אָדער דער רוב האָבען בשתיקה שוין לאַנג אויך אַזוי געטראַכט און געפיהלט, נור זיי האָבען עס ניט אַרויסגעזאָגט. און דאָס, וואָס נעכטען איז געווען די נייע מיינונג פון איין מענשען, ווערט היינט די אַלגעמיינע מיינונג פון דער מעהרצאָהל".5) „ווען מיר וואָלטען נור אויפגעהערט צו לייגען און מאַכען זיך ווי מיר זעהען

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 137. 2) דאָרט. 3) קריסט. און פאַטריאָטיזם, ז. 74. 4) דאָרט, ז. 69. 5) דאָרט, ז. 72-71.

ניט די ווארהייט; וואלטען מיר נור אנערקענט די ווארהייט, וועלכע רופט אונז, און וואלטען מיר זי דרייסט ארויסגעזאגט, וואלטען מיר דאן גלייך דערזעהן, אז הונדערטער, טויזענדער, מיליאנען מענשען געפינען זיך אין דערזעלבער לאגע ווי מיר; אז זיי זעהען אויך די ווארהייט ווי מיר, האבען אויך מורא צו בלייבען אליין און ווארטען אויך, אז די אנדערע זאלען זי ארויס־זאגען".1)

II. ווייטער, כדי איינצופיהרען די ענדערונג און אויפ'ן ארט פון געזעץ, שטאאט און אייגענטום אויפריכטען דעם נייעו צושטאנד, פאדערט זיך, אז די מענשען וועלכע האבען דערקענט די ווארהייט, זאלען איינארדנען זייער לעבען לויט דער דאזיגער דערקענטניס, און דערהויפט זיי זאלען זיך אבזאגען צו געהארכען דעם שטאאט.

1. די מענשען מוזען אליין ארויסרופען די געזעלשאפטלי־כע אומענדערונג. זיי מוזען ניט לענגער „ווארטען, אז ווער עס איז זאל זיי קומען העלפען, סיי קריסטוס אין די וואלקענס מיט א קול פון א שופר, סיי דאס „היסטארישע געזעץ", סיי דאס גע־זעץ פון „דיפערענציאציע און אינטעגראציע" פון קרעפטען. קיי־נער וועט אונז ניט העלפען, אויב מיר וועלען זיך אליין ניט העלפען".2)

„מען האט מיר דערצעהלט א געשיכטע, וואס איז פארגעקו־מען מיט א העלדישען פריסטאוו. ער איז געקומען אין א דארף וואו די פויערים האבען זיך געבונטעווועט און מען האט דארט אנ־געשיקט סאלדאטען. איהם האט זיך געוואלט מאכען א סוף פון'ם בונט אויף ניקאליי דעם ערסטען'ס שטייגער, דורך זיין פערזענ־ליכען איינפלוס. ער האט געהייסען ברייננגען צו פיהרען עטליכע פוהרען ריטער, האט צונויפגעקליבען אלע פויערים אין א שייער, האט זיך מיט זיי דארטען איינגעשלאסען און האט די פויערים אזוי אנגעשראקען מיט זיינע קולות, אז זיי האבען איהם געפאלגט און

1) דאס רייך גאטעס, ז. 133. 2) מיין גלויבען, ז. 117.

גענומען לויט זיין בעפעהל שמייסען איינער דעם אנדערן. זיי האָבען אזוי לאנג געשמיסען איינער דעם אנדערן ביז עס האָט זיך געפונען א נארישער פויערל, וועלכער האָט זיך אליין ניט געלאָזט שמייסען און האָט אָנגעהויבען שרייען צו זיינע חבירים זיי זאָלען אויך אויפהערען. ערסט דאן האָט דאָס שמייסען אויפ־געהערט און דער פריסטאַוו איז קוים אנטלאָפען געוואָרען. אָט די עצה פון דעם נארישען פויערל האָבען גענדארפט פאָלגען אלע מענשען פון אונזער צייט".1)

2. די דאָזיגע אומענדערונג אָבער דאַרפען מענשען ניט איינפיהרען דורך געוואלט. „די רעוואָלוציאָנערען קעמפען פון דרויסען מיט דער רעגירונג; דאָס קריסטענטום קעמפט איבער־הויפט ניט, עס טרייסעלט אויף פון אינעווייניג אלע יסודות פון דער רעגירונג".2)

„אויב איניגע מענשען בעהויפטען, אז מען קען זיך בע־פרייען פון דער געוואלט, אָדער אז מען קען לכל הפחות זי אָב־שוואכען, דורך דעם וואָס די אונטערדריקטע וועלען מיט געוואלט אראָבוואַרפען די אונטערדריקענדע רעגירונג און פערבייטען זי אויף א נייע, — און עס זיינען פאראן מענשען וועלכע פרואווען זיך דאָס צו טון — דאן נארען זיי זיך און אנדערע. זייערע אר־בייט פערשטארקט נור דעם דעספאָטיזם פון דער רעגירונג. זייע־רע בעפרייאונגס־פּראָבעס גיבען נור די רעגירונגען א גוטען אויס־רייד צו פערשטארקען זייער מאכט".3)

ווען מען זאָל אפילו צוגעבען, אז אמאָל ביי גינסטיגע אומ־שטאנדען, ווי צ. ב. ש. אין פראנקרייך אין 1870, וואָלט זיך איינ־געגעבען ארונטערצו־וואַרפען א רעגירונג, וואָלט דאן די פארטיי, וועלכע האָט געזיעגט דורך געוואלט, מוזען, „כדי צו בלייבען ביין רודער און איינפיהרען אין לעבען איהר אָרדנונג, אָנווענדען ניט נור אלע איצטיגע געוואלטמיטלען, נור אויך ערפינדען נייע. אנ־

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 80. 2) דאָרט, ז. 85. 3) דאָרט, זייט 3־72.

דערע מענשען וועלען ווערען פערשקלאפט און מען וועט זיי צווינגען צו טון אנדערע זאכען, עס וועט אבער זיין ניט נור דיזעלבע גע־וואלט, נור נאך א גרעסערע און א גרויזאמערע פערשקלאפונג, ווארים דער קאמפף וועט פערשטארקען דעם האס פון איין מענ־שען צום אנדערן און וועט פערשטארקען און ענטוויקלען נייע מיטלען פון פערשקלאפונג. אזוי האט אלעמאל פאסירט נאך אלע רעוואלוציעס, אויפשטאנדען און פערשווערונגען, נאך אלע גע־וואלטיגע פערענדערונגען פון דער רעגירונג. יעדער קאמפף לעגט נור אריין אין די הענד פון די, וועלכע בעקומען די מאכט, שטאר־קערע מיטלען פון פערשקלאפונג"1).

3. די מענשען מוזען אריינפיהרען די ענדערונג דורכדעם וואס זיי וועלען איינארדנען זייער לעבען אין איינקלאנג מיט דער ווארהייט וואס זיי האבען דערקענט. „דער קריסט בעפרייט זיך פון יעדער מענשליכער געוואלט דורכדעם וואס ער האלט דאס געטליכע געזעץ פון ליעבע, וואס ליעגט אין יעדען מענשענ'ס נשמה און איז דורך קריסטוס געבראכט געווארען צום בעוואוסט־זיין, פאר דעם איינציגען וועגווייזער פון זיין לעבען און פון'ם לע־בען פון אלע מענשען"2).

דאס בעטייט, אז מען זאל פאר שלעכטס אבצאהלען מיט גוטס; 3) מען זאל דעם נעכסטען אוועקגעבען אלץ פון וואס מען האט צופיעל, און ביי איהם קיין זאך ניט אוועקנעהמען וואס מען האט ניט נויטיג; 4) דערהויפט זאל מען נור ניט קלייבען קיין געלד, און מען זאל פטור ווערען פון דעם געלד וואס מען האט; 5) מען זאל ניט קויפען און ניט פערדיענגען,6) און מען זאל אליין בעפריעדיגען די אייגענע בעדערפעניסען, ניט אבשרעקענדיג זיך פאר קיין ארבייט.7) ספעציעל אבער בעטייט עס, אז מען זאל

---

1) דאס רייך גאטעס, ז. 73. 2) דארט, ז. 78. 3) מיין גלויבען, ז. 229. 4) וואס טון? ז. 106. 5) דארט, ז. 105. 6) דארט, ז. 104. 7) דארט, ז. 105.

ניט פאָלגען די פאָדערונגען פון דער שטאַאט־הערשאַפט, וועלכע געהען להיפך צום קריסטענטום".1)

ביישפיעלען פון ניט פאָלגען דעם שטאַאט זיינען היינטיגע צייטען ניט קיין זעלטענע ערשיינונג אין רוסלאַנד. מען זאָגט זיך אָב צו צאָהלען שטייערן, צו שווערען אין אַלגעמיין און צו שווערען אין געריכט, צו דערפיעלען פאָליציי־פליכטען, צו נעהמען אַנטייל אין געריכט אַלס געשוואָרענע און צו געהן דיענען אין סאָלדאַטען.2) „די רעגירונגען געפינען זיך אין א פערצווייפעלטער לאַגע געגענאיבער די דאָזיגע אָבזאָגונגען פון קריסטען. זיי קענען שלאָגען, הרג'נען, אריינזעצען אין טורמע, פערשיקען אויף אייביגע קאַטאָרגע אַלעמען וואָס ווילען זיי ארונטערוואַרפען דורך געוואַלט; זיי קענען פערשיטען מיט גאָלד און אונטערקויפען א העלפט מענשען פון פאָלק, וועלכע קענען זיי צוניץ קומען; זיי קענען פערשקלאַפען מיליאָנען בעוואָפענטע מענשען, וועלכע שטעהען גרייט אויסצוראָטען אַלע שונאים פון דער רעגירונג. וואָס קענען זיי אָבער טון אַנטקעגען מענשען, וועלכע צערשטערן גאָרנישט און בויען גאָרנישט, נור ווילען פאַר זיך, פאַר דעם אייגענעם לעבען, קיין זאַך ניט טון וואָס געהט להיפך צום קריסטליכען געזעץ, און דעריבער זאָגען זיי זיך אָב צו דערפיעלען אַלץ וואָס די רעגירונגען מוזען האָבען אַם נויטיגסטען?3) „וואָס די רעגירונג זאָל ניט טון בנוגע צו די דאָזיגע מנעשען, וועט זי דערמיט אַלץ נעהענטער בריינגען איהר אונטערגאַנג און דערמיט אויף דעם אונטערגאַנג פון געזעץ און אייגענטום, און וועט נור העלפען איינפיהרען די נייע געזעלשאַפטליכע אָרדנונג. אויב די רעגירונג וועט ניט פערפאָלגען אַזעלכע מענשען ווי די דוכאָבאָרען, שטונדיסטען, נאַזאַרענער און איינצעלנע פערזאָנען וואָס זאָגען זיך אָב צו נעהמען אַנטייל אין די רעגירונגס־עסקים, דאַן וועלען די טובות פון אַזא קריסטליך־פריעדליכען אַרט לעבען צוציהען צו זיך ניט נור די אינערליך־איבערצייגטע קריסטען, נור אויך אַנדערע מענשען,

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 86. 2) דאָרט. 3) דאָרט, ז. 86.

וועלכע וועלען צוליב די דאָזיגע טובות זיך צודעקען אין א קריסט־ליכען מאנטעל, און דעריבער וועלען די צאָהל מענשען, וואָס דער־פיעלען ניט די פאָדערונגען פון דער רעגירונג, וואַקסען און וואַק־סען. אויב אָבער די רעגירונג וועט זיך פערהאַלטען שטרענג צו די דאָזיגע מענשען, ווי זי טהוט עס איצטער, דאַן וועט אָט די שטרענגקייט גופא אנטקעגען מענשען, וועמעס איינציגע שולד איז וואָס זיי פיהרען א מעהר מאָראַליש בעסערן לעבען איידער אנ־דערע און ווילען דורכפיהרען אין דער פּראַקטיק דאָס געזעץ פון גוטעס אין וועלכען אַלע זיינען מודה — אָט די שטרענגקייט גופא וועט אָבשטויסען אַלץ מעהר און מעהר מענשען פון דער רעגי־רונג. און גאָר אין גיכען וועלען די רעגירונגען ניט געפינען קיין מענשען וואָס זאָלען זיין גרייט זיי צו שטיצען מיט געוואַלט".1)

4. אין דער איינפיהרונג פון א לעבען לויט די דערקענטנים פון דער ווארהייט מוז דער איינצעלנער מאכען דעם אָנפאַנג. ער טאָר ניט ווארטען ביז וואנען אַלע אָדער פיעלע וועלען איבער־ביימען זייער לעבען צוגלייך מיט איהם.

דער איינצעלנער דאַרף ניט מיינען, אז עס וועט קיין פעולה ניט זיין אויב ער וועט איינער אליין אָנהויבען לעבען לויט קריס־טוס לעהרע.2) „די מענשען אין זייער איצטיגער לאַגע זיינען ע־גליכען צו ביענען, וועלכע האָבען פערלאָזען זייער ביענען־שטאָק און הענגען אין א הויפען אויף א צווייג. די לאַגע פון די ביע־נען אויפ'ן צווייג איז א דערוויילינע און מוז אונבעדינגט געענ־דערט ווערען. זיי מוזען זיך אויפהעבען און זוכען פאר זיך א נייע וואָהנונג. יעדע ביען ווייס עס און וויל מאַכען א סוף פון דעם צרה'דיגען הענגען אויפ'ן צווייג, אי צוליב זיך, אי צוליב די איבעריגע, אָבער קיין איינציגע קען עס ניט טון כל זמן די אַנדערע טהוען עס ניט מיט. זיי קענען זיך ניט אויפהעבען אלע מיט אמאָל, ווייל איינע הענגט איבער די אַנדערע און שטערט זי זיך

---

1) רוסישע קריסטענפערפאָלגונגען, ז. 44. 2) דאָס רייך גאָ־טעס, ז. 77.

לויז צו מאַכען, דעריבער בלייבען אַלע הענגען. עס זעהט אויס ווי עס וואָלט פאַר די ביענען קיין אויסוועג ניט געווען פון דער דאָזיגער לאַגע. און עס וואָלט טאַקי ווירקליך ניט געווען קיין אויסוועג, ווען יעדע ביען וואָלט ניט געווען א זעלבסטשטענדיג לעבעדיג וועזען. אָבער אַיי ווי עס פאָדערט זיך נור, אז איין ביען זאָל אויסשפרייטען איהרע פליגלען, זיך אויפהעבען און נעהמען פליהען, און נאָך איהר וועט געהן די צווייטע, די דריטע, די צעהנטע, די הונדערטסטע, ביז וואַנען פון דעם אונבעוועגליכען הויפען וואָס איז געהאַנגען אויף'ן צווייג זאָל ווערען א פריי־פליהענדע מחנה ביענען; אזוי אויך דאַרף נור איין מענש אָנ־הויבען בעגרייפען און אויפפאַסען דאָס לעבען ווי דאָס קריסטענ־טום לערנט, וועט דאַן א צווייטער, א דריטער, א הונדערטסטער איהם נאָכטון, און דער צויבערקרייז, פון וועלכען עס איז ניט געווען קיין ענטרינען, וועט ווערען צערשטערט".1)

דער איינצעלנער דאַרף זיך אויך ניט אָבשרעקען פאַר די ליידען וואָס ער קען האָבען אויסצושטעהן. „ווען איך אַליין", אזוי רעדט מען געוועהנליך, „צווישען א גאַנצע וועלט, וואָס פאָלגט ניט קריסטוס' לעהרע, וועל אָנהויבען זי פאָלגען, וועל אוועקגע־בען מיין האָב און גוטס, וועל אונטערשטעלען די באַק ניט ווער־רענדיג זיך אַנטקעגען, וועל זיך ענטזאָגען צו געבען א שבועה און צו געהן אין סאָלדאַטען, וועט מען ביי מיר אוועקנעהמען אַלץ וואָס איך האָב, און אויב איך וועל ניט שטאַרבען פון הונגער, וועט מען מיך דערשלאָגען אויף טויט, און אויב מען וועט מיך ניט טויט שלאָגען, וועט מען מיך אריינזעצען אין טורמע, און איך וועל אומזאָנסט האָבען אָבגעגעבען דאָס גאַנצע גליק פון מיין לעבען און דאָס לעבען גופא".2)

זאָל זיין אזוי. „מיר שרעקט עס ניט אָב, צי איך וועל האָ־בען מעהר צרות, צי איך וועל פריהער שטאַרבען, ווען איך דער־פיעל קריסטוס לעהרע. דאָס קען נור זיין שרעקליך פאַר דעם, ווער

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 79. 2) מיין גלויבען, ז. 117.

עס זעהט ניט ווי אונזיניג און עלענד זיין איינצעל לעבען איז, און פאר דעם וואָס בילדעט זיך איין, אז ער וועט ניט שטאַרבען. איך וויים אָבער, אז א לעבען צוליב אייגענעם פערזענליכען גליק איז די גרעסטע נארישקייט, און אז נאָך אזא נאַריש לעבען קען אנדערש ניט זיין ווי נור פונקט אזא נארישער טוידט. דעריבער שרעקט מיר קיין זאַך ניט אָב. איך וועל שטאַרבען אזוי גוט ווי אלע, אזוי גוט אויך ווי די, וועלכע דערפיעלען ניט קריסטוס לעהרע; מיין לעבען און טוידט וועלען אָבער האָבען א זין אי פאר מיר, אי פאר אנדערע. מיין לעבען און טוידט וועלען דיענען דער רעטונג און דעם לעבען פון אלעמען — און דאָס איז טאַקי וואָס קריסטוס האָט געלערנט“.1)

האָבען איינמאָל געוויס איינצעלנע מענשען איינגעאָרדענט זייער לעבען לויט ווי זיי האָבען דערקענט די וואַרהייט, וועט באַלד אויך די מאַסע נאָכגעהן נאָך זיי. די מענשען׳ס אריבערגעהן פון איין לעבענסאָרדנונג אין אַנאַנדערע קומט ניט שטענדיג פּאָר אזוי ווי עס שיט זיך זאַמד אין א זאַמד־זייגער, נור ריכטיגער ווי עס פיעלט זיך אָן א כלי ווען מען לאָזט עס ארונטער אין וואסער. פון אָנהויב געהט דאָס וואסער אריין נור פון איין זייט לאַנגזאַם און גלייכמעסיג, אָבער דערנאָך, פון די שווערקייט פון׳ם וואסער וואָס איז שוין אריין, לאָזט זיך די כלי שנעל ארונטער און נעהמט אריין כמעט מיט איין מאָל דאָס גאַנצע וואסער וואָס זי קען ענטהאַלטען“.2) אויפ׳ן זעלבען אופן וועט דער שטוים, וואָס די איינצעלנע וועלען געבען, ארויסרופען א בעוועגונג, וועלכע וועט געהן פאָרווערטס אלץ שנעלער און שנעלער, אלץ ברייטער און ברייטער, ווי א שטיק שניי וואָס קייקעלט זיך פון בארג, ביז זי וועט מיטרייסען מיט זיך אויף איינמאָל די מאַסען, און די נייע לעבענסאָרדנונג וועט ווערען איינגעפיהרט.3) דאַן וועט אָנקומען די צייט, „ווען אלע מענשען וועלען זיין ערפיעלט פון גאָט, וועלען

1) מיין גלויבען, ז. 142-3. 2) דאָס רייך גאָטעס, ז. 92.
3) דאָרט, ז. 93.

ניט פיהרען קיין קריעג און וועלען זייערע שווערדען צוברעכען אויף אקעראייזען און זייערע שפיזען אויף שניידמעסערס" — דאָס הייסט אויף אונזער שפּראַך, ווען די תפיסות און פעסטונגען וועלען שטעהן לעדיג און די תליות, קאַנאָנען און געוועהר וועלען ארויסגעהן פון געברויך. און דאָס, וואָס האָט זיך צוערסט ארויסגעוויזען ווי א חלום, וועט געפינען זיין פערווירקליכונג אין די נייע פאָרמען פון לעבען".1)

1) דאָס רייך גאָטעס, ז. 102.

צעהנטער קאַפּיטעל.

די אַנאַרכיסטישע לעהרען.

1. — אַלגעמיינעס.

מיר האָבען דאָ איצטער געגרייכט אַ שטאַנדפּונקט, אויף וועל־כען מיר קענען זיך שטעלען און געבען אַן איבערבליק איבער אַלע אַנארכיסטישע לעהרען בכלל.

דער דאָזיגער איבערבליק איז מעגליך נור אויפ'ן פאָלגענדען אופן. ערסטענס מוז מען זעהען וואָס אַט די זיעבען אַנערקענטע אַנארכיסטישע לעהרען האָבען געמיינשאַפטליכעס צווישען זיך, און וואָס פאַר בעזונדערקייטען עס געפינט זיך ביי יעדערער פון זיי. דאַן דאַרף מען בעטראַכטען ווי ווייט דאָס דאָזיגע געמיינ־שאַפטליכע פון די זיעבען לעהרען איז גלייך צו דאָס וואָס אַלע אַנארכיסטישע לעהרען בכלל האָבען געמיינשאַפטליך צווישען זיך, און אויך ווי ווייט די בעזונדערקייטען פון די זיעבען לעהרען זיי־נען גלייך צו די בעזונדערקייטען פון אַלע אַנארכיסטישע לעהרען בכלל.

כדי צו בעצייכענען די אויפגעפאַסטע אייגענשאַפטען פון די אַנארכיסטישע לעהרען זיינען, אויף ווי ווייט עס געהט, געברויכט געוואָרען די ווערטער וואָס זיינען פאַראַן אויף דעם; וואו אָבער אַזעלכע ווערטער זיינען לגמרי ניטאָ, האָט די נויט פון אַ פּינקט־ליכער בעצייכענונג געמוזט גובר זיין דעם ווידערווילען צו בויען נייע וואָרט־בנינים.

2. — גרונדלאַגע.

I. בנוגע צו זייער גרונדלאַגע האָבען די זיעבען לעהרען, וועלכע זיינען דאָ געגעבען געוואָרען, גאָר נישט געמיינשאַפטליכעס.

1. טיילווייז אַנערקענען זיי אַלס דאָס העכסטע געזעץ פון מענשליכע פיהרונגען בלויז א נאַטור־געזעץ, וועלכעס אַלס נאַטור־געזעץ, זאָגט אונז ניט וואָס עס זאָל געשעהען, נור וואָס עס ווערט ווירקליך געשעהען; די לעהרען קען מען אַנרופען ג ע נ ע־ט י ש ע. טיילווייז ווידער בעטראַכטען זיי אַלס העכסטעס געזעץ פון מענשליכע פיהרונגען א בעשטימטע נאָרמע, וועלכע זאָגט אונז יאָ וואָס עס זאָל געשעהען ,ווען אפילו אין דער ווירקליכקייט וועט עס קיינמאָל ניט געשעהען; אָט די לעהרען קען מען אַנרופען ק ר י ט י ש ע. באַקונין'ס און קראָפּאָטקין'ס לעהרען זיינען גענעטישע: פאַר באַקונין איז דאָס העכסטע געזעץ פון מענשליכע פיהרונגען דאָס ענטוויקלונגסגעזעץ פון'ם פאָרטשריט פון דער מענשהייט פון א ווייניגער פאָלקאָמענער ביז צו א העכסט פאָלקאָמענער עקזיסטענץ; פאַר קראָפּאָטקין איז עס — דאָס ענטוויקלונגסגעזעץ פון איהר פאָרטשריט פון א ווייניגער גליקליכער עקזיסטענץ ביז צו א העכסט גליקליכער. קריטיש זיינען די לעהרען פון גאָדווין, פּרודאָן, שטירנער, טאָקער און טאָלסטאָי.

2. די קריטישע לעהרען זיינען ווידער טיילווייז אַזעלכע, וואָס שטעלען אויף א געוויסע פּ ל י כ ט אַלס דאָס העכסטע געזעץ פון מענשליכע פיהרונגען, און די פליכט איז אליין דער לעצטער צוועק: אָט די לעהרען קען מען בעצייכענען אַלס א י ד ע־א ל י ס ט י ש ע. טיילווייז זיינען זיי אַזעלכע, וואָס שטעלען אויף דאָס ג ל י ק אַלס דאָס העכסטע געזעץ פון מענשליכע פיהרונגען, און אַלע פליכטען זיינען נור מיטלען צו דעם גליק: די לעהרען קענען הייסען א י י ד ע מ אָ נ י ס ט י ש ע. אידעאַליסטיש זיינען די לעהרען פון פּרודאָן און טאָלסטאָי: פּרודאָן שטעלט אויף די פליכט פון גערעכטיגקייט אַלס דאָס העכסטע געזעץ פון מענשליכע פיהרונגען, טאָלסטאָי — די פליכט פון ליעבע. איידעמאָניסטיש זיינען די לעהרען פון גאָדווין, שטירנער און טאָקער.

3. די איידעמאָניסטישע לעהרען ווידער בעטראַכטען אַלס

דאָס העכסטע געזעץ פון מענשליכע פיהרונגען ענטוועדער דאָס גליק פון כלל, וואָס דער איינצעלנער דאַרף זוכען צו פערמעהרען, ניט נעהמענדיג אין בעטראַכט זיין אייגען גליק; די לעהרען קען מען בעצייכענען אלס אלטרואיסטישע. אָדער זיי האַל־טען אלס העכסטעס געזעץ פון מענשליכע פיהרונגען דאָס גליק פון דעם איינצעלנעם, צו וואָס מען דאַרף שטרעבען, הייסט עס, גאָר ניט אַכטענדיג אויף דאָס וואָהלזיין פון כלל; די לעהרען קען מען אָנרופען עגאָיסטישע. אלטרואיסטיש איז גאָדווין'ס לעהרע, עגאָיסטיש זיינען שטירנער'ס און טאַקער'ס לעהרען.

II. בנוגע צו דעם פונקט פון געמיינשאַפטליכקייט אין זייער גרונדלאַגע, קען מען די זיעבען אָנערקענטע אנארכיסטישע לעהרען, וועלכע מיר האָבען דאָ קלאָרגעשטעלט, בעטראַכטען אלס גלייכע מיט אלע אָנערקענטע אנארכיסטישע לעהרען בכלל. זיי האָבען ניט אין זייער גרונדלאַגע קיין געמיינשאַפטליכעס; און עס פערשטעהט זיך דעריבער, אז די אָנערקענטע אנארכיסטישע לעהרען בכלל קע־נען אין זייער גרונדלאַגע אודאי ניט האָבען קיין געמיינשאַפטלי־כעס צווישען זיך.

און וואָס עס איז שייך צו די בעזונדערקייטען, וואָס די לעה־רען ווייזען ארויס בנוגע צו זייער גרונדלאַגע, קען מען זיי אי־בערהויפט שטעלען גלייך מיט אלע אנארכיסטישע לעהרען בכלל. די בעזונדערקייטען, וועלכע זיינען פערטרעטען ביי זיי, קענען צו־נויפגעשטעלט ווערען אין אַ סיסטעם, וואָס האָט מעהר קיין פּלאַץ ניט פאַר נאָך אנדערע אויך אַזעלכע בעזונדערקייטען, סיידען נור פאַר אַזעלכע וואָס קענען אריינגענומען ווערען אין כלל פון די. היין אנארכיסטישע לעהרע קען דעריבער ניט האָבען קיין בעזונ־דערקייט וואָס קען ניט אריינגעהן אין כלל פון די דאָזיגע, וועלכע די זיעבען לעהרען ווייזען ארויס.

עס הייסט אַלזאָ, וואָס עס איז ריכטיג בנוגע צו אַט די זיע־בען לעהרען, דאָס איז אויך ריכטיג פאַר די אנארכיסטישע לעה־רען בכלל. זיי האָבען אין זייער גרונדלאַגע גאָר ניט געמיינשאַפט־

ליכעם און קענען לויט זייערע חלוקים נאָך איינגעטיילט ווערען אַט אַזוי :*)

קריטישע לעהרען			גענעטישע לעהרען
אײדעמאָניסטישע			
עגאָיסטישע	אַלטרואיסטישע	אידעאַליסטישע	
שטירנער טאָקער	גאָדווין	פּרודאָן טאָלסטאָי	באַקונין קראָפּאָטקין

3. — געזעץ.

I. אין זייער שיכות צום געזעץ אָדער רעכט — דאָס הייסט צו יענע נאָרמען, וועלכע זיינען בעגרינדעט אויף דעם ווילען פון מענשען עס זאָל אָבגעהיט ווערען אין דעם קרייז צו וועלכען זיי

*) פאַר אַ וויסענשאַפטליכען איבערבליק איבער די אַנאַרכיסטי־שע לעהרען איז אַ קלאַסיפיקאַציע אודאי אַ נויטיגע זאַך, כדי דער פרעמ־דער מענש זאָל זיך קענען בעסער אָריענטירען אין אַ ענין וואָס איז איהם אונבעקאַנט. אָבער, ווי קראָפּאָטקין זאָגט (אין זיין פאָררעדע), יעדע קלאַסיפיקאַציע האָט איהרע פעהלערען, און אזוי אויך דעם פער־פאַסער'ס. אויב אַ נאַטור־געזעץ, ווי דער אמת איז, זאָגט אונז ניט, וואָס עס זאָל געשעהן, נור וואָס עס ו ו ע ט געשעהן, דאַן איז עס ניט ריכטיג צו בעהויפּטען, אַז באַקונין און קראָפּאָטקין אָנערקענען „אַלס דאָס העכסטע געזעץ פון מענשליכע פיהרונגען ב ל ו י ז אַ נ אַ ט ו ר־ג ע ז ע ץ". כדי אָנצו־ווייזען די מענשען אויף דעם גאַנג פון אַ נאַ־טור־געזעץ, ווי גראַוויטאַציאָן למשל, וואָלט באַקונין קיינמאָל ניט

געהערען א געוויסער רעגעל פון אויפפיהרונג —, האבען די זיעבען לעהרען, וואס זיינען דאַ פאַרגעשטעלט געוואָרען, גאַרנישט געמיינשאפטליכעס.

1. א טייל פון זיי נעגירען (זיינען מבטל) דאָס געזעץ פאר אונזער צוקונפט; די דאָזיגע לעהרען קען מען אַנרופען א נ אַ מ י ס ט י ש ע. דער אנדער טייל בעשטעטיגט דאָס געזעץ פאר אונזער צוקונפט; די לעהרען קען מען אַנרופען נ אָ מ י ס ט י ש ע. אנאָמיסטיש זיינען די לעהרען פון גאָדווין, שטירנער, טאָלסטאָי; נאָמיסטיש זיינען די לעהרען פון פרודאָן, באַקונין, קראָפּאָטקין און טאַקער.

קיין גענויערע דעפיניציאָן ווי די דאָזיגע לאָזט זיך אין דעם פּרט ניט געבען. וואָרים אי דאָס מבטל זיין, אי דאָס בעשטעטיגען פון געזעץ פאר אונזער צוקונפט האבען גאַנץ פערשיידענע בעדייטונגען ביי די אַלע פערשיידענע לעהרען.

דאָס מבטל זיין דאָס געזעץ פאר אונזער צוקונפט האָט ביי גאָדווין און שטירנער דעם זין פון אוועקוואַרפען דאָס געזעץ לחלוטין, אָהן שום תנאים, פאר איצט ווי פאר דער צוקונפט: ביי גאָדווין,

---

פאַרגעשלאָגען קיין קאָנספּיראַטיווע געזעלשאַפטען, און קראָפּאָטקין וואָלט קיינמאָל ניט בערעכטיגט קיין פּראָפּאַגאַנדאַ דער טהאַט.

גיבער וואָלט מען קענען געפינען אַ קרובה'שאַפט צווישען פּרודאָן'ס געזעץ פון גערעכטיגקייט און טאַקער-שטירנער'ס געזעץ פון אייגעננוצען מיט באַקונין'ס געזעץ פון פאָלקאָמענהייט און קראָפּאָטקין'ס געזעץ פון גליקליכקייט — יעדער אײנער בעטראַכטענדיג זיין „געזעץ“ אַלס דעם ע צ ם ב ע ו ו ע ג ע ר פון דער מענשליכער טעטיגקייט. בעת גאָדווין און זיין פליכט פון טובת הכלל איז אַ ריכטיגער שדוך מיט טאָלסטאָי'ס פליכט פון ליעבע.

מען דאַרף אויך זיין שוין צו־שטרענג־וויסענשאַפטליך צו בעהויפּטען, אַז בנוגע זייער גרונדלאַגע האָבען אָט די זיעבען „ג אַ ר כ י ט ג ע מ י י נ ש אַ פ ט ל י כ ע ס“ צווישען זיך.

דער איבערזעצער.

ווייל עס געהט אלעמאל און אומעדום להיפך צום גליק פון כלל; ביי שטירנער, ווייל עס געהט אלעמאל און אומעדום להיפך צום גליק פון יחיד.

ביי טאלסטאי האט עס דעם זין אז ער פערוואַרפט דאס געזעץ פאר דער צוקונפט, אָבער ניט לחלוטין; ווייל הגם דאס געזעץ איז ניט אין אלע צייטען און אלע ערטער דערווידער דער ליעבע, איז עס אָבער אונטער אונזערע פערהעלטעניסען מעהר יא איידער ניט דערווידער צו איהר.

דאס בעשטעטיגען דאס געזעץ פאר אונזער צוקונפט ביי פרודאן און טאקער הייסט, אז זיי האלטען אהן תנאים, און בכן אויך פאר אונזער צוקונפט, פון געזעץ בעצם, אָבער אודאי ניט פון יעדער בעזונדער געשטאלטונג פון געזעץ: פרודאן, ווייל דאס געזעץ בעצם געהט קיינמאל ניט און אין ערגעץ ניט להיפך צו דער גערעכטיגקייט; טאקער, ווייל בעצם שטערט עס קיינמאל ניט און אין ערגעץ ניט דאס גליק פון איינצעלנעם.

צולעצט, ביי באקונין און קראפאטקין האט די בעשטעטיגונג פון געזעץ די בעדייטונג, אז זיי זעהען פאראויס, דאס דער פארטשריט פון ענטוויקלונג וועט דעם עצם געזעץ, הגם ניט זיין איצטיגע בעזונדערע געשטאלטונג, אין דער צוקונפט לאזען בעשטעהן: באקונין מיינט דערביי דעם פארטשריט פון דער מענשהייט פון א וועניגער פאלקאמענעם ביז צום העכסט פאלקאמענעם צושטאנד; קראפאטקין — איהר פארטשריט פון א וועניגער גליקליכען ביז צום העכסט גליקליכען צושטאנד.

2. די אנאמיסטישע לעהרען שיידען זיך אויך פונאנדער בנוגע צו דאס, וואס זיי בעשטעטיגען פאר אונזער צוקונפט אין געגענזאץ צום געזעץ — און טאקי אין דעמזעלבען פערשיידענעם זין, אין וועלכען זיי זיינען מבטל דאס געזעץ פאר דער צוקונפט.

נאך גאדווין נאך דארף אין דער צוקונפט אנשטאט דאס רעכט (געזעץ) דאס גליק פון כלל זיין א געזעץ פאר'ן מענשען.

נאך שטירנער נאך דארף אין דער צוקונפט אנשטאט דאס רעכט דאס אייגענע גליק זיין א געזעץ פאר'ן מענשען.

נאך טאָלסטאָי נאך דאַרף אין דער צוקונפט אנשטאט דאָס רעכט די ליעבע זיין א געזעץ פאַר׳ן מענשען.

3. די נאָמיסטישע לעהרען פון דער אנדער זייט שיידען זיך פונאנדער בנוגע צו דער בעזונדערער געשטאַלטונג פון געזעץ, וועלכע זיי בעשטעטיגען פאר אונזער צוקונפט.

נאך טאקער נאך דאַרף אפילו אין דער צוקונפט זיין געמאכטע געזעץ, ביי וועלכע דער ווילען וואָס האט זיי געשאפען איז אויסדריקליך דערקלערט געוואָרען, אזוי גוט ווי ניט־געמאכטע געזעץ, ביי וועלכע אזא אויסדריקליכע דערקלערונג פון דעם דאָזיגען ווילען איז ניט פאַראַנען.

נאך באַקונין און קראָפּאָטקין וועלען זיין אין דער צוקונפט נור ניט־געמאכטע געזעץ.

נאך פּרודאָן נאך דאַרף אין דער צוקונפט זיין נור די איינציגע רעכטס־נאָרמע, אז אָבמאכען מוזען אָבגעהיט ווערען.

II. אין פּרט פון דער געמיינשאפטליכקייט, וואָס די זיעבען אָנערקענטע אנארכיסטישע לעהרען האָבען צווישען זיך בנוגע צום געזעץ, זיינען זיי גלייך מיט אלע אָנערקענטע אנארכיסטישע לעהרען בכלל: זיי האָבען אין זייער פערהאַלטען זיך צום געזעץ גאר ניט געמיינשאפטליכעס. עס פערשטעהט זיך, אז אלע אָנערקענטע אנארכיסטישע לעהרען בכלל קענען אין פּרט פון געזעץ נאך וועניגער געמיינשאפטליכעס האָבען צווישען זיך.

היינט ווייטער, בנוגע צו די בעזונדערקייטען, וועלכע די פאַרגעשטעלטע לעהרען קענען אויפווייזען אין זייער פערהאַלטען זיך צום געזעץ, זיינען זיי אודאי גלייך מיט אלע אנארכיסטישע לעהרען בכלל. די בעזונדערקייטען, וועלכע זיינען פערטרעטען ביי זיי, קענען צונויפגעשטעלט ווערען אין א סיסטעם, וואָס האט מעהר קיין פּלאץ ניט פאר נאך אנדערע אויך אזעלכע בעזונדערקייטען, סיידען נור פאר אזעלכע וואָס קענען אריינגענומען ווערען אין כלל פון די. קיין אנארכיסטישע לעהרע קען דעריבער ניט האָבען קיין בעזונדערקייט, וואָס קען ניט אריינגעהן אין כלל פון די דאָזיגע, וועלכע די זיעבען לעהרען ווייזען ארוים.

עס הייסט אַלזאָ, וואָס עס איז ריכטיג בנוגע צו אַט די זיעבען לעהרען, דאָס איז אויך ריכטיג פאַר די אַנאַרכיסטישע לעהרען בכלל. אין זייער פערהאַלטען זיך צום געזעץ האָבען זיי גאָר ניט געמיינשאַפטליכעס און, לויט זייערע חלוקים נאָך, קענען זיי איינגעטיילט ווערען אַט אזוי: *)

אַנאַמיסטישע לעהרען	נאָמיסטישע לעהרען
גאָדווין	פרודאָן
שטירנער	באַקונין
טאָלסטאָי	קראַפּאָטקין
	טאָקער

4. — שטאַאַט.

1. בנוגע צום שטאַאַט — דאָס הייסט, צו דער דאָזיגער געזעץ־פערהעלטניס, אין קראַפט פון וועלכער עס בעשטעהט אויף א געוויסען געביעט א העכסטע אויטאָריטעט — האָבען די זיעבען בעשריעבענע לעהרען עטוואָס געמיינשאַפטליכעס צווישען זיך.

*) דעם פּערפאַסער'ס טרוקענע דעפיניציאָן פון געזעץ אָדער רעכט קען אפשר בערעכטיגען אַט די שטייפע קלאַסיפיקאַציע; די אָנגעגעבענע זיעבען לעהרען אָבער האָבען אַזאַ דעפיניציאָן ווי זיינע זיכער ניט געהאַט אין אויג. קוקט מען זיך איין אַ האָרעלע טיעפער אין גאָדווין'ס לעהרע, פערשווינדט יעדער חלוק צווישען איהם און קראַפּאָטקין; לעזט מען טאָקער, זעהט מען אין איהם נור אַ לאָגישע ענטוויקלונג פון שטירנער און פּרודאָן: חצד השוה ביי אַלעמען פון זיי איז — פ ר י ו ו י ל י ג ע אָ ב מ אַ כ ע ן אַ נ ש ט אָ ט מ אַ י אָ ר י ט ע ט אָ ד ע ר ר ע ג י ר ו נ ג ס־ג ע ז ע ץ. אין דעם זין זיינען זיי זיכער אַלע איינשטימיג בכלל.
דער איבערזעצער.

1. זיי האָבען אָט דאָס צווישען זיך געמיינשאפטליך, וואָס
זיי זיינען מבטל דעם שטאאט פאר אונזער צוקונפט.

קיין גענויערע דעפיניציאָן ווי די דאָזיגע לאָזט זיך אין דעם
פּרט ניט געבען. וואָרים דאָס מבטל זיין דעם שטאאט פאר אונזער
צוקונפט האָט ביי זיי א גאַנץ פערשיידענעם זין.

דאָס מבטל זיין דעם שטאאט פאר אונזער צוקונפט בעטייט
ביי גאָדווין, שטירנער, טאָקער און פּרודאָן, אז זיי פערוואַרפען
דעם שטאאט אָהן תנאים, און ממילא אויך פאר אונזער צוקונפט:
גאָדווין, ווייל דער שטאאט שאדט אימער און אומעדום דאָס גליק
פון כלל; שטירנער און טאָקער, ווייל ער שאדט אימער און אוּ־
מעדום דאָס גליק פון יחיד; פּרודאָן, ווייל דער שטאאט איז אין
אלע צייטען און אין אלע ערטער סותר די גערעכטיגקייט.

ביי טאָלסטאָי האָט עס דעם זין, אז ער פערוואַרפט דעם
שטאאט פאר אונזער צוקונפט, אָבער ניט לחלוטין; ווייל הגם דער
שטאאט איז ניט אין אלע צייטען און אלע ערטער דערווידער דער
ליעבע, איז ער אָבער אונטער אונזערע פערהעלטניסען מעהר יא
איידער ניט דערווידער צו איהר.

און צולעצט ביי באַקונין און קראָפּאָטקין בעטייט דאָס מבטל
זיין דעם שטאאט פאר אונזער צוקונפט, אז זיי זעהען פאָראויס,
דאָס דער פאָרטשריט פון ענטוויקלונג וועט אין אונזער צוקונפט
אָבשאפען דעם שטאאט: באַקונין מיינט דערביי דעם פאָרטשריט
פון דער מענשהייט פון א וועניגער פאָלקאָמענעם צושטאנד ביז צו
א העכסט פאָלקאָמענעם; קראָפּאָטקין — איהר פאָרטשריט פון א
וועניגער גליקליכען ביז צו א העכסט גליקליכען צושטאנד.

2. אין פּרט פון דאָס וואָס זיי בעשטעטיגען פאר אונזער
צוקונפט אין נעגענזאַץ צום שטאאט — אויך אין דעמזעלבען פער־
שיידענעם זין, אין וועלכען זיי זיינען מבטל דעם שטאאט פאר אונ־
זער צוקונפט — האָבען די דאָזיגע זיעבען קלאַרגעשטעלטע לעהרע־
גאָר נישט געמיינשאפטליכעם צווישען זיך.

א טייל פון זיי בעשטעטיגט פאר אונזער צוקונפט אין גע־
נענזאַץ צום שטאאט א געזעלשאפטליך צוזאמענלעבען פון מענשען

אין א פּריווילעגער רעכטס־שיכות, לויט דער רעכטס־נאָרמע, אז אבמאכען מוזען אבגעהיט ווערען: אָט די לעהרען קענען הייסען פ ע ד ע ר א ל י ס ט י ש ע. אן אנדער טייל בעשטעטיגט פאר אונזער צוקונפט אין געגענזאץ צום שטאאט א געזעלשאפטליך צו־זאמענלעבען פון מענשען גאָר אָהן וועלכער עס איז רעכטס־פער־העלטניס — ד. ה. לויט דעמזעלבען פּרינציפּ וואָס זיי בעשטעטיגען פאַר אונזער צוקונפט אין געגענזאץ צום געזעץ: אָט די לעהרען קען מען אָנרופען ס פּ אָ נ ט א נ י ס ט י ש ע. פעדעראַליסטיש זיינען די לעהרען פון פּרודאָן, באַקונין, קראָפּאָטקין און טאָקער; ספּאָנטאַניסטיש זיינען די לעהרען פון גאָדווין, שטירנער און טאָלסטאָי.

3. די ספּאָנטאַניסטישע לעהרען שיידען זיך ווידער פונאַנ־דער לויט דעם נים־געזעצליכען פּרינציפּ, וועלכען זיי בעשטעטיגען אין געגענזאץ צום שטאאט אלס די גרונדלאגע פון דעם געזעלשאפט־ליך צוזאמענלעבען פון די מענשען פאַר אונזער צוקונפט.

נאָך גאָדווין נאָך דאַרף אנשטאָט דעם שטאאט זיין א געזעל־שאפטליך צוזאמענלעבען פון מענשען, וואָס איז געבויט אויפ'ן פּרינ־ציפּ, אז דאָס גליק פון כלל איז פאַר יעדען איינעם א הויפּטגעזעץ.

נאָך שטירנער נאָך דאַרף אנשטאָט דעם שטאאט זיין א גע־זעלשאפטליך צוזאמענלעבען פון מענשען, וואָס איז געבויט אויפ'ן פּרינציפּ, אז דאָס אייגענע גליק איז פאַר יעדען איינעם א הויפּט־געזעץ.

נאָך טאָלסטאָי נאָך דאַרף אנשטאָט דעם שטאאט זיין א גע־זעלשאפטליך צוזאמענלעבען פון מענשען, וואָס איז געבויט אויף דעם פּרינציפּ, אז די ליעבע איז פאַר יעדען איינעם א הויפּטגעזעץ.

II. אין פּרט פון דער געמיינשאפטליכקייט, וואָס די זיע־בען אָנערקענטע אנאַרכיסטישע לעהרען האָבען צווישען זיך בנוגע צום שטאאט, זיינען זיי גלייך מיט אלע אָנערקענטע אנאַרכיסטישע לעהרען בכלל. זיי האָבען אין זייער שטעלונג צום שטאאט נור דאָס איינציגע געמיינשאפטליך צווישען זיך, וואָס זיי זיינען דעם שטאאט מבטל (און דאָס אויך ניט אלע אין איין זין) פאַר אונזער צוקונפט. אזויפיעל האָבען אלע אָנערקענטע אנאַרכיסטישע לעהרען געמיינ־

שאפטליכעם צווישען זיך; ווען מען בעטראכט וועלכע עס איז אנערקענטע אנארכיסטישע לעהרע, צייגט זיך ארויס אז סיי אין איין זין, סיי אין אנאנדערן איז זי מבטל דעם שטאאט פאר אונזער צוקונפט.

היינט וויעדער, בנוגע צו די בעזונדערקייטען, וועלכע די פארגעשטעלטע לעהרען קענען אויפווייזען אין זייער פערהאלטען זיך צום שטאאט, זיינען זיי אודאי גלייך מיט אלע אנארכיסטישע לעהרען בכלל. די בעזונדערקייטען, וועלכע זיינען פערטרעטען ביי זיי, קענען צונויפגעשטעלט ווערען אין א סיסטעם, וואס האט מעהר קיין פלאץ ניט פאר נאך אנדערע אויך אזעלכע בעזונדערקייטען, סיידען נור פאר אזעלכע וואס קענען אריינגענומען ווערען אין כלל פון די. קיין אנארכיסטישע לעהרע קען דעריבער ניט האבען קיין בעזונדערקייט, וואס קען ניט אריינגעהן אין כלל פון יענע, וועלכע די זיעבען לעהרען ווייזען ארויס.

וואס עס איז ריכטיג בנוגע צו די זיעבען בעשריעבענע לעהרען, דאס איז אלזא אויך ריכטיג פאר די אנארכיסטישע לעהרען בכלל. אין זייער פערהאלטען זיך צום שטאאט האבען זיי דאס דאזיגע געמיינשאפטליך צווישען זיך, וואס זיי זיינען אלע מבטל דעם שטאאט פאר אונזער צוקונפט; לויט די פערשידענהייטען אבער פון דאס וואס זיי בעשטעטיגען פאר אונזער צוקונפט אין געגענזאץ צום שטאאט, קען מען זיי איינטיילען אויף אט דעם אופן :*)

ספאנטאניסטישע לעהרען	פעדעראליסטישע לעהרען
נאדווין	פרודאן
שטירנער	באקונין
טאלסטאי	קראפאטקין
	טאקער

*) אין אט דער גרופירונג איז ווערטה צו בעמערקען, אז גראד

5. — אייגענטום.

I. בנוגע צום אייגענטום — דאָס הייסט, צו דער רעכט־שיכות, אין קראַפט פון וועלכער איינער פון א גרופּע מענשען האָט דאָס אויסשליסליך רעכט ענדליך צו שאַפען איבער עפּעס א זאַך — האָבען די זיעבען פאַרגעשטעלטע לעהרען גאָר ניט געמיינ־שאַפטליכעס צווישען זיך.

1. איין טייל פון זיי איז מבטל פאַר אונזער צוקונפט דאָס אייגענטום; אָט די לעהרען קען מען בעצייכענען מיט'ן נאָמען **א י נ ד אָ מ י נ י ס ט י ש ע**. אנאנדער טייל בעשטעטיגט דאָס אייגענטום פאַר אונזער צוקונפט; די לעהרען קען מען אָנרופען **ד אָ מ י נ י ס ט י ש ע**. אינדאָמיניסטיש זיינען די לעהרען פון גאָדווין, פּרודאָן און טאָלסטאָי; דאָמיניסטיש זיינען די לעהרען פון באַקונין, קראָפּאָטקין און טאָקער.

קיין גענויערע דעפיניציאָן מכח דעם, וואָס די דאָמיניסטישע לעהרען פון איין זייט און די אינדאָמיניסטישע פון דער אַנדער זייט האָבען צווישען זיך געמיינשאַפטליך, און וואָס פאַר א חילוקים זיי האָבען איינע געגען די אַנדערע, קען ניט געגעבען ווערען. וואָרים דאָס בעשטעטיגען, אזוי גוט ווי דאָס מבטל זיין דאָס אייגענטום פאַר אונזער צוקונפט, האָט אין די פערשיידענע לעהרען א גאַנץ פערשיידענעם זין.

דאָס מבטל זיין דאָס אייגענטום פאַר אונזער צוקונפט האָט ביי גאָדווין, שטירנער און פּרודאָן די בעדייטונג, אז זיי פער־וואַרפען דאָס אייגענטום גאָר אָהן תנאים, און בכן אויך פאַר אונ־זער צוקונפט: גאָדווין, ווייל דאָס אייגענטום געהט אימער און

די דריי — גאָדווין, שטירנער און טאָלסטאָי — וועלכע האָבען זיי־ערע לעהרען ניט אָנגערופען אַנאַרכיזם, קענען פערדיענען דעם נאָמען ספּאָנטאַניסטישע, אין דעם זין וואָס זיי גיבען ניט קיין בעשטימטען פּרינציפּ פון צוקינפטיגען געזעלשאַפטליכען לעבען; בעת די איבעריגע פיער קלאָר־אויסגעשפּראָכענע אַנאַרכיסטישע לעהרען זיינען אַלע איי־ניג אין דעם פּרינציפּ פון פעדעראַליזם. דער איבערזעצער.

אומעדום להיפך צום גליק פון כלל; שטירנער, ווייל עס געהט אימער און אומעדום להיפך צום גליק פון יחיד, און פרודאָן, ווייל עס איז אימער און אומעדום סותר די גערעכטיגקייט.

ביי טאָלסטאָי האָט דאָס מבטל זיין פון אייגענטום דעם זין, אז ער פערוואָרפט עס פאר אונזער צוקונפט, אָבער ניט אונבעדינגט; ווייל הגם דאָס אייגענטום איז ניט אין אלע צייטען און אלע ערטער דערווידער דער ליעבע, איז עס אָבער אונטער אונזערע פערהעלטעניסען מעהר יאָ איידער ניט דערווידער צו איהר.

ביי טאָקער בעטייט דאָס בעשטעטיגען פון אייגענטום, אז ער האַלט אָהן תנאים און בכן אויך פאר אונזער צוקונפט פון אייגענטום אין עצם, אָבער אודאי ניט פון יעדער געשטאַלטונג פון אייגענטום, ווייל אייגענטום געהט קיינמאָל און אין ערגעץ ניט להיפך צום גליק פון איינצעלנעם.

און צולעצט, ביי באַקונין און קראָפּאָטקין הייסט די בעשטעטיגונג פון אייגענטום פאר אונזער צוקונפט, אז זיי זעהען פאָראויס, דאָס דער פּאָרטשריט פון ענטוויקלונג וועט אין דער צוקונפט לאָזען בלייבען דעם עצם פון אייגענטום, הגם ניט די איצטיגע בעזונדערע געשטאַלטונג זיינע: באַקונין מיינט דערביי דעם פּאָרטשריט פון דער מענשהייט פון א ווינציגער פאָלקאָממענעם ביז צו א העכסט פאָלקאָממענעם צושטאַנד, קראָפּאָטקין — איהר פּאָרטשריט פון א ווענינער גליקליכען ביז צו א העכסט גליקליכען צושטאַנד.

2. די אינדאָמיניסטישע לעהרען שיידען זיך אויף פונאנדער בנוגע צו דאָס וואָס זיי בעשטעטיגען פאר אונזער צוקונפט אין געגענזאַץ צום אייגענטום — און טאַקי אין דעמזעלבען פערשיידענעם זין, אין וועלכען זיי זיינען מבטל דאָס אייגענטום פאר דער צוקונפט.

נאָך פּרודאָן נאָך דאַרף אַנשטאָט דעם אייגענטום איינטרעטען א גיטערפערטיילונג, וועלכע ווערט בעשטימט דורך א פרייוויליגע רעכטס־פערהעלטניס און איז געבויט אויף דער רעכטסנאָרמע, אז אָבמאַכען מוזען אָבגעהיט ווערען.

נאָך גאָדווין, שטירנער און טאָלסטאָי דאַרף אַנשטאָט דעם אייגענטום אייננטרעטען אַ גיטער־פערטיילונג, וואָס ווערט ניט בעשטימט דורך קיין רעכט־שיכות, און איז גיכער געבויט אויף דעמזעלבען אויפפיהרונגס־רעגעל, וועלכען זיי בעשטעטיגען אין געגענזאַץ צום געזעץ.

נאָך גאָדווין נאָך, הייסט עס, זאָל די גיטערפערטיילונג, וואָס וועט קומען אויפ'ן אָרט פון אייגענטום, זיין געבויט אויף די פאָר־שריפטען, וואָס דאָס גליק פון כלל איז יעדען איינעם מחייב.

נאָך שטירנער נאָך זאָל זי זיין געבויט אויף די פאָרשריפטען וואָס דאָס אייגענע גליק איז יעדען איינעם מחייב.

נאָך טאָלסטאָי נאָך זאָל זי זיין געבויט אויף די פאָרשריפ־טען, וואָס די ליעבע איז יעדען איינעם מחייב.

3. די דאָמיניסטישע לעהרען פון זייער זייט שיידען זיך אונטער לויט דער בעזונדערער פאָרם פון אייגענטום, וואָס זיי בעשטעטיגען פאַר אונזער צוקונפט.

נאָך טאָקער נאָך דאַרף אָהן אונטערשייד אויך אין דער צו־קונפט זיין אי אייגענטום פון דעם יחיד, אי אייגענטום פון דעם כלל. די לעהרע קען מען אָנרופען א י נ ד י ו ו י ד ו א ל י ס־ ט י ש.

נאָך באַקונין נאָך וועט נור אין קאָנזומציאָנס־מיטלען, דאָס הייסט, אין זאַכען וואָס דיענען צום פערברויך, זיין אָהן אונטער־שייד אי אייגענטום פון יחיד, אי אייגענטום פון כלל; דאַגעגען אָבער אין די פּראָדוקציאָנסמיטלען, ד. ה. אין די זאַכען וואָס דיענען צו שאַפען פּראָדוקטען, וועט נור זיין אייגענטום פון כלל. אָט די לעהרע קען מען אָנרופען ק אָ ל ע ק ט י ו ו י ס ט י ש.

נאָך קראָפּאָטקין נאָך וועט אין דער צוקונפט זיין אין אַלע זאַכען אָהן אונטערשייד נור אייגענטום פון כלל. די לעהרע קען הייסען ק אָ מ ו נ י ס ט י ש.

II. אין פּרט פון געמיינשאַפטליכקייט צווישען די זיעבען אַנערקענטע אַנאַרכיסטישע לעהרען בנוגע צום אייגענטום, זיינען זיי גלייך מיט אַלע אַנערקענטע אַנאַרכיסטישע לעהרען בכלל: זיי

האבען אין זייער שטעלונג צום אייגענטום גארנישט געמיינשאפט־ליכעס. עס פערשטעהט זיך, אז אלע אנערקענטע אנארכיסטישע לעהרען בכלל קענען אין זייער שטעלונג צום אייגענטום אודאי גאר נישט האבען געמיינשאפטליכעס.

היינט ווידער בנוגע צו די בעזונדערקייטען, וועלכע די פארגעשטעלטע לעהרען קענען אויפווייזען אין זייער פערהאלטען זיך צום אייגענטום, זיינען זיי אודאי גלייך מיט אלע אנארכיס־טישע לעהרען בכלל. די בעזונדערקייטען וועלכע זיינען פערטרע־טען ביי זיי קענען צונויפגעשטעלט ווערען אין א סיסטעם וואס האט מעהר קיין פלאץ ניט פאר נאך אנדערע אויך אזעלכע בעזונדער־קייטען, סיידען נור פאר אזעלכע, וואס קענען אריינגענומען ווע־רען אין כלל פון די. קיין אנארכיסטישע לעהרע קען דעריבער ניט האבען קיין בעזונדערקייט וואס קען ניט אריינגעהן אין כלל פון יענע, וועלכע די זיעבען לעהרען וויזען ארויס.

וואס עס איז ריכטיג בנוגע צו די זיעבען בעשריבענע לעה־רען, דאס איז אלזא אויך ריכטיג פאר די אנארכיסטישע לעהרען בכלל. אין זייער שטעלונג צום אייגענטום האבען זיי גאר נישט געמיינשאפטליכעס, און קענען איינגעטיילט ווערען לויט זייערע פערשידענהייטען אט אזוי:*)

דאמיניסטישע לעהרען			אינדאמיניסטישע לעהרען
קאמוניסטישע	קאלעקטיוויס־טישע	אינדיווידואליס־טישע	
קראפאטקין	באקונין	טאקער	גאדווין
			פרודאן
			שטירנער
			טאלסטאי

*) פאר די, וועלכע האבען א שטיקעל ידיעה אין אנארכיסטישע טעאריעס, מוז פארקומען משונה'דיג צו דערזעהן קראפאטקין אין דעם

6. — פערוווירקליכונג.

I. בנוגע צו דעם אופן ווי זיי שטעלען זיך פאָר זייער פער־וווירקליכונג, — ד. ה. דעם איבערגאַנג פון דעם צושטאַנד וועל־כען זיי זיינען מבטל צו דעם צושטאַנד וועלכען זיי בעשטעטיגען — האָבען די זיעבען פאָרגעשטעלטע לעהרען גאָר ניט געמיינ־שאַפטליכעס.

אַ טייל פון זיי שטעלען זיך פאָר זייער פערוווירקליכונג אָהן געזעץ־איבערטרעטונג: זיי דענקען וועגען אַן איבערגאַנג פון דעם איצטיגען צושטאַנד (וועלכען זיי נעגירען, זיינען מבטל, קורץ אָנ־גערופען: דעם נעגירטען צושטאַנד — מ.) צו דעם בעשטעטיגטען צושטאַנד נור דורך די אָנווענדונג פון רעכטס־נאָרמען פון דעם נעגירטען צושטאַנד. די לעהרען קען מען בעצייכענען אַלס ר ע פ אָ ר מ אַ ט אָ ר י ש ע. רעפאָרמאַטאָריש זיינען די לעהרען פון גאָדווין און פּרודאָן. אַנאַנדער טייל פון זיי שטעלען זיך פאָר

קעסטעלע פון די בעשטעטיגער פון אייגענטום, און פּרודאָן מיט שטירנער צווישען די פערלייקענער פון אייגענטום. די ערקלערונג דערפון איז — דעם פּערפאָסער׳ס יורידיש־וויסענשאַפטליכע דעפיני־ציאָן פון אייגענטום, וועלכע איז מטהר טמאים ומטמא טהורים.

פּרודאָן שרייט געוואַלטען, אַז עס איז איהם שוין מיאוס געוואָ־רען איבערצו׳חזר׳ן, אַז ער איז כלל וכלל ניט אויסען צו צערשטערן דאָס אייגענטום, אַז „דאָס אייגענטום, אויף ווי ווייט זיין גרונדלאַגע און זיין אינהאַלט שטעלט צונויף די מענשליכע פּערזענליכקייט, וועט קיינמאָל ניט בטל ווערען. אַלס אַ שטענדיגער סטימול צו אַרבייט, אַלס אַ געגענקראַפט, אָהן וועלכער די אַרבייט וואָלט מאַט ווערען און שטאַרבען, מוז עס אייביג בלייבען אין מענשענ׳ס האַרץ" — עס איז ארויסגעוואָרפען, טענה׳ט אונזער פּערפאָסער, הערט איהם ניט, זיין דעפיניציאָן איז ניט קיין ריכטיגע, לויט מיין דעפיניציאָן פערליי־קענט ער דאָס אייגענטום, און פטור.

דערפאַר קראָפּאָטקין דער קאָמוניסט פון קאָמוניסטען, פאַר וועמען קיין מיין און דיין איז אויף דער וועלט ניטאָ, ביי

זייער פערווירקליכונג אלס אן איבערטרעטונג פון געזעץ: זיי דענקען, הייסט עס, וועגען אן איבערגאנג פון דעם נעגירטען צו דעם בעשטעטיגטען צושטאנד דורך אן איבערטרעטונג פון די רעכטס-נארמען פון דעם נעגירטען צושטאנד. די לעהרען קען מען אנרופען ר ע װ א ל ו צ י א נ ע ר ע. רעוואלוציאנער זיינען די לעהרען פון שטירנער, באקונין, קראפאטקין, טאקער און טאלסטאי.

קיין גענויערע דעפיניציאן מכח דעם, וואס די רעפארמאטא־רישע פון איין זייט און די רעוואלוציאנערע לעהרען פון דער אנ־דער זייט האבען צווישען זיך געמיינשאפטליך, און וואס פאר א חילוקים זיי האבען איינע געגען די אנדערע, קען ניט געגעבען ווערען. ווארים ווי זיי זאלען זיך ניט דענקען דעם איבערגאנג פון דעם נעגירטען צו דעם בעשטעטיגטען צושטאנד, האט עס אין די פערשיידענע לעהרען א גאנץ פערשיידענעם זין.

ווען גאדווין, פרודאן, שטירנער, טאקער און טאלסטאי שטע־

וועמען יעדער נעהמט וויפיעל זיין הארץ גלוסט און גיט ווען און וויפיעל ער וויל — קראפאטקין האלט פון אייגענטום, ווייל עס שטימט מיט אונזער פערפאסער'ס דעפיניציאן!

שטירנער, וועלכער פייפט אויף אלע געזעץ-נארמען און אויף אלע דעפיניציאנען, זאגט אזוי שארף און אזוי שטרענג, „פרייהייט איז גאר נישט, אייגענטום איז אלעס; מיינס איז אלץ וואס איך קען נעהמען, דיינס איז אלץ וואס איך קען ניט אוועקנעהמען" — אט דער שטירנער שטעהט אין איין קעסטעלע מיט טאלסטאי אלס פערלייקענער פון אייגענטום!

בנוגע צום אייגענטום זיינען פאראן צוויי שולען אין'ם אנאר־כיזם: פרודאן און טאקער, וועלכע האלטען יא פון אייגענטום, קראַ־פאטקין און זיינע פארגייגער, וועלכע האלטען ניט פון אייגענטום. און דער פאקט גופא, וואס אט די צוויי אמת'ע שולען פון אנארכיזם קענען האבען אזעלכע געגענגעזעצטע מיינונגען בנוגע צום אייגענטום, איז א בעוויז אז ניט די בעשטעטיגונג, ניט די פערלייקענונג פון איי־גענטום איז אן עיקר פון אנארכיזם. דער איבערזעצער.

לעַן זיך פאַר דעם איבערגאַנג אויף אַ געוויסען וועג, הייסט עס אז זיי פאָדערן מען זאָל פאַרברייטען און ארבייטען פאר דעם איבערגאַנג פון׳ם פערוואָרפענעם צום בעשטעטיגטען צושטאַנד אויף אַ געוויסען בעשטימטען אופן.

דאַגעגען אָבער ווען באַקונין און קראָפּאָטקין דענקען וועגען דעם איבערגאַנג פון אַ נעגירטען צו אַ בעשטעטיגטען צושטאַנד אויף אַ געוויסען אופן, בעטייט עס אז זיי זעהען פאָראויס, דאָס אין פאָרטשריט פון ענטוויקלונג וועט דער איבערגאַנג פון אַ צו־שטאַנד וואָס מוז בטל ווערען צו אַ צושטאַנד וואָס מוז ווערען, פאָרקומען פון זיך אליין אויף אַ בעשטימטען אופן, און אלץ וואָס זיי פאָדערן איז נור מען זאָל אויף אַ געוויסען אופן אָט דעם אי־בערגאַנג פאַרברייטען.*)

2. די רעוואָלוציאָנערע לעהרען אונטערשיידען זיך צווישען זיך אויך לויט דער פאָרם אין וועלכער זיי שטעלען זיך פאָר, אז דאָס איבערטרעטען פון געזעץ וועט מיטווירקען ביי דעם איבער־גאַנג פון דעם נעגירטען צו דעם בעשטעטיגטען צושטאַנד.

אייניגע פון זיי שטעלען זיך פאָר דאָס אריבערטרעטען פון׳ם געזעץ אָהן אָנווענדונג פון געוואַלט; די לעהרען קען מען אָנרו־

---

*) עס איז דאָך מערקווירדיג, אַז די איינציגע צוויי פון אַלע אַנאַרכיסטען, וועלכע, לויט דעם פּערפאַסער׳ס אויסטייטשונג, שטעהען ווי אַ פּאָר וויסענשאַפטס־נביאים און „זעהען נור פאָראויס, אַז אין פאָרטשריט פון ענטוויקלונג וועט דער איבערגאַנג פאָרקומען פון זיך אליין אויף אַ בעשטימטען אופן", זאָלען דוקא צוציהען צו זיך אזוי־פיעל אויפמערקזאַמקייט פון דער פּאָליציי, בעת די „רעוואָלוציאָנערען" טאָלסטאָי און טאָקער זאָלען אזוי נעגליזשירט ווערען פון די וואַכי־גע אָרדנונגסהיטער. דער לעזער וועט מוזען איינזעהן, אַז דעם פּער־פאַסער׳ס טרחה צו געפינען אַן איבעריגען חלוק צווישען באַקונין־קראָפּאָטקין און די אַנדערע געפינט נים קיין בערעכטיגונג אין די פאַקטען פון דער אַנאַרכיסטישער בעוועגונג.

דער איבערזעצער.

פען: רעגיטענטע. רעגיטענט זיינען די לעהרען פון טאַ־קער און טאָלסטאָי: טאַקער שטעלט זיך פאַר דאָס אריבערטרע־טען פון געזעץ הויפּטזעכליך אלס אַן אָבזאָג צו צאָהלען שטייערן און רענט און א פערלעצונג פון דעם באנק־מאָנאָפּאָל; טאָלסטאָי — הויפּטזעכליך אלס אַן אָבזאָג צו טון מיליטערישע און פּאָלי־ציילִיכע ארבייט, ווי אויך דיענען אלס געשוואָרענער אין געריכט און צאָהלען שטייערן.

אנדערע פון זיי שטעלען זיך פאַר דאָס אריבערטרעטען פון׳ם געזעץ, ביים איבערגאנג פון דעם נעגירטען צו דעם בעשטעטיגטען צושטאנד, מיט אַנוועגדונג פון געוואלט; די לעהרען קען מען אָנ־רופען אינסורגענטע. אינסורגענט זיינען די לעהרען פון שטירנער, באקונין און קראָפּאָטקין: שטירנער און באקונין שטע־לען זיך פאַר נור דעם איבערגאנג אליין אונטער אַן אַנוועגדונג פון געוואלט; קראָפּאָטקין אָבער שטעלט זיך פאַר די אַנוועגדונג פון געוואלט אויך ביי דער פאַרברייטונג פון דעם איבערגאנג (פּראָפּאַגאנדא דער טהאַט).

II. אין פּרט פון געמיינשאפטליכקייט צווישען די בעשרי־בענע אַנערקענטע אנארכיסטישע לעהרען בנוגע צו זייער מיינונג וועגען דעם אופן פון זייער פערווירקליכונג, זיינען זיי גלייך מיט אלע אַנערקענטע אנארכיסטישע לעהרען בכלל: זיי האָבען אין דעם בעגריף וועגען דעם אופן פון פערווירקליכונג גאָרנישט גע־מיינשאפטליכעס. עס פערשטעהט זיך, אז אלע אַנערקענטע אנאר־כיסטישע לעהרען קענען דעריבער ניט האָבען קיין בעזונדערקייט, וואָס קען ניט אריינגעהן אין כלל פון יענע וועלכע די זיעבען לעה־רען ווייזען ארויס.

וואָס עס איז ריכטיג בנוגע צו די זיעבען בעשריבענע לעה־רען, דאָס איז אלזאָ אויך ריכטיג פאר די אנארכיסטישע לעה־

רען בכלל. אין זייער בעגריף וועגען דעם אופן פון פערווירקלי־
כונג האָבען זיי גאָר נישט געמיינשאַפטליכעס און קענען איינגע־
טיילט ווערען לויט זייערע פערשיידענהייטען אַט אזוי :*)

רעוואָלוציאָנערע לעהרען		רעפאָרמאַטאָרישע לעהרען
אינסורגענטע.	רעניטענטע	
שטירנער באַקונין קראַפּאָטקין	טאָקער טאָלסטאָי	גאָדווין פּרודאָן

*) עס איז שווער איינצושטימען מיט אַ קלאַסיפיקאַציע, וועל־
כע רופט אָן טאָלסטאָי אַ רעוואָלוציאָנער און פּרודאָן בלויז אַ רעפאָר־
מאַטאָר. עס איז אויך שווער אָנצונעהמען דעם געדאַנק פון אַ רעוואָ־
לוציאָנערער האַנדלונג אָהן דער אָנווענדונג פון געוואַלט. די איינטיי־
לונג פון די רעוואָלוציאָנערע לעהרען אין אינסורגענטע און רעני־
טענטע זעהט דעריבער אויס געקינסטעלט. פיעל איינפאַכער און ריכ־
טיגער וואָלט דאַכט־זיך זיין איינצוטיילען אַלע אַנאַרכיסטישע לעהרען
אין פּרט פון זייער פּראַקטישער טאַקטיק אויף ר ע ו ו אָ ל ו צ י אָ נ ע־
ר ע און פ ר י ע ד ל י כ ע, און שליסען דערפון, נִיט אַז די אַנאַר־
כיסטישע לעהרען „האָבען אין דעם בעגריף וועגען דעם אופן פון פער־
ווירקליכונג גאָר נִיט געמיינשאַפטליכעס", נור אַז דער פונקט פון פער־
ווירקליכונג, ד. ה. די טאַקטיק, איז נִיט קיין עיקר אין'ם אַנאַרכיזם,
הגם זעהר אַ וויכטיגע פראַגע פאַר יעדער צייט און יעדען אָרט בע־
זונדער. דער איבערזעצער.

עלפטער קאפיטעל.

דער אַנאַרכיזם און זיינע מינים.

I. — טעות'ן מכח דעם אַנאַרכיזם און זיינע מינים.

איצטער איז שוין מעגליך צו פּטר'ן איינינע פון די צאָהלרייכע טעות'ן מכח דעם אנארכיזם און זיינע מינים.

1. מען זאָגט, אז דער אנארכיזם האָט אָבגעשאפט די מאָראל און בעגרינדעט זיך אויף דעם וויסענשאפטליכען מאטעריאליזם,1) אז זיין געזעלשאפטס־אידעאל איז געבויט אויף זיין איינענטימליכען בעגריף וועגען די געשיכטליכע פּאסירונגען.2) — ווען דאָס וואָלט געווען ריכטיג, וואָלטען געמוזט די לעהרען פון גאָדווין, פּרודאָן, טאָקער, טאָלסטאָי, ווי אויך זעהר פיעל אנדערע אָנערקענטע אנארכיסטישע לעהרען, ניט בעטראַכט ווערען פאר אנארכיסטיש.

2. מען בעהויפּטעט אז דער אנארכיזם שטעלט אויף אלס א לעצטען ציעל דאָס גליק פון איינצעלנעם,3) אז ער שאצט אָב יעדע מענשליכע טהאט פון דעם אבסטראקטען בליק־פּונקט פון די אונבעגרעניצטע רעכט פון'ם יחיד,4) אז פאר איהם איז דאָס העכסטע געזעץ ניט דאָס וואהלזיין פון כלל, נור די פרייע בחירה פון יחיד.5) — ווען דאָס וואָלט ווירקליך געווען דער פאל, דאן וואָלט מען געמוזט בעטראכטען די לעהרען פון גאָדווין, פּרודאָן, באקונין, קראָפּאָטקין, טאָלסטאָי, און א מאסע אנדערע אָנערקענטע אַנאַרכיסטישע לעהרען פאר ניט אנארכיסטיש.

3. מען שטעלט אוועק דאָס מאָראלע געזעץ פון גערעכ־

---

1) דער אַנאַרכיזם און זיינע טרעגער, ז. 127, 124, 125.
2)רייכעסבערג, ז. 27. 3) לעניג, ז. 3. 4) פּלעכאַנאָוו, ז. 80.
5) ריענצי, ז. 43.

טיגקייט אַלס דאָס העכסטע געזעץ פון אנאַרכיזם.1) — אויב די בעהויפּטונג וואָלט געווען ריכטיג, וואָלטען די לעהרען פון גאָד־ווין, שטירנער, באַקונין, קראָפּאָטקין, טאָקער, טאָלסטאָי און צאָהל־רייכע אנדערע אנאַרכיסטישע לעהרען ניט קענען בעטראַכט ווע־רען אַלס אנאַרכיסטיש.

4. מען זאָגט, אז דער שפּיץ פון אנאַרכיזם איז די נעגאַ־ציאָן פון יעדען פּראָגראַם,2) אז ער האָט נור א נעגאַטיוו ציעל.3) — ווען אין דעריין וואָלט געשטעקט אַן אמת, דאַן וואָלטען די לעהרען פון גאָדווין, פּרודאָן, שטירנער, באַקונין, קראָפּאָטקין, טאָקער, טאָלסטאָי און כמעט אַלע אנדערע אָנערקענטע אנאַרכיס־טישע לעהרען ניט קענען בעטראַכט ווערען אַלס אנאַרכיסטיש.

5. מען בעהויפּטעט, אז דער אנאַרכיזם פערוואַרפט דאָס געזעץ,4) אז ער פערוואַרפט דעם צוואַנג פון געזעץ.5) — אויב דאָס וואָלט אזוי געווען, וואָלטען די לעהרען פון פּרודאָן, באַקונין, קראָפּאָטקין, טאָקער און זעהר פיעלע אנדערע אָנערקענטע אנאַר־כיסטישע לעהרען ניט געקענט בעטראַכט ווערן אַלס אנאַרכיסטיש.

6. מען ערקלערט, אז דער אנאַרכיזם פערוואַרפט די גע־געלשאַפט,6) אז זיין אידעאַל בעשטעהט דעריין, צו מאַכען פון דער נעזעלשאַפט תחת חרב (טאַבולאַ ראַזאַ),7) אז דער כלל עק־זיסטירט נור פאַר איהם כדי איהם צו בעקעמפּפען.8) — ווען דאָס וואָלט געווען ריכטיג, וואָלט מען ניט געטאָרט אָנערקענען די לעה־רען פון גאָדווין, פּרודאָן, שטירנער, באַקונין, קראָפּאָטקין, טאָ־קער, טאָלסטאָי און אזוי גוט ווי אַלע אנדערע אָנערקענטע אנאַר־כיסטישע לעהרען, פאַר אנאַרכיסטיש.

7. מען זאָגט, אז דער אנאַרכיזם פאָדערט די אָבשאַפונג פון

---

1) בערנאַציק יאָהרבוך 19, ז. 3, 2. 2) לענץ, ז. 5.
3) קריספּי, דיולי מייל 1898, נומער 807, ז. 4. 4) שטאַמלער, ז. 2, 4, 34, 36. 5) לענץ, ז. 1, 4. 6) גרעאַוד, ז. 12, טרי־פעלס: קאַנט רענדי, ז. 253. 7) סיליא, לאַ עספּאַנאַ מאָדערנאַ 61, ז. 145. 8) רייכעסבערג, ז. 14, 16.

שטאַאט,1) אז ער וויל דעם שטאַאט עוקר מן השורש זיין,2) אז ער וויל נים דעם שטאַאט גאָר אין קיין פאָרם ניט,3) אז ער וויל ניט קיין רעגירונג.4) — ווען דאָס וואָלט געווען ריכטיג, וואָלט מען ניט געקענט האַלטען פאַר אנאַרכיסטיש די לעהרען פון באַקונין, קראָפּאָטקין און די אַלע אַנדערע אָנערקענטע אנאַרכיסטישע לעהרען, וועלכע זעהען נור פאָראויס אז דער שטאַאט וועט אָבגעשאַפט ווערען, אָבער פאָדערן עס ניט.*)

8. מען בעהויפּטעט, אז אין דער צוקינפטינער אנאַרכיסטישער געזעלשאַפט וועט דעם איינצעלנעמס צושטימונג איהם בינדען נור אזוי לאַנג ווי עס געפעלט איהם זי אויפצוהאַלטען.5) — ווען דאָס וואָלט ווירקליך אזוי געווען, דאַן וואָלטען די לעהרען פון פּרודאָן, באַקונין, קראָפּאָטקין, מאַקער און זעהר פיעלע אַנדערע אָנערקענטע אַנאַרכיסטישע לעהרען ניט געקענט געהאַלטען ווערען פאַר אנאַרכיסטישע.

9. מען זאָגט, אז דער אנאַרכיזם וויל איינפיהרען אַ פעדעראַציע אַנשטאָט דעם שטאַאט,6) אז ער שטרעבט איינצואָרדנען אַלע עפענטליכע עסקים דורך פרייע אָבמאַכען אין געמיינדען און געזעלשאַפטען וואָס זיינען געבויט פעדעראַליסטיש.7) — וואָלט דאָס געווען ריכטיג, וואָלטען די לעהרען פון גאָדווין, שטירנער, טאָלסטאָי און זעהר פיעל אנדערע אָנערקענטע אנאַרכיסטישע לעה־

---

1) בערנשטיין, ניע צייט, 10, ז. 359. 2) לענץ, ז. 5. 3) בערנאַציק, יאָהרבוך, 19, ז. 3. 4) די הינטערמענער דער סאָציאַל דעמאָקראַטיע, ז. 14. 5) רייכעסבערג, ז. 30. 6) די הינטערמענער דער סאָציאַלדעמאָקראַטיע, ז. 14. 7) לאמבראזא, ז. 31.

*) אויב אין אָט דעם פונקט 7 האָט ווער עס איז אַ טעות, איז עס דאַכט זיך נור דער מחבר אליין. באַקונין און קראַפּאָטקין פאָדערן פונקט אזוי שטאַרק די פערניכטונג פון'ם שטאַאט ווי יעדער אַנדער אַנאַרכיסט. זייער בליק וועגען דעם גאַנג פון דער געזעלשאַפטליכער ענטוויקלונג פערשטאַרקט נור זייער דרינגליכע פאָדערונג עוקר מן השורש צו זיין יעדע פאָרם פון שטאַאט. דער איבערזעצער.

רען ניט געקענט בעטראַכט ווערען אַלס אַנאַרכיסטיש; ווי אויך די לעהרען פון באַקונין און קראָפּאָטקין און אַנדערע, וועלכע זעהען נור פאָראוים אָבער פאָדערן ניט קיין געמיינשאַפט וואָס איז געבויט אויף אָבמאַכען.

10. מען ערקלערט, אז דער אַנאַרכיזם פערוואַרפט דאָס אייגענטום.1) — ווען דאָס וואָלט געווען אמת, דאַן וואָלטען די לעהרען פון באַקונין, קראָפּאָטקין, טאָקער און אַלע אַנדערע אָנערקענטע אַנאַרכיסטישע לעהרען, וועלכע בעשטעטיגען דאָס אייגענטום ענטוועדער גאָר אָהן בעשרענקונגען אָדער אין א וועלכער עס איז בעזונדער פאָרם, ניט געקענט בעטראַכט ווערען אַלס אַנאַרכיסטיש.

11. מען בעהויפּטעט, אז דער אַנאַרכיזם פערוואַרפט דאָס פּריוואַטאייגענטום,2) אז ער שטרעבט איינצופיהרען א געמיינשאַפט פון גיטער,3) אז ער איז נויטיגערווייז קאָמוניסטיש.4) — וואָלט דער אַנאַרכיזם נויטיגערווייז געווען קאָמוניסטיש, וואָלטען ערסטענס ניט געקענט הייסען אַנאַרכיסטיש גאָדווין'ס, פּרודאָן'ס שטירנער'ס, טאָלסטאָי'ס און אַלע אַנדערע אָנערקענטע אַנאַרכיסטישע לעהרען, וועלכע נעגירען דאָס אייגענטום אין אַלע פאָרמען, אפילו אין דער פאָרם פון געזעלשאַפטסאייגענטום; צווייטענס, וואָלטען ניט געקענט הייסען אַנאַרכיסטיש די לעהרען פון טאָקער, באַקונין און אַנדערע, וועלכע בעשטעטיגען דאָס פּריוואַטאייגענטום אין אַלע זאַכען, אָדער לכל הפחות אין קאָנזומציאָנסמיטלען. אויב ווייעדער דער פּונקט איז וועגען „פערוואַרפען" פּריוואַטאייגענטום, אָדער „בעשטרעבען" א געמיינשאַפט פון גיטער, דאַן וואָלט אפילו קראָפּאָטקין'ס לעהרע, ווי אויך די לעהרען פון אַנדערע, וועלכע זעהען נור פאָראוים א קאָמוניסטישע פאָרם פון אייגענטום, אָבער פאָדערן עס ניט, ניט געקענט הייסען אַנאַרכיסטיש.

---

1) סיליא, ווי אויבען. 2) פּראַאַל, ז. 50. 3) לאמבראַזא, ז. 31. 4) סערניקאָלי 2 ז. 67. גאַראוד, ז. 4, 3.

12. מען מאַכט אַן אונטערשייד צווישען קאָמוניסטישען, קאָלעקטיוויסטישען און אינדיווידואַליסטישען אנאַרכיזם,1) אָדער פּשוט צווישען קאָמוניסטישען און אינדיווידואַליסטישען אנאַר־כיזם.2) — וואָלט די ערסטע איינטיילונג געווען פאָלשטענדיג, וואָלט מען נישט געקענט אָנרופען אנאַרכיסטיש די לעהרען פון גאָדווין, פּרודאָן, שטירנער, טאָלסטאָי און די אנדערע, וועלכע בע־שטעטיגען ניט דאָס אייגענטום אין קיין געשטאַלט ניט; וואָלט וויעדער די צווייטע איינטיילונג געווען פאָלשטענדיג, וואָלט דאַן אפילו באַקונין'ס לעהרע און די לעהרע פון אנדערע, וועלכע אין פּראָדוקציאָנסמיטלען בעשטעטיגען זיי אַן אייגענטום פאַר דער געזעלשאַפט און אין קאָנזומציאָנסמיטלען אויך פאַר'ן איינצעל־נעם, ניט געקענט זיך אָנרופען אנאַרכיסטיש.

13. מען זאָגט, אז דער אנאַרכיזם פּרעדיגט פערברעכען,3) אז ער דערוואַרט דאָס אריינטרעטען פון דעם נייען צושטאַנד דורך א גענעראַל־רעוואָלוציע,4) אז ער זוכט צו גרייכען זיין ציעל מיט אלע מיטלען, אפילו דורך גניבה און מאָרד.5) — אויב דער אנאַרכיזם וואָלט זיך פאָרגעשטעלט זיין פערווירקליכונג דורך פער־ברעכען, דאַן וואָלטען מיר ניט געקענט בעטראַכטען אלס אנאַר־כיסטיש די לעהרען פון גאָדווין, פּרודאָן און פיעלע אנדערע; אויב ער וואָלט זיך גאַר פאָרגעשטעלט זיין פערווירקליכונג דורך פער־ברעכערישע געוואַלדטהאַטען, וואָלטען אויך טאָקער'ס, טאָלסטאָי'ס און צאָהלרייכע אנדערע אָנערקענטע אנאַרכיסטישע לעהרען ניט געקענט בעטראַכט ווערען אלס אנאַרכיסטיש.

14. מען בעהויפּטעט, אז דער אנאַרכיזם אָנערקענט די

1) די היסטאָרישע ענטוויקלונג דעס אנאַרכיזם, ז. 16. צענקער, ז. 161. 2) ריענצי, ז. 9, שטאַמלער, ז. 28, מערלינא, ז. 18, שאָו, ז. 23. 3) גאַרראוד, ז. 6; לעניץ, ז. 5. 4) סערניקאלי, ז. 116; גאַרראוד, ז. 2; רייכעסבערג, ז. 38; וואַן האמעל: קאָנט רענדי, ז. 113. 5) לאמבראזא, ז. 31,34.

פּראָפּאַגאַנדאַ דער טהאַט אַלס מיטעל פאַר זיין פערווירקליכונג.1)
— אויב דאָס וואָלט געווען ריכטיג, דאַן וואָלטען די לעהרען פון גאָדווין, פּרודאָן, שטירנער, באַקונין, טאַקער, טאָלסטאָי און דאָס רוב אנדערע אָנערקענטע אַנאַרכיסטישע לעהרען ניט געקענט בע־טראַכט ווערען אַלס אַנאַרכיסטישע.

2. — די בעגריפען פון אַנאַרכיזם און זיינע מינים.

איצטער איז שוין מעגליך נאָך ווייטער פעסטצושטעלען די אַלגעמיינע און ספּעציעלע אייגענשאַפטען פון די אַנאַרכיסטישע לעהרען, צו בעשטימען זייער פּלאַץ אין דעם אַלגעמיין־געביעט פון אונזער ערפאַהרונג, און דורכדעם בעגריפליך צו דעפינירען דעם אַנאַרכיזם און זיינע מינים.

I. די אַלגעמיינע און ספּעציעלע איי־גענשאַפטען פון די אַנאַרכיסטישע לעהרען.

1. די אַנאַרכיסטישע לעהרען האָבען נור דאָס געמיינשאַפט־ליך, וואָס זיי זיינען מבטל דעם שטאַאַט פאַר אונזער צוקונפט. ביי גאָדווין, פּרודאָן, שטירנער און טאַקער האָט די דאָזיגע נע־גירונג די בעדייטונג, אַז זיי פערוואַרפען דעם שטאַאַט אָהן תנאים און בכן אויך פאַר אונזער צוקונפט; ביי טאָלסטאָי מיינט עס, אַז ער פערוואַרפט איהם אפילו ניט אונבעדינגט, אָבער פאַר אונזער צוקונפט פערוואַרפט ער איהם זיכער; ביי באַקונין און קראָפּאָטקין בעטייט עס, אַז זיי זעהען אין פאָראויס, דאָס דער פאָרטשריט פון ענטוויקלונג וועט אָבשאַפען דעם שטאַאַט אין אונ־זער צוקונפט.

2. די אַנאַרכיסטישע לעהרען טיילען זיך איין לויט זייערע גרונדלאַגע נאָך אין גענעטישע, וועלכע אָנערקענען אַלס דאָס העכסטע געזעץ פון מענשליכע פיהרונגען נור א נאַטור־גע־זעץ (באַקונין, קראָפּאָטקין), און קריטישע, וועלכע בעטראַכ־

---

1) גאַרראוד, ז. 10-11; לאמבראזא, ז. 34; פעררי: קאָנט רענדי, ז. 257.

טען אלס דאָס העכסטע געזעץ פון מענשליכע פיהרונגען א געוויסע נאָרמע. די קריטישע לעהרען טיילען זיך ווידער אין אידעאליסטישע, וואָס זייער העכסטעס געזעץ איז א פליכט (פרודאָן, טאָלסטאָי), און איידעמאָניסטישע, וועמעס העכסטעס געזעץ איז דאָס גליק. די אידעמאָניסטישע לעהרען טיילען זיך פון זייער זייט נאָך אמאָל אין אַלטרואיסטישע, פאר וועלכע דאָס גליק פון כלל איז דאָס העכסטע געזעץ (גאָדווין), און עגאָיסטישע, פאר וועלכע דאָס העכסטע געזעץ איז דאָס גליק פון יחיד (שטירנער, טאָקער).

לויט דעם וואָס זיי בעשטעטיגען פאר אונזער צוקונפט אין געגענזאץ צום שטאאט, זיינען די אנאַרכיסטישע לעהרען ענטוועדער פעדעראליסטיש, דאָס הייסט, זיי בעשטעטיגען פאר אונזער צוקונפט א געזעלשאפטליך צוזאמענלעבען פון מענשען אויפ'ן יסוד פון דער רעכטס־נאָרמע, אז אָבמאכען מוזען אָבגעהיט ווערען (פרודאָן, באקונין, קראָפאָטקין, טאָקער), אָדער זיי זיינען ספאָנטאניסטיש, ד. ה. זיי בעשטעטיגען פאר אונזער צוקונפט א געזעלשאפטליך צוזאמענלעבען פון מענשען אויפ'ן יסוד פון א ניט־יורידישען פרינציפ (גאָדווין, שטירנער, טאָלסטאָי).

לויט זייער שטעלונג צום געזעץ זיינען די אנאַרכיסטישע לעהרען טיילווייז אנאָמיסטיש, ד. ה. זיי נעגירען, זיינען מבטל, דאָס געזעץ פאר אונזער צוקונפט (גאָדווין, שטירנער, טאָלסטאָי) און טיילווייז נאָמיסטיש, ד. ה. זיי בעשטעטיגען דאָס געזעץ פאר אונזער צוקונפט (פרודאָן, באקונין, קראָפאָטקין, טאָקער).

לויט זייער פערהאלטען זיך צום אייגענטום זיינען די אנאַרכיסטישע לעהרען טיילווייז אינדאָמיניסטיש, זיינען מבטל, הייסט עס, דאָס אייגענטום פאר אונזער צוקונפט (גאָדווין, פרודאָן, שטירנער, טאָלסטאָי), טיילווייז זיינען זיי דאָמיניסטיש, ד. ה. זיי בעשטעטיגען עס פאר אונזער צוקונפט. די דאָמיניסטישע לעהרען זיינען ווידער

טײלס אינדיווידואַליסטיש, דערמיט וואָס זיי בע־שטעטיגען דאָס אייגענטום אונבעשרענקט פאַר'ן יחיד ווי פאַר'ן כלל (טאַקער), טײלס קאָלעקטיוויסטיש, דערמיט וואָס זיי בעשטעטיגען אייגענטום אין קאָנזומציאָנסמיטלען אויך פאַר'ן יחיד און אין פּראָדוקציאָנסמיטלען נור פאַר'ן כלל (באַקונין) און טײלס קאָמוניסטיש, דערמיט וואָס זיי בעשטעטיגען דאָס אייגענטום נור פאַר'ן כלל (קראָפּאָטקין).

לויט נאָך דעם ווי זיי שטעלען זיך פאַר זייער פערווירקליכונג טײלען זיך איין די אנאַרכיסטישע לעהרען אין רעפאָרמאַטאָרישע, וועלכע דענקען אז דער איבערגאַנג פון'ם נעגירטען צום בעשטעטיגטען צו־שטאַנד וועט פאָרקומען אָהן אריבערטרעטונג פון'ם געזעץ (גאָד־וויִן, פּרודאָן), און רעוואָלוציאָנערע, וועלכע שטעלען זיך פאַר דעם איבערגאַנג מיט אריבערטרעטונג פון'ם געזעץ. די רעוואָלוציאָנערע לעהרען טײלען זיך ווידער אין רעניטענ־טע, ד. ה. די וואָס דענקען פון א געזעץ־ברעכען אָהן אָנווענדונג פון געוואַלט (טאַקער, טאָלסטאָי), און אינסורגענטע, די וואָס דענקען פון א געזעץ־ברעכען מיט אָנווענדונג פון געוואַלט (שטירנער, באַקונין, קראָפּאָטקין).

II. דאָס פּלאַץ פון די אנאַרכיסטישע לעהרען אין דעם אַלגעמיין־געביעט פון אונזער ערפאַהרונג.

מען מוז אונטערשיידען דריי ריכטונגען פון רעכטס־פילאָזאָפיע, דאָס הייסט דריי אופנים ווי צו אורטיילען וועגען געזעץ.

די ערסטע ריכטונג איז דער רעכטס־פילאָזאָפישער דאָגמאַטיזם. ער אורטיילט וועגען דעם פונקט, צי א גע־וויסע רעכט־אינסטיטוציע דאַרף עקזיסטירען אָדער ניט, און ער טהוט עס גאַנץ אונבעדינגט, קוקענדיג נור אויפ'ן אינהאַלט און ניט נעהמענדיג אין בעטראַכט ווי די אינסטיטוציע ווירקט אונטער די אָדער יענע בעזונדערע פערהעלטעניסען. ער פּאַסט אום, הייסט

עס, די לעהרען פון א „ריכטיגען געזעץ“, ד. ה. די לעהרען, וועל־כע זוכען צו בעשטימען וואָס פאַר א געזעץ — דהיינו למשל די געזעצליכע אינסטיטוציע פון הייראט — דאַרף אונטער אַלע אומ־שטענדען קריגען אונזער הסכם, אָדער ניט. זיין אַמבעסטען בע־קאַנטע פאָרם איז דאָס נאַטור־געזעץ.

די שוואַכקייט פון דעם רעכטספילאָזאָפישען דאָגמאַטיזם ליעגט דעריין, וואָס ער נעהמט ניט אין אָנבעטראַכט דעם פאַקט, אַז אונזער אורטייל וועגען רעכט־אינסטיטוציעס מוז אָבהענגען פון זייערע ווירקונגען, און אַז די אייגענע רעכט־אינסטיטוציע האָט אונטער פערשיידענע אומשטענדען גאַנץ פערשיידענע ווירקונגען.

די צווייטע ריכטונג איז דער רעכטס־פילאָזאָפישער סקעפּטיציזם. האָבענדיג אין אויג די שוואַכקייט פון דעם רעכטספילאָזאָפישען דאָגמאַטיזם לאָזט ער אוים דאָס אורטיילען צי א געוויסע רעכט־אינסטיטוציע דאַרף עקזיסטירען אָדער ניט, און גיט אָב זיין פסק־דין נור וועגען דעם פונקט, צי דער גאַנג פון ענטוויקלונג גיט אונז א גרונד צו דערוואַרטען, אַז א געוויסע רעכט־אינסטיטוציע וועט האָבען א קיום אָדער וועט פערשווינדען, אָדער צי זי וועט אויפוואַקסען, צי ניט. ער פאַסט אום, הייסט עס, די לעהרען מכח דער ענטוויקלונג פון געזעץ, ד. ה. די לעהרען וועלכע נעהמען זיך אונטער אונז צו געבען א ידיעה מכח דעם סאָרט געזעץ, וואָס אונז שטעהט פאַר צו דערוואַרטען אין דער צוקונפט — דהיינו למשל, צי די רעכט־אינסטיטוציע פון הייראט האָט אַן אויסזיכט צו פערבלייבען אין קראַפט. זיינע בע־קאַנטסטע פאָרמען זיינען די היסטאָרישע שול פון רעכטסוויסענשאַפט און דער מאַרקסיזם.

די שוואַכקייט פון דעם רעכטס־פילאָזאָפישען סקעפּטיציזם בעשטעהט דעריין, וואָס ער בעפריעדיגט ניט אונזער בעדערפניס צו האָבען א וויסענשאַפטליכען יסוד, וואָס זאָל אונז געבען די מעג־ליכקייט צו דערקענען, צי די מיינונגען וועלכע ערשיינען נאָכ־אַנאַנד מכח דעם ווערטה פון רעכט־אינסטיטוציעס, זיינען ריכטיג

אָדער פאלש, און צו מיר זאָלען געבען אונזער הסכם אויף די פער־
שיידענע פאַרשלאַגען פון ענדערונגען אין געזעץ, צו גיין.

די דריטע ריכטונג איז דער ר ע כ ט ס־פ י ל אָ ז אָ פ י ש ע ר ק ר י ט י צ י ז ם. האָבענדיג אין אויג די שוואכקייט פון דעם רעכטספילאָזאָפישען דאָגמאַטיזם, נעהמט ער זיך ניט אונטער אָב־צוגעבען א פסק־דין צי א רעכט־אינסטיטוציע דארף עקזיסטירען אָדער ניט, אויב עס זיינען ניט גענומען געוואָרען אין אָנבעטראַכט די בעזונדערע פערהעלטניסען אונטער וועלכע זי ווירקט; דאָך אָבער, געדענקענדיג די שוואכקייט פון דעם רעכטספילאָזאָפישען סקעפּ־טיציזם, זאָגט ער זיך ניט אָב צו פערענטפערן די פראגע, צי א געוויסע רעכטס־אינסטיטוציע דארף עקזיסטירען אָדער ניט. ער שטעלט דעריבער אויף א העכסטען פרינציפּ לויט וועלכען צו אור־טיילען די רעכטס־אינסטיטוציעס, יאָ נעהמענדיג אין אָנבעטראַכט די בעזונדערע פערהעלטניסען אונטער וועלכע זיי ווירקען, וואָרים דער חלוק איז טאקי בנוגע צו דעם פונקט, צי א געוויסע רעכט־אינסטיטוציע אונטער די בעזונדערע פערהעלטעניסען אונטער וועל־כע זי ווירקט, איז מקיים יענעם העכסטען פרינציפּ אזוי גוט ווי עס איז מעגליך אונטער די דאָזיגע פערהעלטעניסען, צי זי איז עס לכל הפחות מקיים בעסער איידער אנאנדערע. ער פאסט אום, הייסט עס, די לעהרען מכח דער ריכטיגקייט פון געזעץ, ד. ה. די לעהרען וועלכע שטעלען אויף גרונדפרינציפּען, לויט וועלכע צו קענען בעשטימען צי א געוויסער געזעץ — כדומה למשל די רעכט־אינסטיטוציע פון היירטאט — דארף אונטער וועלכע עס איז בעזונדערע פערהעלטעניסען יאָ עקזיסטירען, אָדער ניט.

2. וואָס איז שייך צום שטאאט קענען אָט די דריי ריכ־טונגען, יעדע איינע פון איהר שטאנדפונקט, קומען צו א פערשיי־דענעם אורטייל.

ערסטענס, קענען זיי קומען צו א ב ע ש ט ע ט י ג ו נ ג פ ו ן ש ט א א ט.

אויף ווי ווייט די לעהרען פון דעם רעכטס־פילאָזאָפישען דאָג־מאטיזם בעשטעטיגען דעם שטאאט, טהוען זיי דאָס „ניט נעה־

מענדיג אין אַנבעטראַכט וואָס פאר'א ווירקונגען ער האָט אונ־
טער די אָדער יענע בעזונדערע פערהעלטעניסען, גאָר אָהן תנאים,
און בעשטעטיגען איהם בכן אויף פאר אונזער צוקונפט.

צווישען די צאָהלרייכע לעהרען וואָס בעשטעטיגען דעם
שטאאט אין'ם זין פון רעכטס־פילאָזאָפישען דאָגמאַטיזם, קען מען
פון די פערשיידענע פעריאָדען פון געשיכטע אויסקלייבען א שטיי־
גער די לעהרען פון ה אָ ב ב ס, ה ע ג ע ל און א י ה ע ר י נ ג.

אויף ווי וויט די לעהרען פון דעם רעכטס־פילאָזאָפישען
סקעפּטיציזם בעשטעטיגען דעם שטאאט, זעהען זיי אין פאָראויס,
נעהמענדיג אין אַנבעטראַכט דעם גאַנג פון ענטוויקלונג, אז דער
שטאאט וועט אין אונזער צוקונפט אויך האָבען א קיום.

די בעדייטענדסטע פערטרעטער פון'ם רעכטס־פילאָזאָפישען
סקעפּטיציזם, א שטייגער ווי פּוכטא און מערקעל, האָבען קיינע
שטאאט־לעהרען ניט געגעבען; מען קען אָבער געפינען בעשטע־
טיגענדע שטאאט־לעהרען אין'ם זין פון רעכטס־פילאָזאָפישען
סקעפּטיציזם צום ביישפּיעל ביי מ אָ נ ט ע י ן און ב ע ר נ־
ש ט י י ן.

לעצטענס, אויף ווי וויט די לעהרען פון רעכטס־פילאָזאָפי־
שען קריטיציזם בעשטעטיגען דעם שטאאט, זיינען זיי מסכים אויף
איהם פאר אונזער צוקונפט, נעהמענדיג אין אַנבעטראַכט די בע־
זונדערע פערהעלטעניסען וואָס געפינען זיך איצטער ביי אונז.

דער רעכטס־פילאָזאָפישער קריטיציזם איז ביזאהער אויפגע־
שטעלט געוואָרען אָם קלאָרסטען פון שטאמלער'ן, וועלכער האָט
אָבער קיין שטאאטס־לעהרע ניט געגעבען; דאָך קען מען ספּענ־
סער'ס לעהרע צום ביישפּיעל בעטראַכטען אלס א בעשטעטיגענ־
דע לעהרע פון שטאאט אין דעם זין פון'ם רעכטס־פילאָזאָפישען
קריטיציזם.

צווייטענס, קענען די דריי ריכטונגען, יעדע איינע פון איהר
שטאַנדפּונקט, קומען צו א נעגירונג פון'ם שטאאט.

אויף ווי וויט די לעהרען פון דעם רעכטס־פילאָזאָפישען דאָג־
מאַטיזם נעגירען דעם שטאאט, פערוואַרפען זיי איהם, ניט נעה־

מענדיג אין אַנבעטראַכט זיינע ווירקונגען אונטער די אָדער יע־
נע בעזונדערע פערהעלטעניסען, גאַר אָהן תנאים און בכן אויך
פאַר אונזער צוקונפט.

נעגירענדע שטאַאטס־לעהרען אין זין פון רעכטס־פילאָזאָפי־
שען דאָגמאַטיזם זיינען די לעהרען פון גאָדווין, פּרודאָן, שטיר־
נער און טאָקער.

אויף ווי ווייט די לעהרען פון רעכטס־פילאָזאָפישען סקעפּטי־
ציזם נעגירען דעם שטאַאט, זעהען זיי אין פּאָראַויס, נעהמענדיג
אין אַנבעטראַכט דעם גאַנג פון ענטוויקלונג, אז ער וועט אין אונ־
זער צוקונפט פערשווינדען.

נעגירענדע שטאַאט־לעהרען אין זין פון רעכטס־פילאָזאָפישען
סקעפּטיציזם זיינען די לעהרען פון באַקונין און קראָפּאָטקין.

אויף ווי ווייט די לעהרען פון דעם רעכטס־פילאָזאָפישען קרי־
טיציזם נעגירען דעם שטאַאט, פערוואַרפען זיי איהם פאַר אונזער
צוקונפט, נעהמענדיג אין אַנבעטראַכט די בעזונדערע פערהעלטע־
ניסען וואָס געפינען זיך איצטער ביי אונז.

א נעגירענדע שטאַאט־לעהרע אין זין פון רעכטס־פילאָזאָפי־
שען קריטיציזם איז טאָלסטאָי׳ס לעהרע.*)

3. דאָס פּלאַץ פון די אנארכיסטישע לעהרען אין׳ם אַל־
געמיין־געביעט פון אונזער ערפאַהרונג איז דעריבער בעשטימט
דורך דעם פאַקט, וואָס אלס א געוויסער מין פון די רעכטס־פי־
לאָזאָפישע שטאַאט־לעהרען — נעמליך אלס נעגירענדע שטאַאט־

---

*) ווארום נור טאָלסטאָי׳ס לעהרע? אויב דערפאַר וואָס ער
שטעלט אויף אַ העכסטען פּרינציפּ — די ליעבע — לויט וועלכען צו
אורטיילען די רעכט־אינסטיטוציעס, איז פאַר וואָס ניט אויך גאָדווין,
וועלכער שטעלט אויף די טובת הכלל אַלס אַ העכסטען פּרינציפּ, און
פּרודאָן וועלכער שטעלט אויף די גערעכטיגקייט? זיי ביידע, ד. ה.
אי פּרודאָן אי גאָדווין, נעהמען דאַכט זיך אין אַנבעטראַכט די בעזונ־
דערע פערהעלטעניסען וואָס געפינען זיך איצטער ביי אונז ניט ווע־
ניגער ווי טאָלסטאָי. דער איבערזעצער.

לעהרען — נעהען זיי להיפך צו דעם אנדער מין פון רעכטס־פי־לאָזאָפישע שטאַאַט־לעהרען — די בעשטעטיגענדע לעהרען.

מען קען עס קלאַרשטעלען אויף אַט דעם אופן:

	בעשטעטיגענדע שטאַאַט־לעהרען	נעגירענדע שטאַאַט־לעהרען
אין זין פון רעכטס־פילאָזאָפישען דאָגמאַטיזם:	האָבבס העגעל איהערינג	גאָדווין פרודאָן שטירנער טאָקער
אין זין פון רעכטס־פילאָזאָפישען סקעפּטיציזם:	מאָנטעין בערנשטיין	באקונין קראָפּאָטקין
אין זין פון רעכטס־פילאָזאָפישען קריטיציזם:	ספּענסער	טאָלסטאָי

III. די בעגריפען פון אנארכיזם און זיינע מינים.

1. דער אנארכיזם איז די רעכטס־פילאָזאָפישע נעגירונג פון שטאַאַט; ד. ה. ער איז יענער מין פון די רעכטס־פילאָזאָפישע שטאַאַט־לעהרען, וועלכער נעגירט דעם שטאַאַט.

2. קיין אנארכיסטישע לעהרע קען ניט זיין פאָלשטענדיג אוואו זי ערקלערט ניט אויף וואָס פאַר א גרונדלאגע זי איז נע־בויט, וואָס פאַר א צושטאנד זי בעשטעטיגט אין געגענזאץ צום שטאַאַט, און ווי זי שטעלט זיך פאָר דעם איבערגאנג צו דעם דאָ־זיגען צושטאנד. א גרונדלאגע, א בעשטעטי־גענדע זייט און א פאָרשטעלונג פון דעם איבערגאנג צו דאָס וואָס זי בעשטעטיגט, זיינען נויטווענ־

דיגע גרונדטיילען פון יעדער אַנאַרכיסטישער לעהרע. בעציהענדיג זיך אויף אָט די גרונדטיילען, קען מען אונטערשיידען די פאָלגענדע מינים פון אַנאַרכיזם.

ערשטענס, *לויט דער גרונדלאַגע נאָך*: *דער גענעטישער אַנאַרכיזם*, וועלכער אָנערקענט נור אַ נאַטור־געזעץ אַלס דאָס העכסטע געזעץ פון מענשליכע פיהרונגען (באַקונין, קראַפּאָטקין), און *דער קריטישער אַנאַרכיזם*, וועלכער בעטראַכט אַ געוויסע נאָרמע אַלס דאָס העכסטע געזעץ פון מענשליכע פיהרונגען; אַלס סאָרטען פון'ם קריטישען אַנאַרכיזם האָבען מיר דעם *אידעאַליסטישען אַנאַרכיזם*, וואָס זיין העכסטעס געזעץ איז אַ פליכט (פּרודאָן, טאָלסטאָי), און דעם *איידעמאָניסטישען אַנאַרכיזם*, וואָס זיין העכסטעס געזעץ איז דאָס גליק; און צולעצט אַלס סאָרטען פון דעם איידעמאָניסטישען אַנאַרכיזם, איז פאַראַן דער *אַלטרואיסטישער אַנאַרכיזם*, פאַר וועלכען דאָס העכסטע געזעץ איז דאָס גליק פון כלל (גאָדווין), און דער *עגאָיסטישער אַנאַרכיזם*, פאַר וועלכען דאָס העכסטע געזעץ איז דאָס גליק פון יחיד, (שטירנער, טאָקער).

צווייטענס, *לויט דעם וואָס זיי בעשטעטיגען אין געגענזאַץ צום שטאַאַט*: דער *פעדעראַליסטישער* אַנאַרכיזם, וועלכער בעשטעטיגט פאַר אונזער צוקונפט אַ געזעלשאַפטליך צוזאַמענלעבען פון מענשען על פּי רעכטס־נאָרמע, אַז אָבמאַכען מוזען אָבגעהיט ווערען (פּרודאָן, באַקונין, קראַפּאָטקין, טאָקער), און דער *ספּאָנטאַניסטישער אַנאַרכיזם*, וועלכער בעשטעטיגט פאַר אונזער צוקונפט אַ געזעלשאַפטליך צוזאַמענלעבען על פּי אַ ניט־יורידישען פּרינציפּ (גאָדווין, שטירנער, טאָלסטאָי).

דריטענס, *לויט דער פאָרשטעלונג פון'ם איבערגאַנג צום בעשטעטיגטען צושטאַנד*: דער *רעפאָרמאַטאָרישער אַנאַרכיזם*, וועלכער שטעלט זיך פאָר דעם איבערגאַנג אָהן געזעץ־ברעכען (גאָדווין,

פּרודאָן), און דער רעוואָלוציאָנערער אנארכיזם, וועלכער שטעלט זיך פאָר דעם איבערגאנג מיט געזעץ־ברעכען. אלס סאָרטען פון'ם רעוואָלוציאָנערען אנארכיזם האָבען מיר דעם רעניטענטען אנארכיזם, וועלכער שטעלט זיך פאָר דאָס ברע־כען פון געזעץ אָהן אָנווענדונג פון געוואלט (טאָקער, טאָלסטאָי), און דעם אינס.ורגענטען אנארכיזם, וועלכער שטעלט זיך עס פאָר מיט אָנווענדונג פון געוואלט (שטירנער, באַקונין, קראפּאָטקין).

3. אן אנארכיסטישע לעהרע קען זיין פאָלשטענדיג ניט נעה־מענדיג קיין שטעלונג צום פּרט פון געזעץ אָדער אייגענטום. ווען אן אנארכיסטישע לעהרע נעהמט יאָ א שטעלונג צו איינעם פון די צוויי, הייסט עס אז זי ענטהאלט א צופעליגע הוספה. די אנאר־כיסטישע לעהרען וועלכע האָבען אזא הוספה, קען מען איינטיי־לען לויט דעם כאראקטער פון דער דאָזיגער הוספה. אזוי ווי אָבער דער עצם אנארכיזם קען איינגעטיילט ווערען נור לויט דעם כאַ־ראקטער פון זיינע נויטווענדיגע גרונדטיילען, קען דעריבער די איינטיילונג לויט דעם כאראקטער פון דער הוספה ניט געבען קיין נייע מינים פון אנארכיזם.

אויף ווי ווייט די אנארכיסטישע לעהרען האָבען א שיכות צום געזעץ, זיינען זיי ענטוועדער אנאָמיסטיש, ד. ה. זיינען מבטל דאָס געזעץ פאר אונזער צוקונפט (גאָדווין, שטי־נער, טאָלסטאָי), אָדער נאָמיסטיש, ד. ה. זיי בעשטעטי־גען דאָס געזעץ פאר אונזער צוקונפט (פּרודאָן, באקונין, קראפּאָט־קין, טאָקער).

אויף ווי ווייט זיי האָבען א שיכות צום אייגענטום זיינען זיי ענטוועדער אינדאָמיניסטיש, זיי זיינען מבטל, הייסט עס, דאָס אייגענטום פאר אונזער צוקונפט (גאָדווין, פּרו־דאָן, שטירנער, טאָלסטאָי), אָדער דאָמיניסטיש, זיי בעשטעטיגען עס פאר אונזער צוקונפט. די דאָמיניסטישע לעהרען ווידער זיינען ענטוועדער אינדיווידואליסטיש,

דערמיט וואס זיי בעשטעטיגען דאס אייגענטום אונבעשרענקט פאר'ן יחיד ווי פאר'ן כלל (טאקער), אדער קאלעקטיוויס־ טיש דערמיט וואס זיי בעשטעטיגען דאס אייגענטום אין קאנ־ זומציאנסמיטלען אויך פאר'ן יחיד, אין פראדוקציאנסמיטלען אבער נור פאר'ן כלל (באקונין), אדער צולעצט קאמוניס־ טיש דערמיט וואס זיי בעשטעטיגען דאס אייגענטום נור פאר'ן כלל (קראפאטקין), —

דער שלום.

1. די אינערליכע נויט וואָס עס האָט זיך געפיהלט צו קריגען אַ וויסענשאַפטליכע קענטעניס פון'ם אַנאַרכיזם, איז טיילווייז בעפריעדיגט געוואָרען.

די בעגריפען פון'ם אַנאַרכיזם און זיינע מינים זיינען בעשטימט; די וויכטיגסטע טעות'ן זיינען בעזייטיגט; די מעהר בעדייטענדע אַנאַרכיסטישע לעהרען פון דער עלטערער און נייערער צייט זיינען איינציגווייז קלאָרגעשטעלט. מיר זיינען בעקאַנט געוואָרען מיט'ן אַנאַרכיזם'ס כלי זיין. מיר האָבען געזעהען אַלץ וואָס מען קען פאָרברייגגען אַנטקעגען דעם שטאַאט פון אַלע מעגליכע שטאַנדפונקטען. מען האָט אונז געצייגט די פערשיידענסטע לעבענסאָרדענונגען וועלכע דאַרפען אין דער צוקונפט פערנעהמען דאָס פּלאַץ פון'ם שטאַאט. דער איבערגאַנג פון'ם שטאַאט צו די דאָזיגע לעבענסאָרדענונגען איז אונז פאָרגעשטעלט געוואָרען אויף אַלערליי אופנים.

דער וואָס וויל נאָך נעהענטער בעקאַנט ווערען מיט'ן אַנאַרכיזם, און אַ חוץ די בעדייטענדסטע לעהרען וויל ער אויך אויספאָרשען די ווענינער בעדייטענדע, ווי אויך אויסגעפינען זייער אורזאַכליכען צוזאַמענהאַנג אין די פּאַסירונגען פון דער געשיכטע, איז פאַר אַזאַ ארבייט דאָ צום ווענינסטען געגעבען געוואָרען דער גרונד. ער ווייס מיט וואָס פאַר אַ סאָרט לעהרען און מיט וועלכע טיילען פון די לעהרען ער האָט זיך צו בעשעפטיגען, און וועלכע פראַגען ער מוז שטעלען צו יעדער איינער פון זיי. ביי אַזאַ אונטערזוכונג קען מען דערוואַרטען צו בעגעגנען אַ סך איבערראַשונגען; די לעהרע פון דעם אונבעקאַנטען פּ י ז אַ ק אַ נ ע וועט אין איהם ארויסרופען בעוואונדערונג צוליב איהר אָריגינאַליטעט,

בעת די לעהרע פון דעם בעריהמטען מאַסט וועט זיך ארויסווייזען נור ווי א גרעבערע פאָרם פון קראָפּאָטקין'ס לעהרע. בכלל אָבער איז קוים צו גלויבען, אז די אונטערזוכונג וועט ווערטה זיין די מיה; וואָס דער אַנאַרכיזם האָט בעזונדערם פאָרצובריינגען, דאָס איז שוין כמעט אין גאַנצען געגעבען געוואָרען אין די קלאָרגע־שטעלטע זיעבען לעהרען.

2. אויך די אויסערליכע נויט, פון וועמעס וועגען מען האָט געמוזט דעם אַנאַרכיזם וויסענשאַפטליך דערקענען, קען שוין איצט בעפריעדיגט ווערען.

איין זאַך מוזען מיר אויף אלע אופנים טון מיט'ן אַנאַרכיזם: מיר מוזען אונטערזוכען זיינע לעהרען מיט מוטה, רוהיגקייט און אומפּאַרטייליכקייט. דערביי אָבער קענען מיר האָפען אויף ער־פאָלג נור דאַן אויב מיר וועלען ניט לענגער ארומבלאָנדזשען אָהן א ציעל אין דער נאַכט פון דעם רעכטס־פילאָזאָפישען סקעפּטי־ציזם, און אויב מיר וועלען ניט זוכען זיי צו בעלייכטען מיט דער לאַמטערן פון'ם דאָגמאַטיזם, נור מיר וועלען האַלטען פעסט אונ־זער בליק אויף דעם לייטענדען שטערן פון'ם קריטיציזם.

אויב עס איז, אויסער דעם, נויטיג צו שטעלען זיך אַנטקע־גען דעם אַנאַרכיזם אָדער איינעם פון זיינע מינים מיט בעזונ־דערע געוואַלטמיטלען — אויב, ספּעציעל גערעדט, א פערברע־כען וואָס ווערט בעגאַנגען פאַר דער פערווירקליכונג פון די אַנאַר־כיסטישע לעהרען איז א שווערערעס אונרעכט איידער א וועל־כער עס איז אַנדערער פּאָליטישער, אָדער געוועהנליכער פערברע־כען, וועגען דעם דאַרפען די געזעצגעבער פון יעדען לאַנד בעשלי־סען, לויט די בעזונדערע בעדינגונגען וואָס עקזיסטירען דאָרט.

ע ג ד ע.

קאטאלאג

פון די

אינטערנאַציאָנאַלע ביבליאָטהעק

פרייז

פיליפּ קראַנץ, קולטור געשיכטע, 3 בענדער, געבונדען,
יעדער באַנד .... 75.
" " פראַנצויזישע רעוואָלוציאָן, געבונדען 1.00
" " אַמעריקאַ פאר קאָלומבוס, געבונדען ...... 50.
" " יציאת מצרים, פּאַפּיער .... 15.
" " וואָס הייסט נאַציאָן .... 10.

לעבענס־בעשרייבונגען פון בעריהמטע מענער.

אַ זאַמלונג פון ביאָגראַפיעס פון די גרעסטע דענקער,
פּאָעטען און שריפטשטעלער פון דער אַלטער און נייער
צייט, אין 3 בענדער, געבונדען, יעדער 1.25

מאָרים ראָזענפעלד, שריפטען, 1טער סעט, באַנד 1, געבונדען 1.00
" " " " " 2 " 1.00
" " " " " 3 " 1.00
" " נייע שריפטען 2טער סעט, באַנד 4, געבונדען 1.25
" " " " " " 5 " 1.25
" " " " " " 6 1.25

	פרייז
ד. פינסקי, ערצעהלונגען, 2 בענדער, געבונדען, יעדער באַנד	.75
" אייזיק שעפטעל, דראמא	.15
דר. קאספע, מעכאַניקע	.10
" " כעמיע	.15
" " אַסטראָנאָמיע	.15
יהואש, געזאַמעלטע ליעדער, געבונדען	1.00
י. גאָרדין, ערצעהלונגען, געבונדען	.75
" " סאפפהא	.25
" " גאָט, מענש און טייפעל	.25
" " אלישע בן אבויה	.15
" " דער אונבעקאַנטער	.20
" " די אמת'ע קראַפט	.20
מאקסים גאָרקי, ערצעהלונגען	.15
" " אינטערוויום	.15
ליעוו טאָלסטאָי, איינציגער מיטעל	.5
" " פאַטריאָטיזמוס און רעגירונג	.5
" " צום ארבייטער פאָלק	.15
דר. ח. זשיטלאָווסקי, דער סאָציאַליזם און די נאַציאָנאַלע פראַגע	.40
ז. ליבין, געקליבענע סקיצען	.50
מ. באראנאָוו, דער מענש און די נאַטור	.10

פרייז

לעאָפּ. קאמפף, פאַר'ן שטורם, דראמא	.20
העריק איבסען, די גייסטער "	.20
„קניאז פאטיאמקין"	.20
דר. ש. פעסקין, סטרייקס.	.5
דזשאהן סטוארט מילל, פרייהייט, איבערזעצט אויס דעם ענגלישען אָריגינאַל מיט אַ ביאָגראַפיע פון פערפאַ־סער, פון דר. י. א. מעריסאָן, מיט אַן הקדמה פון דר. ח. זשיטלאָווסקי, געבונדען	.75
דר. פאול עלטצבאכער, דער אַנאַרכיזם, איבערזעצט פון דר. י. א. מעריסאָן, געבונדען	1.00
מיכל קאפלאן, גהעטא־קלאַנגען	.25

פאלגענדע ווערק ווערען פערפערטיגט צום דרוק:

א פאָלשטענדיגע אויסגאַבע פון י. ל. פרץ'ס שריפטען
דר. ח. זשיטלאָווסקי'ס שריפטען
ליעסינ'ס געזאַמעלטע ליעדער
יודישע פאָלקס-ליעדער געזאַמעלט פון י. ל. כהן
דער מטורף, דראמא אין 4 אַקטען, פון יעקב גאָרדין
ל. טאָלסטאָי'ס די שקלאַפעריי פון אונזער צייט
" " דער סוף פון דער היינטיגער וועלט
" " די אויפשטעלונג פון גיהנם
" " וועגען דער געזעלשאַפטליכער בעוועגונג אין רוסלאַנד
" " תחית המתים
היינעס געדיכטע, איבערזעצט פון ד. פינסקי
געקליעבענע ערצעהלונגען פון גיואי דע מאפאסאן, איבערזעצט פון י. ענטין

אדרעסירען:

The International Library Pub. Co.
102 & 104 W. 38th ST.
NEW YORK.